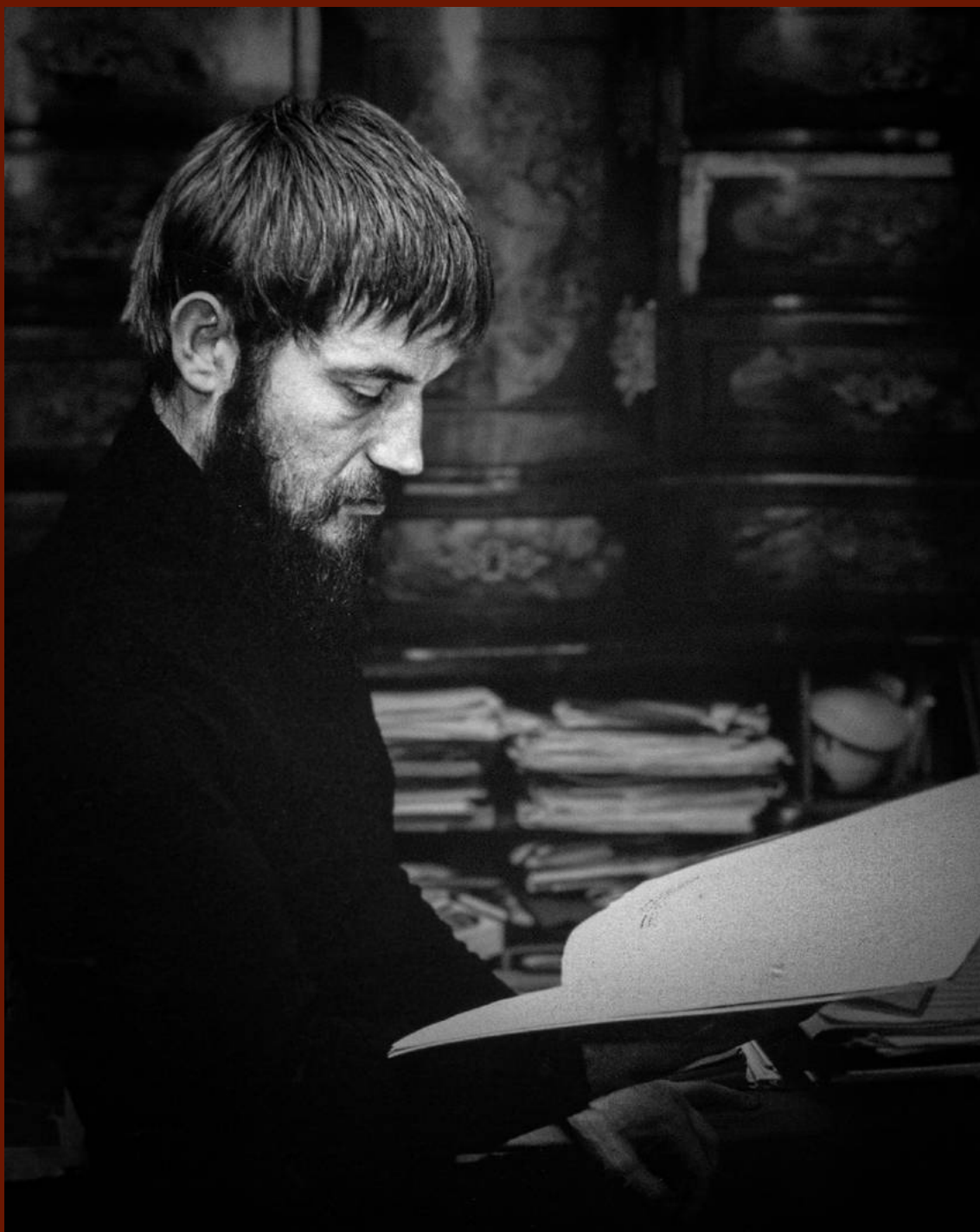

HEVESI ANDRÁS

EMLÉKKÖNYV

(1942–2009)

KARMESTER
ZENESZERZŐ

Szerkesztette, a képeket válogatta, az életrajzi adatokat, a zeneművek listáját, a díjak jegyzékét és a személynévmutatót összeállította: TÜSKÉS Anna

Kottagrafika: Fodor Csaba

Szerzők:

Aknai Tamás	Lázár Kati
Antal György	Lengyel András
Apagyi Mária	Lőrincz Sándor
Babarczy Eszter	Márkos Albert
Bagi István	Molnár Gál Péter
Bagossy László, s.	Nikolényi István
Balassa Tamás	Pogány Judit
Balatoni Sándor	Sándor Erzs
Bezerédi Zoltán	Selmeczi György
Bocz Gyula	Sólyom Katalin
Bükkösi László	Stenczer Béla
Csákányi Eszter	Szabó László
Cselényi Nóra	Szauer Dezső
Dücső Csilla	Szelényi Zoltán
Erdős János	Szijártó Ildikó
Földessy Dénes	Sztankó Magda
Heltai Nándor	Timkó Luca
Hevesi András	Tüskés Anna
Hevesi Flóra	Ugróczky Mária
Horányi Barna	Vágó Éva
Horváth Győző	Varga Csaba
Jordán Tamás	Varga Mihály
Keserü Katalin	Vas András
Kircsi László	Vidákovics Antal
Koltai Róbert	Wallinger Endre
Kosári Aurél	Weber Kristóf
Krassó László	Weindinger György
Lantos Ferenc	

ISBN 978-963-626-230-3

A borítón Hevesi András, Pécs, 1970-es évek első fele

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Művészettörténet Tanszék

Felelős kiadó: Raffay Endre tanszékvezető

Grafikai tervezés, tördelés: Kútvölgyi-Szabó Áron

Nyomda és kötészet: Séd Nyomda, Szekszárd

Felelős vezető: Dránovits István

**HEVESI ANDRÁS
(1942–2009)
KARMESTER, ZENESZERZŐ
EMLÉKKÖNYV**

Pécs
Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar
2024

TARTALOM

- 7 Aknai Tamás: Hevesi András
- 12 Tüskés Anna: Hevesi András élete és munkássága
- 24 Az első alkotói korszak: Pécs, 1960–1973**
- 25 Varga Csaba: Hevesi Andrásról
- 31 Keserü Katalin: „Hevesibandi”
- 36 Tüskés Anna: Beszélgetés Szauer Dezső kórustitkárral a Pécsi Kamarakórusról
- 39 Nikolényi István: Színvonalas dzsesszhangverseny
- 40 Horányi Barna: Randevú zenekarokkal
- 41 Hevesi András: A Doktor Sándor Művelődési Ház képzőművészeti csoportja kiállításának megnyitója
- 44 Földessy Dénes: Új beat-darab a Pécsi Nemzeti Színházban: *Lulu*
- 45 Bemutakozik Hevesi András, a Pécsi Nemzeti Színház új karmestere
- 48 *Ami a Montmartrei ibolya* műsorfüzetéből kimaradt
- 49 Tüskés Anna: Beszélgetés Horváth Győző klarinétossal a Pécsi Nemzeti Színházról
- 50 Hevesi András előterjesztése kamarazenekar szervezésére Pécs Városi Szövetkezeti Bizottsághoz, 1971. október 22.
- 51 Hevesi András szerzői estje
- 52 Tüskés Anna: Beszélgetés Timkó Lucával és Aknai Tamással Hevesi Andrásról
- 55 Szijártó Ildikó: Pécsről indultak – Hevesi András, Ugróczky Mária
- 66 Hevesi András: Versek
- 68 A második alkotói korszak: Kecskemét, 1973–1976**
- 69 Varga Mihály: Bemutatjuk Hevesi Andrást: A színházi zenekar terveit
- 70 Heltai Nándor: Az operett és a szimfonikus beat – Emberek és feladatok – Opera Kecskeméten? – Ének és tánc – Egy nagyzenekart? Így látja a színház zenei vezetője
- 72 Sztankó Magda: Barátunk András, „a Hevesi”
- 74 A harmadik alkotói korszak: Kaposvár, 1976–2009**
- 75 Lengyel András: „A szakáll is muzsikál”
- 77 Tüskés Anna: Interjú Szabó László ütőssel, zenekari titkárral a kaposvári színház zenekaráról
- 82 Tüskés Anna: Interjú Jordán Tamás színésszel
- 84 Tüskés Anna: Interjú Babarczy Eszter eszme- és művészettörténésszel
- 86 Tüskés Anna: Interjú Koltai Róbert színésszel, rendezővel
- 88 Tüskés Anna: Interjú Pogány Judit színésszel
- 91 Tüskés Anna: Interjú Lázár Kati színésszel, rendezővel

92	Tüskés Anna: Interjú Csákányi Eszter színésszel
94	Tüskés Anna: Interjú Cselényi Nóra színésszel, jelmeztervezővel
95	Wallinger Endre: Átdolgozta és vezényli: Hevesi András: Néhány szó a Zerkovitz-operett karmesterével
96	Kosári Aurél: Bemutatjuk Hevesi Andrást
98	Tüskés Anna: Beszélgetés Bagossy László rendezővel a Pécsi Nyári Játékokról
101	Vágó Éva logopédus visszaemlékezése az 1986-os kezelésre
102	Dücső Csilla: Don Quijotének van igaza: Újra vezényel Hevesi András
103	Lőrincz Sándor: Új karmester a szimfonikusoknál: Több próbát, több koncertet terveznek
104	Horányi Barna: Beethoveni tavaszünnepe
105	Horányi Barna: Vezényel: Hevesi András: Színházi zenészek az árokban
106	Tüskés Anna: Interjú Márkos Albert zeneszerzővel Hevesi Andrásról
109	Vas András: A zenés színház szerelmese: A karmester Hevesi András harminc éve vette kezébe a pálcát
110	Sándor Erzsébet: Beszélgetés Bezerédi Zoltánnal és Selmeczi Györggyel a Kaposvár-jelenségről
113	Nekrológok
114	Molnár Gál Péter: Egy színházi muzsikusra
115	Balassa Tamás: Egy pálca, egy vonó és egy pohár villányi: Karmesterét-zeneszerzőjét búcsúztatta a kaposvári Csiky Gergely Színház társulata
116	Szelényi Zoltán: Hevesi Bandi elment
118	Krassó László: Emléksorok Hevesi Andrásról
119	Zeneművek
120	Weber Kristóf: A faktúra humora: Hevesi András kottáiról
124	Balatoni Sándor: Hevesi András vokális és hangszeres művei
132	Zeneművek
148	Életrajzi adatok
150	Díjak
152	A könyv szerzői
155	Személynévmutató
163	Válogatás a zeneművekből

HEVESI ANDRÁS
(1942–2009)

AKNAI TAMÁS: Hevesi András

1. Hevesi András Losonczy Istvánt nézi festés közben, a háttérben Losonczy *Kisülés Színerő/3* című festménye, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar, 2008. június 8. Fotó: Aknai Tamás

2. Hevesi András a Zsolnay-negyedben, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar, 2008. június 8. Fotó: Aknai Tamás

Mi történt, és miért történt így, miért nem másként, máskor, máshol? Minden élet kérdések és válaszok sokasága. Az élet szerencsére tartalmazza a lehetőséget is mindezek alátámasztására. A halállal viszont megrendül a válaszadás biztonsága. Mindenesetre évtizedekig itt volt közöttünk – ebben a szolgáló közösségben, a zenével, művészetekkel elkötelezettek maréknyi csoportjában. Egy észrevehető és izgalmas ember, aki színes személyisége, szerzteágazó és nagyszerű munkássága alapján akár bekerülhetne a Pécs *Lexikon*ba is. Neki persze ez aligha jutott az eszébe. Esélyei erre halálával valamelyest nőttek.

Hevesi András zeneszerző, karnagy 1942. december 22-én Zalaegerszegen született és 2009. április 19-én Budaörsön hunyt el. Pécshez ezer szállal kötődött. Egy pécsi TV- és dokumentumfilm portréműsort is szentelt neki, legtöbbször a Pécsről elszármazottak között tartották számon. Barátunk volt, s noha hivatása a Kaposvári Csiky Gergely Színházhoz kötötte, Pécsen sokszor feltűnt, kiállításmegnyitókra vett részt, a színházi fesztiváloknak kezdetüktől vendége volt, dolgozott a legkülönbözőbb pécsi színházi és zenei formációkban. Az *Echó*t is rendszeresen olvasta, kritizálta, jó tanácsokat adott a szerkesztéséhez, figyelmünkbe ajánlott arcokat, teljesítményeket, problémákat. Tavaly még együtt látogattuk meg a Színerő festőprogram alkotóit a Zsolnay gyárban (1-2. kép), majd nyáron együtt töltöttünk egy hétvégét a Szent György-hegyen, többek között Dobány Sándor keramikumművész és családja társaságában. A Gulács feletti viharos égbolton együtt bámultunk a kettős szivárványra. Áprilisban meghalt. És most az esemény szomorú hangulatában előzzük meg a lexikoncikket. Idézzük fel ezt a káprázatos elmét, derűs, ironikus és nagy tehetségű értelmiségit, aki 1956-tól megszakítatlan közelségben volt Péccsel.

Voltak lehetőségei. De hogy miért választotta a pécsi, majd a kaposvári színházat, miközben a Fővárosi Operettszínház neki ajánlotta fel Bródy Tamás nyugdíjba menetele után a zeneigazgató állást? Hogy miért nem a Freiburgi Operaház meghívását, vagy éppen egy szíriai zeneigazgatói állást fogadott el? Mondhatnánk: átlagos magyar értelmiségi életút az övé, amiből tizenkettő egy tucat. Kevesen gondolják mégis, hogy ezeknek az életutaknak a tanulságai messzire

sugárzóak lennének. Hevesi hűsége, ragaszkodása a magyar kultúrához és értékeinkhez talán még a gyermekkorában, Zalaegerszegen kezdődött, a megaláztatások tömegét jelentő ötvenes években. Előtte állt édesapja útja a városi főpénztárosságtól az útépítőmunkásságig. A beteg édesanyja, a négy testvér, az istállóban lakás, az éhezés, ismeretlen jóemberek titkos támogatása az életben maradáshoz. Nem járhatott volna középiskolába sem, mert mint osztályidegennek, nem továbbították a felvételi lapját (3. kép). A pécsi Antal György jóvoltából mégis bekerült a Zeneművészeti Szakiskolába, ami annyit tett, hogy bejárt az órákra, de hivatalosan csak félévkor vették fel, mert akkor már nem kellett ezt sehová se jelenteni. Ugyanígy került a zenegimnáziumba (4. kép). Valaki minden hónapban küldött neki száz forintot. Ebből élt, közben minden létező munkát elvállalt, amit egy gyerek csak el tudott végezni.

A zenei tehetségét bizonyosan anyai nagyapjától örökölte, aki a zalaegerszegi egyházi ének- és zenekar karnagya volt. Díszsírhelye van az egerszegi temetőben. Zeneakadémiai diplomája szerint többek között Kodály, Weiner Leó, Kacsóh Pongrác voltak a tanárai. Az édesanyja igen jól zongorázott. Apja családjának tagjai lelkes énekkari tagok voltak. Könyvtárunk megmaradt töredékeiben az összes első kiadású Ady megtalálható. Családja szorosan kötődött a katolikus egyházhoz, baráti szálak fűzték őket a zalaegerszegi nagytemplom akkori plébánosához, Pehm Józsefhez, a későbbi Mindszenty bíboroshoz. Talán ez a tény sem siettetett egy modern művészkariert alakulását.

Hevesi András tehát Zalaegerszegen végezte az általános iskolát, hegedülni a zeneiskolában tanult. 1956 őszén felvették a Pécsi Erkel Ferenc Zenegimnáziumba, ahol 1960-ban érettségizett (5–6. kép). 1963-ban szolfézstanári, később gordon szakon szerzett diplomát és befejezte 1959-ben kezdett zeneszerzői tanulmányait. Tanulmányai idején megélhetésének biztosítása érdekében különböző munkakörökben és munkahelyeken dolgozott, legtöbbit a vendéglátóiparban, mint szórakoztató zenész, énekes és bőgős Vér Ernő zenekarában. Több külföldi karmester továbbképző kurzuson volt hallgató (Weimar, Siena). A diploma megszerzése után egy évet az egyik siklói általános iskolában tanított ének-zénet. (A vonaton, afféle kultúrszakaszt képezve naponta együtt utazott a későbbi alkotmánybíró Bagi Istvánnal és Balaskó Zsuzsa tanárnővel). 1966-ban ügyelőként szerződött a Pécsi Nemzeti Színházhoz, ahol később karmesterként dolgozott. Pécsi munkái között főhelyen említendő a Pécsi Kisszínház, később Horvát Színház és a Pécsi Nyári Színház produkciói. 1973 őszétől a Kecskeméti Katona József Színházban, 1976

3. Hevesi András, igazolványkép, 1955

4. Hevesi András és Mihályi Vera (bal oldalon) gimnáziumi osztálytársakkal a pécsi várfalnál, 1958.

5. Hevesi András a második padsorban középen ül, jobbján a második Lukovich Gábor, középiskolai ballagás, 1960.

6. Erkel Ferenc Gimnázium érettségi tablólókép, 1960, Hevesi András balról a második a felső sorban

7. Hevesi András bőgőzik, 1960-as évek második fele.

őszétől haláláig a Kaposvári Csiky Gergely Színház karmestere, zeneszerzője volt. Szoros baráti kapcsolatot ápolt a pécsi képzőművészeti élet meghatározó alakjaival, Dombay Győző verseihez írta *Színek* című darabját, amit a közelmúltban kétszer is előadtak, Dombay Győző és Dechandt Antal (2005–6) kiállításainak megnyitóján.

A Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusának éppúgy alapító tagja volt, mint a Liszt Ferenc Kórusnak, valamint a Pécsi Filharmonia Zenekarának. 1966 tavaszán a Bécsi Nemzetközi Amatőr Jazz Fesztiválon részt vevő magyar zenekar bőgőseként lépett fel sikeresen. Zeneszerzőként dolgozott a Bóbita bábegyüttesnek, az 1964-es békéscsabai, majd az 1966-os Pécsi Országos Bábfesztiválon zeneszerzői első díjat nyert. Zenéket írt a Pécsi Városi Művelődési Ház Bécsy Tamás vezette Irodalmi Színpadának és több pécsi együttesnek (7–10. kép). De előadóművészeknek is írt dalokat, különböző műfajú zeneműveket.

Máig megvan az a bábfigura, amit a századik előadásának vezénylése után kapott a Pécsi Nemzeti Színházban. A Pécsi Balett állandó munkatársa volt, több külföldi úton kísérte a társulatot. Feleségével egyszer összeszámolták, életében mintegy negyven operettet, musicalt dirigált, ebből jó néhányat első ízben Pécsen. Sokaknak maradt különösen emlékezetes élménye a *West Side Story* zenei megformálása és kísérőzenét is írt Tennessee Williams *Tetővált rózsjához*. Szinte lehetetlen egy komolyabb kutatáson alapuló felkészülés nélkül számba venni a darabokat, színházi zenéket, amiket a kaposvári évek alatt írt. De a teljesség igénye nélkül is felelegethetők: *A kisfiú, meg az oroszlánok, a Noszty fiú esete Tóth Marival, az Ahogy tetszik, Bíborsziget, Paraszthamlet*, stb. Több olyan zene is felidézi az alakját és tehetségét, amit illegálisan írt. Az „illegális” zenék közé tartozik pl. a *Micimackó*. A Broadwayi nagyzenekar számára írt zenét Magyarországon a Milne család hozzájárulásával nem tudták bemutatni, ezért minden színházban Hevesi András zenéjével megy a darab, miközben a plakátra az amerikai zeneszerzőt írják ki. Milne halála után ötven évvel, 2006-ban ugyan már nem kell a család hozzájárulása, de Hevesi ennek ellenére sem érvényesítette szerzői jogait. Ezért kellett Koltai Róbertnek kiiktatni filmjéből a *Micimackó* dalt, mint nem jogtisztá művet. A *Micimackó* plakátján Hevesi így, mint zenei vezető szerepel. Több megírt és átírt zenéje is ment mások neve alatt, de ez nem volt számára fontos. Zenei vezető (a fogalom nem eredeti, vagy részben eredeti kísérőzene írást, szerkesztést takar) volt rengeteg prózai darabban, amelyben kísérőzenére volt szükség (*Marat halála, Mester és Margarita, Tom Jones, Liliom, Pinokkió, Palacsintás király,*

Lila ákác, a *Négy évszak* című gyerekdarab, stb.) Harminchárom éven át dolgozott Kaposváron. Vezényelhette zenekarát a musicalekben, mint a *Chicago*, *My Fair Lady*, *Kabaré*, *Candide*, *avagy az optimizmus*, *Hegedűs a háztetőn*, *La Mancha lovagja*. Számos darabot hangszerelt is (Horváth Péter: *Csao Bambino*, a szegedi színház számára, ez ment az Arénában is). Dirigálta a magyar színpadokon játszott szinte valamennyi operettet (Lehár: *A víg özvegy*, *Luxemburg grófja*, *Cigányszelem*, *Mosoly országa*. Kálmán Imre: *Csárdáskirálynő*, *Marica grófnő*, *Cirkuszhercegnő*, *Montmartre-i ibolya*, *Az obsitos*. Ábrahám Pál: *Bál a Savoyban*. Huszka Jenő: *Bob herceg*, *Gül baba*, *Lili bárónő*, *Mária főhadnagy*. Szirmai Albert: *Mágnás Miska*. Jacobi Viktor: *Szibill*, *Leányvásár*. Eisemann Mihály: *Fekete Péter*. Kacsóh Pongrác: *János vitéz*. Fényes Szabolcs: *Maya*, *Lulu*. Zerkovics Béla: *Csókos asszony*, 11. kép).

Színészként is dolgozott egynémely darabban (Jeles András: *Színház a színházban*, Józsefvárosi Színház, 2002. Szerepelt Koltai Róbert két filmjében is, mint minden rendez kaposvári színházi ember.) Otthonukban nagyszerű festmények, szobrok, szép bútorok vették körül, köztük számos pécsi művész munkája. Felesége, lánya (Flóra) és fia (Kristóf) féltő szeretettel vigyázták az útját. Idén márciusban alapító tagként még részt vett a Nevelők Háza Kórusának ötvenéves ünnepségein, a nézőtérén elérzékenyülve dúdolta maga is a kezdeteket idéző Kodály darabot. Többen mondják: „észrevétlenül távozott”. Nem igaz. Fájdalmasan észrevehető a hiánya, a példája, amit a vállalásoknak magát minden körülmények között alárendelő ember nemes megerősítésként kezelhet. Mely példának nem fogyatkozni, hanem gyarapodni kellene.

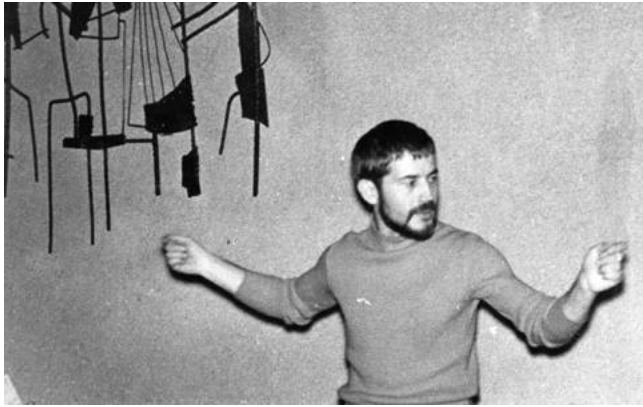
Végül szó szerint idézek felségének, dr. Ugróczy Máriának a leveléből: „Keresem a választ a miértre. Miért a kaposvári színház? Most azt gondolom, úgy vélte, a kaposvári színháznak mondanivalója van a magyar társadalom számára, és ő részt akart venni ennek kifejezésében a maga eszközeivel. Szenvedélyesen ragaszkodott ehhez az országhoz, és csak ide volt érvényes a mondandója. Szüksége volt az élő kapcsolatra az emberekkel, a visszajelzésre, ...és erre a színház, mint alkotóműhely volt a legalkalmasabb... Azt mondhatjuk, hogy a középosztály legjobb nevelési hagyományai szerint nevelték. Persze nem minden fogott rajta, de a legfontosabbak igen. Ide tartozik, hogy becsületes volt a szó eredeti jelentése szerint. Ezen nem csak azt értem, hogy nem lopjuk el mások javait, hanem azt is, hogy becsületesen végezzük a munkánkat, kíméljük a természetet, nem bántjuk a többi embert, fizetjük az adónkat a többiek érdekében és így tovább. Nincsenek különálló részmorálok, mint

8. Hevesi András hegedül, 1960-as évek második fele, a zongoránál Vörös László

9. Hevesi András fényképe Révész János zenekarának svédországi reklámanyagához, 1967.

10. Hevesi András vezényel, Pécs, 1968.

adófizetési morál, ökomorál, csak becsület van. Vagy nincs. Együtt érzett az elesettekkel, és támogatta a rászorulókat. (Sokat adakozott jótékony célokra, de nem beszélt róla.) Diszkrét volt és szemérmes, soha nem beszélte ki a kollégáit, a színház belső ügyeit, nekem sem. És még sorolhatnék néhány ide tartozó dolgot. Természetesen sok rossz tulajdonsága is volt. Türelmetlenség, fegyelmezetlenség – ha megtehetette – szertelenség... Tele volt színnel, étellel – még az agyvérzése után is. Olyan csendben ment el, hogy hihetetlennek tűnik, nem jön többet vissza. Mindenesetre igazság tétetett azzal, hogy nem kellett szenvednie, hiszen már életében levezekelte minden bűnét, amit elkövetett.”

Echo, 2009. március–június, 35.

Lehár Ferenc
A VÍG ÖZVEGY

Írta: VICTOR LEON és LEO STEIN
Fordította: Göppér Mergel fordításának felhasználásával
Eszri István

A dalok szerzőit fordította: Mészáros Adolf és Eszri István

Mirka Zita báró, Postvedra párizsi követe	Kulcsár Róbert
Valencianna, a feleség	Jászai Mari
Danilo Danilovitch gróf, követségi titkár	Ötvös Csilla,
Gilvassai Hanna	a Magyar Állami Operaház
Caecilia de Rossillon	színházának
Caecilia de Vicomte	Spinóser Béla
Rosalie de St. Sirothe	Pócs Katalin,
Kromov, postvedra követségi tanácsos	a Magyar Állami Operaház
Olga, a felesége	regényírója
Dogliemennich, postvedra követségi tanácsos	Háza Tibor
Sylviane, a felesége	Ócsa István
Frischhitch, nyugalmazott postvedra követe	Székely György
és katonái zenei	Komlós István
Praskovija, a felesége	Tóth Eszterósa
Nyger, a postvedra követségi titkárja	Hunyadykőrösi György
Lolo	Rácz Kati
Dodo	Somogyi Géza
Fony-Fony	Szűcs István
Cia-Cia	Benedek Zoltán
Mergel	Tapodi Gábor
Lakó	Kriszta Kata
	Gabányi Nóra
	Simányi Anikó
	Gilgi Eszter
	Hári Anikó
	Körtvélyessy Tamás

A párizsi és postvedra társaság, gazdái, zenei, színház:
Dani Léon, Dunai Károly, Magyarhírdető Hírszolgálat, Károlyi Ágost,
Kassó Ernő, Károlyi Gyula, Kókai Mária, Kósa Béla, Krum Ádám,
Nagy Mária, Lukács Csilla, Pócs Ágoston, új, Somló Ferenc

Díjazott-jelmez: Dunai Péter
Koreográfus: Geller György m. v.
Színház: E. Kist Proszta
A rendező munkatársai: Károlyi Tibor és Révész Éva
Karnagy: Hevesi András és Fuchs László
Rendező: Gazdag Gyula m. v.

GSKY GERGELY SZÍNHÁZ, KAPOSVÁR
1981. október 24.

Kelemen Andrián!
Ne izgulj!
Sok szeretettel,
nagyon sok sikert
Gazdag

11. Lehár Ferenc: A víg özvegy című operett színlapja, vezényel Hevesi, rend. Gazdag Gyula, bemutató 1981. október 24. Gazdag Gyula rájegyzése: Kedves András! Ne izgulj! Sok szeretettel, nagyon sok sikert Gazdag.

TÜSKÉS ANNA:

Hevesi András élete és munkássága

Az 1942-ben Zalaegerszegen született és 2009-ben Budaörsön elhunyt Hevesi András a színházi karmesteri hivatás utolsó képviselője volt Magyarországon, aki figyelemreméltó zeneszerzői életművet hozott létre. Művei egy részének kiadása és pécsi szerzői estjei kapcsán figyelt fel rá először a kritika az 1960-as évek második felében. Pályája során jelentős elismerésekben volt része, munkásságának értékelése azonban nem történt meg. Erre tesz első kísérletet ez a könyv, amely a hagyatékában fennmaradt zeneművekből, valamint az ezekhez kapcsolódó szöveges és fényképes dokumentumokból indult ki. Nagy segítséget jelentettek a pályatársaival, barátaival folytatott beszélgetések. Feldolgoztam a korabeli kritikák, tanulmányok, interjúk anyagát, s bevontam Hevesi saját írásait. A rendelkezésre álló forrásanyag így sem teljes, a zeneművek jelentős részéről nem áll rendelkezésre kotta vagy hangfelvétel. Fő célom volt Hevesi művészetének első számbavétele és beillesztése a kortárs magyarországi zene és színház történetébe.

Apai felmenői elmagyarosodott németek: a családi legenda szerint a Haiserek (későbbi írásmóddal Heizerek) Rajna-Pfalz tartományból települtek át Magyarországra az 1720-as években. Heizerről az 1890-es években magyarosították nevüket a család tagjai. Hevesi András szülei Németh Olga (1903–1962) tanítónő és Hevesi Ferenc (1899–1980), Zalaegerszeg Törvényhatósági Jogú Város főpénztárosa a második világháború előtt (12. kép). Apai nagyapja Hevesi István (Tihany, 1869–Zalaegerszeg, 1946) vincellér és kisbirtokos (13–14. kép): a családé volt a Zalaegerszeg közigazgatási területén lévő Géva-hegy.¹ Ő volt a szombathelyi katolikus egyházmegye borászatának vezetője, felügyelete alatt készítették a misebort. István négy bátyja mind tanult ember volt:² Bernát tihanyi alperjelt, jószágkormányzót (Tihany, 1855–Tihany, 1923) mint a IV. (Habsburg) Károly és

1 Hevesi István halála után a gyermekei nem tudták megtartani a birtokot. Az államosítások elkerülése érdekében szétosztották a földeket a hét testvér között, és elkezdték azokat felparcelláztatni, eladni. A Géva-hegyen a család nevét a Hevesi utca őrzi 2010 óta: Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Közgyűlése egyhangúlag támogatta a zalaegerszegi (Gévahegy–Pipahely) 21577 hrsz-ú közterület „Hevesi” utcaként történő elnevezését az érintett ingatlan tulajdonosok kérésére.

2 Hevesi Istvánról és testvéreiről ld. Nagy Béla: Negyedszázad a kolozsvári iparosság élén: Hevesi József élete és munkássága, fennmaradt kéziratos emlékezése alapján, Művelődés 74, 8. sz. (2021): 8–15.

12. Hevesi András szülei, Németh Olga és Hevesi Ferenc.

13. Hevesi András apai nagyszülei, Nagy Zsófia és Hevesi István, 1900 körül.

14. A zalaegerszegi iparosdalárda (hivatalos nevük: Zalaegerszegi Daloskör) tagjai a soproni XX. Országos Dalostalálkozón, 1925. Az első sor bal szélén Hevesi István, Hevesi András apai nagyapja.

15. Hevesi András dédszülei, Horváth Mária és férje, Heizer Ferenc tihanyi kántortanító a népoktatás terén végzett ötven évi jó szolgálata elismeréséül Ferenc Józseftől kapott koronás arany érdemkereszttel, 1896. július.

16. Németh József, Hevesi András anyai nagyapja, 1940.

felesége Zita tihanyi „vendégül látásáért” felelős személyt örökít meg egy emléktábla Tihanyban; Hevesi József (Tihany, 1857–Kolozsvár, 1945) műbútorasztalos a Kolozsvári Iparkamara elnöke volt, bútorüzeme volt Kolozsvárott a Fadrusz utcában. Ő faragta a tihanyi templom Lourdes-i Szűz Mária-oltárát, mindenféle adományai voltak a településnek, kopjafa őrzi az emléket; Heizer Izidor (Tihany, 1859–Zalaegerszeg, 1940) a bábolnai királyi ménes főállatorvosa volt; a negyedik testvére, Imre (Tihany, 1867–Kolozsvár, 1921) sebészprofesszor volt szintén Kolozsvárott, tanított az egyetemen, az ortopédiai műtéteinek leírását könyvekben tette közzé. Az öt testvér szülei, Hevesi András dédszülei, Horváth Mária és Heizer Ferenc tihanyi kántortanító, aki a népoktatás terén végzett ötven évi jó szolgálata elismeréséül Ferenc Józseftől koronás arany érdemkereszt kitüntetést kapott 1896-ban (15. kép).

Anyai nagyapja Németh József (Sümeg, 1879–Zalaegerszeg, 1946) a zalaegerszegi Egyházi Ének- és Zeneegyesület karnagya (16. kép), akinek olyan tanárai voltak, mint Kodály Zoltán, Szirmay Albert és Weiner Leó. Az 1920-as évek első felében jó barátságban volt – Hevesi Istvánnal együtt – Pehm Józseffel, a későbbi Mindszenty bíborossal, aki akkoriban a zalaegerszegi plébános volt és az egyesületet alapította.³ A szigorú Pehm József Németh József irányába különösen megengedő magatartást tanúsított: karnagyi és zeneszerzői kvalitásai miatt elnázta neki, hogy nagy mulató hírében állt egész Zala vármegyében.

Hevesi András szülei közkedvelt társasági emberek voltak a zalaegerszegi középosztályban. Az anyja kiválóan zongorázott, emiatt is rendszeres meghívottak voltak a társasági eseményeken. Fellépett az egyházi rendezvényeken, s mindkét szülő énekelt az egyházi kórusban, szoros volt a kötődésük a katolikus egyházhoz. Az apja leventeparancsnok volt, s a Kalot (Katolikus Agrárifjúsági Legényegyesületek Országos Testülete) mozgalom tagja az 1930-as években. Szépirodalmi érdeklődésüket bizonyítja nagy könyvtáruk, amiben megvan például minden első kiadású Ady-verseskötet, anyja járatta az Erdélyi Helikon sorozatot. Míg apja bevonult katonának a II. világháborúban, anyja egyedül maradt négy gyerekükkel. A háború után a vagyonukat államosították, albérletben laktak. 1950-ben a bérlakást is elveszítették: egy este bekopogott hozzájuk egy tanácsi alkalmazott, akit régebbről ismertek, és meg-súgta nekik, hogy másnap reggel értük jön az ÁVH, jobb

3 Béres Katalin: Mindszenty és Zalaegerszeg kulturális élete, Pannon Tükör 17. évf., 5. sz. (2012): 57 (53–61).

lenne, ha eltűnnének az állami bérlakásból. Így is tettek, s a Géva-hegyi volt birtokuk istállójában elbújtak. Másnap reggel a tanácsi alkalmazott beköltözött a bérlakásba.

Később a hattagú család be tudott költözni a városba egy megözvegyült nagynéni lakásának egyik szobájába. Apja segédmunkási fizetéséből nem tudtak megélni, noha a gyerekek is dolgoztak, sokat éheztek. András hat éves korában minden délután egy pékségben darálta a száraz zsemlet, s a munkájáért kapott kenyeret ették. Tizennégy évesen triciklivel hordta ki a cukrászműhelyből a süteményeket a város cukrászdáiba. András tíz évvel idősebb nővérét kirúgták a gimnáziumból, sikerült protekcióval elhelyezkednie a vasútnál, mint jegypénztáros, ami kicsit javított az anyagi helyzetükön. A város lakói sokféle módon segítették a családot névtelenül: néha érkeztek álnéven feladott pénzküldemények, András pécsi tanulmányainak megkezdésére is titokzatos jötevők segítségével nyílt lehetőség.

Andrásnak három testvére volt: Erzsébet, Ildikó és Ákos. Utóbbi 1953 körül meghalt, miután beleugrott a Zala vízébe, eltört a gerince, és hetekig szenvedett. Noha András decemberi születésű volt, 1948 szeptemberében már általános iskolába ment, s mellette hegedülni tanult a zeneiskolában. A zongorázás nem jöhetett szóba, mivel az anyja Bösendorfer zongoráját 1950-ben elszállították a művelődési házba állami szolgálatra. Így lett a városnak zongorája, s Hevesinek maradt a hegedülés.

I. Pécs, 1956–1973

Még nem töltötte be a tizennegyedik évét, amikor 1956 szeptemberében elkezdte a középiskolát Pécsen illegálisan (17. kép). Egy névtelen jötevő minden hónapban küldött neki postán 100 Ft-ot, sosem derült ki, ki volt az. Nagyrészt ebből élt, meg abból, amit hozzá tudott keresni hólapátolással, a hajnali misén való orgonálással, a Nagy Lajos kollégium kazánjának a fűtésével esténként, szenes vagon kipakolásával a vasúállomáson.⁴ Ezek a munkák nem tettek jót a

4 Alkalmi kenyérkereső foglalkozásai mielőtt színház karmester lett volna saját feldiktálása alapján hat éves korától iskolai szünetekben és tanulás mellett szorgalmi időszakban: 1. péknél szárazzsemlye daráló, 2. városgazdálkodási vállalnál segédmunkás, 3. kombájnellenőr, 4. vasúti pályamunkás, 5. útfenntartó vállalnál segédmunkás, 6. culáger kőműveseknél, 7. cukrászati üzemnél anyagkihordó cukrászdákba, 8. jégárusnál kocsikísérő, 9. óvodában kifutó és anyagbeszerző, 10. reptéri pályafenntartó, 11. Toka Mózes Sebestyén úr megbízásából Misefa és Nagykapornak között eperfa kategorizáló (selyemgubó tenyésztéssel kapcsolatban), 12. útjelzőtábla festő, 13. fűtő a kollégiumban, 14. kántor hajnali miséken, 15. szocialista kántor és kórustag (ateisták temetésén), 16. üzleti zenész, 17. zsűritag,

17. Hevesi András az érettségien, 1960.

18. Hevesi András bőgőzik az Olimpia zenekarban, Várna, Aranypart lokál, 1962.

19. Hevesi András bőgőzik az Olimpia zenekarban, Várna, Aranypart lokál, 1962.

20. Rainer Malich képzőművész, akivel Hevesi Varró Alexandernél Várnában ismerkedett meg 1970-ben.

21. Hevesi András a gimnáziumban általa alapított kórust vezényli, Pécs, 1960. Kórustagok többek között: Nagy Erzsébet, Varga Zsuzsa, Liptai Ágnes, Paksa Katalin.

kezének, s belátta, a hegedű nem nekivaló hangszer lesz. Mély basszus hangjával elhatározta, hogy operaénekes lesz, és a nagy basszuszerepeket fogja énekelni. Elment Slezak Augustza „Gusztí néni”-hez, Leo Slezaknak, a világhírű morva származású bécsi tenoristának a hűgához éneket tanulni. Gusztí néni még a Monarchia idején került Pécsre, az 1960-as évek elején már nyolcvan év körül járt, de még mindig voltak tanítványai. Andrászt ingyen elvállalta, mert nagyon tehetségesnek tartotta. Az énektanulásnak azért lett vége, mert András belátta, a 170 cm-es magasságával nem énekelheti a nagy basszus szerepeket. Gusztí néni kérlette, hogy térjen át a daléneklésre, példaként hozva fel Dietrich Fischer-Dieskau, akinek az 1950-es évektől készült dalfelvételeit csodálattal hallgatták. Gusztí néni a bariton Fischer-Dieskau példáján próbálta elmagyarázni, hogy a daléneklés egy külön minőség az énekes műfajon belül. A magyart törve beszélő Gusztí néni azt mondta Andrásnak: „Anthras, maga leni nagy Amonaszro, leni nagy Szarastro, csak ne lene olyan pichi lab!” A dalénekléshez azonban Andrásnak nem fűlött a foga, így szertefoszlott az énekesi karrier álma, illetve maradt a táncdaléneklés nyaranta a szórakoztatózene-iparban, ahol bőgőzött és énekelt.

I.1. Jazz

Szerette a jazz stílust, rendszeresen énekelt spirituálékat a zongora mellett: legtöbbször a *Sixteen tons*-t énekelte, amit sok előadótól lehetett hallani, de neki Paul Robeson előadásában tetszett a legjobban. Kedvence volt még a *Go down*, *Moses*, a *Jericho*, a *Deep river* és sok más dal. Tudta magáról, hogy szép basszusa van, ami jól szólt ezekkel a dalokkal, és a hallgatóság meg fogja tapsolni. A lemezgyűjteményében valamennyi neves dzsessz-zenész felvétele szerepelt, amit csak meg lehetett kapni Magyarországon, vagy be lehetett hozni külföldről.

Bőgősként játszott az új-mecsekajjai Vér Ernő tánczenekarával az Olimpia Eszpresszóban, az Ifjúsági Dzsessz Klub klubestjein.⁵ 1962 nyarán a várnai Aranypart lokálban játszott az Olimpia zenekarral (18–20. kép). Amikor

zsúrielnök kulturális rendezvényeken, 18. portás, 19. többrendbéli hólapátoló munkás, 20. éjjeliőr, 21. vagonrakodó munkás, 22. alkalmi zenék szerzője, 23. levéltári iratselejtező, 24. bábszínházi alkalmazott, 25. filharmóniai zenekari tag, 26. SZOT nyári balatoni kultúrfelelős, 27. hegedűtanár, 28. szolfézstanár, 29. színházi énekkari tag, 30. színházi zenekari tag, 31. színházi sűgő, 32. színházi ügyelő, 33. zenei asszisztens, 34. zenekari titkár (balett Leningrád).

⁵ Pl. 1964. április 28-án: s.n., Ma este: Dzsesszelőadás az Olimpiában, *Dunántúli Napló* 1964. április 28., 2.

1963-ban megalakult a Pécsi Jazz Club, rögtön belépett. A klub elnöke Tóth Endre ügyvéd volt, s 1965 elejéig működött. A klubban belül alakult Garami Zoltán együttese: Böhm István trombita, Garami Zoltán zongora, Hevesi András bőgő, Várnai Ottó dob. 1965 márciusában az együttes meghívást kapott a bécsi IV. Amatőr Jazz Fesztiválra, de nem sikerül kiutazniuk. 1966. január 30-án Hevesi előadást tartott *A jazz a XX. században* címmel és zenei illusztrációkkal a Szegedi Ifjúsági Jazz Klubbal a Tisza Szálló Konfertertermében, majd ugyanitt fellépett Garami Zoltán együttesével.⁶ Ugyanezen év márciusában Garami Zoltán együttesével szerepelt a bécsi V. Amatőr Jazz Fesztiválon. Versenyműsoruk: Horace Silver: *Ballada*, Benny Golson: *Téma napfényben* Garami Zoltán hangszerelésében. A vasárnap esti koncertműsoruk: Sonny Rolins: *Makacs kölyök*, Clark Terry: *Blues*, Nat Adderley: *Szürkületkor*, Benny Golson: *Téma napfényben*. Május 22-én bőgősként szerepelt a Sopianae Jazz Együttes hangversenyén a pécsi Doktor Sándor Művelődési Ház nagytermében, ahol előadták a bécsi fesztiválon bemutatott új műsorukat. Az együttesnek ekkor már két további tagja is volt: Mérei János poson, Zentai Antal tenor-saxofon. A jogi egyetem zenekarában is játszottak dzsesszt: Bagi István zongorázott és Kemenes Zsolt dobolt, Hevesi András bőgőzött, de ezeknek a szép időknél vége lett, amint kiléptek a nagybetűs életbe. 1966 nyarát Hevesi Balatonbogláron töltötte, Garami Zoltán együttesének tagjaként: a Hullám Étteremben dolgoztak. Ekkor kapott Hevesi meghívást a Pécsi Nemzeti Színház ügyelői munkakörébe, amelyet augusztus 1-től töltött be.

Amikor az 1960-s évek második felében és a '70-es évek elején híres jazz muzsikusok érkeztek Budapestre koncertezni, Hevesi minden előadásra elment barátaival: Louis Armstrong 1965-ben, Ella Fitzgerald 1968-ban, Oscar Peterson és Dizzy Gillespie 1971-ben. Az utóbbi koncertje nem tetszett neki, mert nagyzenekarral jött, amit a zongora mellől vezényelt. Kicsit zongorázott, és a lábával verte a taktust, de leginkább az volt a gondja, hogy a zenekar jól szóljon. Broadway-musicales volt az egész, nélkülözötte a dzsessz intimitását.

22. Hevesi András, Vörös László és a pécsi szimfonikus zenekar tagjai, 1970. április.

23. Hevesi András, Gárdonyi Edit színházi korrepetitor, Molnár András trombitás, 1970-es évek első fele.

TIT KISSZÍNPAD

1963. december 1-én, vasárnap este 7 órakor

BEMUTATÓ ELŐADÁS
a Nagy Lajos gimnáziumban (bejárat a Janus Pannonius utca felől)

E. IONESCO	Mr. Smith	Pakost-Ráczky
A kopasz énekesnő	Mr. Smith	Horváth Yvonne
	Mr. Martin	Olajos István
	Mr. Martin	Horváth Maria
	Mary, a szobalány	Tárnai Zsuzsa
	A táncparancsnok	Hevesi András

B. --- Mihályfi Péter	S. MROZSEK
S. --- Világhy János	Mulatság
N. --- Krancs László	

RENDEZTE: BÉCSY TAMÁS

A TIT KISSZÍNPAD az évad első előadása kétféle helyen. A helyek ára 30 forint. Az egyes előadásokra a helydíj ára 10 forint. Helyek a Magyar Írók Könyvtárában kaphatók.

Műsorterve:

Harold Pinter: A szerelő	Dürrenmatt-Széekely J.: Az alagút
Thierry Arpád egyfelvonásosa	J. Genet: Szolgálok
Th. Wilder egyfelvonásosa	
Órsi Ferenc egyfelvonásosa	

A további bemutatók ideje: január eleje, február vége, április eleje

24. Eugène Ionesco *A kopasz énekesnő* előadásának plakátja, amelyben Hevesi a tűzoltóparancsnokot játszotta, 1963. december 1.

⁶ s.n., „Szegeden vendégszerepelnek...”, *Dunántúli Napló* 1966. jan. 29., 4.

25. Hevesi András esküvő után, Székesfehérvár, 1965

26. Ugróczky Lászlóné Edit, ifj. Ugróczky László, Ugróczky Mária, Hevesi András, Székesfehérvár, 1965. nyár

I.2. Kórustag, színész és zeneszerző

Számos pécsi kórus és zenekar aktív tagja volt (21–23. kép). 1957. december 15–17-én részt vesz Kodály Zoltán 75. születésnapja alkalmából Pécsen rendezett hangversenyeken a Liszt Ferenc Kórus és a Zeneművészeti Szakiskola tagjaként, majd öt évvel később, 1962. december 10-én ugyancsak a Liszt Ferenc Kórusal részt vett Kodály Zoltán 80. születésnapja alkalmából rendezett díszelőadáson. Alapító tagja a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusnak a Doktor Sándor Művelődési Házban 1958. október 22-én, melynek két karmestere Dobos László és Tillai Aurél. A Kamarakórus koncertjein nem mindig tudott részt venni, mivel önellátó volt, és 1966 után már csak akkor szerepelt velük, amikor erre külön megkérték.

Bécsy Tamás színpadának – a Tudományos és Ismeretterjesztő Társulat (TIT) Művészeti Szakosztály színpadának – előadásain egyszer színészként szerepelt, máskor az előadások zenéjét szerezte. Eugène Ionesco: *A kopasz énekesnő* című darabban Hevesi a tűzoltóparancsnok szerepét játszotta volna 1963. december 1-én a Nagy Lajos Gimnáziumban (24. kép), de a bemutató előtti napon letiltották a darabot a „felsőbb kulturális szervek”, valószínűleg Pécs Városi Tanács VB Művelődési Osztálya.⁷ A Bécsy Tamás rendezte *Költők és költőcskéik* című műsor zeneszerzője a Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpadán 1966. február 27-én (27. kép). Ugyancsak az általa szerzett zenével mutatták be Kalidász: *Urvasi és Szenszuke: Gappó és lánya* című drámákat 1967. december 17-én. Szenszuke kabuki drámáját bemutatták a Központi Ifjúsági Presszó heti összejövetelén a Pannónia Szálló nagytermében is 1968. január 26-án. Az utolsó együttműködése Bécsyvel Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde* bemutatója 1969. november 10-én a Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpadán, amihez ő állította össze a zenét.

Több zenét szerzett az általa alapított Pécsi Temetőkórusnak. 1969 májusában felkérést kapott egy „a capella” kórusmű megírására a pécsi társadalmi és családi ünnepek kamarakórusa részére Pécs Város Tanácsa VB. Művelődési Osztály Népművelési Csoportjától. Erre nemcsak Vargha Károly *Térj a mélybe...* című versét, hanem még további kettőt is megzenésített, amelyeket kiadtak és rendszeresen énekelt a Temetőkórus.

⁷ Haász Réka–Tóth Eszter: *A pécsi Irodalmi Színpad és Bécsy Tamás Zsebszínháza, Betekintő*, 16. évf., 3. sz. (2022): 180, 91. l. ábragyűjtés (165–189).

Kós Lajos barátjaként szoros kapcsolatban állt a Bóbita Bábegyüttessel, amelynek több darabjához zenét szerzett 1965–1969 között. Elsőként Balázs Béla: *Fekete korsó* című árnyjátékát mutatták be a zenéjével a Balázs Béla emlékest keretében a Pécs Város Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpadán 1965. október 24-én,⁸ majd egy hónap múlva, november 28-án a Fegyveres Erők Klubjában. A *Kaméleon* című bábpantomim zenéjéért zeneszerzői díjat kapott a II. Országos Bábjátékos Napokon 1966. november 20-án.⁹ 1967. március 12-én mutatták be Balogh Beatrix: *Hupikék Péter* című bábjátékát Hevesi zenéjével Pécs Város Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpadán. A III. Országos Bábjátékos Napok keretében (1967. november 17–20.) a pécsi Bóbita-együttes a legjobb együttes díjat, Hevesi a *Kádár Kata* bábjáték (rend. Erdős János) zenéjéért a legjobb zeneszerző díjat kapta. 1969. októberi pécsi Felnőttbáb fesztiválon a Bóbita Bábegyüttes Balázs Béla: *A halász és a hold ezüstjét* adta elő Hevesi zenéjével. Sajnos ezekből az előadásokból semmi nem maradt fenn a Bóbita Báb színházban.¹⁰

A Pécsi Balett munkatársaként számos darabban részt vett: néha a zene felvételről ment, máskor viszont élő zene szólt. Utazott velük 1969 augusztusában Olaszországba,¹¹ 1969 szeptemberében Varsóba, s volt velük egyszer Leningrádban (1969. július 8–16.) és kétszer Moszkvában (28–31. kép).

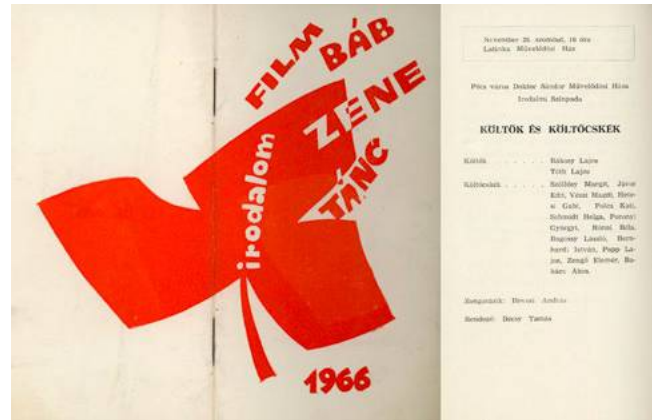
Pécsi korszakában arra törekedett, hogy főként pécsi vagy pécsi kötődésű szerzők – Bebesi Károly, Bertók László, Dombay Győző, Galambosi László, Janus Pannónius, Kalász Márton, Makay Ida, Papp Lajos, Pákolitz István, Vargha Károly, Weöres Sándor – műveit zenésítse meg. Csak akkor vállalt megzenésítésre irányuló felkérést, ha a költemény tetszett neki. A tizenhét éves Fábry Péter *Fosztóképzőkkel* című, 1972-es verseskötetének megjelenése után, édesanyja, a rádiós szerkesztő Surányi Ibolya megkérte Hevesit, hogy zenésítse meg fia verseit. Azzal igyekezett motiválni, hogy garantálta, a dalok menni fognak a rádióban, és ez nagyot lendít majd a karrierjén. A versek nem voltak rosszak, de valamennyi a költő

8 Szöllősy Kálmán, „Hazulról hazáig: Balázs Béla-emlékest”, *Dunántúli Napló* 1965. okt. 27., 5. A Bóbita bábszínházról: Katalin Honti, „Besuch bei Bóbita, den Pécs-er Puppenspielern”, *Neue Zeitung* 9. Juli 1965, 5.

9 -kp-, „Véget értek a bábjátékos napok: Kós Lajos a rendezői, Hevesi András a zeneszerzői, Erdős Irén az egyéni alakítás díjat kapta”, *Dunántúli Napló* 1966. nov. 22., 3.

10 Köszönöm a tájékoztatást Kiefer Judit művészeti titkárnak.

11 F. D., A lángoló Etna kísérté a balettet: Szicíliai beszámoló, *Dunántúli Napló* 1969. augusztus 31., 4.

27. Irodalmi színpadok találkozója Kaposvárott: Pécs város Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpada *Költők és költőcskéik* című műsorában Hevesi zongorázott, Latinka Művelődési Ház, 1966. november 26.

28. Hevesi András a Pécsi Balettel a moszkvai repülőtéren, 1970 körül.

29. Hevesi András, Uhrik Dóra, Handel Edit és két ismeretlen táncos, 1970 körül.

30. Hevesi András a Pécsi Balettel, 1970 körül.
Padon ül: Vörös Lászlóné Lonci hárfás.

31. Hevesi András a Pécsi Balettel a moszkvai Puskin Múzeumban
Picasso *Lány labdával* című képét (1905) nézi, 1970 körül.

32. Ugróczy Mária, Hevesi András, Simon Zoltán, Déri Erzsébet,
Vajda László (Drunyó), Balogh Tamás, Sike Eszter, Sike Eszter
apja, a kaposvári színház előtt, 1970-es évek első fele.

világfájdalmáról szólt, s Hevesinek nem tetszett, hogy egy ilyen jó körülmények között élő kamasznak baja van a világgal, ezért visszautasította a felkérést. Számos művének nem maradt fenn a kottája, csak a bemutatók meghívói tanúskodnak róla. A Szerzői Jogvédő Irodánál sem tartotta fontosnak őket bejelenteni.

Antikarrierista vonás volt nála, hogy nem törekedett elegáns öltözködésre. Az Ilku Pál művelődésügyi miniszter tiszteletére 1972-ben Pécsen tartott fogadásra Hevesit is kivezenyelt a színház, s pólóban, nyakában térdig érő piros sállal ment el, mert nem volt hajlandó a miniszter kedvéért kiöltözni. Később sem javított ezen a szokásán, többször figyelmeztették, hogy ilyen öltözködéssel nem lehet karriert csinálni ebben a világban.

I.3. Pécsi Nemzeti Színház

1966. augusztus 1-jétől dolgozott a színházban: először opera ügyelőként, majd korrepetitorként. Az 1969/70-es évtől a zenekart dirigálta, de soha nem kötöttek vele karmesteri szerződést. Minden évadra korrepetitorként szerződtek karmesteri kötelezettséggel. Az úgynevezett moszkovita Nógrádi Róbert igazgatósága alatt kizárt volt, hogy karmesteri szerződést kapjon. Csak azért vették fel egyáltalán a színházhoz, mert a felmondott Bogdán Endre operaügyelő helyett nem találtak mást. Hevesi nagyon szerette a pécsi színházat, de az nyilvánvaló volt számára, hogy ő ott nem kerül karmesteri státusba, amíg a színházat Nógrádi igazgatja. Ezért szerződött át Kecskemétre, kihívást jelentett számára, hogy mit tud kihozni egy lényegesen felkészültebb zenekarból.

II. Kecskemét, 1973–1976

Hevesit Miszlay István rendező hívta meg Kecskemétre zeneigazgatónak és vezető karmesternek. 1973. augusztus 1-jétől szerződött át a Kecskeméti Katona József Színházhoz, szerződését március 26-án Radó Vilmos igazgató írta alá, aki 1958-tól vezette a színházat, s akkor már nyugdíjba készülődött. A színház vezetésére kiírt pályázatot Miszlay nyerte meg, s 1974-től 1976-ig volt a színház igazgatója. A főrendező Ruszt József volt 1973-tól az 1977/78-as évadig. Miszlay és Ruszt pályázatában az addiginál magasabb színvonalú színház megvalósítására kötelezte el magát, ami összevágott a kecskeméti vezetés azon törekvésével, hogy

a várost az Alföld kulturális központjává tegyék. A megye és a város egyaránt bőkezű volt a színház dotálásában, sok új embert vettek fel, a darabok kiállítása – jelmezek, díszlet – magas színvonalú volt, és sok új darabot mutattak be azokban az években.

Három évadon keresztül dolgozott Kecskeméten, számos operett és musical zenei szerkesztője volt, több darabhoz kísérőzenét komponált. A színházi zenekaron kívül a Kecskeméti Szimfonikus Zenekar vezetését is elvállalta. Jó barátságban volt Probstner Jánossal, aki akkoriban alapította a Kecskeméti Kerámia Stúdiót, Mikulás Ferencsel, a Kecskeméti Rajzfilm Stúdió vezetőjével (itt készültek pl. a Magyar népmesék sorozat darabjai) és Molnár Péter festő, grafikussal. Akkoriban Kecskeméten pezsgő kulturális élet volt, a város teljesen megújult, köszönhetően Kerényi József főépítésznek és a Bács-Kiskun Megyei Tanács akkori elnökének, Gajdócsi Istvánnak, akinek jelentős szerepe volt Kecskemét fejlődésében.

Az utolsó évadban Hevesi már vendégszerepelt Kaposváron az Ascher Tamás rendezte Brecht: *A kaukázusi krétakör* c. dráma zenei vezetőjeként (bemutató 1975. október 2.) és Kerekes János: *Állami áruház* című operett karmestereként (bemutató 1976. május 21.). A kecskeméti színháztól a kaposváriba való átszerződésének az volt az előzménye, hogy Ruszt 1975-ben egy új tervezetet nyújtott be a Városi Tanácshoz, amelyben javasolta a színház profiljának átalakítását és a zenés darabok teljes megszüntetését azzal, hogy a zenészekkel és a zenés műfajban szereplő művészekkel az évad végén már ne kössenek szerződést. Amikor ez kiszivárgott, jó nagy botrány lett a színházban, Hevesi összeveszett Ruszttal. Miután a bizalom oda lett, Hevesi 1976 őszétől átszerződött Kaposvárra, Miszlay pedig a József Attila Színházhoz. Ruszt még egy évet Kecskeméten töltött, de az új koncepciója nem jött be, és átigazolt a Gyurkó László féle Népszínházhoz.

III. Kaposvár, 1976–2009

A kaposvári színháznál töltött több mint harminc esztendő alatt Hevesi végig dirigálta a magyar klasszikus operett repertoárt, musicaleket (Lehár Ferenc, Kálmán Imre, Leonard Bernstein, Mitch Leigh, John Kander, Jerry Bock, Alan Jay Lerner). Számos színpadi műhöz írt kísérőzenét, illetve zenei vezetőként vett részt a darabok színre vitelésében. Ezekben az években a Csiky Gergely Színház „a hazai színháztörténet egyik legfontosabb műhelye” volt (32–35.

33. Seibert Albert, Molnár András trombitás, Hevesi András, Pécs, 1970-es évek.

34. Donáth Péter díszlettervező és Ascher Tamás rendező, Kaposvár, 1980-as évek.

35. Hevesi András kaposvári zenekari és színházi kollégákkal a Szent György-hegyen, 1985. október. A bal szélén Spindler Béla színész.

36. Varró Alexander, Liptai Ágnes, Hevesi András, Kaposvár, 1987. Fotó: Varga Csaba.

kép). A Kaposváron eltöltött mintegy negyed évszázad alatt a legtöbbször Babarczy László rendezésében színre kerülő darabok karmestere, zenei vezetője volt. Vezényelt a Hilton udvarban kisoperákat (1985). A kaposvári Szimfonikus Zenekar karmestereként Bach, Händel, Beethoven, Mozart, Schubert, Liszt, Gershwin műveket dirigált. 2009-ben a kaposvári színház volt az utolsó – opera tagozattal nem rendelkező – színház, ahol főállású zenekar működött, amelyet a Hevesi halálát követő évadban megszüntettek.

III.1. A színházi zenekar

Szoros munkatársi, és egyben baráti viszony fűzte Hevesit a zenekarhoz. A tizennyolc állandóan szerződötetett muzsikust külsősökkel egészítették ki, attól függően, hogy a darab hogyan kívánta. Többen átjártak Pécsről is, volt, aki rendszeresen. Jártak Budapestről is alkalmanként muzsikuskok a kaposvári színházba. Mindent megtett a zenekar tizennyolc állandó tagjáért. Amikor pl. az első trombitásnak ki kellett húzni a fogát, áthangszerelte az egész fúvós szólamot, hogy bent maradjon a darabban, ne tűnjön fel, hogy nem tud rendesen fújni, a többiek pedig elvitték a hátukon a zenét. Ennek a trombitásnak még egy évad hiányzott a nyugdíjához, nem kerülhetett az utcára. De áthangszerelte a darabokat akkor is, ha erre a színészek miatt volt szükség. Nem számított neki a munka mennyisége, csak jó legyen az előadás. A zenekar tagjait minden évben meghívta a Szent György-hegyi házukba, több fénykép is tanúskodik az ott töltött időkről.

Megszállottja volt színháznak, mint ösztönművészeti műhelynek. Minden előadáson együtt élt a színpaddal, és ezt átvette a zenekara is. A Rusznyák Gábor rendezte Molnár Ferenc *Liliom* című előadás (bemutató 1983. szeptember 30.) – amiben Lukáts Andor volt *Liliom*, Pogány Judit játszotta Julit, Csákányi Eszter Juli barátnőjét – atipikus rendezés volt, ahol felcserélték a felvonásokat Babarczy ötletére. Először játszották a második felvonást, és utána – mintegy visszaemlékezésésként – az elsőt. Hevesi kedvelte ezt a rendezést, ami nem élő zenével ment, de ő minden előadáson ott volt: a lélektani csúcspontnál megszólaló vonatfüttyöt minden előadáson személyesen ő fújta meg a színpadon hátul, nehogy egy másodperccel előbb, vagy utóbb szólaljon meg a hang, mint ahogy annak meg kell szólalnia az aznapi előadás ritmusának megfelelően.

Míg az 1960-as, '70-es években minden megyeszékhelyen működő színháznak volt saját zenekara, a rendszerváltozás után, a kapitalizmus beköszöntével ezeket a zenekarokat kezdték felszámolni, úgy gondolták, kár a pénzt a szerződéssel dolgozó zenészekre ráköltetni, amikor kevesebb pénzből alkalmanként verbuvált emberekkel is meg lehet oldani a zenét. Hevesi nem pártolta ezt az új szokást, mivel rendszerint nem az a zenész vett részt a premieren, akivel bepróbálták a darabot. Az volt a véleménye, hogy ez az új szemlélet minőségromláshoz vezet, és a zenekar minősége kihat a színpadi történések minőségére is. Sikerült elérnie, hogy a kaposvári zenekar elkerülte a kivégzést, és talpon maradt egészen az ő haláláig. Ez volt az utolsó ilyen zenekar az országban – nem számítva azokat a színházakat, ahol opera vagy balett tagozat is működött. 2009. április 19-én éjjel kettőkor álmában csendesen örökre elaludt, temetésére az egész színház a teljes zenekarral elment, s a zenészek eljátszották neki a *Lacrimosat*, amit csak egyszer volt lehetősége eldirigálni életében.¹² 2009 őszén még szerződött a színház a zenészekkel egy évadra, aztán elküldte őket.

III.2. Színészi szerepek

Hevesi többször szerepelt a színpadon kizsenekarral különböző darabokban, ha a rendezés úgy kívánta. Néhány jelentősebb színészi szerepe is volt. 1977 augusztusában a hangmérnök szerepét játszotta a Magyar Filmgyártó Vállalat Objektív Stúdiójának *Vendégjáték* című filmprodukciónak. Néhány jelenet erejéig szerepelt Koltai Róbert két filmjében (*Sose halunk meg*, 1993; *Szamba*, 1996).

Peter Buckmann *Most mind együtt* című darabjában (bemutató 1988. április 5., rend. Lázár Kati), ami egy zenekarról szól, az egyik zenészt, Richardot Hevesi játszotta. Kulka János játszotta a főszerepet, a zenekar tagjait olyan színházi tagokból állították össze, akik játszottak valamilyen hangszeren. Ebből kellett elfogadható zenekari hangzást összehangszerelnie Hevesinek.

Jeles András két darabjában játszott Hevesi: 1991-ben a *Valahol Oroszországban* című színjátékban a muzsikuszerepében, majd 2002-ben a *Színház a színházban – Play Molnár* című darabban a kritikus szerepében. Az utóbbit Jeles Molnár Ferenc: *A testőr* című színműve alapján írta. A darabot három sérült ember játszotta: Madaras József, aki akkor már túl volt az agyvérzésén, Monyók Ildikó, aki egy közlekedési balesetben sérült meg véglegesen, és Hevesi, aki az embóliájából jött vissza. A darab arról szólt, hogyan tárta ki a három ember kendőzetlenül a lelkét és a megmaradt képességeit a közönség előtt, hogy elmondja a mondanivalóját a színházról és a színészről a világnak. A három ember közül Madaras volt a legsérültebb, de fantasztikusan játszott a színpadon.

III.3. Komponálás

Hevesi nagyon szerette a színházi munkát, de fontos volt számára a színpadtól független, önálló művek alkotása. A nemszínházi munkáit nyáron szerezte, kánikulában, vagy vasárnaponként. Kórusművek mellett szimfonikus zenekarra is komponált darabokat. Három alkotói korszaka volt. A hatvanas években volt egy avantgárd korszaka, első sorban a Varsói Őszt figyelte, és a lengyel avantgárdból merített mintákat. A hetvenes évek közepétől egy konzervatív fordulat következett be nála, a nyolcvanas évek végéig alig komponált önálló műveket, inkább a színházzal foglalkozott. Az ebben az időszakban létrehozott művei konvencionálisak. Az 1986-os embóliája nem okozott maradandó mentális sérülést, csak motorikus. Ugyanolyan pontosan vezényelt, mint előtte. 1999 nyaratól áttért az elektronikus kottairásra, mert nem volt türelme kézzel kottát írni. Vetetett a színházzal egy Apple számítógépet, amelyen Finale 97-es kottairó programot használt. Egy nyár alatt megtanulta a számítógépet használni, és szinte beleszeretett a számítógépbe, attól fogva a kis fehér Apple gépet mindenhol magával vitte. Az 1990-es években érett, egyéni stílusban alkotott, a kétezres években foglalkoztatta az elektronikus zene.

¹² A Nemzeti Kegyeleti Bizottság döntése alapján Hevesi szerepel azon a néhány száz fős listán, akik abban az adott évben haltak meg, és a Bizottság úgy gondolta, hogy munkásságuk a nemzet számára kiemelkedően értékes.

37. Hevesi András Krisztus-képe, amit Lantos Ferenc szabadiskolájában festett 1966 körül.

38. Hevesi András Csepinszky Máriánál, a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény igazgatójánál, Kötce, 2006. február.

Összművészet

Hevesi szerint a művészet alkotó tevékenység, az egyes művészeti ágak küldetése azonos: a világ visszatükrözése a művész látásmódján keresztül. Még gimnazista korában ismerkedett meg Várkonyi Nándorral, akivel haláláig (1975) tartotta a kapcsolatot. Várkonyi amolyan apai jó barátja volt és alapvetően meghatározta a szépirodalomhoz való viszonyát, aki néha felugrott hozzá beszélgetni a Széchenyi térhez közel egy utcában. Erről tanúskodik Várkonyinak az 1965-ben *A képlátó: Weöres Sándor verseinek geneziséhez* című, később *Képteremtő és képlátó* címmel megjelent tanulmányának gépirata, az elején Várkonyi Hevesinek szóló ajánlásával: „Hevesi Andrásnak, kedves öcsémnek hálásan a megtisztelő érdeklődésért, szeretettel és barátsággal ajánlom, Pécs, 1965. május 19. Várkonyi Nándor.”

Nagy híve volt a komplex alkotásoknak, a színházművészetet is ebbe a kategóriába sorolta. A szakmai barátokon kívül – mint Babarczy László vagy Bagossy László rendezők, Krum Ádám színész –, életének mindhárom fő szakaszában kötött barátságokat különböző művészeti ágak művelőivel, legyenek azok hivatásos művészek, vagy olyanok, akik valamilyen művészeti ágat igényesen, de nem hivatásosként művelnek. A pécsi korszak legszorosabb barátai: Aknai Tamás művészettörténész, Bécsy Tamás színház-történész, Bocz Gyula szobrász, Dombay Győző festő, Dobány Sándor keramikus, Keserü Katalin művészettörténész, Szelényi Zoltán orvos, Timkó Luca könyvtáros, Varga Csaba jogász, Varró Alexander orvos, zongorista (36. kép). A bulgáriai születésű, de felsőfokú orvosi tanulmányait Magyarországon végzett, s 1977-ben végleg itt letelepedett Varró számára számos zongoradarabot szerzett, majd miután túleröltetés folytán csak bal kezével tudott játszani, több művet átírt számára. Hevesi együtt szerződött Pécsről Kecskemétre volt főiskolai osztálytársával, Mérész Ignác brácsás zeneszerzővel. Kecskeméten ismerte meg Fuchs László karmestert, aki követte Kaposvárra átszerződése után pár évvel. A kaposvári korszakban ismerkedett meg Csepinszky Mária néprajzkutatóval, a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény vezetőjével, aki minden premierjén ott volt (38. kép). Ezek a barátságok kölcsönös inspirációt jelentettek mindenki számára.

**AZ ELSŐ ALKOTÓI KORSZAK:
PÉCS, 1960–1973**

VARGA CSABA:

Hevesi Andrásról

A barát, akivel találkoznom valaha adatott. A barát, akivel összetalálkozni érdemes volt. Vonzó, még zömökségével is férfiasságot sugalló, mély és kidolgozottan erős, gyönyörű bariton orgánumával olyan lény volt, aki mintha folyvást épp az élet értelmességéről közvetítene üzenetet. Mert volt mondanivalója, főként a lét súlyos kérdéseiről. A transzcendenciáról, benne létezésünk érzelmi megéléséről, és mindebben a zene szerepéről. Mert leginkább a szavak és a hangok poézisán keresztül érzékelte az életet, s értelmezését ugyanezekben adta vissza. Érzéke, stílus-érzékenysége következetes volt. Az ezek beteljesülése iránti éhsége kimeríthetetlen. A gonoszt, az igénytelent, mindazon rosszat, amit szenvedélyes haraggal szoktunk elutasítani, ő jól működő ösztönével leginkább stílusidegenként háritotta el. Figyelmes, megértő, gondos, s jelzései finom volt, pedig alkatában kolerikus. Ha olykor kitört, úgy határozottan szangvinikus. Jó volt beszélgetni vele. Még inkább, ha társalgásunk hosszú csendeket érlelt. Már fiatalon is tudtunk hegymászás, éjszakai utcai elpilledéskor, kórossal zötyögő vonatozáskor vagy épp a Balatonba merülve, avagy pécsi ifjúságunkban feketekávé, vodka s cigaretta, majd kaposvári színészotthoni éjszakában finomra érlelt pálinka és szivar mellett nagyokat hallgatni. Hiszen az így előálló némaság tartalmas volt, a lehető legtöbbet elbeszélő, merthogy egy értelmet célzó létezés közös átéléséből fakadt. Egyszerre volt kuporgató és adakozó. Előbbi magával, utóbbi az embertárral szemben, ráadásul mindkettőben túlzásra hajlamosan. Olyan eszményi megvalósulásként, amelyik mintha genetikusan, rendíthetetlen természetességgel hordozná és testesítené meg magában hazai katolikus kultúránk legszebb örökségét, miközben tevékeny, minduntalan kezdeményező életében, a pillanatok komoly, megfontolt, az öröklét felé kacsingató átélése során mintha a protestantizmus szelleme hatotta volna át: formaságok, konformizmusok, szócséplő megnyilatkozások helyett úgyszólván kizárólag az emberség mindenkori megélésére ügyelve. Az álszentség, az alakoskodás volt a legidegenebb tőle.

Zalaegerszegi elszegényítettségéből, szőlődombok dús zöldjébe visszaszorult, mert politikailag üldözött és szociálisan lehetetlenített, hiszen elveiért hányatottá tett

négygyermekes család – szülei szemefényeként s nővéreitől is dédelgetett – sarjaként menekült holt szegényként Pécsre, konzervatóriumba, zenegimnáziumba s a közös középiskolai kollégiumba, hogy a már zalai létében megnyilvánult zenei tehetségében kiművelődhessék. Pillanatok alatt jelenséggé, hiszen mindenütt láthatóvá lett. S ezzel mindenütt egyszerre otthonossá is vált Pécssett, különösen ott, ahol csak szellemi kihívás érhetette. Egyszerre volt szeretetreméltó és tehetségének sokágú kipróbálására éhes; magától értetődő volt hát, ha mindenki segítette. Gimnáziumában a lányok, lányos családok kedvence. Minden bohókásságban látványosan jelenlévő. Falta az elérhetőt. Karban éneklés, kórusvezetés, személyes stúdiumként pedig hegedű, brácsa, majd nagybőgő, persze zongorázással kötelezőn párosulva, logikusan vezetve a zeneszerzés Kincses József tanár úrtól vezetett nehéz stúdiumaiig. Közben pedig, mert gyakorlatilag ellátatlanul, hontalanul és felruházatlanul, mert anyagi támasz nélkül élt, a pénzkérés kényszere is űzte. Bármiből, bárhogyan. Már gyermekkorában is keresményeiből tartva fenn magát, kifejleszthette annak egészséges érzékét, hogy a szükségből is erényt, egyenesen élvezetet, sőt közösségében magának kiemelkedési lehetőséget kovácsoljon. Malomban zsákolás, pályaudvaron vagonkirakás. És alkalmi zenélések, akár üzemi megrendelésre eseti hagniként, akár az *Apolló* moziban a szocialista népművelés részeként a filmjátást megelőzően rendszeresített, rövid vetítővászon előtti duós vagy triós muzsikálásként.

Ezeknek köszönhetően keveredhetett az egykori *Indóház* utcai családi házsorban egy udvari albérlet birtokába, ahol személyes élete is kiteljesedhetett. Doromby József valamikori katonatiszt hatalmas hideg konyhájából nyíló nagyobb cselédszobába, ahol fűt(het)etlenül, bútortalanul, eszményi rendetlenségben, de pianínóval és cimbalommal egyaránt felfegyverkezetten menedéket lelt, a zenében és a költészetben történő közös eszmélkedés útján a világból kivonulást biztosítva barátainak is. E boldog rezidencia így egyszerre volt takarítatlan bohém tanya és a zene, festészet, költészet egybekapcsolt háttérével emberi mivoltunk s benne a transzcendencia megélésének színhelye. Társaságunkban az első területet ő képviselte, a közepsőt

Dombay Győző, a harmadikat magam. *Klavierauszugokból* rekviemeket énekeltünk, barátunk festményeiből, grafikáiból az önkifejezés további lehetőségeit puhatolgattuk, én pedig bódító szövegeket deklamáltam franciául, Apollinaire eredetijén és Vas István kongeniális fordításán keresztül gyakran a szavak mágikumába merülve.¹³ Barátunk, aki karvezetési tudományát kipróbálandó már gimnazista társakból saját kórus alapításával próbálkozott, később pedig kórusok tömegét boldogította gyönyörű basszus orgánumával a Liszt Ferenc Kórustól a Nevelők Háza Kamarakórusáig, hogy majd szimfonikus zenekarral úgyszintén megpróbálkozzék, profi temetőkórust hozzon létre s üzemeltessen, sőt a színház ügyelői világába is belekóstoljon, egyelőre még – biztosabb megélhetés utáni törekvésében – az alkalmi munkáktól az üzleti zenébe menekült, amik estéit lassan be is kebelezték. Az egykori repülőtér környéki zöldben a szocializmus vívmányaként az 1956-os forradalom kiérlelésében is szerepet játszó, elhazudott uránbányászat lakótelepeként felépült Úránváros *Olimpia*-éttermében nagybőgőzött éveken keresztül, vonzva oda barátait.

Ekkoriban Kaposvárról érkezett gimnazista társa, Apagyi Mária állt talán hozzá legközelebb, egyúttal amúgy eszköztelenségében sem igazán rendezett háztartásában is valamelyest mérsékelve bármiféle gondozó társ hiányát. Nem lehetett eléggé kiterjedt a város nekünk, hiszen Mari először este hozzám kopogtatott, hogy induljunk barátunkhoz, én egykori bányászrutinnal gyorsan hajam mostam s már kutyagoltunk is, gyalog persze, keleti peremtől nyugati szélíg, hogy éjszaka bóklászva ugyanezen utat majd visszafelé is megtegyük. Beszélgettünk és ittunk, ittunk és beszélgettünk. S persze teljesnek éreztük a létünk.

Az üzleti elszegődés persze a konzervatóriumiaknak szigorúan tiltott volt. Antal György igazgató azonban nemcsak e pécsi zenei fellegvár megszervezésében s fenntartásában bizonyult nagyknak; nem is kizárólag azzal írta be nevét a zenei művelődés helyi történetébe, hogy a Paulusz Elemér jól karbantartott színházi zenekarából kinőtt Pécsi

13 Néhány az akkoriban legfontosabb könyveink közül: Kókai Rezső *Századunk zenéje* (Budapest: Zeneműkiadó 1961); Herbert Read: *A Concise History of Modern Painting* (London: Thames & Hudson 1959); Guillaume Apollinaire: *Válogatott versek – Poèmes choisis* szerk. Gera György (Budapest: Magvető 1968); *Mai francia költők*, szerk. Dobossy László (Budapest: Magvető 1968); Weöres Sándor: *A lélek idézése: Műfordítások* (Budapest: Európa 1968); *Hispánia, hispania... XX. századi spanyol költők versei*, vál. András László (Budapest: Európa 1969); *Paul Éluard versei* (Budapest: Magyar Helikon 1960.); Charles Péguy: *Mystère de la charité de Jeanne d'Arc Extraits*, éd. George Brabant (Paris: Larousse 1956); Walt Whitman: *Fűszálak: Összes költemények* (Budapest: Magyar Helikon 1960) és hasonlók.

39. Hevesi András Varga Csabáék kertjében a pécsi Szigeti úton, 1960-as évek első fele, fotó: Varga Csaba.

40. Hevesi András és Varga Csaba a bajai strandon, 1962 nyarán. Fotó: Liptai Ágnes.

41. Hevesi András bőgőzik Vér Ernő tánczenekarában az új-mecsekajjai Olimpia Eszpresszóban, 1961.

42. Varga Csaba Hevesiék uránvárosi lakásában 1974 szilveszterén.

Filharmonikus Zenekar mögé Liszt Ferenc Kórust szervezett, amellyel oratóriumok és rekviemek, szimfóniák és misék során igényes előadásával gondozta évtizedek politikai sanyarúsága közepette a lelkeket, hanem kimondatlan szociális elköteleződésével is. Kikezdhethetlen városi és megyei politikai respektjével élve ti. a *prolidiki*, a párt-diktatúra nyomásának elsőrangúan kitett zalai, vasi, somogyi, tolnai régiókból szinte előszeretettel gyűjtötte e nagyszerű városba a félig-meddig deklasszált s ezzel jövőtől megfosztott családok fiataljait, kiugró és átlagtehetségeket egyaránt, hogy Kodály Zoltán ígézetében, az elpusztításra ítélt tarhosi szellem nyomán muzsikussal, zenepedagógusokkal, szolfézstanárokkal segítse visszaépülni a szellemi Magyarországot. Ezek pedig nemcsak *alma materre*, közösségre leltek Pécssett, de Gyurka bácsi – bár láthatatlanul – anyagilag is segítette őket, s ennek örvén így olykor a szabályszegés nem öncélú eseteit szintén megtűrte. A Zenegimnázium hasonló pécsi specialitásként működött. Aligha volt patinás, versenyképes a fiúkat oktató Nagy Lajos vagy Széchenyi, avagy a lányokat beiskolázó Leöwey Klára vagy Janus Pannonius gimnáziumokkal. Viharverten, ismétlődő költözködésekkel indult, olyan többnyire katolikus pedigréjű tanárokkal, akik aligha taníthattak volna az állam szeme előtt álló nagy iskolákban. Mégis, szabadabb tanítási szelleme és annak visszatérő ténye, hogy az ember legtöbbször tartott barátai és az értelmességük, tartásos hívő életformájuk híre okán megismerkedésre vágyott lányok leggyakrabban odajártak, olyan ellenállhatatlan vonzerőt gyakorolt számos fiúra, hogy szüleim is csak parancsszóval tudtak visszatartani minduntalan felöltő kívánságomtól, hogy a Nagy Lajosból menet közben átiratkozzam. Ebben persze teljességgel igazuk lehetett. Életem bizonyára hevesis irányba fordul, az én esetemben feltehetően csekélyebb sikerrel s kiugrási lehetőséggel övezetten, ha engedékenyebbnek bizonyulnak – függetlenül attól, hogy nemcsak országos tekintélyű akadémiai zenetudós került ki körükből, de több orvosprofesszor is.

Középiskolai éveikre datálódik Hevesi ismeretsége (39–42. kép), majd haláláig tartó szoros barátsága a stabil családi háttérből, az autodidakta pécsváradi pénzügyi tisztviselő régészből megyei múzeum igazgatóvá lett Dombay János szintén későn született fiával, a majd öntörvényű kísérletező, csodálatos vonalaival és talán Hamvas Béla ismeretétől is megigézetten – Martyn Ferenc tudatosan fegyelmezett és Lantos Ferencnek geometrikumot is felidéző új útkeresését tanári pedantériába burkoló művésztével tompítva – egy őseredeti világmítoszt láttató Dombay

Győző festővel. Végigkísértük Győző útját pécsi pedagógiai főiskolás tanulmányain át almamelléki tanítóskodásáig, budapesti kiruccanásaiig, Szent István-aknai dekorátorságáig, közben házasságával Horváth Tündével, a Bécsy Tamás-féle középiskolai színpad (a Csontváry Múzeummá lett egykori Katolikus Legényegyletben, majd a Művelődési Házban) jeles diákszereplőjével, benne keresztapaságunkkal (Hevesi az első lányé, Ivolaé, én a másodiké, Színesé), majd nehéz válásával – a megcsalátás keserveit főként az ebben ártatlan Tücsi oldaláról átélve – és új házasságával az akkor Pécssett építész férjétől elváló Boreczky Beatrix történéssel (amiből Célia fog majd megszületni), végül grafikusságáig az időközben fővárosivá lett Szentágot-hai-család, pontosabban a világhírű akadémikus közepső orvoslánya, Klára időközben szintén anatómus professzorrá lett férje, Réthelyi Miklós budapesti orvostudományi egyetemi anatómiai intézetében.

Mindezen külső-belső történéseket vitáink színesítik és edzik: hosszú dumaórák tiltott könyvek és albumok lapozgatásával Hevesi albérletében, éjszakai kerítés átmászásos csobbanásaink a volt Hadapród Iskola kicsiny, de annál mélyebb műugró medencéjében, előtte s utána nálunk a ház mögötti kis kertben, Magyarországon még ismeretlen zenék – Honegger expresszivitásával bennünket különösen felrázóan *Jeanne d'Arc au bûcher*, melynek Paul Claudel-től származó szövegét egyetemi franciáskodásom idején gyakorlatilag kívülről fújtam – lemezzről hallgatása Klára vendéglátásának köszönhetően, fél napok a balatonboglári templom alsó éttermi sarkában baráti csoportkiállításon, majd Győző immár keretezett képeit első autóinkkal cűgölve a fővárosi várbeli úri utcai zsűribe, a Szij Rezsőtől lehetővé tett és általa megnyitott pesti kiállításokra, majd utóbb jónéhányszor pincegalériába, Szentendrére.

Mert kellett beszélgetni, ha egy Németh Antal-féle rendezés a színházban – mert országos szenzáció volt Jacques Offenbach *Hoffman meséinek* egyszerre operai és Eck Imréktől gondozott balett-előadása –, egy Bécsy-féle előadás a Doktor Sándor Művelődési Házban, koncert vagy főpróba a Liszt Ferenc Hangversenyteremben véget ért, vagy ha – amint ez hetente többször megesett – éppen erre támadt kedvünk. Hevesin s rajtam kívül az előbbin Győző volt nélkülözhetetlen, az utóbbin barátomként Sólyom László. És jártuk egymást, végeérhetetlenül. Fennhangon mondtuk a *Mai francia költők* szövegeit, próbáltuk megszerezni és értelmezni a *Századunk zenéjében* megidézett korai, ám Magyarországon gyakorlatilag hozzáférhetetlen műveket,

43. Horváth Tünde és Gellért B. István (Brúnó) Hevesi Andrásék albérletében, Pécs, 1966. szilveszter.

44. Aknai Tamás (jobbra) a Pécsi Műhely kiállításán a wroclawi Galéria Sztuki Najnowszejben, 1976.

45. Varga Csaba és Hevesi András, Szent György-hegy, 2005. június 23.

46. Colin Foster, Sólyom László, Kovács Valéria, Benkő Gyöngyi, Timkó Luca, Hevesi András, Varga Csaba Aknai Tamáséknál, háttal Sólyom Lászlóné Nagy Erzsébet és Horváth Tünde, a háttérben Dombay Győző és Keserű Ilona festménye, Pécs, 2005. szeptember 18. Fotó: Aknai Tamás

szavaltuk Paul Éluardot és mindenekelőtt az Apollinaire kétnyelvű kiadásából kitetsző teremtmény erejű hangmágiát, gyakran érvelve amellest, hogy egy kongeniális fordítás még az eredeti utolérhetetlen elvarázslásánál is – amiket én mondtam, gyakran könyv nélkül – olykor többet idéz.

És mindehhez járultak a többiek. Eleinte Kovács Győző hegedűs, aki Nádor szállodai portássága révén körünkben kitekintő okoskodásaival világfinak számított, majd az evangélikus pedagógus szülők nyugat-magyarországi lehetetlenülésében Pécsre menekedett Szelényi-fivérek, akik misztikus elvagyódásainkat racionalisztikus értelmezésekkel vegyítették. Legelsőbbben a bőven idősebb és érettebb Szelényi Pál, aki a Pécsi Pedagógiai Főiskolán nyelvészkedett, de számunkra ő volt a sámán, a Thomasmanni Doktor Faustus elvont zenetudósa, akinek fejtegetéseit elbűvölő követhetlenségében még szigetvári gimnáziumába is, ahol átmenetileg tanított, gyakran átrándulva hallgattuk. Majd a régi korokat visszaidézve érzékenyen lebegő magas hangján dalokat gyönyörűen előadó, a Zene-gimnáziumban hegedűs, majd immár orvos Szelényi Zoltán, aki alapító társ volt az említett Kamarakórusban is. És egyre inkább a teoretikus festő Szelényi Lajos, időközben a pesti peremről szintén pécsivé váló társával, a jelenségnek számító gyönyörűen érdekes Szentjóni Annamáriával, akiket szintén az újdonságok, az új szellemiségek mindenünnen felkutatása és habzsolása hajtott. Ők tovább nyomtatékosították bennünk Hamvas Béla megkerülhetlenségét – először az alkotótárs feleség, Kemény Katalin *Forradalom a művészetben* művének a modern festészetet tényleg magyarázó nagyszerűségével, majd a hamvasi világlátás (metafizika? misztikum? vagy egykori romlatlan embervoltunk alig visszaidézhető megsejtetése?) vágyakozásra és újraélésre érdemes őseredetiségével.

Közben találkozások a konziban, ahol én középiskolásként a Nagy Lajos napközijét délutánonként büszkén elhagyva Halász Béla művész úr főszakosaként órákon keresztül orgonáltam, eljárva utána a „nagyok” – a hegedűs Papp György és Serfőző Tibor, Wagner Ilona zongorista, hamarosan Gyurka felesége, és társaik – kézzongorás termébe, ahol a beszélgetés improvizálásokkal vegyült; eljárva társaink közeli albérleteibe, ahol egy nyíregyházi fiú, Sára Jenő *Apassionataja* szállt a zongorából ujjainak száguldása nyomán, avagy Tényi Zoltán mutatta meg mives zongoradarabjait. Kultikus éthoszúak voltak éjjeli csavargásaink az egyébként rossz hírű vasútállomás restijének hajnali reggelijével befejezeten, adventkor a székesegyház hajnali rorátéin részvételünk, avagy – nagyokat csatangolva

a Mecseken – délutáni misinai látogatásunk, hogy éjjel majd a csillagvizsgáló ablakán bemászva, s bár dideregve, de a csúcsról üdvözölhessük a napfelkeltét.

És szintén közben az illegális hittanok, ahová én két gimnazista társal, Kutas Lászlóval és Maróthy Lászlóval vagy Bulyáki Jánossal hol a Líceum sekrestyéjébe, hol nővérenek a konzervatóriummal szembeni emeleti lakásába, hol pedig a Pius sekrestyéje feletti oratóriumba a lehetetlenített pálos szerzeteshez, Bolváry Pál atyához jártam, ahol az őt lelki fiául felfogadó Hevesivel és a kórusainkban (a Liszt Ferenc Kórusban, de a belvárosi templom gyerekek által kezdeményezett és a szolfézsos Keresztury Erika, a zongorista Neményi Klára, vagy éppen Hevesi által karvezetett énekkarban) szintén társ, egykori csendőrpáncsnok gyermeke Bárdfalvi Ferencsel nem egyszer össetalálkoztam. Amikor a jövődő magyar értelmiség lelki gondozását pasztorizációjával felvállaló két nagyszerű – és utóbb a Magyar Népköztársaság társadalmi rendje elleni felfogatásért s az ifjúság (a korabeli büntetőjog nyelvén homoszexualitást feltételező) megrontásáért letartóztatott – pap, az egyebek közt Hevesit és Sólymot is táboraiba szervező Pali bácsi és az engem magával vonzó gyóntatóm, az eleinte a püspökség hátsó szárnyépülete végén, majd a Belvárosi Plébánia káplánszobáját lakó Csonka Ferenc működése kiteljesedett, és nyaranta egymást érték a baranyai munkásturizmus, stílusosan a Vörös Meteor tagsági igazolványával legalizáltan a cserkészetet indián-romantikában titkosan felidéző keleti mecseki (Magyaregregy, Kisújbanya és Óbánya közti helyszíneken), majd mátrai táborozások, hallottunk ugyan egymásról, sőt a társtábor elleni éjjeli rajtaütésekkor olykor szembe is kerültünk, de fogadalmunk szerint a saját csapaton kívül ilyen létünkről, ismeretségeinkről soha sem beszéltünk.

Hevesi minden társaságban és helyszínen meghatározó vagy legalábbis jellegadó szerepbe került. Amikor otthonról fillérre kiszámoltan kapott menzai ellátmányomon (ebéd 6.- Ft, olykor vacsora 6.- Ft) spórolva – hogy ezen is könyveket vehessek – a színházzal szembeni volt Tiszti Kaszinóban vagy a Széchenyi tér s a Jókai tér alatti Aranykacsában üres köretet rendelve és sok kenyérral elfogyasztva ebédeltem – olykor egy-két vidékről albérlő egyetemi kollegina társaságában (akik közül leginkább a szombathelyi Tóth Ágnesre emlékszem), bámulva a színészeket (a méltán híres Euripidész *Médeia* szerepében megdöbbentő átéléssel játszó Spányik Éva, a *London királya*, *avagy Kean*, a színész emlékezetes szerepében Szabó Ottó, olykor Mensáros László, majd Bánffy György), akik

felséges természetességgel tették magukévá megszokott marhacsontvelőjüket pirított kenyérrel –, olykor felbukkant Hevesi, aki úgymond tehetős üzleti zenészként gavallérosan meginvitált bennünket valami inyes többletre. Mert hát délelőtt egyetem, délben ilyesmi, utána antikvárium, talán balettos gyerekek, majd otthon, vadul nyugati filozófiákat, esztétikát írógéppel jegyzetelve vagy úgymond költészetben elmerülve, majd este a kopogtatás, hogy túske hajamat gyorsan újramosva továbbkutyaoljunk Hevesi *Olimpiájába*, kedvünkre hallgatva zenélésüket, szünetekben nekik vagy tőle rendelt italokat fogyasztva, majd éjfél múltán kacskaringós sétálásokkal térve meg újra honunkba – nem volt egyenesen irigylésre méltó az életünk?

Emlékezés gyanánt csupán rövid időszakot eleveníthetem fel, mely *formative years*-nek joggal nevezhető közös ifjúságunkban zajlott – túlnyomórészt Pécssett, melynek hangulatát, örökségét, s megkísértett, ám aligha kimerített potenciálját mindketten (s mindahányan, akik csak onnan valahová elérkeztünk) valóban formálóként megismerhettük (43–46. kép).

Hetedhéthatár, 2009. július 14.

KESERŰ KATALIN: „Hevesibandi”

47. Hevesi András hegedül, 1980-es évek első fele.

Lenyűgözőek a Hevesi Andrásról szóló férfiúi emlékezések (például Varga Csabáé) – bárcsak ne kellett volna még! – de talán a legfontosabb ilyen, szinte szótlan dokumentum egy 2015-ös. A *Candide* című musicalről szól, hat évvel a színházi zenéket is szerző, összeállító, betanító és vezénylő, játsszó – olykor színészként elő is adó – Hevesi halála után. A Kaposvári Csiky Gergely Színház pécsi vendégjátéka kapcsán a „stáblistában” olvasható: Voltaire művét színpadra alkalmazta: Hugh Wheeler, Zenéjét szerezte: Leonard Bernstein, Dalszövegeket írta: Richard Wilbur, További dalszövegek: Stephen Sondheim és John Latouche, **Karmester: Hevesi András**, Stauróczky Balázs stb.¹⁴ (Kiemelés tőlem) Ez a dokumentum tehát arról szól, amiről talán minden: van is, meg nincs is, de akármi is történik: van.

Ezzel a lehetséges „létfilozófiával” Hevesi András ismertette meg, valamikor még gimnazista koromban vagy közvetlenül utána, Pécsett, az 1960-as évek közepén. Hogy vele személyesen hogyan találkoztam, nem tudom. Ismerni mindenki ismerte, és bizonyos vagyok abban, hogy szerette is, akár bár-, akár „rendes” zenészként, aki majd minden hangszeren játszott; vagy zeneszerzőként (akkoriban a Bóbita Bábszínházban¹⁵ vagy a Pécsi Kamarakórusban, ahol a *Dal a cinóberpiros madárról* c. kórusművét énekelték/énekeltük¹⁶). Valószínű, hogy magam is a Kamarakórusban találkoztam vele először, melynek tagja is volt. A kórus hivatalos neve Nevelők Háza Kamarakórusa volt akkor, merthogy a(z) (Szent) István tér alján lévő Ház adott otthont a kórusnak, melyet Dobos László (hosszú évekig zeneiskolai szolfézs-tanárom) és Tillai Aurél karnagyok alapítottak 1958-ban.¹⁷ Megjegyzem: számos kórus működött a városban.¹⁸ Több

14 <http://archiv.pnsz.hu/eloadas.php?lang=HUN&datum=2015-10-18&ID=66&szereposztas=0>

15 Lewitt – Him – Balogh B.: *Hupikék Péter*, Zeneszerző: Hevesi András, Tervezte, rendezte: Kós Lajos, 1967.

16 Törtely Kati kórustársam pontosítását köszönöm.

17 Ugyan Dobos László – a korszak késleltető-nehezítő-akadályozó, minden egyes ember személyes életébe beleszóló „politikájának” köszönhetően – csak 1959-ben végezhetett karvezetői szakon a Zeneművészeti Főiskola pécsi, kihelyezett tagozatán.

18 A pécsi 60-as évekről szóló szövegemből (Pécs, 1960-as évek. In: *Párhuzamos avantgárd. Pécsi Műhely 1968–1980 / Parallel Avant-garde. Pécs Workshop 1968–1980*, szerk.: Doboviczki A. – Készman J., Budapest: Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, 2017, 12–39)

(köztük díszes, a Zsolnay-gyárban készült) emléktábla hirdeti a városban a háború előtti kóruskultúrát. Utána pedig minden iskolának volt kórusa, a középiskolaiak versenyekre is jártak (Keszthely, Helikon ünnepek), és minden karnagy elhivatott volt (Vönöczky Endre – egyébként orgonista, Ivasivka Mátyás stb.), kórusműveket is szerzett. Évente megrendezték az Éneklő Ifjúság hangversenysorozatot (ti. volt Liszt Ferenc Hangversenyterem). A karnagyok említett elhivatottságát mindenesetre jellemzi az 1965-ös Éneklő Ifjúságról beszámoló cikk: „A fellépő kórusok közül hatot Ivasivka Mátyás, kettőt Vönöczky Endre, illetve egyet-egyet Vönöczky Endréné és Agócsy László vezényelt.” Akkor egyébként elhangzott egy *Néger spirituálé* is, „melyet a pécsi Hevesi András dolgozott fel”, s a Nagy Lajos Gimnázium diák-férfikara szólaltatott meg, „hatásosan”. Ezt jól ismertük, a Kamarakórus fiú tagjai énekelték is (kár, hogy a lányokat nem kottázta bele Hevesi). Mi, a Leöwey Klára Leánygimnázium énekkara – Pécssett mindenki több kórusban is énekelt – „forró sikert” arattunk Vönöczky Endre Ady Endre-feldolgozásával (*Repülj hajóm*). És fellépett a Széchenyi Gimnázium kitűnő (később Kossuth-díjas) basszistája: Kovács Kolos is, zongorakísérettel. A felnőtt kórusok közül Tillai Aurél, aki emlékezetes kórusművek szerzője és tanár is, alapította a Pécsi Pedagógiai Főiskola kórusát (később Egyetemi Kórus) stb., azonban a Kamarakórusból kifolyólag lett Pécs az Országos Kamarakórus Fesztivál otthona (1964-től), ő pedig a zenei vezetője.

Ehhez a különös zenei közülethez¹⁹ talán elég itt megemlítenem Kodály Zoltán pécsi kötődését, a Pécsről, Agócsy Lászlótól (az 1930-as években) indult Kodály-módszert,²⁰ Kodály pécsi születésnapjára köszöntéseit – egyszer, gyerekkoromban én is szolmizálhattam neki egy cserép virág kíséretében, elég hajmeresztő, általa leírt hangközöket próbálva leénekelni. Másfelől az egyházi zene is élt, a legnehezebb időkben is, Pécssett. Kórusa volt a Székesegyháznak – Dobos László ott kezdett énekelni –, ahol egyébként Halász Béla orgonaművész játszott rendszeresen a nagymisében. Azt a kórust ’56 után tiltották be, pedig „régiegyházi énekek mellett – társasági alapon – reneszánsz madrigálok is” énekeltek – emlékezik Tillai.²¹ „... nagyon

hiányzott neki (ti. a karnagyársának) a kóruséneklés, s a nemes társaság”. A preklasszikusok (és a társaság) így átkerültek a Kamarakórusba és a repertoárjába, Kodály, Bárdos Lajos és mások művei mellé.²²

Azért azt tudni érdemes, hogy nemcsak Pécssett volt honos a kórusmuzsika. Debrecen is úgy tartja, onnan, a kollégiumi kántusból eredeztethető a „dalostörténet” Magyarországon. A 30-as években alapított váci Vox Humana mellett a debreceni Kodály Kórus és karnagya, Gulyás György ért el óriási sikert, amikor – kihagyásokkal ugyan, de – 1961-ben megrendezhették az első Bartók Béla nemzetközi kórusversenyt (később fesztivált is; a Vox Humana pedig a Dunakanyar Dalostalálkozót 1963-ban), óriási sikerrel. Ezekre a rendezvényekre újabb és újabb kórusművek születtek, így a kórusok a kortárs zenének és kultúrájának is egyik bázisát jelentették.²³ (A pécsi kórus 1965-ben és 66-ban is részt vett a debreceni fesztiválon-versenyen.) Lehet, hogy az egész ország énekelt?! Hiszen az ilyen kórustalálkozók az ország minden részéből, majd külföldről is jöttek énekelni. A mezőny mindig erős volt, s a hazaiak is rendre első díjakat nyertek a nemzetközi versenyeken. De egy se volt olyan együttes, mint a pécsi, ahol folyamatosan két karnagy vezényelt: két teljesen különböző ember, eltérő módon, más és más elvárással. Talán ez is hozzájárult a pécsiek varázsához és jókedvéhez.

Tillai ugyanis élesen volt pontos és követelő, de jó (olykor iróniába hajló) humora is volt. Ebből fakadóan távolságot tartott, miközben ugyanabban a zenében „volt benne”, mint mi (csak másként). Dobos viszont azt mondta egy interjújában: „Én mindig azt vallottam, akkor jó a zene, ha örömet okoz.”²⁴ Amikor a szolfézs órákon zenetörténetet vagy forma-, összhangzat- és ellenponttant tanított, és a modern s kortárs szerzők műveit ismertette, elemezte – sőt, részleteikben meg is tanultatta velünk Bartók Kék-szakállú herceg várát, Honegger III. Liturgikus szimfóniáját meg a Jeanne d’Arc a máglyánt, Sztravinszkij fő művét, még A tavasz megszentelése címmel, és, persze, Ránki Györgytől a Pomádé király új ruháját, Brittent stb. – a 60-as évek elején, azt máig emlékezetesen tette. (Persze, házi feladatként nekünk is kellett kísérletezni: megvan például egy *Irtózat* c. egysoros „művem”, valószínűleg ellenponttani

kimaradt a zenei élet – lehet, személyes okokból –, jöllehet a felső-sétatéri „fuvolás” emlékművel kezdtem azt az írást.

19 Pécssett Konzervatórium működött, zenei ált. iskola és Zenegimnázium is, dolgozott a Pécsi Filharmónia Zenekara stb.

20 Agócsy tanár úr lánya, Erika volt az első szolféztanárom.

21 Kovács Attila: Emlékképek Dobos László (1932–2021) karnagyról, zeneiskolai igazgatóról
https://www.parlando.hu/2021/2021-2/Elhunyt-Dobos_Laszlo.htm

22 20 év után Dobos László – megválva a Kamarakórustól – a Jézus Szíve plébánián szervezett énekkart.

23 Turi Gábor: *A Bartók kórusverseny történetéből*.
<http://turigabor.hu/node/99>

24 Gyimesi Viktor: *A pécsi polihisztor: karnagy, zenepedagógus, műfordító, író*, 2018. 10. 20. <https://www.pecsma.hu/top/pecsi-polihisztor-karnagy-zenepedagogus-mufordito-iro/>

48 Keserü János, Czopf János, Szelényi Zoltán és Hevesi András Keserü Jánosék kertjében (Pécs, Szent István tér 19.), 1971. Húsvéthétfő.

példaként készült.) A kóruséneklés ilyen örömteli valami, s nemcsak a születő hangok, hanem az összeadódásuk, a kotta megelevenedése, a szövegek és énekhangok kapcsolata s a karnagyok instrukciói, nem utolsó sorban a társaság miatt is, hiszen az együttes utazások (nemcsak kórusversenyekre²⁵ vagy fellépésekre, de nyári kirándulásokra is, mint Jugoszláviába – ahol „úton-útfélen” dalra fakadt a kórus, s erről beszámoltak a helybéli lapok is – vagy Bulgáriába) telítettek közös élményekben. Melyek között mindig ott volt a helyi, összeverbuválódott közönség ámulata és éljenzése is. S valóban: miért is ne lehetne jövet-menet bárhol énekelni, alkalmi és örömteli közösséget teremteni a legtermészetesebb zenével: az énekhanggal? Ma, persze, ez nem tűnik újdonságnak – noha gyakorlatnak se. De akkor!!! (Akkor, a háború után és a hidegháború idején barátságosnak tűnt a világ és az emberiség – ma ellenséges. Akkor túlszabályozottnak tűnhetett, de az emberek nem voltak azok. Ma az élet elviselhetetlenül szabályozott, ami megöli a legegyszerűbb örömet, még a lehetőségét is. Akkor mindenki „más” volt, ezért vonzották egymást. Ma egyformák vagyunk, s nem szívbeli öröm a mással való találkozás.)

H. Bandival való barátságunkat a Pécsi kamarakórusbeli – sajnos, nem elég hosszú ideig tartó – tagságomnak köszönhettem (48-49. kép). Alacsony termetű volt, rettentő mély hanggal, arca szenttelennek látszott a legvidámabb akciói közepette is, márpedig – mint egy kobold – folyton és mindenből csinált valamit. Olykor barátjával, a rajzoló Dombay Győzővel, aki pedig magas volt és sovány, mindig mozgékony arcú. (Mégis Hevesi volt az igazán „mozgékony”.) Mindez „csak” azért fontos itt, hogy jelezzem: elvben bárkikor beszélgethettem volna vele, de ilyesmi nemigen történt. Kis létszámú találkozásaink nemigen voltak. Egyszer azonban a „lakásán”: kis albrleti szobájában felolvasott egy mesét Balázs Bélától.

Mint említettem, Balázsról a szolfézson (Bartók kapcsán) és a Bóbita Bábegyüttes 1960-as évekbeli előadásain keresztül tudhattam már valamit. A Bóbita produkciói nemcsak zeneileg (például Prokofjev: *Péter és a farkas*), de színpadi látvány és technika tekintetben is különösek voltak (Prokofjev darabja például *bábpantomim*, Ránki György – Romhányi József: *A két bors ökröcske* című művének előadása pedig *árnypantomim*, 1964). Nem beszélve a századforduló íróinak (Andersen, Balázs Béla átdolgozásában: *A hét királyfi* (50. kép); Balázs B.: *A halász és a Hold ezüstje*) és a kortárs

49 Hevesi András és Keserü Ilona Keserüék kertjében (Pécs, Szent István tér 19.), 1971. Húsvéthétfő.

25 1971-ben, amikor már öt éve nem énekeltem a kórusban, elmehettem velük az arezzói fesztiválra, amiért örök hálával tartozom a Pécsi Kamarakórusnak.

szerzők (Weöres, Mészöly Miklós) meséiről. Ráadásul ezek a gyerekelőadások programjában szerepeltek. A felnőtteké 1965-ben indult, amikor Balázs Béla-émléketet is rendeztek: A fekete korsó c. „játékát”²⁶ (1919) elevenítették meg (árnyjáték),²⁷ zeneszerzője Hevesi András volt (51. kép). Sajnos, nem emlékszem, milyen volt az író által előírt, Hevesi szerzette „Melankólikus, egyhangú muzsika”. De feltételezem, ezt a mesét olvasta fel akkoriban, mert a saját hangjára emlékszem: melankólikus volt, egy hangú.

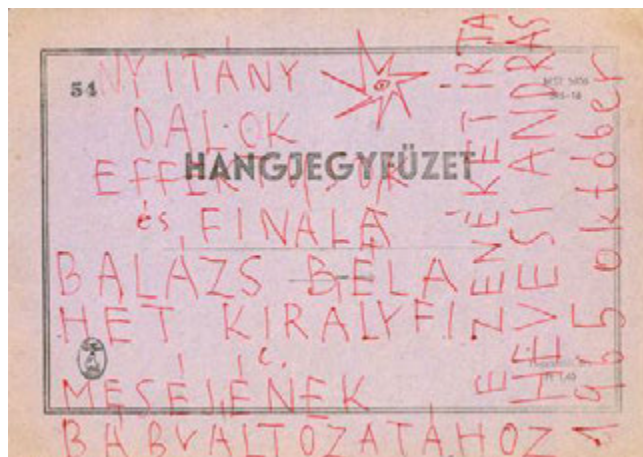
Mindenesetre az árny és az árnyjáték azóta is foglalkoztat. (Legkedvesebb versem egy haiku, körülbelül így: „Vacsora után / hazamentünk és lefeküdtünk ketten / az árnyékom és én”. Miről szól ez? Az egyedüllétről? Az élő által hurcolt vagy az élőt mindig is kísérő szellemalakról, mely azért létezhet, mert csak annak van árnyéka, ami test? Vagy a test is egy árny csupán – lásd a földi világ árnyékvilág megnevezését. Vagy egyszerűen az egységben felfogott dualitásról szól? Amiben a keleti népek oly magától értetődően gondolkodnak, mi pedig szenvedünk a világ kettős természetétől.)

A fekete korsó című „Árnyjáték ó-egyptomi szilhuettek” szereplői közt van Földalatti hang, Áldozatot vivő nők, Múmiák stb. – mind ismeretlen létezők a modernizált kultúrában. A szín: „Sivatag-tájkép. Balszélen az alvilág bejárata, Osiris tetőig érő szobrának kontúrájával. Hátrább pálmák, gúlák, szfinkszek elszórt szilhuettjei.” (Mintha El Kazovszkij képeit látnánk a 80-as évektől.) Nagy kiterjesztett szárnyú saskeselyű lebeg a sivatag felett, aztán eltűnik.” A szerzői utasítás szerint „Az alvilág kapujának egyenes kontúrján alakok domborodnak ki félig, majd eltűnnek; karok nyúlnak ki, majd eltűnnek” (ez pedig Lakner László sárospataki reliefjét hívja elő az emlékezetünkben, 1965–68-ból). „(V)égre elindul az árnyékok menete: óegyptomi fríz. Áldozatot vivő nők. Hadikocsik, bárkások, táncosnők.” (Erről meg Gémes Péter 80-as évekbeli „lélekvivői”, sajátos technikával készült, hatalmas fény-árny képei juthatnak az eszünkbe. De akár a Pécsi Műhely – Ficzek Ferenc – 1977-es Árnyékváltás c. performansa is.)

Miért ragadhatták meg akkor a századforduló–századelő borzongató ókori víziói az embert/alkotókat úgy, hogy még évtizedekig kísértettek? Vajon azért, mert a századelő szellemtörténeti szemlélete szerint a műalkotás az, amiben megszületik egy világ, ám ez a hétköznapi valóságban nincs, csak a mű valóságában; illetve a mű jelenléte által mégiscsak

26 Lásd A fekete korsó c. könyvet (Új játékok, Gyoma, 1919), mely 3 „játékot” tartalmaz.

27 Volt még előadás *Kezek, mozgás, zene* címmel (1966), 1967-ben kézpantomim (Prokofjev: *Rómeó és Júlia*) stb.

50. Hevesi András Balázs Béla *Hét királyfi* című meséjének bábváltozatához szerzett nyitánya, dalai és hangeffektusai kottájának borítója, 1965. október.

51. Balázs Béla *Fekete korsó* című árnyjátékának plakátja, aminek Hevesi a zenéjét szerzte, 1965. november 28.

realitássá válhat? Az e kérdéssel bizonyára foglalkozó művészetek a legszerteágazóbban a századelőn kutatták a művészi alkotás lehetséges, addig kevésbé ismert eszközeit. Nem véletlen tehát, hogy amikor – a történelmet maga mögött hagyva – a művészet kezdett magára találni az 1960-as években Magyarországon, részben az elődökhöz fordult példákért. A színpadi művészeteken ezek mindenképp nagyot lendítettek.

Balázs Béla a 19. századtól örökölt Kelet-kultusz és a vizualitást/láthatóságot preferálni kezdő kultúra nyomán (mely fokozatosan idézte elő az ún. vizuális fordulatot a nyugati világban) szinte sziporkázott azokkal a színpadi leleményekkel, melyek a műalkotás és az ember létét/nemlétét, a lét és a nemlét mibenlétét, kapcsolatát firtatták és állították elő, épp a színházban, melynek egész, csak pillanatokig élő művészete erre a kérdésre épül. Akárki/akármilyen életre a színpadon, az maga mágikus tett; hatása rendkívüli lehet. Különösen a többezer éve működő ázsiai **árnyszínház** kifejezett témája a halottakkal való kapcsolat megteremtése az árnyfigurák mozgásba hozása révén, ami azután befolyással lehet az életre.

Balázs darabjaiban az életre keltés és az elenyésztés a főtéma. A *fekete korszak*ban a Földalatti hang kérdezi a vándortól: „Ember vagy-e vagy lélek?” Ő pedig: „nyugtalan élő / Kóborló szilaj árny a nagy földön”, maga is árny tehát, aki a holt szerelmét keresi: „Várj még múmia várj, ne ereszd ki [a lelkét / Majd én faragom ki belőle, [szerelemmel kihántom, / Kivési a vágyam a testét.” A testi/evilági/anyagi életre keltés, amire a művészet (a szerelmi vágy) képes, csak időleges, de érzékiségében sodró és átható. Balázs olyan vizuális megoldásokat javasolt (például a korszából kiömlő fekete vízzel, mely elárasztja a földet, előnti a szereplőket is), amelyek a gazdagon áradó szavak érzéki vallomásának méltó megfelelői, még ha az egész – racionálisan nézve – nem is több egy szerelmi aktus apotheózisánál és kimerülésénél, melyben (Balázsnál mindig) a férfié a(z alkotó) főszerep.

Egy másik játéka: a *Napsugár és kígyó: Néma táncjáték*²⁸ (táncolnak: Az istennő, A napsugár, A kígyó) az írásművészet alapkérdésével indul (hogyan lehet leírni a táncot?), és a tánc értelmezéséről szól. „A tánc a süketnémák művészete. De szánandó nyomorék az, aki lelke magvában nem süketnéma, mert nincs benne több, mint amennyit kimondani tud. Ahol már nehező a szó, ott lesz könnyű a láb. Hogy kövessem szóval a táncoló Ruthot? (...) az én

beszédem csak meztelen barna lábának nyoma a homokban.”²⁹ A tánc a színpadon egy tükörszalagon történik, ezen és a két táncoson kívül csak a fénynek van szerepe. A tükör az önmagára ismerés/öntudatra ébredés/földi lényé válás eszköze, a fény ennek betetőzője.

Egyik mesekötetében³⁰ szerepel a *Wan-Hu-Csen könyve*, egy kínai történet, mely pedig a képalkotásról szól a képzelettel összefüggésben: a főszereplő ecsetjéből ecsetfa, csónak és egy szeretett lány valamint Wan ellenfele (és, persze, a történetük is) kinő, piciben. S miközben mind öregednek és meghalnak, Li-Fan, az írásban-képben született leány nem, ő „a fehér almavirágok völgyében” él örökké, mint műalkotás. (1912)

A kétségtelenül Freud műveinek (álom, tudattalan, szexualitás, ösztönök /halál- és életösztön/, tabuk, elfojtások, fantázia, emlékezés és a költészet, művészet) hatása alatt dolgozó Balázs Béla korai, de magának Freudnak a munkássága is csak a régi könyveket böngészők előtt voltak ismeretesek a '60-as években.³¹ Amikor is a művészetek – az ő ismeretükben és ellenükben – bizonyították korábban nem érzékelt erővel és invencióval, hogy nem csak árnyak vagyunk, hogy nem az elfojtott érzelmek szublimációjával, hanem a tisztán érzékelhető megformálásával magyarázható a kreativitás stb. Ezt tudta Hevesi Bandi is, hiszen zenész volt, mindazonáltal örök hálám kíséri az útján, amiért – felelevenítve a mindig egy-egy nőnek mesélő Balázs Béla alakját – az ellentmondás és a bizonyosság-keresés szenvedélyét felélesztette bennem.

29 Emlékeztet ez a téma W. Jensen *Gradivájára*, melyet Freud bíralt *A téboly és az álmok* c. tanulmányában (1909).

30 Balázs Béla: *Hét mese*, Kozma Lajos rajzaival művészi kiállításban, Gyoma, Kner, 1917.

31 Csak az 1980-as években indult újra a műveinek kiadása.

28 Ugyancsak *A fekete korszak* c. kötetben jelent meg.

TÜSKÉS ANNA:

Beszélgetés Szauer Dezső kórustitkárral a Pécsi Kamarakórusról

– *Mind a ketten alapító tagjai voltak a kamarakórusnak, és Hevesi körülbelül '65-'66-ig volt aktív résztvevője. Miután elkezdett dolgozni ügyelőként a Pécsi Nemzeti Színházban, akkor már jóval kevésbé ért rá. Hogyan ismerkedtek meg?*

– A kamarakórusban ismerkedtünk meg, ami 1958. október 22-én alakult két karnaggal és huszonnyolc taggal: a társaság fele Tillai Aurél növendéke volt a Tanárképző Főiskolán, a másik fele Dobos László-tanítvány a Művészeti Gimnáziumban. Hevesi a gimnázium harmadikos tanulója volt akkor, tizenhét éves, s énekelt az iskolája Dobos vezette Liszt kórusában. Én huszonegy éves voltam, s Tillai főiskolásai között érkeztem a társaságba.

– *Milyen volt ez a kórusélet, hogy voltak a fellépések, külföldi utak?*

– Az alakuláskor egy szakszervezeti művelődési házban kezdtünk próbálni a Király utcában a Nemzeti Színházzal szemben, most Fegyveres Erők Klubja. Nemkívánatos jelenség voltunk akkor Pécsett, mert nem voltunk vonalások, mozgalmi dalokat nem énekeltünk. Nagyon gyanúsak voltunk, és a művelődési ház igazgatója, egy rettentő vonalas fickó, Gábor Áron, mindenáron ki akarta bővíteni nagy kórusnak. Egy év után kiraktak bennünket, és akkor átkerültünk a mostani Csontváry Múzeum épületébe. Ott egy darabig megtűrték, de aztán Mohos Tóni bácsi, a Nevelők Háza akkori igazgatója befogadott bennünket 1962-ben, és ott meggyökereztünk. 1993-ig a régi nevelők házában voltunk a Szent István tér alsó részén, aztán amikor az egyházi tulajdonban került, följöttünk a volt úttörőházba a sétatéren, és azóta is ott működik a kórus.

– *Mennyire aktív most a kórus?*

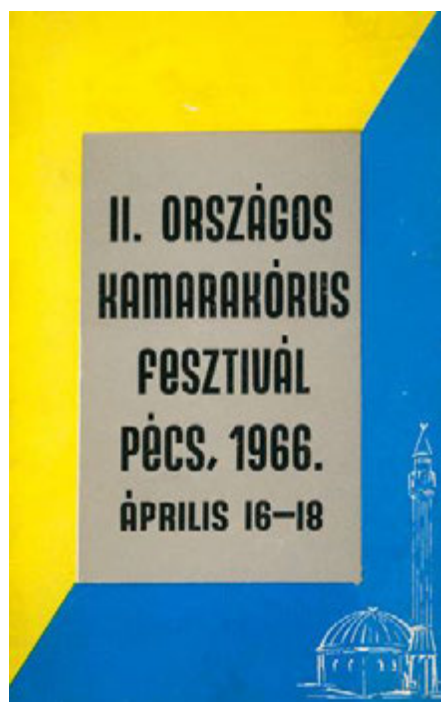
– Nagyon aktív, most voltunk 65 évesek éppen. Tillai Aurél vezeti most is a kórust, 2023. december 3-án lesz a jubileumi koncertje. Az alapítók közül öten vagy hatan élünk még.

– *Hogyan választották ki az előadandó darabokat?*

– Az a két karnagy privilégiuma volt kezdetől fogva, mert ők gyerekkori barátok voltak. Teljesen az ő ízlésviláguk, szándékuk szerint állnak össze a műsorok. Annak idején se, meg azóta se szól bele más.

52. Munkajutalom a Janus Pannonius művészeti pályázatra beadott *Ad Martem, precatio pro pace* című kórusművéért

53. A II. Országos Kamarakórus Fesztivál programfüzetének borítója, amelyen Hevesi a Pécsi Kamarakórusral szerepelt, 1966. április 16–18.

54. A Pécsi Nevelők Háza Kamarakórus fennállásának 10. évfordulóján tartott jubileumi hangversenye a Liszt Ferenc Hangversenyteremben, amelyen elhangzott Hevesi *Dal a cinóberpiros madárról* című szerzeménye, Mándy Stefánia megzenésített verse, 1968. december 10. Hevesi jobbról a második.

55. A Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusa Torinóban a Kossuth-szobor körül, 1969. április 9. Hevesi balról a második.

56. Hevesi András háton fekszik a fűben a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórus útján az írországi Corkban rendezett nemzetközi kórus- és néptánc fesztiválon, 1970. április 27. – május 6.

– **Most is huszonnyolc tagja van a kórusnak?**

– Többen vagyunk, általában olyan 35–40 között szokott lenni, mert nem mindenki tud mindig jönni a munkahelye miatt. Azért kellett mindig egy kicsit nagyobb keret, hogy ebből ne legyen probléma.

– **Hevesi Andrásnak voltak saját szerzeményei, ezekből adtak elő?**

– A kamarakórusban két művét énekeltük. Az egyik Mándy Stefánia *Dal a cinóberpiros madárról* című versének megzenésítése, a másik Janus Pannonius *Ad Martem* című versére írt kórusmű (54. kép). Mást Banditól nem énekeltünk. Egyszer vezényelte is a kórust, még hozzá Bulgáriában, '72-ben, mert Tillai tanár úr nem tudott velünk utazni, mivel a főiskolásaival a Keszthelyi Helikonra kellett mennie. Dobos Lacival mentünk, és Bandi vezényelt két vagy három számot. Az ő saját művét, meg még valamit, amire nem tudok visszaemlékezni. Jó keze volt, ahogy mondják zenei körökben.

1974-ben még énekelt velünk egy rádiókoncertet. Nagyon jó basszus hangja volt a Bandinak, de nem járt sajnos rendszeresen próbálni, és nehéz volt beépíteni a hangját. Teljesen egyéni színű nagyon mély fekvésű hangja volt, hangfelvételen kihallom a jellegzetes hangját.

Nagyon jó társasági lény volt (55. kép). Velünk jött 1969-ben Észak-Olaszországba, 1970 tavaszán Corkba, 1971-ben Arezzóba, ott volt a Zeneakadémián 1974-ben (56–58. kép). Nagyon jóba volt Szelényi Zolival, aki fölötté járt a Művészeti gimnáziumban, 1961-ben kapcsolódott be a kamarakórusba, s most már professzor emeritus az orvosi egyetemen. Bandi nagyon eleven egyéniség volt, egy kicsit alacsony, magabiztosan mozgott köztünk, főiskolások között mindig. A zeneileg jóval műveltebb volt sok kórustagnál, abszolút blattista, és invenciózus. Én például teljes amatőrként kerültem a kórusba.

Másik jó barátja volt Lukovich Gábor, ökörködtek állandóan. Most azt nem tudom, hogy kettőjük közül melyiknek törött el a lába, azt hiszem Bandinak. Azzal a törött lábbal föl mászott húsvétkor vagy szilveszterkor a fölállványozott belvárosi templom tetejére. Nagyon jól dzsesszelt Bandi, rettenetesen föl tudta dobni a társaságot mindig. Hülyültünk sokszor órákat, ebben a bandában minden ilyen hülyeségben benne volt. Nagyon eleven társasági lény, közkedvelt személy volt.

A Kós Lajos alapította Bóbita Bábszínházban Bandi a bábelőadásokhoz zenét szerzett. Amennyire én meg tudom ítélni, szellemes muzsikái voltak, és nagyon elevenen vezényelt. A nemzeti színházi zenekar is kedvelte, mert nagyon élő vezénylései voltak. Ugye a színházban lent az árookban nem sokat látott az ember, de még a mozdulatai is előttem vannak

– **Akkor is tartották a kapcsolatot, amikor elment Pécsről?**

– Igen, Kaposváron is találkoztunk, meg Pécsett (60. kép). Emlékszem, hogy Bulgakov *Mester és Margaritájában* (1984) nagybőgőzött: bejött a színpadra szerepelni egy jelenetben.

– **A pécsi nyári játékokon is sokszor vezényelt a '80-as években.**

– A szabadtérin voltak ezek, általában két előadáson én is ott voltam.

– **Van a kórusnak archívuma? Kutatható?**

– A Nevelők Házában, ami most a Civil Közösségek Háza néven ismert. Sajnos nem kutatható, egyszerűen nem volt energiám, meg időm hozzá. Többször nekifogtam. Én el tudok benne most is igazodni. Olyan relikviák vannak, mint például a Gesztesy Zsuzsanna nevű kórustársunk által készített fotóalbum, amibe minden fellépésünket megörökített.

A jövődöbéli feleségemmel együtt jártam a főiskolára '57-'60 között, pedagógus végzettségem van. Invitáltak dolgozni a főiskolára, de nem volt kedvem. Ideológiailag nekem nem fekdtt. Auréltól mindig rossz híreket kaptam, hogy nagyon vonalások. Szentlőrincen tanítottam tizenhét évet, utána bejöttem Pécsre, először a Megyei Művelődési Központban, és '81-től a Nevelők Házában dolgoztam. '99-ben mütötték a szívemet, akkor abba kellett hagynom a munkát, de a kórusral kapcsolatban maradtam, csak ötvenhét év után hagytam abba, amikor már nem ment az éneklés.

(2023)

57. Hevesi András a hordótáborban a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórus útján az írországi Corkban rendezett nemzetközi kórus- és néptánc fesztiválon, 1970. április 27. – május 6.

58. Keserü János építész, a Pécsi Kamarakórus ismeretlen tagja, Hevesi András, Megyesi-Schwartz István, Arezzo, kórusfesztivál, 1971. augusztus.

NIKOLÉNYI ISTVÁN: Színvonalas dzsesszhangverseny

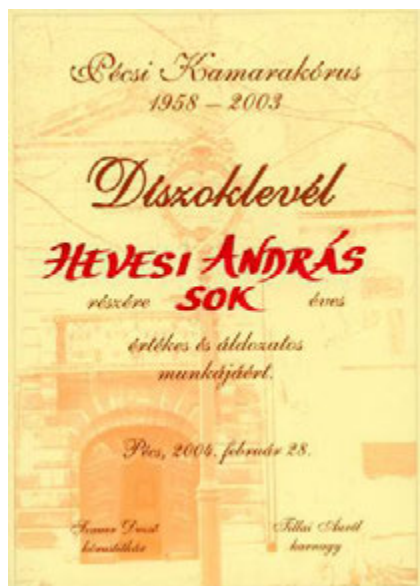

59. Garami Zoltán (zongora), Dezső Attila (szaxofon) és Hevesi András (nagybőgő), Bélatelep, német szálloda, 1966. nyár.

A Tisza Szálló koncerttermében az Ifjúsági Dzsesszklub vasárnap délelőtti rendezvényének csemegéje volt a pécsi Garami-együttes fellépése (59. kép). A kvartettből, melynek tagjai Garami Zoltán (zongora), Várnai Ottó (dob), Hevesi András (bőgő) és Böhm István (trombita), igen jó benyomásokat szereztek a bécsi Amatőr Dzsessz Fesztiválon való szereplésüket közvetlenül megelőző, utolsó hazai fellépésükön (61. kép). Egyik legsikeresebb számuk, Horace Silver *Balladája*, az osztrák fővárosban is sikerre számíthat, de tetszett Cannonball Adderley *Ragtime Blues*-ja és John Coltrane *Blues*-ja is. Figyelemreméltó az együttes tagjának, Hevesi Andrásnak szakmabeli tájékozottsága. Zenei illusztrációkkal kísért előadása a huszadik századi dzsesszről – ha szerteágazó, kissé kapkodó is volt –, igen sok értékes momentumot tartalmazott; alapos felkészülésre vallott.

Fantáziadús, ötletes játék jellemezte a műsor első részében szereplő Juhász Andrásnak, a Hungária bár zongoristájának produkcióját. Saját szerzeményeit adta elő Bodó József dobkíséretével. Fellépésük rangot adott az Ifjúsági Dzsesszklub hangversenyének.

Délmagyarország, 1966. február 1., 5.

60. Hevesi Andrásnak a Pécsi Kamarakórus fennállásának 45. évfordulója alkalmából kapott díszoklevele „sok éves értékes és áldozatos munkájáért”, 2004. február 28.

61. A bécsi V. Amatőr Jazz Fesztivál programja, amelyen Hevesi Garami Zoltán együttesének bőgőseként szerepelt 1966. március 11–13.

HORÁNYI BARNA: Randevú zenekarokkal

Erre a találkozóra kivételesen nem a vendéglátók hívtak meg bennünket, hanem a vendégek; táncosok, mulató, szórakozó üdülők. Az első randevúnk állomása: Balatonboglár, Hullám Étterem (62–63. kép). Azt mondják jó zenekar játszik itt.

A bőgőnél ismerős arcot pillantok meg. Valahol már találkoztunk, de hiába keresem emlékezetemben ezt a kis dobozt, ahová őt rejtettem. Szól a zene, jó a hangulat, a rejtély majd kiderül...

Nézem a táncoló párokat, s egy új tánccal ismerkedem meg. A partnerek mintha gitárt pengetnének, kezük úgy mozog, lábuk gyors ritmusra jár. Van ebben a mozgásban valami egzotikus, valami, ami távol-keleti kultuszt idéz. Azt hiszem ezt a táncot a külföldi vendégek hozták be hazánkba; táncimport.

Tangót mindenki egyformán jár. A legintimebb tánc a tangó!

A szünetet külön kis dallam jelzi. Végre beszélhetek a zenekarral. Vezetőjük lép hozzám, bemutatkozik: Hevesi András vagyok – mondja. Megvan! – bökök a homlokomra. Bóbita-együttes – csak ennyit mondok. Igen, Kaposváron találkoztunk a pécsi bábcsoport tavaszi vendégszereplésekor. Hevesi András, a Bóbita együttes házi zeneszerzője.

– Jelenleg opera-ügyelő vagyok a pécsi színháznál – mondja.
– Egyébként zenetanári diplomám van.

Hevesi András az együttesben bőgőzik, most ezt a szakot is elvégzi a tanárképzőn. Különbén az együttes valamennyi tagja zenetanári diplomás, illetve egy közülük most végzi a Zeneakadémiát. (Csak meg ne tudja a tanára, hogy szakszofonra cserélte föl a nyárra klarinétját, azért könyörög.)

Garami Zoltán a zongorista. Diplomája klarinéttra szól, most végzett. A zongora szakot is el szeretné végezni még. A dobnál Nagy András találgat. Zsoldos Jenő gitáron játszik, hegedűtanár, de remek érzéke van a technikához is. Saját maga készítette modern vonalú gitárját. A visszhangosító berendezés is az ő ügyességét dicséri.

A beszélgetés hosszú ideig elhúzódott. A táncosok táncolni szeretnének, a zenészek zenélni, tehát nem zavarom tovább. Jó szórakozást!

Somogyi Néplap, 1966. július 28., 4.

62. Hevesi András (kapitánysapkában elől középen) kultúros Balatonbogláron 1968 nyarán.

63. Hevesi András (bal szélén hangszórával a kezében) kultúros Balatonbogláron 1968 nyarán.

HEVESI ANDRÁS:**A Doktor Sándor Művelődési Ház képzőművészeti csoportja kiállításának megnyitója a Technika Háza alagsorában, 1968. április 5.***A kiállító művészek:*

Gábor Jenő,
 Lantos Ferenc,
 Asztalos László,
 Bachmann Zoltán,
 Csorba Simon,
 Dombay Győző (64–66. kép),
 Halász Károly,
 Hoós Elvira,
 Jegenyés János,
 Kováts Éva (67. kép),
 Major Kamill,
 Pesti Lajos,
 Szelényi Lajos,
 Vidolovics László

A Doktor Sándor Művelődési Ház Képzőművészeti Csoportja nevében köszöntöm a megjelenteket, a hazánk felszabadulásának 23. évfordulója tiszteletére rendezett kiállítás megnyitóján.

A kiállító fiatal festők öt-hat éve dolgoznak együtt, és mint csoport, 1964-ben találtak gazdára a Városi Művelődési Háznál. Itt kaptak helyiséget, műtermet, ahol Lantos Ferenc vezetésével rendszeres stúdióknak vetették alá magukat, tudván azt, hogy semmilyen művészet nem képzelhető el mesterségbeli tudás, szakmai biztonság nélkül. A stúdiók kétoldalúak: egyrészt a tárgyi formák tanulmányozása, tehát a közöttünk lévő objektív valóság formáinak tanulmányozása, egyre mélyülő szempontok szerint; másrészt kompozíciós tanulmányok a képszerkesztésnek azokkal az alapvető szabályaival foglalkoznak, melyek minden kornak jellemzői voltak, hogy zenei képben szóljak: megtanulták az összhangzattant és a kontrapunktot. A kiállított anyag tehát az eddigi stúdiók első tulajdonképpeni összegzése. S mint ilyen, természetes, hogy mindenki igyekezett inkább a kompozíciós jellegű munkáit kiállítani, mintsem a tanulmányokat. Ez biztosítja a kiállított anyag egyfajta egységességét. De talán nem lenne érdektelen, ha a jövő évben Debrecenben megrendezendő didaktikai jellegű kiállítást a pécsi közönségnek is bemutatnák, mely megismerhetővé tenné mindazokat a tanulmányokat, amelyek megelőzték ezt a munkát. A látható eredményekből így is visszakövetkeztethetünk a tanulmányokra.

Egy csoportos kiállítás rendezése mindig avval a veszéllyel jár, hogy az anyag heterogén lesz. Nos, a Művelődési Ház Képzőművészeti Csoportja éppen a közösen végzett stúdiók eredményeként, a hasonló gondolkodás és látásmód által és nem utolsó sorban Lantos Ferenc szellemi irányítása révén elkerülte, illetőleg megoldotta ezt a veszélyt. Természetesen az, hogy ez a kiállítás homogén, nem jelenti egyben azt is, hogy egysíkú vagy, hogy az egységes egészben elvesznének az egyéni vonások. Sőt, éppen az egyéni vonások által, és azok összetevésével alkotják az egységes nagy egészet.

A kiállított képek legszembetűnőbb közös vonása a szerkesztésükből kiolvasható maiság igénye. Éppen ezért a nézőnek, aki közel akar kerülni az ilyen fajta művekhez, ugyancsak mai szemmel kell azokat látni-értelmezni. Formaviláguk csak kevéssé, vagy egyáltalán nem hasonlítható a régebbi korok festészetéhez. De éppen ez az, ami indokolja ezt a kiállítást: a maiság. Csupán annyiban különbözik pl. a XIX. század festészetétől, amennyiben a XX. század a XIX-től.

Észre kell vennünk a másik alapvető közös vonást is, azt, hogy az itt kiállító fiatal festők, a szó igazi értelmében festők. Tehát az alapállásuk festő, az élethez való viszonyulásuk, (becsületességük, az őszinteségük,) a gondolkodás módjuk képzőművészeti. Elsősorban festők és csak utána egyetemisták vagy segédművészek. És éppen ez különbözteti meg őket az ún. műkedvelőtől, a festegetőtől. De ez az is, ami megkülönbözteti őket egymástól is: hogy festők és problémákat az életből veszik, környezetükből. Tehát a gyári munkás, a dekorátor, az egyetemista, a tanár, a porcelánfestő, a díszletfestő, az építész, mind máshol él, más-más ingerek érik – ettől lesznek vásznaik egyéniek – de az ingerekre hasonló módon, festői módon és mai módon reagálnak, és ettől lesz kiállításuk egységes.

Természetesen ez a kiállítás sem tekinthető végleges eredménynek, mint minden kép és minden kiállítás csak részeredmény, éppenséggel egy kornak lezárása, ami egyszer sem a következő, az új korszak kezdetét kell, hogy jelentse! Ilyen értelemben nem állhatunk teljesség igényével a vásznak elé; az egyébként is csak nagyon keveseknek adatik, magáról pedig talán senki sem állíthatja ezt. De egy fiatal pályája kezdetén álló művésztől – legyen az most már képzőművész, irodalmár, muzsikusként – úgysem várunk kiforrott, nagy alkotásokat, hanem szándékot a keressük a vásznak mögött, az indítékot, ami alkalmas arra, hogy a későbbiekben megszüljön a nagy műalkotások. Én úgy érzem, hogy az itt kiállító festők szándéka, indítéka alapvetően becsületes, őszinte és igazságkereső. Tehát alkalmas arra, hogy rá építsék jövőjüket, nekünk, közönségnek pedig biztosíték arra, hogy nyomon követhetjük további fejlődésüket, útjaikat, gazdagodhatunk általuk.

Egy festő számára egy kiállítás azért hasznos, mert találkozik a közönséggel, végül is a kép megnézetik, annak hatása a közönségen le- illetve felmérhető, ami éppenséggel támpontokat adhat, helyesebben szólva tanulságokkal szolgálhat a jövőre nézve. Egy kép, falra akasztva, amihez már megszűnt a festőnek a kapcsolata, vagy majdnem végérvényesen megszűnt, új életet kezd élni, önállósul, mint az objektív valóság más részei. Egy csoportos kiállítás alkalom ezen felül még

64. Dombay Győző: *A patrona halála*, tollrajz, 1960-as évek.

65. Horváth Tünde (Tücsi) és Dombay Győző, 1960-as évek második fele.

66. Ugróczky Mária, Dombay Győző, Benkő Gyöngyi Hevesi Andrásék lakásában, Pécs, 1968. szilveszter.

arra is, hogy a kép más képekkel kezdjen közös életet, azokhoz hasonuljon, vagy azok közül kiváljon. És a képeknek erre van szükségük: hogy önálló életet éljenek, amikor már nincs más, csak ők maguk meg a szemlélődő festő.

Mielőtt a kiállítást megnyitnám, szeretném megköszönni a helyi Tanácsoknak, a Megyei Pártbizottságnak, a Népművelési Intézetnek, hogy a kiállítás megrendezéséhez eszmei és erkölcsi segítséget nyújtottak, egyben a Művelődési Ház Képzőművészeti Csoportja nevében kérném további szíves támogatásukat. Végezetül a Városi Művelődési Ház Képzőművészeti Csoportja nevében megköszönöm Gábor Jenőnek, a Pécsről elszármazott, majd a közelmúltban ismét Pécsre visszaköltözött festőművésznek, hogy festményével megtisztelte kiállításunkat.

A Doktor Sándor Művelődési Ház Képzőművészeti Csoportja 1968. április 4-e tiszteletére rendezett kiállítását ezenel megnyitom és egyben kérem a tisztelt közönséget, hogy véleményeikkel, meglátásaikkal segítsék a kiállítók további munkáját, mert ezt a sajátos módon való párbeszédet a festők szeretnék folytatni.

A hagyatékban fennmaradt kéziratból közölve

67. Rab-Kováts Éva: Hevesi András, a grafika Lantos Ferenc szabadiskolájában készült, 1963.

68. Lantos Ferenc: Ugróczky Mária, ceruzarajz, 1960-as évek.

FÖLDESSY DÉNES:

Új beat-darab a Pécsi Nemzeti Színházban: *Lulu*

[...] a *Lulu* Michel André – Fényes Szabolcs – Szenes Iván műve, zenés vígjáték (69. kép). Ezért érdemes meghallgatni az előadás zenei vezetőjét, Hevesi Andrást:

– A *Lulut* sok helyen játszották már, mindenütt másfajta összeállítású zenekarral például Pesten vokál és kizsenekarral, Békéscsabán pedig nagy tánczenekarral. Mi megpróbálunk közelíteni a mai tánczenei stílushoz, ezért beatnek játszunk. Szerencsére Fényes Szabolcs zenéje alkalmas erre.

A tegnapi főpróba előtt segített a hangosító beállításában Lenk Gyula, aki évtizedekig a budapesti, illetőleg a pécsi rádió technikai szakembere, majd vezetője volt.

– Egy beat darabban az erősítő is főszereplő – mondja. – Sőt, a modern zene elképzelhetetlen enélkül. Emlékszem, a harmincas években az akkor világhírű táncdalénekes, Josef Schmiedt vendégszerepelt Pesten a Vigadóban, s mivel nem volt erősítő, megbukott, kifütyülték, az előadást abba kellett hagyni. Pedig hol volt még akkor a mai nagyon erős beatstílus!

Végül: Hevesi András irányításával kibővítették a *Lulu* énekszámait, négy másik Fényes Szabolcs-dalt illesztettek bele, így a legutóbbi *Made in Hungary*-ben nagy sikert aratott *Véled a csigaházban is ellaknék* címűt. [...]

Dunántúli Napló, 1969. április 3., 5.

69. Michel André – Fényes Szabolcs – Szenes Iván: *Lulu* című zenés vígjáték bemutatójának plakátja (részlet), amelyet Hevesi hangszerezésével, zenei vezetésével játszott a Pécsi Nemzeti Színház, rend. Babarczy László, 1969. április 3.

70. Mester István, ismeretlen, Mendelényi Vilmos, Vári Éva (színészek), Hevesi András, Nógrádi Róbert igazgató, Pécsi Nemzeti Színház, 1960-as évek második fele.

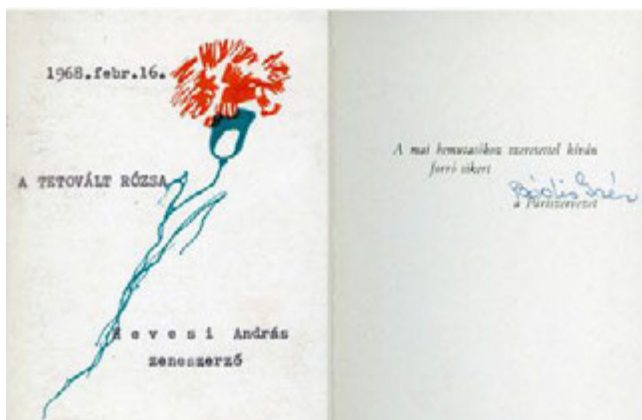
Bemutatkozik Hevesi András, a Pécsi Nemzeti Színház új karmestere

71. Hevesi András és Ugróczy Mária a színészklubban, 1960-as évek második fele, Pécsi Nemzeti Színház, ahol Hevesi premier után néger spirituálékat zongorázott és énekelt a társulatnak.

72. Nógrádi Róbert igazgató üdvözlőkártyája a *Mátyás király juhása* című előadásra, Pécs, Nemzeti Színház, 1968. február 4.

73. Bódis Irén párttitkár üdvözlőkártyája *A tetovált rózsza* című előadásra, Pécs, Nemzeti Színház, 1968. február 16.

– Hegedűsként kezdtem Zalaegerszegen, aztán 1956-ban iratkoztam be a pécsi zenei gimnáziumba, de egy-két évig továbbra is elsősorban hegedűsnövendék voltam. Érettségi után, a főiskola itt kihelyezett tagozatán énektanárképzőt végeztem, s harmadikos gimnazista korom óta a zeneszerzés tanszékre is bejártam, majd ott is diplomát szereztem, tehát kétszakos diplomám van. Egyébként a hegedűt közben a brácsa váltotta fel, mert a Pécsi Filharmonikus Zenekarban brácsáztam.

– Hogy a főiskola elvégzése után mi történt? Hát voltam fűtő, magántanítványok oktatásából éltem, vagont raktam, s időnként tánczenekarokban játszottam. Egyszer gyorsan szükség volt egy háromtagú pécsi zenekarra, a szekszárdi művészbálba, mégpedig trombitás-zongorista-bőgős összeállításban. Csakhogy nem találtak bőgőst, s rábeszéltek, vállaljam el a fellépést. Legyek őszinte? Nem tudtam bőgőzni. Előtte egy hétig gyakoroltam, aztán átmentünk a művészbálra, s attól kezdve bőgős vagyok, így kerültem a köztudatba, nemcsak a haknikon, de a színészklub házibulijain is. Egyébként az érettségi után játszottam már Vér Ernő zenekarában, 1960-ban, tanárain szörnyűködése ellenére bőgöztem a Rózsakertben. Vér Ernő együttesében több évig játszottam, sőt 1962-ben Bulgáriában is turnéztam. Lényegében mint főiskolás, ebből éltem.

– Szóval a főiskola elvégzése után három évig nem volt „munkakönyves állásom”. Egyszerűen azért, mert sosem akartam véglegesen üzleti zenész lenni. Ez csak a megélhetésre kellett. Ilyen munkakörben tevékenykedtem, mint levéltári helyettes, SZOT nyári balatoni kultúrfelelős, helyettes tanító. A színházba 1966-ban kezdtem bejárni ügyelőnek (70–80. kép). Közben egész ifjúkorom óta az volt a vágyam, hogy karmester legyek. De ügyelői munkám előtt, már 1960-tól segítettam a színházban, zenekarban játszottam, operasúgó voltam. Tulajdonképpen bármikor elmehettem volna három és félezer forintos havi jövedelemmel szórakoztatóipari zenésznek, mint bőgős. Én az ezerötszáz forintos ügyelői állást választottam, mert tudtam, ez az egyetlen út ahhoz, hogy egykor karmester legyek. Magam sem hittem, hogy ilyen hamar sikerül. Az új évadban már ebben a beosztásban dolgozom.

– A lehetőség azért jött el ilyen gyorsan, mert a színház struktúrája kissé megváltozik, kissé eltolódik a musical irányába. A zenei vezetés tudja: múltam alapján a könnyűzenében otthon vagyok. Aztán sokat vitatkoznak az operetről. Én mindenesetre nem műfaji összehasonlításképpen mondom, de a musical tudja pótolni az operettet. A musical az a vígjátéki zenés műfaj, ami úgy felel meg a mai kor követelményeinek, mint régen az operett felelt meg. S nagyon megtisztelő, hogy a színház új beat-darabját, a *Gentlemanek*-et Nagy Ferencel, a zenei igazgatóval felváltva dirigálhatom.

Pécsi műsor 1969. június [10-11].

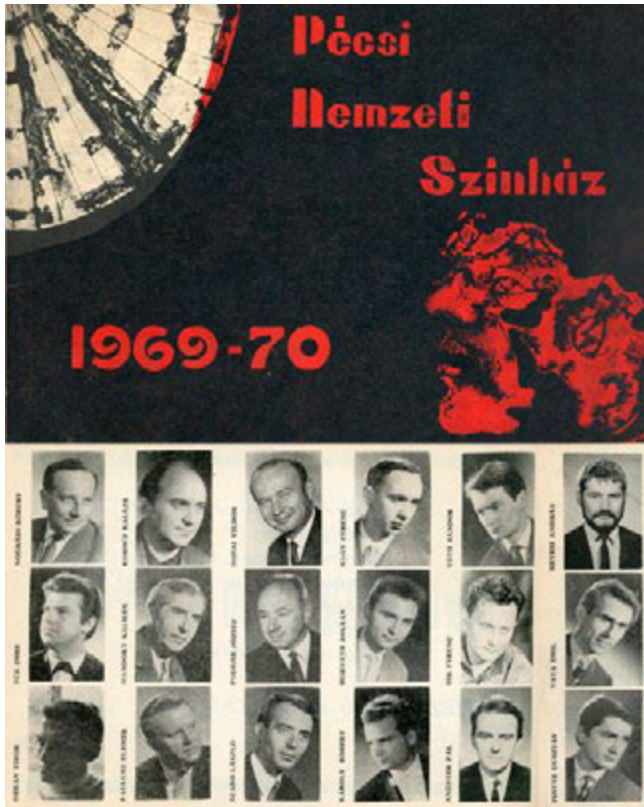
74. Tennessee Williams: *A tetovált rózsza* című előadás plakátja, amelynek Hevesi szerezte a zenéjét, Pécs, Nemzeti Színház, 1968. február 16.

75. Bertolt Brecht: *Állítsátok meg Arturo Uit!* című parabola szereposztása a Pécsi Nemzeti Színház programfüzetében, zenei vezető Hevesi, rend. Sik Ferenc, bemutató: 1970. február 20.

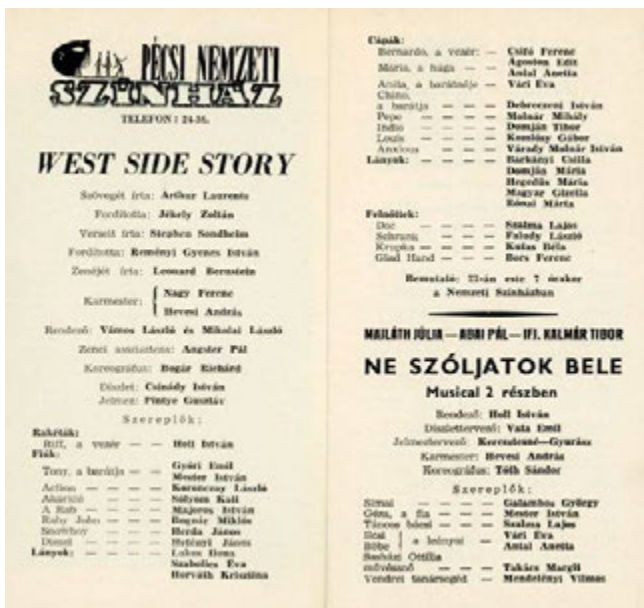
76. Romhányi József: *Hamupipőke* című zenés mesejáték színlapja a Pécsi Nemzeti Színház Kamaraszínházban, vezényel Hevesi, rend. ifj. Kőmives Sándor, bemutató 1970. március 1.

77. A Pécsi Nemzeti Színház vezetősége, rendezői, tervezői, korrepetitorai és karmesterei az 1969-1970-es programfüzetben. Hevesi a jobb felső sarokban.

79. A Pécsi Nemzeti Színház társulata, csoportkép részlet operettbemutató után, 1969. december 22. Hevesi a jobb szélén, Szabadi József középen.

78. Leonard Bernstein: *West side story* című musical (rend. Mikolay László, bemutató 1970. január 23.) és Abai Pál: *Ne szóljatok bele!* című zenés vígjáték (rend. Holl István, bemutató 1969. november 21.) színlapja, mindkettő karmestere Hevesi, Pécsi Nemzeti Színház.

80. Szabó László karmester és Hevesi András a Pécsi Nemzeti Színház színészklubjában, 1970 körül.

Ami a *Montmartrei ibolya* műsorfüzetéből kimaradt

Hevesi András, a *Montmartrei ibolya* fiatal karmestere meséli: ...az első zenejavító próbán azt mondja Zalay Józsi bácsi, a *Montmartrei* zenekarának koncertmestere:

– No, Bandi, kíváncsi vagyok, hasonlít-e még ez az operett az eredetire? Mert én ezt először a szegedi ősbemutatón játszottam. Emlékszem, volt akkor a második felvonásban egy palotás.

– Hát palotás az most nincs benne, mivel nehéz lenne megmagyarázni, hogy mit keres a Montmartre-on a magyar tánc, de Józsi bácsi valóban játszott a magyar ősbemutatót?

– Persze, hogy játszottam. A Kálmán Imre maga vezényelte a bemutató előadást.

Vezényeltem én már máskor is a zenekart, úgy, hogy Józsi bácsi volt a koncertmesterem. Izgultam akkor is, amikor a *West Side Story*-t kellett átvennem, de ez valahogy

más volt. A meghatottságtól állt belém egy szorongás még a premieren is. Félszemmél mindig a koncertmestert figyeltem, aki minden intésemnek, mozdulatomnak értő, engedelmes, mesteri valóra váltója, aki ugyanolyan szívvel hegedül most, mint amikor Kálmán Imre vezényelt neki.

Az előadás után az ő tekintetét kerestem.

Odajött és azt mondta:

– Jó kis előadás ez, szép muzsika, tulajdonképpen ugyanaz a muzsika. Tudod, lehet, hogy mégsem ebben volt az a palotás, de a Kálmán vezényelt, az biztos.

Pécsi Nemzeti Színház, 1971–72/3.

CSIPKERÓZSIKA

mesejáték 3 felvonásban

Grimm meséjéből gyermekszinpadra írta: **Ignác Rózsa**

Zenét szerzte: **András Béla—Hevesi András**

Diszlettervező: **Vata Emil Jászai-díjas**   Jelmeztervező: **Pintye Gusztáv**

Zenei vezető: **Hevesi András**   Koreográfus: **Komlóssy Gábor**

A rendező munkatársa: **János Olga**

s z e r e p l ők:

Király — — — — —	Faludi László
Királyné — — — — —	Péter Gizi
Rózsika, a leányuk — — — — —	György Márta
Arva Jóska — — — — —	Kiss István
Sosereszt — — — — —	Szabó Tünde
Mindigszép — — — — —	Cseh Mária
Tavaszi tündére — — — — —	Cseh Mária
Mindigjő — — — — —	Solyom Kati
Perc — — — — —	Solyom Kati
Pipóc, udvari bolond — — — — —	Bőszö György
Idő apó — — — — —	Galambos György
Sárga szultán — — — — —	Galambos György
Hupikék herceg — — — — —	ifj. Kőmíves Sándor
Szólte herceg — — — — —	Sipeky Tibor
Barna királyfi — — — — —	Mester István
Fekete király — — — — —	Kutas Béla
Pepita császár — — — — —	Bereceli Tibor
Piros herceg — — — — —	Kelemen Márta
Kavari, fészakács — — — — —	Monori Ferenc
Hadári, kukta — — — — —	Bors Ferenc
Hoppmesternő — — — — —	Szirmay Otília
Ugri, szürkenyűl — — — — —	Kemény Eszter
Mókuci — — — — —	Kálny Zsuzsi

Rendezte: ifj. Kőmíves Sándor

PÉCSI NEMZETI SZÍNHÁZ, 75. EVAD, 1970—71.

F. k.: Mándoky Kálmán   71-678 Pécsi Szikra Nyomda

81. Ignác Rózsa – András Béla: *Csipkerózsika* című zenés darab színlapja, hangszelvény Hevesi, bemutató 1971. március 25.

TÜSKÉS ANNA:

Beszélgetés Horváth Győző klarinétossal a Pécsi Nemzeti Színházról

– *Hogyan ismerkedtek meg?*

– Ifjúkorunk óta ismertük egymást a főiskoláról, ő aztán karmester lett a zenekarban, én meg zenekari játékosként működtem közre. 1970-ben diplomáztam, akkor kerültem a pécsi Nemzeti Színház zenekarához. Ott dolgoztam tizenöt évet, 1985-ig, amikor meghívtak a Győri Zenekarba egy jó barátom helyére, aki sokat járt külföldre. A győriekkel nyaranta sokat haktam.

Jó barátok voltunk Bandival, mindenféle színházi produkcióban együttműködtünk. Sokat játszottunk együtt a hivatalos zenekari programokon kívül is. Értő, sokoldalú, rendkívül jó zenész volt, ismerte a színházat töviről hegyire. Nem is tudom, milyen hangszerral kezdett, talán hegedűvel, de tudott brácsázni, bőgőzni, zongorázni. Nem feltétlenül szólista színvonalon, hogy például egy Bartók-brácsaversenyt eljátsszon, de nagyon hasznos módon tudott ezeken a hangszereken játszani, és a jazzben bőgőzött. Rendkívül használható színházi muzsikus volt, zenét is szerzett, szép kórusművei vannak.

– *Akkor is tartották a kapcsolatot, amikor elkerült Pécsről?*

– Igen, tudtunk egymásról. Hogyha erre járt, akkor bejött, vagy meghallgatott egy színházi produkciót. Többször feljött hozzám a mecseki kertbe is, Bagossy Lacival a produkciókat megbeszélni. Eljártam néha hozzá Kaposvárra játszani: meghívott, ha kellett neki klarinétos, jóban voltunk nagyon. Rendkívül ügyes volt, meghangszerelt darabokat. Emlékszem, a *Csipkerózsika* gyerekdarabban (1971, 81. kép) hárman játszottunk tizenhét hangszereken: én vállaltam furulyát, klarinétot, meg basszus klarinétot, ő zongorázott, brácsázott, bőgőzött. Voltak olyan váltások, hogy nem tudta lerakni a brácsát, és már folytatta zongorával a zenét. A harmadik kollégánk, Vörös László harangozott. Egyszer csak fölállt az előadás közben, elkezdett harangozni, és mi csak néztük, hogy mi van. Még csak akkor ért a színpadon a szöveg ahhoz, hogy hajnalodik már, és hamarosan harangozni fognak. De ő akkor már visszaért a helyére, úgyhogy ő elharangozta magát. Ilyen apró sztorik voltak. A *Csipkerózsika* jópofa dolog volt, sokszor előadtuk.

Ebben volt egy kis rafináltság is, mert Hevesi behívta Korocz Balázst, a gazdasági igazgatót, s bemutatta, hogy

tulajdonképpen mi hárman egy kamarazenekar vagyunk, úgyhogy ennek meg kell beszélni az anyagi részét. Abban az időben elég jól fizető haktik voltak, úgymond belső haktik a színházban. Igazi színházi ember volt és bohém. Gyakran kártyáztunk nálam a pincében. Rettenetes erős cigarettákat és sokat szívott, szóval egy kicsit két végén égette a gyertyát, ha szabad ezt mondani. Sok tájelőadást tartottunk, és nagyon sok szolgálat volt. Volt úgy, hogy hatvanégy szolgálatom volt egy hónapban.

– *Az mit jelent, hogy szolgálat?*

– Próba, illetve előadás. Ez azt jelenti, hogy ha levonja az ember a négy szabadnapot, ami jár, akkor minden napra két szolgálat jutott, ami nem kevés. Összehasonlításként: manapság harminc szolgálatos szerződéseket írnak alá, de hogyha van huszonhárom, már panaszkodnak.

Emlékszem, hogy 1972 januárjában mentünk Budapestre a Stan Kenton-koncertre az Erkel Színházba. Fölrohantunk, és már kicsit késtünk, s mondtuk az Erkel Színházban a jegyszédőnek, hogy most tekintsen el a jegytől, és egyszerűen bementünk. Visszafele az autóval volt valami probléma, hajnalban itt tologattuk Pécsvárad környékén. Úgyhogy ilyen kalandos fiatal évek voltak, nagyon szívesen emlékszem rá, jó barátságban voltunk a Bandival.

Népszerű ember volt Pécsen, nagyon sok képzőművész barátja is volt, például Dombay Győző és Bocz Gyula. Az utóbbit egyszer meglátogattuk Hosszúhetényben, amikor éppen valahonnan együtt jöttünk, talán Kaposvárról. Martyn Feri bácsihoz is jártunk, a felesége, Wiesenberg Klára tanított nekünk kötelező zongorát a főiskolán. Nagyon jóban voltam Klárral, nagyon szellemes volt, mindenki így hívta. Akkoriban voltak kamarazene társulások, vonós-négyes, fúvósütős, képzőművészeti szabadiskola. Lantos Feri tanított nekünk a gimiben művészettörténetet. Pezsgő művészeti életre emlékszem. Barth Pista fuvolista és Kircsi Laci oboás élvonalbeli figurák voltak.

A legutolsó találkozásunk Bandival úgy történt, hogy eljött tavasszal a halála előtt, s akkor mondta, hogy még a Kodály *Székelyfőnót* meg akarná csinálni a régiekkel, akikkel régen dolgozott együtt. Mondtam, hogy rendben, akkor majd gyakorlunk rá.

(2023)

Hevesi András előterjesztése kamarazenekar szervezésére Pécs Városi Szövetkezeti Bizottsághoz, 1971. október 22.

Tekintettel arra, hogy a KISZÖV Kultúrotthon szimfónikus zenekara – objektív és szubjektív okok miatt – felbomlott, Horváth Lajos elvtárs felkért, hogy a fenti zenekar helyett szervezzek egy fiatalokból álló, sokoldalú, amatőr kamarazenekart, melynek terveit, céljait, lehetőségeit az alábbiakban terjesztem elő.

A zenekar összefogná a Pécssett élő fiatal muzsikusokat, akik hangszerükön magas fokon hagyták abba tanulmányait, s jelenleg egyetemisták, főiskolások, vagy dolgozók valahol. Ez az igény a városban már régen felmerült, s ennek a zenekarnak a KISZÖV otthont adna, nagy szolgálatot tenne Pécs kulturális életének.

Eddigi személyes beszélgetéseim alapján a szólamvezetőkön kívül 13 embert toboroztam, de ha a tisztelt Szövetkezeti Bizottság támogatná az elgondolást, s mint társadalmi szerv segítene a szervezésben (egyetemi KISZ Bizottságoknál, Műszaki Főiskolánál) bizonyos, hogy még legalább 10 embert meg tudnánk nyerni ügyünknek. Tudom, egy zenekar létrehozása nem kis feladat, s amíg egy zenekar összekovácsolódik, hosszú idő, de ha a támogatást megkapjuk, és 1971. novemberben el tudunk indulni, akkor 1972. május-júniusra a zenekar ütőképessé válna, és be tudna kapcsolódni a KISZÖV kulturális életébe. 1972-ben szeretnénk eljutni Veszprémbe a kétévenként megrendezendő Kamarazenekari Minősítő Hangversenyekre.

A kamarazenekar nagy előnye, hogy önálló fellépései mellett annak egy kis részlege (szólamvezetők) ellátná a már működő és neves, de zenekari problémákkal küzdő néptánc együttest is. A népi zenekari részleg mind hivatásos muzsikusok, kik anyagi dotációval dolgoznának, s így a feljük támasztott követelés is megfelelő lehet. A januártól esedékes „Ki mit tud?” fellépéseket már tudnánk kísélni.

A kamarazenekar amatőr, így anyagi kiadások csupán a kottaanyag beszerzése, egy-egy koncert megszervezése, alkalmankénti utaztatások, zenekarvezetői és ügyintézői tiszteletdíj. A népizenekar költségvetése a néptánc csoportot terhelné, mint az együttes része, melyről elképzelésem a másik kialakult gyakorlat alapján a következő:

Tóth Gábor koncertmester 400.-Ft.

Máriási Ildikó 300.-Ft

Gaál György 300.-Ft

Mátray Mária 300.-Ft

Piacsek László 300.-Ft

Gárdonyi Edit cimbalom 300.-Ft

Horváth Győző klarinét 350.-Ft.

Összesen: 2.250.-Ft.

Magamról: Tizenöt éve élek Pécssett, a Nemzeti Színház karmestere vagyok, híve a lelkes amatőrizmusnak, a Zeneiskolában óraadó, ahol nevelem az utánpótlást.

A Népművelési Intézet „A” kategóriájú zenekarvezetői engedélyével rendelkezem, így a fennálló rendelkezések értelmében a 2 zenekar művészeti vezetéséért havi 1.100.-Ft tiszteletdíjat szeretnék felvenni a költségvetés terhére.

A hagyatékban fennmaradt gépiratból közölve

Hevesi András szerzői estje

82. Hevesi András szerzői estjének meghívója, Pécs–Meszes, József Attila Művelődési Ház, 1972. március 25.

Közreműködött:

Kircsi László oboa,
Simonfai Mária zongora,
Tényi Zoltán zongora,
a Pécsi Fúvósötös,
a Pécsi Vonósnégyes,
a Pécsi Kamarakórus.

Műsor kéziratos feljegyzés szerint:

1. 4 bagatell,
2. Oboa-zongora,
3. Labda,
4. Két népdal,
5. Kettőn,
6. Cinóber,
7. József Attila-vers,
8. Vonósnégyes.

Zongorista, bőgős, csellista... de ne folytassuk: kilenc hangszeren játszik. Jól, vagy kitűnően. De előfordult már, hogy Vörös Lászlóval ketten tizennégy hangszert kezeltek egy gyermekelőadáson. Most, a mai szombati szerzői estje előtt egy angol dirigensre hivatkozik, aki szerint a karmester legfontosabb kötelessége, hogy minden hangszeren játsszék. Azt mondja:

– Valahogy így képelem én is, körüljárogatni a karmesteri munkát, kívülről, a zenekari székről is látni, hallani az egész munkát. Ezért tanultam meg ennyi hangszeren. Egyébként a Zeneművészeti Főiskola pécsi kihelyezett tagozaton szolfézstanári és zeneszerzői oklevelet szereztem, s megvan az A kategóriás bőgővizsgám. Az életcélom: jó karmester lenni.

– A zeneszerzés is tanulmányokat jelent ehhez?

– Ezt már nem mondom. Hogy miért szerzek zenét? Gyerekes a válasz, de legalább semmi nagyképesség nincs benne: csak. Talán úgy is mondhatnám: szórakozom vele (82. kép).

Évekkel ezelőtt Erdős János megkérte: írjon az együttes számára, bábjátékhoz zenét. Megírta Sziszifusz címmel. A békéscsabai országos bábfesztiválon első díjat nyert vele. Ott kezdődött. Ma, szombaton este 7 órakor pedig Meszesen, a József Attila Művelődési Házban körképet ad önmagáról, zeneszerzői munkásságáról, összes műzsáiról. Nem csak a legfrissebb műveit mutatja be – ahogy mondja: „Szereitek kicsit ülni azokon!” – hanem inkább a régiakat. József Attila-dalait, népdalokat, zongoraművet, kamarazenekari alkotásokat. Az ellen mindenestre tiltakozik, hogy a zeneszerzés, mint „komoly” művészet és a színházi „könnyűzenei” alkotások dirigálása ellentétes. Hiszi: ez színvonal és nem műfaj kérdése.

Dunántúli Napló, 1972. március 25., 5.

TÜSKÉS ANNA:

Beszélgetés Timkó Lucával és Aknai Tamással Hevesi Andrásról

Tüskés Anna: – Mikor kezdődött az ismeretségük?

Timkó Luca: – Ismeretségünk a Pius templom köreiből származik. De zeneiskolás voltam, amikor tíz évesen már ismerősként köszöntöttem Bandit, aki akkor volt főiskolás zene-tanár. A Pius templom papjai foglalkoztak akkor az ifjúsággal, Pál atya a fiúkkal és Barcza atya a lányokkal. A cserkészlet mintájára mentek ezek a foglalkozások, rendezvények, kis körökben örsökben, amiknek volt egy nagyobb, pár évvel idősebb vezetőjük. Tehát ezeknek a vezetőknek a köréből ismertem én Bandit. Voltak ezeknek közös rendezvényeik, például táborszervezés, tánciskola. Amelyeknek anyám boldogan helyt adott. Ezekben Bandi is meg-megjelent, mert a bátyámék csoportfoglalkozásai többször nálunk voltak a házukban. Ezek a körök hasonlóak voltak a cserkészethez, csak akkor az tilos volt. Ezért csak köröknek hívták a csoportjainkat. A nagyfiúk csapatában volt Bandi. Mindenféle lehetett Hevesi Bandival találkozni, jellegzetes mély hangját, nevetését messziről lehetett hallani.

Amikor gimnáziumba kerültem, akkor az egyik szobát édesanyám mindig kiadta főiskolásoknak albérletbe. Harmadik-negyedikes koromban, Bandi és felesége, Marina laktak nálunk. Velük nagyon szoros, bensőséges, családias légkör alakult ki, úgy éreztük, hogy mintha öten testvérek lennénk. Mi hárman, a Timkó gyerekek és a Hevesi házaspár. Mindkettőjüket testvérünknek éreztük. Szóval akkor még csaknem csitri voltam, de emlékszem arra, hogy mindig olyan jó zenék jöttek ki abból a szobából, ahol ők laktak. Bandiékhoz nagyon érdekes emberek jártak, többnyire zenészek és jogászok. Amikor Bandihoz jött két ember, akkor ott biztosan lett valamilyen muzsikálás is.

TA: – Voltak házimuzsikák?

TL: – Azok is voltak. A legemlékezetesebb, az egész városban híressé váló koncert nálunk volt 1967 körül (83. kép). Édesanyám átadta az egész házat a rendezvények, elment otthonról, hogy Bandiék bátran tudják megrendezni a nagy koncertet. Egybe nyitottuk a négy szobát, és szerintem akkor mindenki ott volt a városból, akinek valami köze volt a zenéhez. Nem tudom hányan voltak, de tele volt a ház és, hogy minden meghívott egyben fellépő, szereplő is volt.

83. Hevesi Andrásék albérletében (Pécs, Móra Fülöp u. 40. szám) 1967. augusztus 26-án tartott hangverseny programja.

Az elhangzott, általa szerzett művek:
ABA, B bagatell, Rondo négykézre, 8 kézre.

Általa előadott művek:
Vivaldi: D-moll kettősverseny Szelényi Zoltánnal;
Mozart: Requiem Recordave és Bach: H-moll mise „Qui tollis”, előadótársai Balatincez Márta, Medgyesi Katalin, Szelényi Zoltán, Neményi Klára / Tényi Zoltán; Monteverdi: 2 ötszólamú madrigál, Chopin: C-dúr etűd op. 10 No. 7., G-moll ballada, Schubert: Der Tod und das Mädchen, előadótársai Balatincez Márta, Vargáné Liptai Ágnes, Szelényi Zoltán;
Az ősi sírbolt.

84. Timkó Luca és Hevesi András a Balaton-felvidéken, 2003. július. Fotó: Aknai Tamás.

85. Vörösváry Ákos, Hevesi András és Timkó Luca, Diszel, 2003. július 23. Fotó: Aknai Tamás.

86. Benkő Gyöngyi, Timkó Luca, Hevesi András, Varga Csaba, Ugróczky Mária, háttal Horváth Tünde Aknai Tamáséknál, Pécs, 2005. szeptember 18. Fotó: Aknai Tamás.

Bandinak és nekünk is volt egy zongoránk, úgyhogy lehetett két zongorás darabokat is előadni.

A családi együttlétet mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy amikor én ballagtam a Nagy Lajos Gimnáziumban, és mentünk végig a gimnázium folyosóján, Bandi ott állt az egyik kanyarban, és amikor meglátott, a kezembe nyomott egy kétkötetes Karinthyt, a *Feljelentem az emberiséget*. Utána rohant a színházba, a próbára. Ez nekem egy soha el nem múló, szép emlékem a „bátyámtól”. A családi összetartozás érzése a mai napig itt van bennem, bár Bandiéék elkerültek Pécsről. De ha ide jöttek, akkor mindig nálunk laktak, és mi is rendszeresen elmentünk hozzájuk a Szent György-hegyre (84-87. kép). Amíg élt, Hevesi András mindig tőlünk ment a Pécsi Színházi Találkozó előadásaira, szakmai vitáira. Bandi halála óta is ápoljuk családjával a kapcsolatot. Augusztusban általában megtartjuk a Hevesi Napokat, amikor barátok, ismerősök rá emlékezve találkoznak. Nagyon jól esett nekem, hogy a hetvenedik születésnapom megünneplésére Marina most már egyedül, de eljött és egy nagyon szép beszédben idézte fel egykori közös életünket, édesanyánkat.

TA: – Tamás mikor kapcsolódott be ebbe a körbe?

Aknai Tamás: – Én 1970-ben kerültem Pécsre a múzeumba, és gyorsan jó kapcsolatba kerültem a Pécsi Műhely tagjaival, így elkerülhetetlen volt az is, hogy Bandival és baráti körével (pl. Gellért Brúnó István, Dombay Győző, Csorba Simon László) találkozzak. Bandival sokat voltunk együtt, ahogyan akkoriban az egymáshoz tartozó emberek szívesen töltötték az idejüket, – ha lehet – a legtöbbet egymással. E találkozások emléke erős, maradandó. A történelmi atmoszféra is felidéződik most bennem. Folyamatosan arról beszélünk, hogy mit is kéne csinálni ahhoz, hogy mondjuk a magyar kultúra észrevehetően és számottevően legyen ott Európában, hogy kik a kedvenceink, milyen irányokban tájékozódjunk. Nagyon érdekes volt, ahogy Hevesi András minden típusú orientációt megpróbált megérteni és tanulni hozzá. Nagyon izgatta a képzőművészet, és értette is.

Lucával '78-ban házasodtunk meg. Én általában úgy kaptam ajándékot Lucától, hogy ő megkérdezte Bandit, vajon milyen lemeznek örülnék én, hogyha kapnékilyent? És akkor jöttek a spéci lemezek, amiket Hevesi András szerzett és juttatott el a Lucához. Ő aztán nekem adta ezeket ajándékként. Zenéről és képzőművészetéről is sokat beszélünk. Egy időben, a hetvenes évek legelején Kós Lajos volt az origója ennek a társaságnak, hiszen ő volt közöttünk a legidősebb. Kiváló grafikusművész volt, nagyon értette a mesterséget, művészettörténeti tudása is naprakész volt. Kreatív, egyszerű

innovációi voltak a bábjátzásban. Nem volt meglepetés, hogy Samu Géza csinált díszleteket a *Kalevalához*, amiket aztán Gellért Brúnó elmentett a Művészeti Gimnáziumba. Nemzetközi bábfesztiválok is voltak Pécsen. Emlékszem, nálunk is laktak lengyelek.

Hevesinek eszméletlenül tágas személyes kapcsolatrendszere volt. Talán pont azért, mert nemcsak a muzsika érdekelte. És nemcsak a színház. Nyitott volt mindenre. A kiállításokon mindig volt valami zene. Érdekes darabok jöttek, kortárs kísérletek a tonalitás határaitól, szép Debussy-darabokat hoztak a kollégák, a repertoár fel-frissítésében nagy szerepet játszott A Mecsek (Pécsi) Fúvósötös: Kircsi László, Barth István, Várnagy Attila, Paláncz Tamás, Szkladányi Péter.

Nekünk aztán nagyon érdekesen alakult Hevesivel a kapcsolatunk, lazább lett, miután ő átment Kaposvárra. De Kircsi Lászlóval tartottunk egy művészeti szabadegyetemet a kaposvári színházban. Ezt a színész-ráképzőt Zsámbéki Gábor igazgató találta ki, hogy a társulatot intellektuálisan formálja. A szabadegyetem „óráit” egy hónapban kétszer-háromszor tartottuk: Kircsi zenetörténetről, én pedig művészettörténetről beszéltem. Megkutattuk a kínálatunkat, ők pedig eldöntötték, hogy mi érdekli őket jobban. Mindenképpen próbáltunk alkalmazkodni az előadások témáival az ő igényeikhez. Ezek a szabadegyetemi alkalmak az esti előadások után voltak, amiket mindig megnéztünk. Előadás után a színészek megtörölköztek és lejöttek a Színészklubba, s a két egyórás előadás éjjel kettőig eltartott. Nemcsak a színészeknek tartottuk, hanem ott voltak a rendezők is: Ascher Tamás, Babarczy László. Élénk viták követték a mi gondolatébresztő mutatványainkat. Többnyire hajnalodott már, amikor visszajöttünk Pécsre. Sikeres kurzus volt, a rendezők elégedettek voltak, és mi is, hiszen nagy ajándékokat kaptunk avval, hogy láthattuk a legjobb előadásokat. Bandi mellett jó barátságban voltunk Pauer Gyulával, aki akkor Kaposvárott díszlet- és jelmeztervező volt. A *Godotra várva* díszletkészítésének teljes folyamatát végig kísérhettük 1975-ben, legalább ötször láttuk a darabot. Olykor családotul. Hihetetlenül bensőséges és szakmai szempontból is tömény életünk volt ekkor.

Hevesi Bandi részt vett ezekben a diskurzusokban. Minthogy azonban ő azért kicsit idősebb volt az átlagos résztvevőknél, nagyon sok jó ötletet tudott bedobni, jó analógiákat vetett föl. Az volt a célunk, hogy a művészetek között mindig létező együttthatót érzékeltessünk, azaz hogy a zene sem beszél másról, mint a képzőművészet a színház, vagy az irodalom.

TA: – *Mennyire lehetett az egyes előadásoknak az aktuális mondanivalójáról tudni?*

AT: – Jó volt a közönség, vették az üzeneteket. Az érdekesebb előadások közönsége döntő mértékben budapesti volt, megjelentek a pártközpont emberei, különféle pozíciókban lévő nagy sajtó mogulok. Ebben az időben a pártközpontban alighanem már csak Kádár János volt az egyetlen kommunista, az előadásokra adott reflexválaszok szerint mindenki másban gondolkodott már. A rendszert lebontásának kérdése már ott volt a nyelvhegyén mindenkinek, és ezek az előadások valószínűleg már apró kis szegek voltak a rendszer koporsóján. Bandi ennek részese és alakítója volt. Az ő dörmögő hangja, véleménye kihallatszott mindenből, ahogy útjára tett egy gondolatot. Maró ironiája volt. Véleményét ritkán tartotta meg magának, reagálásait legtöbbször jól lehetett hallani az előadások alatt is. Szerette és ismerte az embereket. Az érték mibenlétével kapcsolatban ritkán tévedett.

(2023)

87. Aknai Luca, Ugróczy Mária, Hevesi András, Colin Foster, Timkó Luca Aknai Tamáséknál, Pécs, 2005. szeptember 18. Fotó: Aknai Tamás

SZIJÁRTÓ ILDIKÓ:

Pécsről indultak – Hevesi András, Ugróczy Mária

Szijaártó Ildikó: Jó estét kívánok! Ismét itt vagyunk a Pécsi Nádor Kávéházban. Szépen, lassan, észrevétlenül, ismét kialakul a hely törzsközönsége, hisz egyre több történet bukkan felszínre, és műsorunk felvételének köszönhetően közel 13 év után egyre többen látogatnak el újra ide. Vendégeink személyesen is beleszippanthatnak a múlt levegőjébe, de természetesen önök a képernyők előtt is részesei lehetnek az emlékezésnek. S ha esetleg van mit hozzátenniük, egy tárgy, vagy egy-egy mondat, akkor írjanak nekünk és osszák meg velünk élményeiket. Most is egy ráérős beszélgetésre invitáljuk Önöket. Kedvük van egy kis emlékezésre, akkor tartsanak velünk!

Mai műsorunk vendége rendhagyó módon egy házaspár. Mindketten ifjú diákként kerültek a mi városunkba, kalandos módon találtak egymásra, és együtt indultak el, de két egészen különböző irányba. A férj, a bohém művészvilág, a feleség a józan ész birodalma felé vette az irányt. Az emlékek felidézésében persze ezúttal sem leszünk egyedül, hisz itt vannak nagyon sokan azok közül, akik az ő pécsi életüknek fontos szereplői voltak. Lássuk, hogy ők mit mondanak róluk!

Bocz Gyula: Nehéz jellemezni, azt tudom mondani, hogy én nagyon szeretem őket. Hála Istennek tartjuk a kapcsolatot most is.

Stenczer Béla: Ember, unikum, meg hogy hát egy fantasztikus pasi. Most az unikumot én az átvitt értelemben is gondolom, természetesen.

Hevesi Flóra: Az én szüleim nagyon jó fejek. Bohémek.

Timkó Luca: Mind a két félt egyformán testvéremnek érzem. Együtt is éltünk sokáig, és a mai napig is családtagok. Azt hiszem, ők is úgy érzik.

Kircsi László: Volt, hogy a Dr. Doktor Sándor utcában egy Bécsy Tamás által rendezett, már nem is tudom, milyen című darabhoz csinált zenét, amihez az találta ki, hogy bűgőcsigákat kell összehangolni, s elmentünk beszerezni a hangszereket. Mintegy 80 bűgőcsigát raktunk szét magunk körül a játékoltban, amiből kiválasztottuk azt az ötöt, amelyik jól szólt együtt, és teljesen örültnek néztek bennünket.

Bagi István: Kiváló jogász. Nagyon rendezett agyú ember, büszke vagyok rá, hogy együtt dolgozhatunk.

Bükkösi László: Neki köszönhetem azt, hogy Bartóktól, Balázs Bélától olyan sok mindent ismerek. Ő volt az, aki Dombay Győző feleségével [Horváth Tündével] a *Kékszakállú herceg várát* prózában elmondta hajnalban a zongora alatt. Ő volt az is, a színházban még együtt dolgoztunk, aki mikor átvehette a *West Side Story*-nak a vezényletét, az első próba után megtapsolta a zenekar.

Hevesi Flóra: Ugyanolyanok. Mind a ketten abszolút merőkanállal eszik az életet, ugyanannyira szenvedélyesek mind a ketten a saját szakmájukban, és ez nekem nagyon tetszik, hogy így összetalálkozott egy ilyen örült zenész, meg egy örült jogász.

Szijaártó Ildikó: Hevesi András, a kaposvári Csiky Gergely Színház zenei életének irányítója, karmestere és felesége, Ugróczy Mária, az Alkotmánybíróság főtanácsadója is Pécsről indultak, és most itt vannak velünk. Szeretettel üdvözöllek benneteket! Gyertek, foglaljatok helyet!

Nagyon rendkívüliek a körülmények, de azért mégiscsak furcsa érzés ennyi év után újra bejönni ide a Nádorba. Töletek azért nem volt akkor idegen ez a környezet. Ugye gyakran megfordultatok itt?

Ugróczy Mária: Hát, szeretnék a szomorúságomnak hangot adni a romok láttán. Sosem fogom elfelejteni azt, amit itt olvastam először, a hátam mögött volt a falikárpiton, hogy a kávé legyen forró, mint a pokol, fekete, mint az ördög, tiszta, mint az angyal és édes, mint a szerelem. Sajnálom, hogy ezt nem látom. Ezt a kávé nem kapom itt meg. Ezt muszáj volt elmondani.

Szijaártó Ildikó: Reméljük, hogy azért eljön az az idő, amikor ez újra olvasható lesz, és újra ilyenek lesznek a körülmények. Bandi, te azt hiszem, zenéltél is itt.

Hevesi András: Hogyne, hogyne. Nem itt, hanem az étteremben. Talán egy fél évig, de a zenei pályámat nem itt kezdtem.

Szijaártó Ildikó: Azt hiszem, különleges emlék Kis Karcsi bácsi is, aki most a kávé hozza nekünk.

Hevesi András: Karcsi bácsi volt a főpincér, és főnököm volt az étteremben, mikor bőgőztem és énekeltem.

Szijártó Ildikó: Van olyan történet, ami csak itt történhetett meg veletek a Nádorban? Emlékeztek-e ilyenre?

Ugróczky Mária: Te többet jártál ide, mint én.

Hevesi András: Igen, a fél életemet itt töltöttem. Volt egy zeneszerző tanárom, Kincses Jóska, aki itt lakott a Nádorban, reggel bejött reggelizni, és itt tartotta az órákat.

Szijártó Ildikó: Pontosan emlékszem arra a pillanatra, amikor először találkoztunk, tizenéves lehettem, és ez egy borzalmas időszak volt, de számomra mégis maga a csoda maradt. Akkor volt a súlyos betegséged, Bandi, éppen kezdél kilábalni belőle. Mi nem értettük, hogy mit mondasz, nem értettük a szavaidat, nagyon nehezen is mozgatl, és mégis teljesen tisztán dúdoltad azt a zeneművet, amelynek vezénylésére akkor készültél. Számomra hihetetlen volt ez az egész, és az volt a csoda, amikor láttam, hogy visszajöttél. Hogy csináltad ezt?

Hevesi András: A betegségemre ha visszaemlékszem, az tartott életben, pontosan az, amit te meséltél most, hogy egyáltalán nem tudtam, néma és béna voltam. A kórházban kértem egy cetlit, bal kézzel fölírtam öt vonalat, és egy mindenki által ismert népdalt lekottáztam, és a következő öt sorban lekottázom ugyanazt a népdalt, egy pár hanggal följebb. Ebből tudtam, mondtam mindenkinek, kvázi, hogy a kottát nem felejtettem el, sőt, még transzponálni is tudok. Na, most ez tartott életben.

Szijártó Ildikó: Tehát a zene adott neked új életet.

Hevesi András: Ha tudok kottát írni, kottát olvasni, akkor lehet, hogy még életben tudok maradni.

Szijártó Ildikó: Ti, akik akkor András körül voltatok, akkor hogyan tudtátok segíteni mindezt?

Ugróczky Mária: Hát én nagyon kegyetlen felesége voltam, így visszagondolva nem tartottam őt betegnek. Nem bántam úgy vele, mint egy beteggel, ami akkor biztosan kegyetlenség volt, de azt hiszem, hogy nagyon hasznos, mert ha ő úgy érezte volna, hogy ő egy beteg ember, akkor ebben a tudatban élte volna az életét, de ő tudta, hogy őt mi egészségesnek tartjuk. És ez erőt adott neki ahhoz, hogy az is legyen, mert hát az is.

Szijártó Ildikó: Ennél többet azt hiszem, erről nem is kell beszélnünk, hiszen most újra hihetetlen munkabírással dolgozol. Délelőtti próba, este előadás, most is a kettő között vagy, rohansz vissza Kaposvárra.

Hevesi András Kaposváron, a Csiky Gergely Színházban nélkülözhetetlen tag. Annál is inkább, mert a kar-mester munkája sokszor bővül ki rendkívüli helyzetekkel, váratlan feladatokkal. A legújabb darab is próbára tette a zenekart vezetőjével együtt, hiszen Gombrowicz *Oprett* című darabjában végig a színpadon foglalnak helyet abszolút szereplőként. Míg Hevesi Bandi, a kaposvári füstös, elvarázsolt színházi büfében a partitúrákat böngészi, addig felesége, Marina, Budapesten az Alkotmánybíróság bevehetetlennek tűnő falai közt mélyed komoly aktákba, főtanácsosként segítve a bíróság munkáját.

Röppenjünk vissza éveket, sőt évtizedeket, menjünk vissza egészen ahhoz az időszakhoz, amikor ti Pécsre jöttetek, hiszen egyikőtök sem Pécsen született, hanem diákként kerültetek ide, igaz, akkor még külön-külön, nem is egy időben. András, te jöttél előbb, igaz?

Hevesi András: Hát, én 56-ban kerültem Pécsre gimnáziumba. Akkor még nem Művészeti Gimnázium volt, hanem a Leőwey Klára Gimnázium zenész tagozata. A lányok jártak délelőtti iskolába, mi meg délután.

Szijártó Ildikó: Azért azt nem lehet mondani, hogy egyes ut volt a gimnáziumba bekerülnöd, hiszen néhány hét késéssel vettek fel tulajdonképpen. Mi volt ennek az oka?

Hevesi András: Hát igen, elvégeztem a nyolc [általános iskolai] osztályt jelesre, ráadásul az igazgató bácsi elég jó barátja volt apámnak, és tudatta édesapámmal, hogy nem tudja továbbküldeni a felvételimet, hogy eltanácsoltak. Hogy kik, mik, akkor még nem pontosan értettük, mert kvázi egy háborús bűnös gyereke ne menjen tovább tanulni. A háborús bűnössége apámnak az volt, hogy miután az első világháborút gyerekfejjel végigharcolta, a másodikat, mint tartalékos főhadnagy, városi pénztáros volt Zalaegerszegen. Besorozták, és azt hiszem, '43-ban került a frontra. 1948-ban meg lecsukták, a Népbíróság döntése alapján egy évig ült. Úgynevezett egyéb kategória lettem általános iskolában, tehát nem tudtam tovább tanulni. Az volt a mázlim, hogy a város öregei, akik tisztelték, meg szerették apámat, összefogtak, és – ráment az egész nyár – ezért picit késtem, két hetet, mire elkezdhettem, nem tudom miért.

Szijártó Ildikó: Tehát az indexedben kicsit későbbi a pecsét, de azért elkezdted a tanulmányaidat itt Pécsen, mint ifjú hegedűs. Ezekben az években a művészeti szakközépiskolában tanított már Lantos Ferenc tanár úr, művész úr. Visszaemlékszik-e azokra az évekre? Milyen diák volt Hevesi Bandi?

Lantos Ferenc: Hát most, ha így ránézek a Bandira, tulajdonképpen az jut eszembe, hogy ő egy ellentmondásos emberke volt. Egyrészt egy szellemi ember, akinek mindig mozgott az agya, még kölyökkorában, szóval még ott gimnazista korában, és ilyen értelemben tulajdonképpen állandóan partner volt. Az az érzésem, hogy ahogy ő leérettségizett, azonnal elkezdünk tegeződni, de őt már diákkorában majdnem megette a fene, hogy tegezze a tanárokat. Az volt az érzésem. Szóval benne volt egy ilyen azonosságérzet, ami tulajdonképpen egy nagyon jó dolog volt. Volt egy másik oldala, egy szertelen Hevesi Bandi, aki nem ismert határokat, és nagyon sok esetben féktelen volt. Én emlékszem arra, hogy ilyen osztálykirándulások voltak autóbusszal, az országúton megállt az autóbusz, mert mindenki szaladt a dolgát végezni. A Bandi nem tudom, hogy mit csinált közben, csak egyetlen egy dologra emlékszem, hogy ő kézállásban ott az országúton sétál, sétál, az autó mellett le-föl. Vagy az érettségi banketten. Már nem is tudom, hogy itt volt-e a Nádorban.

Hevesi András: Igen, a kupolaterem mögötti helyiségben.

Lantos Ferenc: Ott is ő volt az, aki bizonyos esetekben nem bírt magával, és 50 darab fagyaltgombócot rendelt.

Hevesi András: Fogadásból.

Szijártó Ildikó: Mind meg is ette?

Lantos Ferenc: De nem ez volt a lényeg, hanem az volt a lényeg, hogy egy gombócot elnyalt, és utána egy áriát énekelt. Aztán megint egy gombócot elnyalt, és arra volt kíváncsi, azt akarta bizonyítani, hogy ő a végére se rekedt be. Tehát mindig volt benne valami ilyen kettősség: egy szellemi ember, egy partner, és egy nagy kölyök a másik oldalon, aki állandóan megpróbál a határokon valamit csinálni. Úgyhogy, de hát a Bandit mindenki szerette. Legalábbis én úgy tudom.

Szijártó Ildikó: Azt hiszem, van itt még valaki a tanárok közül, ha jól tudom. A magyar tanár, igaz? Weindinger György, Ön hogyan emlékszik ezekre az évekre, a kisdíák Bandira?

Weindinger György: Igen. Bandi igen tehetséges magyarból, főleg irodalomból, a tehetséges tanulók közül is talán az egyik legjobb volt. Eredeti gondolatok, ragyogóan fogalmazott, volt mindig olyan véleménye is, ami nem volt egészen szinkronban az elfogadott tankönyvi véleményekkel, és így tovább. Tehát olyan tanuló, akire órán mindig lehetett számítani.

Hevesi András: Az osztály tudta, hogy én voltam a libling, visszaulva, ahogy Ferenc mondja, hogy tegezni akartam, Gyurit már harmadik korom óta tegezem a tanáriban, az osztályban nem.

Szijártó Ildikó: Tízéves korod óta hegedültél, aztán egyszer csak hipp-hopp a város egyik legjobb bőgőse lettél. Egyáltalán hogy került bőgő a kezébe? Aztán majd meghallgatjuk Antal Gyurka bácsi verzióját is erről a történetről.

Hevesi András: Szóval, ugye elég szegény gyerek voltam, és el kellett tartani magamat középiskolában is, vagont raktam, fűtő voltam a kollégiumban, ahol laktam, satöbbi, és szombatonként, vagy kéthetente búcsúba jártunk egy zongoristával. Én imádom a dobot. Azt tanultam, tehát megéltem, hogy pénzt kerestem, és akkor az Antal Gyurka bácsinak szólt a Husák, a szekszárdi igazgató, hogy lesz egy művészbál Szekszárdon, Gyurka bácsi, küldjél már nekem három gyereket, egy zongorást, egy fúvóst, meg egy bőgőst! Dobos nem kellett, hogy miért nem, most se tudom, de Gyurka bácsi megbízta ezt a zongoristát, hogy szerezzen egy bőgőst. Mondom, hogy: – Teljesen hülye vagy? Elmész nélkülem hahniban? – Hát nem tudsz bőgőzni. – Mennyi időnk van? – Hát, van egy hét. Másnap elkértem a Liszt Ferenc terem kulcsát, és elkezdtem bőgőzni esténként, s egy hét múlva bőgős lettem.

Szijártó Ildikó: Tanár úr is így emlékszik erre a történetre?

Antal György: Én ilyen dolgokra nem emlékszem, nem is kell emlékezmem. Hahniba az megy, aki akar, és azon a hangszeren játszik, amin tud.

Szijártó Ildikó: Az nem tűnt fel, hogy a hegedűsből hipp-hopp egyszer csak bőgős lett?

Antal György: Az Andrásról azért nekem más emlékeim is vannak, azért nem csak úgy véletlenül pottyant bele valamilyen muzsikálásba, vagy bőgőbe, hanem ő váltogatta is szívesen a dolgokat. Hát Bandi, én úgy tudom, hogy te tanultál zeneszerzést. Szerencsére Kincses Jósánál. Akkor olyan szerencsés évjáratban voltál, hogy akkor mindent megtanulhattál. Aztán a zeneszerzés mellett volt hegedű is, volt brácsa is, jól emlékszem, és volt kürt is. Na, most ezekből természetesen hivatalosan felvételt kellett volna tenni. De hát énnálam nem kellett felvételizni. Ilyenkor azt csinált, amit akart, amit tudott, és ő tudott. Most szerencsére az a helyzet, hogy az élete folyamán mindezt föl tudja használni.

Szijártó Ildikó: Egy hét alatt megtanultál bőgőzni, egy hét alatt basszus lett belőled, szóval minden ilyen hirtelen történt még, talán a Liszt kórus hatására is egy saját kórust is csináltál az iskolában, hiszen akkor nem volt saját kórusa a Művészetinek.

Hevesi András: Nem volt, és nagyon hiányzott. Negyedéves koromban, akkor már voltak festő növendékek is, az első kiállításukra gyorsan csináltam egy kórust a zenei gimnáziumból, és mi nyitottuk meg azt a kis kiállítást. Utána odajött hozzám Agócsy Laci bácsi, meg Sipos Éva néni, hogy: – András, beszélhetünk ebbe a nagyon szép kis kórusba? Akkor nagyon-nagyon boldog voltam.

Szijártó Ildikó: Sok minden történt itt a középiskolai évek alatt, de te minderről, Marina, még semmit sem tudtál, hiszen ekkor te még Zalaegerszegen jártál középiskolába, de azért már egy kicsit tájékozódta Bandi ügyében ekkor, igaz?

Ugróczy Mária: Igen, 16 éves korom óta ismerem őt, ő csak 18 éves kora óta ismer engem. Ez úgy volt, hogy ők zalaegerszegiek, én ott jártam gimnáziumba, és lelkes hangverseny látogató voltam. Egy alkalommal 16 éves koromban ő otthon járt Zalaegerszegen, és összetalálkoztunk a koncerten, ahol én az ő unokatestvérével voltam, aki a legjobb barátnőm volt, de nem vett rólam tudomást. Szóval egy életen keresztül őrizni fogom ezt a megrázkódtatást, hogy én ott mindent elkövettem, hogy felhívjam magamra a figyelmet, de nem vett rólam tudomást.

Szijártó Ildikó: De mi az, ami téged megfogott Bandiból?

Ugróczy Mária: A lobogása! Tele volt lobogással. És aztán mikor idekerültem Pécsre, akkor szerét ejtettem annak, hogy összeismerkedjek vele. Aztán elkezdtünk udvarolni egymásnak, amikor én elsős egyetemista voltam. Az úgy eltartott öt évig, és az egyetem végén összeházasodtunk. Ez ezelőtt volt 35 évvel, úgyhogy 35 éve élünk együtt.

Szijártó Ildikó: András, mi vagy ki kellett ahhoz, hogy észre vedd végre Marinát? Más trükkökhöz folyamodott, vagy volt esetleg egy kerítő?

Hevesi András: Elég ügyes lány volt, mert kiszúrta az évfolyamtársai közül, akik nekem már baráti körömhöz tartoztak: Varga Csaba, a Sólyom Laci, a Bagi Pista, és elkezdett barátkozni velük. Elég rendszeresen jártunk a Mecsekre, főleg a Sólyom Laci, a Varga, Marina, meg én. Mászkáltunk, megváltottuk naponta a világot, egyszer csak nem jött a Sólyom, nem baj, legyünk hárman.

Aztán nem jött a Varga, azt vettem észre, hogy a baráti köröm már nem jár a Mecsekre, már csak mi ketten maradtunk.

Szijártó Ildikó: Na, ez csak véletlen volt, igaz, Marina?

Ugróczy Mária: Hát a barátkozás úgy volt, hogy énnekem óriási szerencsém volt, mert egy jó házból való úrilányként jöttem ide, Pécsre. Ez a minőségem elég hamar elmúlt, mert bekerültem az ifjú lázadók közé. A többiek jobban tudták ezt a lázadást csinálni, mint én. Én úgy emlékszem vissza arra az első két évre, mint egy tömény katasztrófára, amit Pécssett eltöltöttem. Nem értettem az embereket, szóval rettentő sok furcsa rítus volt az akkori társadalomban, amivel én nem tudtam mit kezdeni, nem tudtam, hogy el kell titkolni a gondolataimat, ha az nem felel meg az akkori elvárásoknak, szóval fejjel rohantam neki a falnak rengeteget. Nem akartam itt maradni az egyetemen, mindig összepakoltam minden hónapban. Mondtam anyámnak, hogy most hazajöttem, és akkor édesanyám mondta, hogy akkor most pakoljak össze és menjek vissza, mert ha egy özvegyasszony lányát az a szerencse éri, hogy mindjárt az első felvételi után felveszik az egyetemre, akkor ezt meg kell becsülni, és vissza kell jönni. A szerencse az abban volt, hogy olyan emberekkel találkoztam itt, akik hordoztak nálam talán sokkal szilárdabban olyan értékeket, gondolatokat, amik segítettek nekem a világ megértésében, abban, hogy kilábaljak ebből a katasztrófális első két évből. Aztán elmúlt ez az időszak, és akkor azt hiszem, olyan harmadiktól szedtem össze magam, és akkor elkezdtem tanulni.

Szijártó Ildikó: Ezekre a lázadó évekre hogyan emlékeznek vissza? Bagi alkotmánybíró úr, abban az időben, tulajdonképpen az első lázadó generáció voltak önök.

Bagi István: Ez így van. Hevesi Bandi nekem tizenöt éves koromtól jó barátom. A lázadás úgy kezdődött, a mi közös kettős lázadásunk, hogy mikor harmadikos gimnazista voltam, és együtt voltunk itt kollégiumban a Nagy Lajosban, akkor mind a ketten nagyon untuk ezt a kötöttséget, nekem zenekarom volt, bár majd egyszer hosszabban elmesélem. Volt piros pecsés kilépőm a Népi Együtteshez, ahol dolgoztam pénzért, akkor Bandi felbízgatására elkezdtünk albérletet keresni. Bejártuk az egész Mecseket. Ő azt hiszem ki is ment, de én visszariadtam azoktól a tyúkólaktól, amiket ott ajánlgattak nekünk, úgyhogy én visszavonulót fújtam, és ez volt az első nagy olyan dolog, amikor ki akartunk bújni a megszokott formákból. A másik meg a zene. Ugye, hát már mi próbálgattunk zenélni együtt, én zongoráztam, ő

88. Hevesi András Csepel motorral, 1962.

böngőzött a kollégiumban, együtt érettségiztünk, és akkor az említett, nem ismeretlen nevekől álló társaság lassan összeállt. Marina első évfolyamtól kezdve nekem évfolyamtársam volt, és nagyon emlékszem erre a hadműveletre, ami kettőjük között zajlott. Ami aztán úgy végződött, mint valami mesében, mert jöttünk haza valahonnan hajnalban. Andrisnak volt egy 125-ös Csepel motorkerékpárja, és akkor a Zsolnay szobrot még körbe lehetett motorral járni. Soha nem felejttem el azt a jelenetet, olyan volt, mintha el akarnának szállni, mert a 125 forintos Csepelnek a hátsó bicikli nyergében ott volt Marina (88. kép). Olyan hosszú haja volt, nem akarom mondani, hogy meddig érő haja volt, szóval majdnem térdhajlatig érő haja volt, az iszonyatosan lobogott, és egyszer csak eltűntek a messzeségben, mint a mesében. Egyetemista korunkban Bandi beszállt böngőzni a zenekarunkba, az egyetemista zenekarban, kimittud-ra is mentünk, átestünk mindenféle szűrőn, csak Pesten estünk ki ebből a küzdelemből. Olyan barátság a miénk, hogy van úgy, hogy hosszú ideig nem találkozunk, de akármennyi év múlik el, mindig ott tudjuk kezdeni, mint-hogyha nem találkoztunk volna, és nem az emlékeken, hanem a napi dolgokon beszélgetünk.

Szijártó Ildikó: A hosszú hajú Marinára visszatérve, gondolta akkor, hogy egyszer majd a főnöke lesz?

Bagi István: Arra nem gondoltam, hogy főnöke leszek. Amikor a szerencse, vagy fene tudja, micsoda, 1997-ben elvitt engem Pécsről, és alkotmánybíróvá választott a parlament, akkor utána munkatársakat kerestem. Mivel az egyik főtanácsadómat, aki korábban ott dolgozott mellettem, elvitték államtitkárnak, ezért egy hely megürült, és akkor egy kicsit félve szóltam Marinának, aki nagyon szép karriert futott be a Belügyminisztériumban. Úgy nézett ki, hogy az érdekeink egybeestek, nagyon nagy örömmel jött. Nagyon jó jogász Marina, tiszta eszű, világos, rendszerezni tud. Olyan, mint évfolyamtárs korában volt.

Szijártó Ildikó: De most tiltott területre tévedtünk, elkezdtünk a jelenről beszélni, szaladjunk vissza újra, amikor Marina jogra járt, akkor már te is a főiskolára jártál, Bandi, de oda is kalandos módon kerültél be, tulajdonképpen megismétlődött ugyanaz, ami a gimnáziumi felvételednél, szóval nem ment minden simán.

Hevesi András: Hát, igen. Ezt történetesen Antal Gyurka bácsinak köszönhetem. A főiskolán, ketten voltunk teljesen számkivetettek, Apagyi Mari barátnőm meg én, akinek elutasították a felvételi kérelmét. Gyurka bácsi azt mondta, hogy ezek mind hülyék, és szereztek, azt hiszem, hogy az ipari szövetkezetnél valami állást, nem is tudtam, hogy

hova vagyok beírva. Jártunk a főiskolára, jegyzőkönyvbe vették a vizsgáinkat, és akkor mint munkáskáder, egy év múlva az ipari szövetkezet javasolt engem elmélet szakos tanárnak.

Szijártó Ildikó: Apagyi Mária volt ekkor az osztálytárs. Milyenek voltak ezek az évek Bandival?

Apagyi Mária: Hát ez hallatlanul izgalmas volt, mert mindig ketten külön kellett vizsgáznunk, mert mint ahogy Bandi is mondta, a vizsgáinkat jegyzőkönyvbe vették csak, és hivatalosan bizonyítványt nem kaptunk, majd csak harmadévben. Életem első ilyen vizsgája a következőképpen történt, amikor pedagógia vizsgára készült az egész évfolyam. Körülbelül két hét múlva lett volna vizsga, de miután mi ketten külön vizsgáztunk, ezért külön időpontot kellett kérni. Mentünk Gyurka bácsihoz, hogy akkor mi mikor vizsgázzunk. Azt mondja, Gyurka bácsi, mindjárt föl hívom a Molnár Péter bácsit, és majd ő megmondja. Erre a Molnár Péter bácsi azt mondja, hogy én most ráérek, jöjjenek a gyerekek most. Tehát nem majd két hét múlva, még épp szerencse, hogy a vizsgatételek megvoltak. Hát én teljesen kétségbe voltam esve. A Bandi azt mondja, hogy a Mátyás király utcából kell átérnünk a gimnázium épületébe, hát az egy hosszú távolság. Szép lassan megyünk, minden tételt megbeszélünk, és a legfontosabb dolgot elmondjuk. Szóval ez a lényegre törő törés, ez a bátorság, ez a lendület, szóval ez fantasztikus volt a Bandival, és minden tételt nyugodtan megbeszélünk, mindenről egy mondatot, és elmentünk, és mind a ketten levizsgáztunk ötösre. Szóval egyszerűen nem tudom, hogy hogy történt, ez volt az első ilyen vizsgám, és ez tényleg fantasztikus lendületet adott. Bandi mindig azt mondta, hogy tulajdonképpen, ha az ember valami fontos dolgot szeretne elérni, valami jó dolgot, akkor sikerül neki ezt elérni, ha tudja, hogy mikor találja ezt a témát, tehát ki kell várni, és pontosan tudni kell, hogy most mikor jöjjön ezzel elő. Szóval ez egy életre szóló segítség volt ilyen értelemben, hogy Bandi így élt. Erre jó visszaemlékezni mindig.

Szijártó Ildikó: Igen pezsgő kulturális művészeti élet zajlott itt akkor a városban, és ennek motorjai főleg az egyetemisták, ti voltatok. Nektek például nagyon sok képzőművész barátotok is volt. Marina, én úgy tudom, hogy te híres modell voltál abban az időben. Sokan készítettek rólad képeket.

Ugróczky Mária: Hát, ez nem így van.

Hevesi András: Dehogynem.

Szijártó Ildikó: Talán Lantos tanár úr is készített Marináról?

Lantos Ferenc: A tanítványok a szakkörben. Marinának a szép hosszú haja egy nagyon jó karakteres jelenség volt. Akkor még volt itt igazán szellemi élet. Ott az az időszak volt, amikor mindannyian próbáltunk kibújni valamilyen kötöttség alól, és elkezdni szabadon gondolkodni. Egészen más volt a viszonyunk a tanítványokkal is, és az ő viszonyuk mivélünk. Ők gondolkodtak, tehát amit már az előbb is mondtam, partnerek voltak, tehát emberként tudtuk kezelni egymást, és ez borzasztó sokat jelentett. Akkor a tanárok, meg a diákok valahogy egyet akartak, és egy irányba. Szóval nem ez a kijátszódi volt, ami most úgy kialakult, hogy na, jó lesz az úgy is.

Szijártó Ildikó: Valahogy úgy figyeltetek egymásra, szóval fontos volt mindenkinek, hogy mit csinál a másik. A zenészek nem csak a zenészekkel foglalkoztak, hanem például volt időszak, amikor bábszínházat is csináltatok Erdős Jánosékkal és Bükkösi Lászlóékkal. Erről az időszokról meséljeteek egy kicsit. Különleges volt ez a bábszínház sok szempontból.

Erdős János: Szóval így visszagondolva lehet, hogy a távolság szépíti meg a dolgokat, de valami örületes mozgás volt ebben a városban (89–92. kép). Szóval a '60-as években olyan szellemi mozgás volt, hogy szinte hihetetlen. Ennek egy része volt ugye, akkor jött le a balett Eck Imréékkal, akkor indult el a Bóbita. Én a Bandival úgy jutottam össze, hogy a Kincses Jocóval nagyon jó baráti viszony volt, és kértük a Jocót, hogy írjon már a bábszínháznak zenét egy meglévő, valakivel íratott, lehet, hogy a Bükkösi által írt szövegre. Fura dolog, hogy akkor még úgy ment a bábszínház, hogy team munka volt, szóval az igazi színház, hogy a tervező, a rendező, az író, a zenész. Éjszakákon keresztül vitatkoztunk és verekedtünk a darabért. De a Kincses Jocó azt mondta, hogy hát ő nem ír, merthogy annyi minden elfoglaltsága van, de mutat két nagyon tehetséges tanítványát, a Tamási Tibi Cicerót, meg a Hevesi Bandit. Ebben maradtak, és akkor írták a zenét. Baráti kör volt, nem az, hogy egyszer megírtam a zenét, hanem ott közben alakult, módosult. A zenész kíváncsi volt, hogy mi történik a bábszínhádon. Az író, hogy mi történik a zene felvétele közben. Szóval hallatlan odafigyelés és tényleg életre szóló barátságok, kapcsolatok szövődtek.

Ugróczky Mária: Szeretném elmondani, hogy a baráti körünkbe tartozott Bocz Gyula szobrászművész (93–94. kép), akiről én már akkor is azt gondoltam, hogy nagyon

89. Hevesi András, Pécs, 1970-es évek első fele.

90. Hevesi András, Kamaraerdő, 1970-es évek második fele.

tehetséges, és hogy biztos nagyon nagy szobrász lesz majd, és ő akkor mintázta az én fejemet. Emlékszem, hogy modellt ültem neki a Dr. Doktor Sándor Művelődési Házban. A férfi-vécébe kellett bemenni, és ott volt egy kis tyúklétra, onnan lehetett az ő akkori műtermében felmenni. Azt gondoltam, hogyha ebből a szoborból lesz valami, akkor meg leszek az utókornak örökítve, akkor tovább élek majd. Aztán nem tudom, mi lett ezzel a szoborral, mert soha nem mertem megkérdezni, hogy mi történt ezzel.

Szijártó Ildikó: Bocz Gyula itt van most velünk, megvan-e még ez a szobor?

Bocz Gyula: Akkoriban én tanulmányfejeket csináltam, és azért nem maradt meg a szobor, mert tanulmányfej volt, agyagból készült, amit rendre utána mindig visszadobáltam a vödörbe.

Ugróczky Mária: Hát ez a története annak, hogy nem maradtam meg az örökkévalóságnak.

Bocz Gyula: Megmaradsz majd másféleképpen. Nem az én rossz tanulmányom maradt meg.

Szijártó Ildikó: Ezt a sokféle művészbembert, sokféle irányultságot, aki egy kicsit összerendezgette, mederbe terelte, talán ez volt Bükkösi László.

Bükkösi László: Nekem más jutott eszembe. Nagyon sokat dolgoztunk együtt. De hogy mi volt jellemző arra az időszakra? Ugye a hangfelvételek éjszaka készültek, még nem voltak olyan stúdiók, mint most. Emlékszem, egyszer talán a Sziszüphosz zenéjét vettük föl éjjel későn, ott minden zenész ingyen és barátságból működött közre, és mindenféle lehetetlen hangszereket talált ki Bandi. Emlékszem, hogy hajnal felé már mindenki hullafáradt volt, és a Szkladányi felesége, Mari ott szundikált, és egyszer csak fölrázzák, hogy most te jössz. Ahelyett, hogy morgott volna, kivirult a szeme, a hatalmas nagy szeme, és mondta, hogy igen, játszhatunk végre. Odaült, és olyan boldogan csinálta. Általában ez volt a jellemző. Most nagyon sokszor azért nem tudunk egy zenekari számot összehozni, mert nem lehet kifizetni a terembérletet, a stúdiót, a közreműködő zenészeket. Akkor még mindezt fillérekből csináltuk meg, barátságból játszottak a zenészek, dicsőség annyi volt, hogy utána a nemzetközi bábfesztiválon Békéscsabán nyert vele egy zeneszerzői díjat.

Szijártó Ildikó: De mindennek mi volt a titka? Mi az, amit mi most fiatalok nem tudunk, és miért nem tanítjátok meg nekünk?

Bükkösi László: Egy borzasztó nagy szorításból akart fölszabadulni az ország. Elhittük, hogy friss levegő fúj, elhittük, hogy szinte mindent lehet, olyan félelmetes információéhségünk volt. Most borzasztó dömping van. Aki amit tudott, azt megmutatta szívesen és a többiek itták. Szóval én a műveltségem nagy részét Erdősnek, Hevesinek, Kircsinek köszönhetem, akikkel állandóan beszélgettünk, és magamba szívtam azt is, amit ők tudtak elsajátítani.

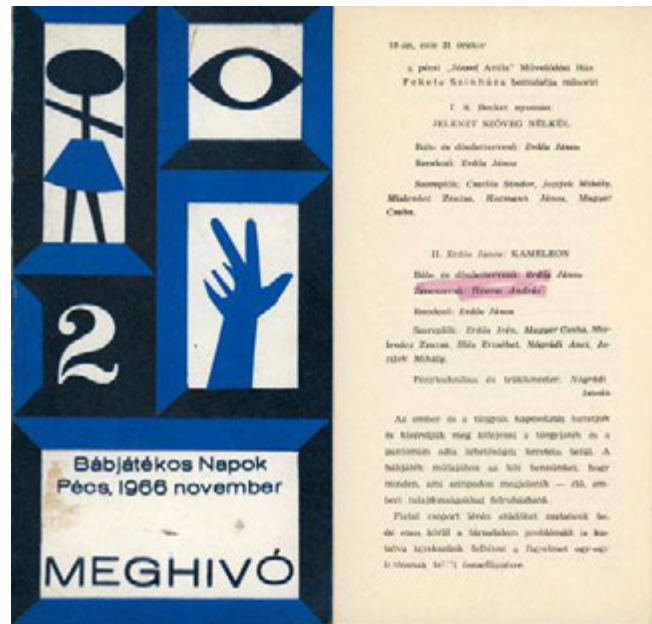
Kircsi László: Mansour-verseket hallgattam Hevesi Banditól a Liszt teremben, a koncert szünetében, az volt az első döbbenet a Weöres-fordításból. Szóval egy hallatlanul nagy kavalkád volt az életünk, nem beszélve arról, hogy tőled bérelte Erdős Jancsi azt a garázst, ami a műterme volt, és rendszeresen találkoztunk. Bandiról az első emlékem az azt hiszem, onnan őrzöm, amikor gyönyörű basszus hangon valamilyen spirituálét énekelt, az alkotmánybíró úr zongorázott, és azt hiszem, hogy a Szirmai professzor úr is valami módon közreműködött ebben a muzsikában.

Bükkösi László: Csak annyit még hadd tegyek hozzá, hogy elképzelésük legyen, hogy ezek nem olyan bábdarabok voltak, hogy kijön két Paprika Jancsi, hanem egy háromszög, egy kör, és egy négyszög küzdtek ott Sziszifuszként, hogy fölpörgessenek valamit. Vagy egy emberi csupasz kéz jelent meg, és valami mértani formával ütközött össze, tehát mindenképpen borzasztó modernnek, hagyományellenesnek akartunk akkor lenni. Azt hiszem, hogy ez később abban csúcsosodott ki, hogy az utolsó közös munkánk még az volt, akkor már a televízióban, hogy a Morgenstern-verseket megzenésítette. Nagyon nehéz volt elfogadtatni, hogy műsorba mehessen, mert mint nonszensz, nem tudtak mit kezdeni vele.

Szijártó Ildikó: A sok képzőművész barát közül van valaki, aki nem lehet itt velünk, de egy széket ide készítettünk, mert azt mondtátok, hogy ha lehetne, akkor most ő is itt ülne velünk. Dombay Győzőről van szó.

Ugróczy Mária: Most nagyon nehéz megszólalni. Ezen a fényképen van Dombay Győző és Horváth Tünde. Győző elment már közülünk, Tünde pedig Angliában él. Lakásunk tele van az ő képeivel, és soha nem is akarjuk, hogy ne ezek a képek legyenek a lakásunkban. Ő egy nagyon érdekes ember volt, és azt hiszem, hogy akik itt ülnek, vagy talán egész Pécs városa számára egy meghatározó, karakterisztikus ember volt. Én szeretném, azt hiszem, hogy ő mindig velünk lesz, amíg élünk.

Szijártó Ildikó: Tudom, hogy most nehéz megszólalni, de volt, hogy az érzelmek diktálták benned a hangokat, hogy egy zenemű született egy ilyen találkozásból?

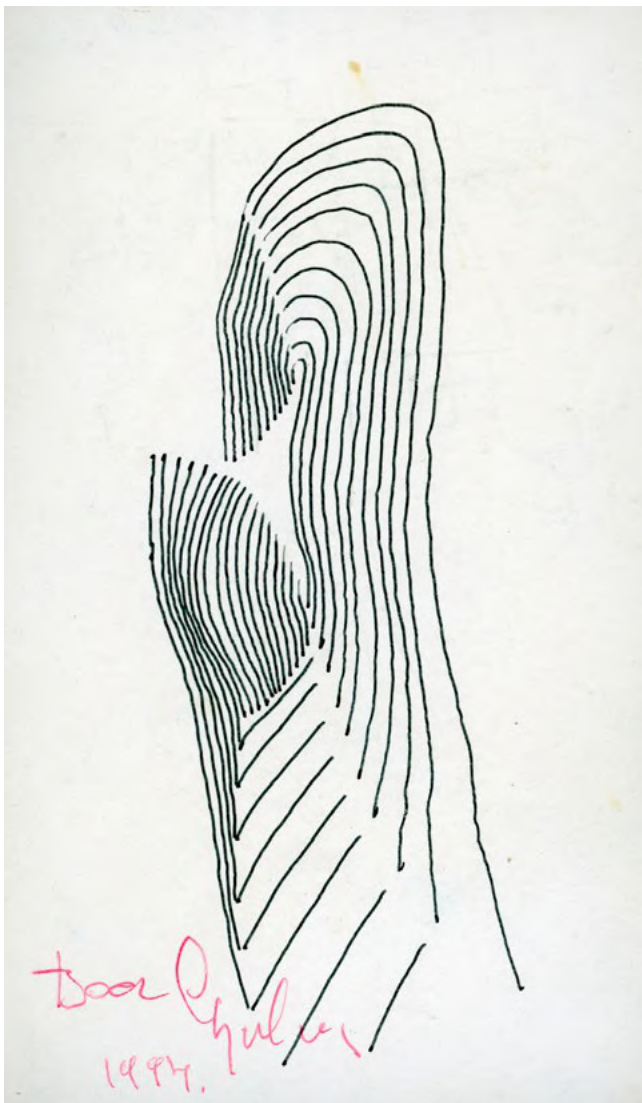
91. A II. Országos Bábjátékos Napokon bemutatott *Kaméleon* című bábjáték zenéjét Hevesi szerezte, bemutató: Pécs, 1966. november 18.

92. A III. Országos Bábjátékos Napok programfüzete, amelynek keretében a pécsi Bóbita-együttes a legjobb együttes díjat, Hevesi András a *Kádár Kata* bábjáték zenéjéért a legjobb zeneszerző díjat kapta, 1967. november 17–20.

93. Bocz Gyula hosszúhetényi házában, 1990-es évek.

94. Bocz Gyula tollrajza, 1994

Hevesi András: Fene se tudja. Például írtam egy dalt, nem, inkább egy sanzont. A farzsebemben találtam egy cetlit. Nem volt ráírva, hogy ki írta. Biztos, hogy nem én. Megtanultam a négy sort. Pontosan emlékszem, akkor már kint laktunk az Uránvárosban, délelőtt fürödtem, és eszembe jutott az egész négy sor [dallama]. Bementem a szobába és leírtam, másnap odaadtam Sólyom Katinak, és eldaloltam neki. Rá egy hónapra felvette a televízió veled.

Szijártó Ildikó: Kati, te tudtad, hogy így született ez a dal?

Sólyom Katalin: Nem. És azt se tudom, hogy miről van szó. Melyik ez a dal? Ez a Juhász Gyula *Szerelem* című dala?

Hevesi András: Igen.

Sólyom Katalin: Tudom, hogy ezt énekeltem, és még azon is gondolkodtam, hogy mit csináltam, mert nem tudok énekelni, meg hogy hangom nincs, hogy te ezt nekem miért írtad? Tényleg olyan furcsa volt, és imádtam ezt, nagyon szerettem énekelni. Igazán jó lenne, ha valaki egyszer gyönyörű szépen elénekelné. De ez nagyon-nagyon szép. Emlékezetes nekem nagyon, de nem tudtam, hogy így született, hogy ez három versszakos. Nem tudtam a dal születéséről, szóval nem emlékeztem rá. Lehet, hogy akkoriban volt róla szó, de nem, ez csuda.

Szijártó Ildikó: Azért nem egy dalt énekelteél.

Sólyom Katalin: Igen, persze, énekeltem, mert amikor idekerültem, akkor Bükkösi László bevezetett engem ebbe a csoda társaságba, amiről itt most szó volt, hát ők már régen együtt voltak. Azzal vitt engem Bükkösi Laci a garázsába, hogy ez egy műteremgarázs, és itt nagy emberek vannak, például a Bálint Andris is ott van, akivel én együtt filmeztem előtte valamikor, és hogy akkor nyugodtan jöjjenek oda, mert ezek mind nagyon rendes emberek. Emlékszem, akkor ez nekem nagyon-nagyon szép élményem volt, hogy először találkoztam velük, és akkor volt ez a „Mi 68” című írócsoport. Ez akkor indult, verseket mondhattam, és akkor hallottam, láttam először Bertók László nevét, mert ugye Csorba Győzőt lehetett tudni, hogy van. De hogy itt ennyi fantasztikusan jó költő van, én emlékszem Galambosi Lászlóra, úgy rácsodálkoztam, hogy az nekem egy csoda volt, hogy ilyen költők is itt élnek. Fantasztikus dolog az, amikor az ember úgy azóta is megvan bennem ez a hit, hogy ez a Pécs, ez egy lírai nagyhatalom, hogy ennyi fantasztikus költő nemigen születik a világon máshol, mint itt. Lehet, hogy zeneszerzők, képzőművészek ugyanígy gondolkoznak, hogy nagyon csodálatos hely más szempontból is. Nagyon sok fantasztikus költőnk volt, sajnos egyre kevesebben, de jönnek újak.

Szijártó Ildikó: Bagi István is szeretne hozzátenni valamit.

Bagi István: Bandi elég szigorú műtész volt, és ezekben a Bóbitás években egyszer betévedtem. Rögtön bementem a színpalak mögé, a régi nőegyletbe, és Bandi ott dolgozott, s én úgy mentem be, mintha miért ne mennék be. Hát én zenész voltam. Akkor nagyon szigorúan rám szólt, miközben egy mellényben az egyik hangszertől a másikig kapkodott, mert tényleg 4-5 hangszeren játszott, és azt mondta, hogy most ne zavarj, mert nem akármit kell játszani a gyerekeknek, hanem valódi, szép zenét. Mert azoknak kell a szép zenét játszani, a gyerekeknek. Aztán később, amikor pár év múlva összeálltunk egy ilyen emlékező koncertre, akkor már, mint a korral általában az itt ülők képessége enyhült, és azt mondta, amikor hazafelé jöttünk nagy vidáman hajnalban: – Imádok ezekkel a diletánsokkal játszani, csak úgy folyik belőlük a zene.

Szijártó Ildikó: Beszéltünk arról, hogy hogy született meg egy zenemű, mi minden adhat ihletet. Előfordult az is, hogy egy képzőművészeti alkotás, például Bocz Gyula szobra [a felsőegerszegi *Várandós Madonna* 1997-ben], amire született egy zenemű, és amit most Barth István fog megosztani velünk, el fogja játszani fuvolán. Nálad ez hagyomány úgy látszik, hogy különleges alkalmakra zenét írsz, és az is hagyomány, hogy minden karácsonykor meg-leped Marinát egy zeneművel. Igaz ez Marina?

Ugróczky Mária: Hát igen, ezek csodálatos művek. Nekem van egy csodálatos családom. Két gyönyörű gyerekünk van, akik okosak is, szépek is, jók is. Minden karácsonyra kapok Andrástól egy művet, amit a család eljátszik nekem, a fiúnk hegedül, a lányunk zongorázik, énekel, ez az én karácsonyi ajándékom (95. kép).

Szijártó Ildikó: Itt van Flóra, aki ezekben tevékenyen közreműködik. Hogy megy ez a szertartás nálatok karácsonykor. Teljesen titokban tartjátok?

Hevesi Flóra: A szertartás az úgy van, hogy én nem tudom, hogy a papa mikor írja ezeket, de szenteste előtt kettő perccel szokott fölrángatni minket a szobájába, hogy akkor gyorsan próbáljuk el, ami annyi, hogy egyszer leblattoljuk kottából, akkor gyorsan lerohanunk, és eljátsszuk. És akkor a koreográfia az az, hogy az anyu sír, meg mi is, és akkor ez.

Szijártó Ildikó: Két ilyen teljesen különböző szülő. Mi az, amit magadba szippantottál belőlük?

Hevesi Flóra: Szerintem teljesen ugyanolyanok. A szenvedélyük máshoz köti őket, anyut a joghoz, aput meg a zenéhez, de a szenvedély maga ugyanaz bennük. Sokat

95. Családi zenélés Hevesi Andrással: Hevesi Flóra zongorázik, Hevesi Kristóf hegedül, 1999. december 24.

tanultam tőlük. A zeneművek kapcsán a legszebb a 35. házassági évfordulójukra írott: papa egy Babits-verset zenésített meg, amit én zongoráztam, és ő énekelt. Így ott ültem, és azt éreztem, hogy 35 éven keresztül valami olyan hihetetlen mély szerelem, és tisztelet van bennük egymás iránt, hogy hát ezt tanították meg nekünk is.

Szijártó Ildikó: Fiatok most nem lehet itt. Ő jogra ment, a te nyomdokaidba lépett.

Ugróczky Mária: Igen, most vizsgázik, úgyhogy nem tudott eljönni.

Szijártó Ildikó: Sokat beszéltünk már sok mindenről, zenéről. Igazából még a te igazi otthonodról, a színházról nem sok szót ejtettünk, hiszen nagyon hamar oda kerültél. Néhány munkanélküli év után a Pécsi Nemzeti Színháznál dolgoztál, ahol nagyon hamar nagyon sokat vezényeltél, korrepetitor is voltál. Az egész persze ott indult, hogy beugrottál, mint egy másod kórista. Voltál operasúgó, minden voltál, és végül a pálca is a kezvedbe került. Ez volt Pécssett, aztán tovább mentél valami miatt.

Hevesi András: Azért szerződtem el, hogy lássam, egy jóval kisebb létszámú, kisebb zeneműveltségű zenekarból mit tudok csinálni.

Szijártó Ildikó: Így kerültél Kecskemétre, aztán így kerültél Kaposvárra, ahol végigcsináltad a hőskorszakot, most is ott vagy, most is ott dolgozol, de mi mindig tudtuk, hogy Pécsset nem felejtetted el, hiszen a Nyári Színház korszakában szinte minden előadásban vezényelted a zenei részleget.

Hevesi András: Hála [Bagossy] Laci barátomnak, ő nem felejtette el, hogy hiszen elég sokat dolgoztam Bécsy Tamásnál az ő együttesével. Elég jó barátságba kerültünk, s amikor már Kaposvárott voltam, visszahívott nyaranta.

Szijártó Ildikó: Mindig emlékeztetett rá, hogy Pécsről indultál. Ezekről az évekről beszéljenek azok is, akik részei voltak, Vidákovics Antal, mint koreográfus, több előadásban dolgoztatok együtt Bandival.

Vidákovics Antal: Először is nagyon gyönyörű időszak volt. Forró nyár volt, most pedig hideg van. Na, viccelek csak. Azt hiszem, hogy engem először is a Bandinak a munkabírása, az állóképessége, ami először megfogott, hisz abban az időben én is legszívesebben éjjel-nappal dolgoztam volna. Emlékszem, hogy talán azt hiszem, hogy a Székelyfonó volt az első közös munkánk, amikor én közben kimentem Görögországba, visszajöttem és szorított az idő bennünket. Hoztam egy flaska metaxát, és tudom, hogy valahol 6-kor kezdtük a próbát, úgy 10-ig talán, mi ketten iszogattunk ebből, mások nem is tudták. Bandi emlékszem, hogy a kitámasztott, és azt mondta, hogy nem szabad itt lépni se egyet, mert akkor nem biztos, hogy tovább tudjuk a munkát csinálni, de még éjfélig tovább dolgoztunk. Valami fantasztikus precizitással csinálta a munkáját. Hirtelen ez jutott eszembe. Aztán számtalan másik közös munkánk volt még, sok operett, de azt hiszem, hogy itt van Béla.

Szijártó Ildikó: Stenczer Béla mire emlékszik ezekből?

Stenczer Béla: Bandival meglehetősen későn találkoztam. A '60-as, '70-es évek korszakában tudtam, hogy van, de igazán Kaposváron találkoztunk. Jártam sokat színházba a '70-es évek közepétől. '83-ban a legendás *La Mancha lova*gi előadást Bandi dirigálta, ami nekem borzasztó fontos előadás lett, mint később kiderült az életemben. Első zenés színházi, komolyabb profi színházi lehetőség volt, amivel én egyáltalán találkoztam. Rettenetesen félttem, iszonyú izgatott voltam, de pillanatok alatt Bandi ezt ki tudta oltani az emberből. Amit még talán elmondanék, és borzasztó fontos volt, hogy most néhány éve volt szerencsénk megint együttműködni: itt a színházban a *Hegedűs* előadást vezényelted néhány alkalommal. Már akkor is észrevettem, meg az operettekben később, hogy van

egy jellegzetessége: hogy ő figyeli a színpadot és reagál. Ez valami hihetetlen megnyugtató az embernek, hogy működik a színpad, él, lélegzik, és egyszer csak halom az árokból, ilyen félhangosan, és akkor tudom, hogy rendben van a dolog, hogy valami történt. Főleg, ha olyan történik, ami neki nagyon tetszik, vagy amit ő szeret, akkor erre reagál is, és ezt hallani lehet. Ez valami fantasztikusan jó dolog.

Szijártó Ildikó: Nyári színház most már nincs. Az osztálytársak, egykori kollégák is felnőttek, de a barátok megmaradtak. Nektek ebből a városból, hogyha nagyon röviden kellene elmondani, hiszen most már mióta erről beszélünk, mi az, ami megmaradt?

Ugróczky Mária: Hát énnekem például nagyon fontos, ami nélkül Pécs nem is Pécs. Ez olyan, mint egy mese. Élt akkor harminc évvel ezelőtt Pécsen Timkó Éva néni a három gyermekével, aki minket, otthontalanokat, akik itt egyetemisták voltunk távol a családuktól, befogadott magához, és pótanyukánk volt. A Timkó Éva néniről én mindig azt gondolom, hogy valamikor fenn az égben angyal lehetett, és élt egy kis ideig itt, s visszament oda. Sose felejttem el azt, hogy például volt egy ilyen alkalom, volt egy nagy hangverseny. Akik itt vannak, azok közül többen is ott voltak. Egy hatórás hangverseny, amikor Timkó Éva néni, a háziasszonyunk elment otthonról azért, hogy megrendezhessük a Pécs város leghosszabb hangversenyét, ami, mint mondtam, hat órán keresztül tartott, minden hallgató művész is volt, minden művész hallgató is volt. Azóta is, ha itt járunk Pécsen, a barátaink közé tartozik Timkó Luca és férje, Aknai Tamás, és nem múlhat el pécsi tartózkodás anélkül, hogy velük ne találkoznánk.

Szijártó Ildikó: Köszönöm szépen, hogy itt voltatok. Nagyon jó volt mindenről beszélgetni, és azt kívánom nektek, hogy még sok-sok csoda történjen az életekben.

Pécs TV, 2001.

HEVESI ANDRÁS:

Versek

ACÉLRUGÓ

Az állomáson minden vasárnap éjjel
acélrugót akasztunk
nyakunkba,
mely mikor feszülni kezd,
fojtogatja torkunkat.

Szorítása
hét elején a legmarkolóbb,
még mikor szokatlan,
feszülése
hét közepén a legszagatóbb,
hogyan nehéz tartani nyakunkat,
s lábunkat, hogy ne szaladjon.

És mikor már
tovább nyúlni
nem tud,
szédítő sebességgel
rántja össze pólusait,
hogyan nincs időm megfésülni
még a hajamat sem.

Mennyit bír el egy ilyen acélrugó?

MIÓTA ELMENTÉL

Mióta elmentél...
szobám ablaka üres négyszög,
s este hazafelé jövet
a leeresztett redőny mögött
sötétség lakik

átvirrasztott éjszakák kétsége,
nappalok magányos büszkesége,
vetetlen ágyak hidege
kíséri életem

meddig tart még
e sorsunktól vétetett
kényszer-szabadság
e naponta megújuló
külön-egyedül lét
idegeket szagató
farkas-magány....

már csak a remény él
e tátongó úr.

A TÉREN

A téren ismét kopottabb
a valaha újfestékes pad
elszínesegett avarnak való
levelek hullanak.

Köd szivárog
meleg kabátba bújok meg
Behúzott nyakkal beljebb
görnyedek.

S a fénylő nedves járda tükrén
egy otthagyt meleg mosolyod
már félórája didereg.

HAZAFELE

Hazafelé jövet
léptünk már
megfagyott a hóban
s a csapás
mit még vidáman együtt vajtunk
a viharban
te lépted
én léptem
te lépted
én léptem
külön kis lukakká
változott.

De jó majd az
új Tavasz
és a Napkirály
elolvasztja
sziklákról hegyekről
utcákról terekről
a hótakarót
s a kis gödröcskék
te lépted
én léptem
boldogan folynak össze
s változnak
a fű alatt patakká.

Ne félj Kicsim!
Nincs messze már
nekünk sem az új Tavasz
hol majd
sziklákon hegyeken
utcákon tereken
együtt járunk
te lépted – én léptem
amíg nem jó a végső Tél
örökre.

**A MÁSODIK ALKOTÓI KORSZAK:
KECSKEMÉT, 1973–1975**

VARGA MIHÁLY:

Bemutatjuk Hevesi András: A színházi zenekar tervei

Hevesi András nehéz szívvel vált meg Pécestől. Érthető, hisz tizenhét évig élt ott. Korrepetitor, majd karmester, s évekig a Bóbita bábegyüttes házi zeneszerzője volt. Részt vállalt a közművelődési munkában más módon is: kórusokat vezetett. Az idei évad kezdetétől a kecskeméti Katona József Színházhoz szerződött.

– Mit csinált az első hetekben, miután a színház vezető karmesterévé kinevezték?

– Ismerkedtem a várossal és a társulattal.

– Szívesen jött Kecskemétre? S ha igen, akkor ennek konkrét, megmagyarázható oka is van?

– Művészársaim közül többen is nyilatkoztak már a sajtóban. Elmondták többek között, hogy vonzotta őket a láthatóan megújuló társulat, s a sok szép terv. Csak ismételni tudnám szavaikat. Hogy ezt elkerüljem, inkább az egyéb vonzó tényezőket említem meg. Sokat hallottam a város irodalmi életéről. S nemcsak a múltbeliről, a hagyományokról, de a mairól, az élőről is. Szeretnék például mielőbb megismerkedni Buda Ferencel, akinek költészetét nagyra értékelem.

– Azt mondták önről, hogy vonzódik a képzőművészethez.

– Művészeti gimnáziumba jártam, ez vitt a bábosok közé is. Sok festő és szobrász barátom van, köztük a Lakiteleken élő Molnár Péter. Szeretnék mielőbb megismerkedni a kecskeméti művésztelleppel, s a Bács-Kiskun megyei művészekkel.

– Az eddig elmondottak alapján úgy érzem, hogy logikus a kérdés: gondolt arra, hogy a színház falain kívül is részt vesz majd a kulturális életben?

– Az énekkarok, bábegyüttesek, klubok egyaránt érdekelnek. Remélem, lesz elég erőm és időm ahhoz, hogy valamilyen formában részt vehessek egyiknek-másiknak a munkájában.

– Tudom, hogy ilyen rövid idő elteltével nehéz nyilatkozni a zenekarról. Mégis megkérdezem, hogy milyennek tartja? És mit vár tőle az elkövetkező időben?

– A kis szimfonikus zenekarnak megfelelő az összetétele. Huszonkét tagú, de ebből csupán tizenhatan főállásúak. Ez kevés. Szeretném, ha előbb-utóbb növelhetnénk a létszámot. A kiegészítő muzsikusokkal, ha mégoly lelkiismeretesek is, nehezebb eredményt elérni. A színház belső rendje nagyobb alkalmazkodást igényel, többféle szempontból is. Az alkalmi, kiegészítő zenekari tagjaink tanítanak, méghozzá több helyen. Ennek ellenére lehetőséget látok igényes kompozíciók megszólaltatására. Örömmel dolgozom zenészeinkkel.

– Mikor hallhatja a közönség a zenekart az ön vezényletével?

– Több kisebb feladat után az első igazi bemutatkozásunk decemberben lesz, Huszka Jenő *Mária főhadnagy* című operettjének előadásakor. Utána Lehár Ferenc *Luxemburg grófja* című műve következik. Igyekszünk alaposan felkészülni, szeretnénk jó muzsikálással megörvendeztetni közönségünket.

– Zeneszerzéssel is kíván foglalkozni?

– Mátis alkalmam van. Charpantier: *Varázshegedű* című művéhez írok kísérőzenét, s dalbetéteket. Év végén hallhatja ezeket a közönség a gyermekelőadásokon.

– Ön szerint ma egy sokféle feladatot ellátó vidéki színháznak zenei szempontból mi a fő tennivalója?

– Egyértelműen állítom, hogy a musicalok bemutatása. Mert meggyőződésem, hogy ma, amikor oly sokat beszélünk a populáris színházról, vagyis arról, hogy a széles néptömegekhez kell szólni, eljutni, akkor különösen nagy a szerepe e műfajnak. Mivel mindig aktuális társadalmi problémákkal foglalkozik, a változásokra érzékenyen reagál.

– A mostani évadban lesz alkalma ebben a műfajban is bizonyítania?

– Örömmel mondom, hogy igen. A Déry–Presser–Adamis: *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* című musicallal lépünk majd közönség elé. Remélem sikerrel.

– Köszönöm a beszélgetést, s kívánom: érezze magáénak minél előbb e színházat és ezt a várost.

Petőfi Népe, 1973. november 6., 9.

HELTAI NÁNDOR:**Az operett és a szimfonikus beat – Emberek és feladatok – Opera Kecskeméten? – Ének és tánc – Egy nagyzenekart? Így látja a színház zenei vezetője**

Sokatmondó a színházi zenekar elhelyezése (96–97. kép). A színészeknél közelebb vannak a nézőkhöz, de reflektorok helyett apró olvasólámpák fényénél dolgoznak. Az árokban csak a közönség reagálásánál érzékelik az előadást. Sokan vitatottnak érzik a társulatban elfoglalt helyüket. Előfordult, hogy az együttest bemutató műsorfüzet legutolsó lapján kaptak néhány sort. Régen történt. Közérzetük jelenleg sem mondható rózsásnak, noha megbecsült tagjai a társulatnak. Egyesek attól tartanak, hogy a muzsika kiszorul a kecskeméti színházból és ők állás nélkül maradnak. Hevesi András vezető karmester egy pillanatig sem titkolja a mutatkozó gondokat, de semmi okot sem lát az aggodalomra.

– *Igaz-e, hogy esküdt ellensége az operettnek, az úgynevezett könnyű műfajnak?*

– Csak a rossz operettekre haragszom. A színház vezetői tudják, hogy Kecskeméten joggal igényli a közönség a zenés játékokat. Arra törekszünk, hogy teljesítsük ezeket a kívánásokat, lehetőleg egyre jobban. Láthatnak, hallhatnak operettet tehát a következő évadokban is kedves nézőink. Én azokat az előadásokat kedvelem, amelyekben a zene megkaphatja a maga szerepét, szabadon érvényesül a muzsika. Ezért tetszett nekem például a sokat vitatott kecskeméti *Luxemburg grófja*.

– *Merre tart a zenés színház?*

– Tudomásul kell venni, hogy a színházi zenei stílusok a legritkább esetben úttörők, avantgárdok, inkább összegezők. Attól a pillanattól, amikor a beat kivívta a maga rangját, az olcsóbb könnyűzene fölé emelkedett, bevonult a színházba.

– *Érdemes lenne erről hosszabban beszélgetni, de minket most elsősorban a kecskeméti színház érdekel. Mit tettek a modern zenés játékok népszerűsítéséért?*

– A kezdeteknél tartunk. Lényegében sikerült próbálkozás volt az évad végén bemutatott *Külvárosi ballada*. A jó muzsika feledtette a gyenge alapanyagot.

96°. Hevesi András, Gárdonyi Edit korrepetitor, kecskeméti Katona József Színház, 1973.

97. Ray Henderson – Lawrence Schwab – Buddy de Sylva: *Diákszerelm* című operett színlapja, vezényel Hevesi, rend. Fényes Márta, bemutató 1972. április 14.

– *Kérjük mutassa be a színházi zenekart.*

– Mind a tizenhatan jó muzsikusok. Többen évtizedek óta itt játszanak. Nemrégiben búcsúztattuk negyvenkét évi szolgálat után Jórás Jenő csellistát. Az igazgatóság, a szakszervezet hangulatos ünnepséget rendezett ebből az alkalomból, így is jelezve, hogy nagyra becsülték tevékenységét. Az a célunk, hogy lehetőleg diplomás muzsikusokat vegyünk fel az eltávozottak helyébe. Honthy György például Budapesten diplomázott, míg Galántai Szabolcs a szegedi szakiskola növendéke volt. Az operetteknel négyhat ügynevezett kíséget alkalmazunk. Kétszer is közreműködött a tehetséges Tranzit együttes.

– *Részt vesz-e a zenekar a város, a megye kulturális életben?*

– Tagjaink többsége a Kecskeméti Városi Szimfonikus Zenekarban is feladatot vállal. A próbabeosztásoknál amennyire lehet, figyelembe vesszük a tiszteletdíjas együttes kívánásait. Nem lehet célunk, hogy önállóan is koncertezzünk. Mérész Ignáccal az idei évben közös szerzői estet rendezünk Kecskeméten és Pécsen. Jó a kapcsolat a Pannónia Filmstúdió kecskeméti műtermével.

– *A mostani szervezeti formák véleménye szerint alkalmasak-e a megyeszékhelyen élő muzsikusok képességeinek teljes kibontakoztatására?*

– Mivel kevesen vagyunk, egyesekre igen nagy terhek rakódnak. A köztisztviselőként álló, tehetséges, fáradhatatlan Palotás József, az Állami Zeneiskola igazgatója vajon meddig bírja sokirányú kötelezettségeit? Ő a mai koncertmesterünk. Hasonló tisztséget vállalt a szimfonikus zenekarnál. Sokat szerepel a Kecskemét Vonósnégyes első hegedűseként. Jónéhányan dolgoznak három-négy helyen. Nehéz a sokfajta igény, elkötelezettség egyeztetése. Mindez előbb-utóbb színvonalcsökkenéshez vezet. Ugyanakkor néhány muzsikust csak a mi zenekarunk foglalkoztat. Emiatt sajnálatos feszültségek alakulhatnak ki.

– *Mit javasol?*

– Más vidéki városokhoz hasonlóan egy koncert- és színházi feladatokat egyaránt ellátó városi zenekar létrehozásában látom a végleges megoldást. Eljött az ideje az eddiginél igényesebb zenei feladatok felvállalásának. Miért nem rendezhetünk vendégénekesekkel operát Kecskeméten? Ruszt József, Angyal Mária kamatoztathatná eddigi tapasztalatait. A végre működő, és mint hallom jól működő városi vegyeskar, a szimfonikus zenekar méltó feladatokhoz jutna.

– *Ebben az évadban jobban szólt a kórus, mint korábban. A kar mozgáskultúrája azonban még a legminimálisabb követelményeket sem érte el. Egyetért megállapításunkkal?*

– Lényegében én is így látom a mutatott teljesítményeket. A változtatáshoz ismernünk kell az okokat. Az évad elején sikerült képzett énekeseket szerződtetni. M. Sztankó Magda szakiskolát végzett, a KISZ Központi Együttesétől jött Kecskemétre Bölcsics Ágota. Jó a hangjuk, szépen énekelnek. Táncstudásuk valóban csekély. Hol is tanultak volna? Amíg a táncos képzésen nem javítanak, tartós javulásra nem számíthatunk. Most kedvező szelek fújdogálnak a megye kulturális életében. Érdemes lenne próbálkozni, kísérletezni egy színházi táncosképző középiskolai tagozat szervezésével, Pécsen már működik egy, jó eredménnyel.

– *Mit vár az új évadtól a színház zenei vezetője?*

– Jól tudjuk, hogy a színház a színészre épül, s nem a zenekarra, kórusra. Remélem, hogy a módszerek állandó javításával az új iránti fogékonysággal a zenekar és a kórus lépést tart az együttes fejlődésével. Optimista vagyok.

Petőfi Népe, 1975. augusztus 28., 5.

96^b. Mérész Ignác (balra) játszik a kecskeméti Katona József Színház zenekarában, 1970-es évek első fele.

SZTANKÓ MAGDA:

Barátunk András, „a Hevesi”

A Pécsi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Andrásnak és férjemnek, Mérész Ignácnak zeneszerzéstanárára Kincses József volt. Emellett András nagybőgő-, férjem hegedűszakra is járt. Ismeretségük ekkor kezdődött. Kincses József eredeti személyisége András haláláig összekötötte őket. Férjem szerint ezt az útravalót József Attila szavai tükrözik legjobban:

„Ne légy szeles.
Bár a munkádon más keres –
dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
ugy érdemes.”

Andrást én pár évvel később ismertem meg. Milyen volt az első benyomásom? Gyönyörű basszus hang, kicsit szomorú barna szemek, krisztusi fej, viszonylag alacsony termet. Figyelemre méltó volt a személyisége, és hihetetlen szuggesztivitás áradt belőle.

1972-ben, az újonnan szerveződő Kecskeméti Katona József Színházban karmesteri állást ajánlottak Andrásnak. Hívott minket is. Mentünk. Barátságunk a Kecskeméten eltöltött évek alatt mélyült el. Munkájában szenvedélyesen igényes volt, akár vezényletről, akár zeneszerzéstől volt szó. A különböző zenei stílusokban, korszakokban otthonosan mozgott. Mély alázattal, elkötelezettséggel viszonyult mindenhez, ami a zenével volt kapcsolatos. Tisztelte a zeneszerzők szándékát, a műveiket. Világosan fogalmazott, magyarázott, elemezte a műveket, azzal a céllal, hogy a legtöbbet hozza ki az előadásokból, a zenekarból, az énekesekből, de legfőképp önmagából. Fáradhatatlan volt, folyamatosan fenntartott koncentrációval.

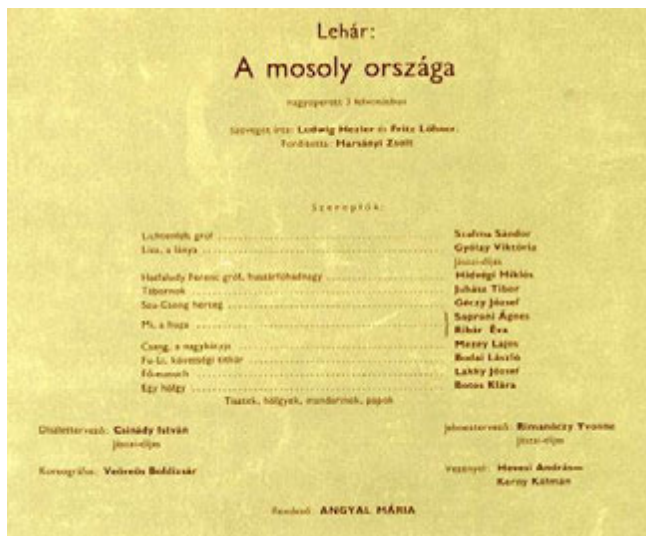
Lehár Ferenc *Mosoly országa* című operettjének utolsó előadása Kalocsán volt szabadtéren (98–99. kép). Ma már vicces emlék ez a történet, de akkor ott inkább kínos volt. A díszítők az egyik nagyméretű díszletet nem rögzítettek rendesen. Miközben Szu Csong herceg mély átéléssel énekelt a *Vágyom egy nő után* című áriáját, ez a díszletem szép lassan dőlni kezdett, neki egyenesen a háta felé. Mindenki látta ezt, aki a színpadon volt. András is természetesen, csak Szu Csong nem vett észre semmit.

Továbbra is vágyott egy nő után, de ehelyett egy súlyos díszletet kapott, amit kénytelen volt megtartani a hátával, miközben énekelt. Ekkor már többen próbálták elrejtetni a nevetésüket, több-kevesebb sikerrel. Volt, aki hátat fordított a közönségnek. András figyelt, érezni lehetett, hogy közben tartja a kialakult helyzetet. Igen ám, de a következő megszólaló – Csang bácsi – a nyitott tér miatt nem hallotta jól a zenekart, és négy hanggal magasabban kezdett énekelni, mint kellett volna. Ezt a legnagyobb jóindulattal sem lehetett emberi hangnak nevezni. András koncentráltan dirigált tovább, miközben többeknek már a könnye folyt a nevetéstől. A következő megszólalás egy duett lett volna. András intett a szemével, hogy az én duettpartnerem bajban van. Valóban úgy volt. A fekete festék, amivel a kínai vonásokat festett magának, csurgott szépen lefelé az arcán végig. Így semmit sem látott. Én még próbáltam komoly maradni, noha a színpadon már mindenki fulladozott a nevetéstől. András ura volt a helyzetnek. Próbálta menteni a menthetetlent, a zenekar szépen játszott tovább.

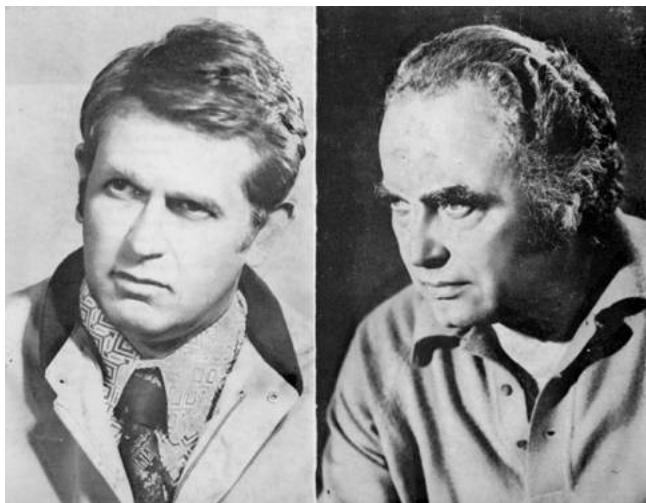
A partnerem rázkódott a nevetéstől, így András, látva a komolyságomat, beintett, remélve, hogy habár itt duett nem hangzik el, de legalább valaki énekel valamit. Nos, azt a hangot, amit kiadtam magamból, nem minősítem. Egy biztos, nem Lehár Ferenc írta. András pedig szépen dirigálta a zenekart, amíg vége nem lett a jelenetnek. Szép emlékünk volt ez sokáig mindhármunknak, hiszen a férjem is a zenekarban ült.

Másik emlékem Andráshoz és Pécshez kapcsolódik, a Tettyei Nyári Színház Kodály Zoltán *Székelnyfonó* című daljátékához. Bagossy László (a senior) rendezte, András vezényelt, és én énekeltem az egyik szerepet. Andrással sokat próbáltunk, nagyon jó zenei instrukciókat adott a rá annyira jellemző érzékenységgel, odafigyeléssel, a mű és a szerzője iránti tisztelettel. Biztonságban éreztem magam a színpadi próbák alatt. Bagossy rendezésében a *Tőlem a nap úgy telik el* című dalt a színpad közepén – hanyatt fekve, távol a színpadon oldalt játszó zenekartól, karmestertől – kellett énekelnem. Mindezt még úgy is, hogy a testem is ellentétes irányban volt, csak a csillagos eget láttam. A feladatom az volt, hogy menjek be a színpadra,

98. Lehár Ferenc: *A mosoly országa* című nagyoperett színlapja, karmester Hevesi, rend. Angyal Mária, Kecskemét, Katona József Színház, 1975. december 19.

99. Géczy József alias Szu-Csong herceg és Mezey Lajos alias Csang bácsi Lehár Ferenc: *A mosoly országa* című nagyoperettben, Kecskemét, Katona József Színház, 1975. december 19.

feküdjek le, majd egyszerre szólalunk meg, a zenekar és én. András bízott az érzékenységében és bennem is – gondolom. Én már kevésbé. Stresszeltem. Hogy megnyugodjak, egy színpadi zenekaros próba után késő éjjel kiültünk a Tettye Kapu lépcsőjére, egymásnak háttal és távol. Hozott magával egy stopperórát, majd elindította. Azt kérte, hogy ugyanabban a pillanatban, amikor megállította az órát, mondjam ki, hogy MOST, és akkor is, amikor újraindította. Ezt addig csináltuk, amíg már nem hibáztam. De lehet, hogy ő volt az, aki tudta, hogy én mikor fogom kimondani, hogy MOST. Ez már sajnos nem derül ki.

Egyszer Pergolesi *Stabat Mater*ét dirigálta Kaposváron, amiben az alt szólót én énekeltem. Akkor ott, a közös munka során láttam meg benne azt a mély hitet, ami tulajdonképpen mindig is ott volt benne. A szomorúságot, fájdalmat, ami akkor – a zenén keresztül – láthatóvá vált számomra. András nagyon intenzíven élt, áthatotta az élet szeretete, a létezés öröme.

Ekkor ő már Kaposváron dolgozott, mi pedig Budapesten. Természetesen csak munkahelyet változtattunk, a barátság megmaradt. Találkozásaink talán ritkultak, de nem szűntek meg. András és családja Budapesten élt, gyakran találkoztunk. Amikor dirigált valamit, ha időnk engedte, elmentünk megnézni. Ha én énekeltem valahol, eljött meghallgatni, ha tudott. Ha férjemnek volt bemutatója, koncertje, ott volt.

Persze nem csak zenéről beszélgettünk, vagy zenét hallgattunk. A férjemmel erős volt a szakmai kapcsolatuk, kikérték egymás véleményét zeneszerzésről, amikor erre lehetőségük volt. Ebből a szempontból is nagy űrt hagyott maga után.

Andrással nagyon tudtunk vitatkozni, mondhatom úgy is, hogy veszekedni, de soha nem haragudtunk egymásra. Megmaradt a barátságunk egészen a haláláig. András barátságával felesége, Marina is a barátunk lett, és ez így van a mai napig. Sőt, a gyerekeivel is élő a kapcsolatunk (fiát, Kristófot a férjem tanította hegedülni). Így a kapcsolat megmaradt vele, Andrással is.

(2023)

**A HARMADIK ALKOTÓI KORSZAK:
KAPOSVÁR, 1976–2009**

LENGYEL ANDRÁS: „A szakálla is muzsikál”

100. Hevesi András meghajol egy előadás végén, Kaposvár, Csiky Gergely Színház, 1980-as évek.

– Nincs tekintélye nálunk a színházi zenésznek. A kaposvári muzsikások értékrendjében az utolsó helyen állunk. Ismerek olyan zenetanárt, akit felesége – egy ósdi kisvárosi szemléletnek engedelmessé – nem engedett el „kisegíteni”, mert a színházi zenélés nem „sikk”, az árokban meghúzódva musicalt játszani megalázó, tekintélyt romboló, profihoz méltatlan feladat.

A keserű kifakadásra aligha találnánk látványosabb cáfolatot Hevesi András érdemeinek felsorolásánál. A Csiky Gergely Színház ma harmincnyolc esztendősen zenei vezetője az utóbbi hat évben számtalanszor bizonyította: színházban muzsikálni nem kevésbé bonyolult feladat, mint hangversenypódiumon. A karmester kitűnő munkája nélkül az eredmény éppúgy elképzelhetetlen, mint az ötletes rendezés vagy az ihletett színészi alakítások híján (100-101. kép). Lelkesedésével, szellemességével és kitartásával jórészt ő vitte sikerre a *Candide*-ot, a *Bíbor sziget*et, *Nehéz Barbara* mulatságosan hátborzongató történetét, klasszikus operettek sorát, a *Micimackó*t és legutóbb az amerikai zenés színpadok egyik legnépszerűbb darabját, a *Csikágó*t. A szó legnemesebb értelmében vett zenei egyetemesség kellett ezekhez a diadalokhoz, tudás és szuggesztivitás, amely a nem egyformán csiszolt hallású rendezőket és színészeket is meggyőzi elképzeléseinek hitelességéről.

Vajon hogyan tehet szert egy muzsikos erre a sokoldalúságra? Az életrajzból kiderül: e készségek megszerzéséhez a kötelező elméleti és hangszeres kurzusokon kívül az élet egyetemeit is el kell végezni, kinnal-keservvel.

– Pályám nem hasonlít az amerikai musicalhősökére. Szülővárosomban, Zalaegerszegen viszonylag későn kerültem a muzsika bűvöletébe: otthonunkban még a rádió is fényűzésnek számított. Az iskolában azon kellett töprengem, miért tanulhat hegedülni egy középszerű hallással megáldott osztálytársam, és én, az osztály legmegbízhatóbb fülű diákja miért nem. Apám később csak súlyos áldozatok árán vehetett nekem hegedűt. Első nagy élményeim a kezdők számára összeállított gyakorlatoknak köszönhetem. Nem sokkal ezután rádöbentem a zene félelmetes lelki hatásaira. Hegedűn kellett játszanom, koncerten Rimszkij-Korszakov egyik orosz népdalfeldolgozását.

A szovjet katonákból álló közönség a második és harmadik versszakot már velem énekelte... Akkoriban kaptam rá a vezénylésre is. Az iskolai énekkar próbáin, az egyszer-egyszer hiányzó tanárnő helyett magam vettem kezembe a kezdeményezést. Kezdetben önként, majd a pedagógus kérésére. Meg sem fordult a fejemben, hogy más is lehetnék, mint muzsikos, ily módon utam egyenesen vezetett a pécsi művészeti gimnáziumba.

A biográfia innen Jack London vagy Gorkij tollára kívánczozna. Az ígéretes tehetségű muzsikos, miközben szenvedélyes buzgalommal sajátítja el több vonós hangszer kezelésének csínját-bínját, sódert és szenet rak a pályaudvaron, kazánt fűt a diákkotthonban, hogy előteremtse a betevő falatot. Ujjai elnehezednek, a hegedülést abba kell hagynia.

Mindezért kárpótolja és a Zeneakadémia pécsi tagozatára segíti muzikalitása. Ott szolfézstanári oklevelet szerez. Csak-hogy nem szíveli a kötöttségeket, a „szabadúszás” mellett dönt. Játszik az Olympia étteremben és a Pécsi Filharmonikus Zenekarban. Zeneszerzést tanul, s elszegődik a Bóbita bábegyütteshez házi komponistának. Minden cselekedetét egy cél irányítja: hogy sokoldalúan képzett színházi muzsikussá fejlődjön! Ezért vállalja három évre az ügyelői munkakört a Pécsi Nemzeti Színházban, ahol elsősorban Horváth Zoltántól, a kitűnő rendezőtől és három nagyszerű karmestertől, Paulusz Elemértől, Szabó Lászlótól, Nagy Ferencről szerezhet színházi rutint. Majd zenés vígjátékot vezényel, s zenét szerez a *Tom Sawyer kalandjai* című gyermekdarabhoz. Közben sor kerül első szerzői estjére is – ott kamaraműveit, zenekari dalait adják elő. Hevesi András korrepetitor karmesterré avanszál, „vargabetűt” tesz Kecskemétre, s 1975-ben Kaposváron horganyoz le.

– Ebben a korszerű színházban minden út nyitva áll előttem. Természetesen elkerülhetetlenek a viták, ám ezek nem gyakoriak; valamennyi itt működő rendező képes zeneszfejjel is gondolkodni, egyikük sem erőszakolja rám a saját nézeteit. Zeneszerzői megbízásaim is „sűrűsödnek”. A napokban vették föl három rövidfilm-zenémet a Pannónia stúdióban. Nem szégyellem, hogy operettet vagy musicalt kell betanítanom: az úgynevezett könnyű műfajt is lehet „aktualizálni”, igényesen tálni. A specializálódásról már lemaradtam, de a klasszikus zenét szívügyemnek tekintem.

E vonzalmának másfél esztendeje egy szép operakoncert dirigálásával és tavaly egy szimfonikus hangverseny irányításával bizonyítékát adta. Lendületos mozdulatainak, pontos beintéseinek, finom ujj-jelzéseinek láttán akkor valaki így jellemezte Hevesit: még a szakálla is muzsikál...

A tavasszal ismét a Kaposvári Szimfonikus Zenekar élére áll, a nyáron Pergolesi *Stabat Mater*ét vezényli a kőröshegyi műemlék templomban. S remélhetően a Filharmonia koncertsorozatában is gyakrabban léphet a pulpitusra, mint eddig.

Somogyi Néplap, 1981. február 18., 5.

101. Hevesi András zongorázik, 1970-es évek második fele.

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Szabó László ütőssel, zenekari titkárral a kaposvári színház zenekaráról

– *Mikor ismerkedtél meg Andrással?*

– Mi már régóta ismertük egymást, '77 őszén kezdtünk együtt dolgozni. Akkor kerültünk mi ide feleségemmel, mert engem ide helyeztek dolgozni a Honvéd Zenekar karmestereként. Előtte Pécssett dolgoztunk '75-től '77-ig. András volt az új karmester a színházban. A feleségemet fölvtették a zenekarba tagnak, én meg rendszeresen bejártam kiségetni a színházba.

– *Zenekari titkárként milyen volt a kapcsolatotok?*

– Az első húsz évben May Győző klarinétos volt a zenekari titkár. Miután ő elment nyugdíjba, Kokas Ferenc, majd Antal Tamás látta el ezt a feladatot. Amikor Babarczy igazgató úr távozása után átvették Mohácsiék a színházat, akkor lettem én a zenekari titkár. Gyakorlatilag Andrással nem mint zenekari titkár, hanem mint muzsikus dolgoztunk együtt.

– *Milyenek voltak a próbák?*

– Andrásnál volt arra idő, hogy egy darabra tizenöt-húsz próbával készüljünk föl. Az utolsó pontozott ritmusig ki volt dolgozva, hogy mit hogyan játszunk. Végigbogarásztuk a darabot. Az ő szempontjából ez borzasztó megterhelő munka lehetett, mert állandóan oda kellett nagyon figyelnie. A zenészek, akikkel nem volt éppen dolga, meg ott elaludtunk néha a széken. Andrással precízen kidolgoztuk a darabokat.

– *Hány fős volt a zenekar?*

– Adott darabtól függött. A fix tagság 15–17 fő volt, amelyet szükség szerint egészítettek ki kiségető zenészekkel. Halász Sanyi hegedűsként kezdte, aztán később bőgős lett. Székely Ond csellista csak három-négy évig volt itt nálunk, innen átment Pécsre a Pécsi Szimfonikus Zenekarba. Egyébként ő szerb származású magyar srác. Fantasztikus csellista. Olyan jól csellózott, hogy nagyon kihasználták Pécssett, s egyik napról a másikra azt mondta, hogy holnaptól nem veszem a kezembe a csellót. Azóta számítástechnikai szakember, programozással foglalkozik. Mert azt tudni kell, hogy egy hivatásos zenekarban nem kaposvári színházi zenészi mennyiségű elfoglaltság

van: napi egy próba, hetente két-három estén koncert. Andrással nem úgy zajlottak a próbák, mint mostanában szokás: kiosztják a kottákat, minden zenész tanulja meg, pár zenejavító után 4–5 főpróba és mehet a bemutató.

A kaposvári színházban nagyon sok darab úgy készült, hogy erre a zenekarra hangszereltek, vagy írták át a darabokat szükség esetén. Ha András írta a zenét, vagy Selmeczi Gyuri, vagy bárki, akkor erre a tizenhét főre írta a zenét, mert abból gazdálkodtak, ami van. Csak olyan zenészt hívtak kiségetni, akinek létszükséglet volt a szereplése, és ilyenkor játszottak többen is a zenekarban. Természetesen, amikor a *Csárdáskirálynőt* játszottuk, akkor nem tizenheten, hanem huszonnyolcan voltunk, mert ott például hárfázni is kellett.

– *Milyen hangszereken játszottál?*

– Én doboltam, meg eleinte, mikor idekerültem, vadász-kürtös voltam. Főleg klasszikus operettekben, gyerekdarabokban játszottam. A musicalek, meg a más típusú felkészültséget igénylő darabok, rockoperák nem nekem valók. A klasszikus darabokban ütős voltam.

Jó volt Andrással dolgozni. Mindig kiállt a zenekarért. Abban az időben, mikor mi idekerültünk, a zenekar mindig egy szükséges rossz volt, mert csak vitte a pénzt, és csak zenés darabokhoz kellett. Amikor nem volt zenés darab, nekünk akkor is gyakorolnunk kellett, ezt sokan nem értették meg. Sokszor meg akarták szüntetni a zenekart. András mindig kiállt a zenekar mellett, az egyik legjobb barátja, ha nem a legjobb barátja Babarczy ellenében is. Ha kellett, akkor éjjel kettőkor is leülünk, és reggelre fölvtük a darabot. Ezt nem lehet megtenni egy olyan zenekarral, ami alkalomra szerződik az ország bármely részéből.

– *Működött a városban szimfonikus zenekar is, amit egy ideig vezetett Hevesi. Ebben is részt vettél?*

– Szimfonikus zenekar is volt, többféle formában működött. Én voltam az egyik zenekari titkár, mikor újjászerveződött a szimfonikus zenekar a kaposvári zeneiskola égisze alatt, vezetője a zeneiskola akkori igazgatója Merényi Gyuri bácsi

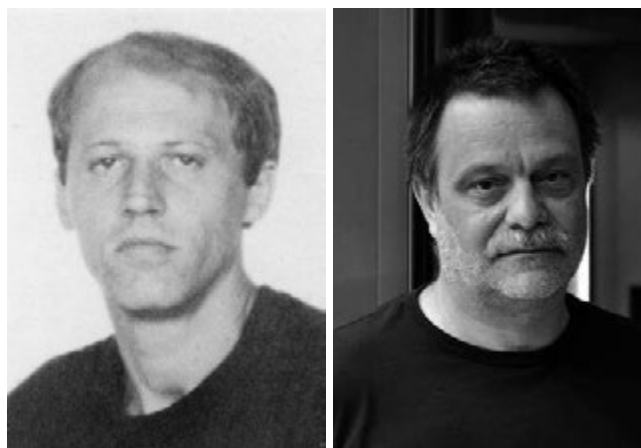
(1932–1986) volt. A város rendezvényein szerepeltünk, meg egy-két önálló koncertet adtunk évente, főleg Mozartot és Beethovent játszottunk.

– **A református templomban voltak ezek a koncertek?**

– Ott is, meg a zeneiskolában, és a régi Latinka kultúrházban. Abban az időben ment a Somogy megyei iskoláknak és a fiatalságnak szóló, a Filharmónia által vezetett ifjúsági koncertsorozat, sok helyen jártunk Lellétől kezdve Marcalin át Barcsig. András ilyen dolgokban is részt vett, abban az időben ezeket a koncerteket is ez a zenekar csinálta, mert ez volt a feladata. Miután Merényi úr eltávozott a zenekartól, nyugdíjba ment, majd meghalt, a szimfonikus zenekar még egy darabig működött, aztán abbamaradt, és akkor került ide András mellé karmesternek Kerényi Gábor, aki létrehozott egy alapítványt a szimfonikus zenekar fenntartására. Ez egészen a közelmúltig működött. Az alapítványi rendszerben Kuti Béla volt az ügyvezető igazgató, én voltam a technikai titkár a szervezésben, meg az egyeztetésben, a zenészek elszállásolásában. Mintegy 100–120 fős muzsikuskolléga volt, akiket alkalmanként lehetett szerződtetni a zenekarba. Koncert előtt egy hónappal már kiküldtük mindenkinek a kottát, és közvetlenül előtte öt-hat napig itt laktak az emberek, és napi két próbával ment le mindig a koncert. Sok olyan zenész volt, aki a színházból szerveződött a szimfonikus zenekarba, és fordítva, a szimfonikus zenekarból sok embert hívtunk a színházba kisegíteni.

– **Vannak a kaposvári színháznak olyan emlékezetes előadásai, amelyekre szívesen emlékszel?**

– Az igazság az, hogy van jó sztori is, rossz sztori is, mindenféle sztori van. Aki látott színházat és dolgozott színházban, az tudja nagyon jól, hogy a színház az nem egy szokványos munkahely, oda nem bejárok dolgozni. A kaposvári színház életforma volt, ott kellett élni. A színészgárda és a rendezőgárda a színházért élt, s ezt elvárták a zenészeketől is. Természetesen mi is tudtuk azt, hogyha jön a telefon, hogy este 11-kor magnófelvétel van, akkor ott ülünk, húzzuk, fújuk. Amikor én szerveztem a zenekart, akkor mindig meg volt határozva, hogy mekkora zenekarra van szükség, és az volt az elvárás, hogy lehetőleg kaposvári zenészeket keressünk, mert azoknak nem kell szállást biztosítani. Ez nem mindig sikerült, mert a kaposvári muzsikuskolléga le voltak terhelve a zeneiskolában, hogy nem tudták azt vállalni, hogy délután háromkor beüljenek a színházba próbálni. Egy főpróbahét egy hétig tartott, a zenészeknek minden nap ott kellett lenniük a próbákon. Ilyenkor azt tudtuk szerződtetni, aki ráért.

102^a Fuchs László, 1982

102^b Mohácsi János,
1990-es évek.

103. Hevesi András kaposvári karnagyátarsa, Fuchs László gyermekeivel, Gabóval és Danival, Budaörs, 1986.

A Csárdáskirálynőnek a második híres felújítása nagyon emlékezetes volt 1993-ban. Színészig és technikailag komoly kihívást jelentett a süllyedő hatalmas hajóval, úszkáló cápákkal. A főpróba héten Mohácsiékra az volt a jellemző, hogy úgy gondolkodtak, mivel úgyis itt vagyunk Kaposváron, hát csináljuk a próbát, amikor lehet (102.b kép). Este hétkor elkezdtek a főpróbát, és éjjel háromkor fejezték be, utána megbeszélés. A megbeszélés után Mohácsi megszólalt: Na, akkor fél óra szünet, és kezdjük a főpróbát előlről. Erre mindenki kiakadt, elment, otthagytuk Mohácsit magára. Mindenki fáradt volt már, hiszen délelőtt tartottunk egy négyórás próbát, este héttől reggel háromig egy másikat, s tudtuk, hogy a következő napon 11-kor kezdjük ismét a főpróbát.

Volt olyan is az egyik operettben, de hát ez mind színpadtechnika, hogy bejött az ajtón a szereplő, és kidőlt az ajtó. Olyan is előfordult, hogy Molnár Piroska alatt leszakadt a díszlet. Sok minden előfordult. Volt, hogy tájelőadásban az ütős kolléga hintázott a széken, túlbillent és hanyatt vágódott úgy, hogy fölrúgta az egész dobszerelést. Erre felálltak a nézők, hogy mi ez? Mi történt? Máskor a harsonás hintázott, egyszer csak látom, veszi föl a hangszerét, és úgy, ahogy van, eltűnik. Túlbillent, és olyan szerencséje volt, hogy a következő lépcsőbe beleakadt, és a szék így megállt. Ő meg hátraszaltóval talpraesett, megfogta, visszarakta a széket, és fújta tovább.

– **András hogy kezelte ezeket a helyzeteket?**

– Jól viselte az ilyen dolgokat. Belülről ugyanúgy megmosolyogta a helyzetet, mint más, de hát egy karmesternek máshogy kell reagálnia. Volt egy párszor olyan is, hogy összetűzött a rendezővel, de aztán fél óra múlva folytattuk tovább.

– **A Pécsi Nyári Játékokon is a kaposvári színházi zenekar játszott?**

– Nem, oda András csak karmesterként ment, a Pécsi Nyári Játékok zenekarát javarészt a pécsi zenekar adta harkniban. Tehát az nem szolgálatszámbe ment, hanem külön meg egyezés alapján ott muzsikáltak. Ha például a pécsi fagottosok éppen nyaraltak, vagy elmentek máshova dolgozni, akkor Kaposvárról ment át a fagottos. Ilyen előfordult, de java részt a pécsi zenekarra épült a nyári játék minden évben. Jó pár évre rá, miután András idekerült Kecskemétről, a másik kolléga, Fuchs Laci is otthagya Kecskemétet, és akkor itt megint együtt dolgoztak (102a–103. kép).

Azt kell tudni még a kaposvári színházi létről, hogy az előadás után leült a társulat nagy része beszélgetni, megittunk ki egy üdítőt, ki egy sört, s ment a sztorizás, beszélgetés. A bemutató után kicsit hosszabb buli volt. Általában előadások után az egyedülálló kollégák, vagy akinek megbeszélni valója vagy kedve volt, ott maradt egy kicsit beszélgetni. Összejött a zenész sarok, ott beszélgettünk, viccelődtünk. Nekem meggyőződése, hogy a zenekar nagyon jól tud szólni, de hogyha ismerem egy kicsit a másikat, és tudom, hogy milyen, attól még jobban rá tudunk hangolódni egymásra. Lehet úgy is muzsikálni, hogy utáljuk egymást, de nem érdemes. Ha szeretjük, megértjük, tiszteljük egymást, akkor a zene máshogy szól. Én kihallom a különbséget. Abban az időben mindig ott ültek a zenészek Andrással, beszélgettek. Utána, már a későbbi időszakban, amikor bejött ez a „számítógépes fuvallat”, elvonult kottát írni.

– **Úgy láttam, hogy a '60-as, '70-es, '80-as években kézzel írta a kottát. Utána megtanult számítógépen kottát írni?**

– Igen, kapott a színháztól egy számítógépet, amelyen zeneszerzési és kottagrafikai program volt.

– **Milyenek voltak a tájelőadások? Akkor együtt, egy busszal mentek?**

– Általában egy busszal mentünk. Szóval ennek megint megvolt a maga menetrendje, mert volt olyan, hogy valaki meg akar állni éjjel kettőkor még inni egy sört, a másik meg nem akar megállni. A tájba járásnak is megvolt a maga bája, meg a fárasztó oldala is.

Amikor muzsikáltunk, akkor muzsikusként beszélünk egymással, és azt mindenki nagyon jól tudta, hogy mindig kiállt a zenekarért András. Akármelyik igazgatóval szemben, mindig a zenészt képviselte, sőt, volt olyan eset, hogy akkor is kiállt a zenészért, amikor tudta nagyon jól, hogy előadásveszélyeztetésért meg kellene büntetni az embert. Segítettük egymást zenészig is. Lehet, hogy valaki nem úgy játszott el a hegedűszólót, mint Yehudi Menuhin, de András mindig kiállt a zenészekért a plénum előtt is, a vezetőség előtt is.

– **Magadat miért nem írtad bele a zenekari listába?**

– Azért, mert én nem voltam tagja a színháznak soha, mindig külsőként dolgoztam, mint kottatáros, hangszerak-táros, meg szertáros, én mindig ott voltam. Amikor volt az év végi leltár, az igazgató úrtól kaptam egy megbízó levelet, hogy a leltárt elvégezzem. Szerződéses voltam, aki egy évre kapott eseti megbízást. A tagok bért kaptak, én

megbízási díjat, tehát nem voltam a színház alkalmazottja. Darabra szerződtem, mert nem kellett mindig dobos. Amikor olyan darab ment, amelyben szükség volt rám, akkor arra szerződtem, de a többibe nem kellettem.

András nem tudta elérni, akárhogy is érvelt, hogy új hangszerekre pénzt szerezzen, a régiék javíttatására lehetőség volt, de újat venni nem. Amikor idekerültek Selmecziék, akkor Gyuri bement Schwajdához (igazgató: 2008–2010) velem együtt, és azt mondta, hogy ha be akarjuk mutatni *A padlást*, akkor venni kell egy új timpánit, mert ez a tekerős régi timpáni erre a darabra nem alkalmas. Akkor vettünk egy új timpánit.

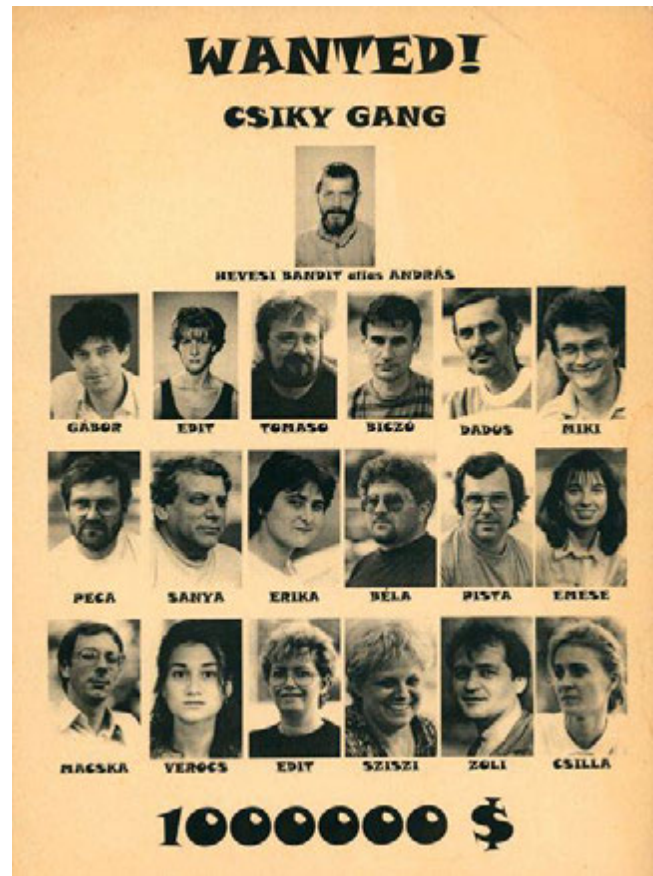
– *Több darabban hangszeres szereplők is voltak.*

– Sok színpadi zenében játszottak a színészek. Sokan nem tudják, hogy nagyon sok leendő színész úgy került színészkolába, hogy előtte zenész volt. Például Lugosi nagyon jól tud dobolni, Ottlik Ádám nagyon jól tud hegedülni, Némedi Árpí cimbalmozott, meg gitározott. Amikor a gyerekdarabban a színpadon kellett zenélni, akkor ők muzsikáltak, de például a *Csárdáskirálynőben* a mulatók jelenetekbe a zenekarból mentek fel a színpadra.

Gombrowicz *Operettje* (2001) úgy volt kitalálva, hogy a színpadon ment a történet, és a színpad oldalán volt egy 4 méteres emelvény, a tetején dobogóval, és ott ültünk fönt nyolcan vagy tízen zenészek. A darab elején viharlemez alkalmaztunk. Képzeld el egy két négyzetméteres lemezt, ami a fejünk fölött lógott. Amikor jött a vihar, meg kellett ütni. Szóval erre mondják azt, hogy alkalmazott zene, mert a színházi zene az alkalmazott zene volt.

Olyan is történt, hogy már nem volt elég kezünk. Ketten voltunk ütősök, és ha nem volt elég kezünk, akkor a mellettünk lévő muzsikus, vagy András elővette azt a hangszert, amit már nem volt szabad kezünk megszólaltatni. Sok darab volt, amiben András több hangszeren játszott.

(2023)

104. Hevesi András zenekara a kaposvári Csiky Gergely Színházban, 1988.

Gábor – Kerényi Gábor,
 Edit – Barabás Edit korrepetitor,
 Tomaso – Antal Tamás brácsa,
 Biczó – Biczó Gábor klarinét,
 Dadus – Dadi László trombita,
 Miki – Ekkert Miklós trombita,
 Peca – Halász László fuvola, piccolo,
 Sanya – Halász Sándor bőgő,
 Erika – Kovács Erika klarinét,
 Béla – Kuti Béla hegedű,
 Pista – Marosi István fagott,
 Emese – Májér Emese hegedű,
 Macska – Nagy Zoltán harsona,
 Verocs – Ódor Vera hegedű,
 Edit – Szabó Lászlóné violoncelló,
 Sziszi – Szilárd Éva hegedű,
 Zoli – Tóth Zoltán vadászkürt,
 Csilla – Váldi Csilla oboa

A kaposvári színházi zenekar tagjai 1980-ig:

Gódor László hegedű
 Kenesei István hegedű
 Halász Sándor hegedű
 Sik Gyula brácsa
 Horváth László cselló
 Pallós László cselló
 May Győző klarinét
 Thőrész Vilma fuvola, piccolo
 Bánhidi István kürt
 Földes Árpád klarinét
 Kollár István trombita
 Dadi László trombita
 Törő Erzsébet harsona
 Böröcz Ferenc bőgő
 Zsíros Ferenc ütőhangszerek
 Tihanyi Ferenc „Bill” harsona

A kaposvári színházi zenekar tagjai 1980-tól (104. kép):

Szilárd Éva hegedű
 Antal Tamás brácsa
 Kemény György hegedű
 Biczó Gábor klarinét
 Kovács Erika klarinét
 Váldi Csilla oboa
 Marosi István fagott
 Tóth Zoltán kürt
 Szabó Lászlóné cselló
 Kokas Ferencné Ági cselló
 Székely Ond cselló
 Ódor Veronika hegedű
 Nagy Zoltán harsona
 Horváth Antal ütős
 Kuti Béla hegedű
 Halász László fuvola, piccolo
 Kokas Ferenc oboa
 Ekkert Miklós trombita
 Halász Sándor bőgő
 Dadi László trombita

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Jordán Tamás színésszel

– Milyen volt a legendás csapat, amelyik az 1980-as években a kaposvári színházat csinálta?

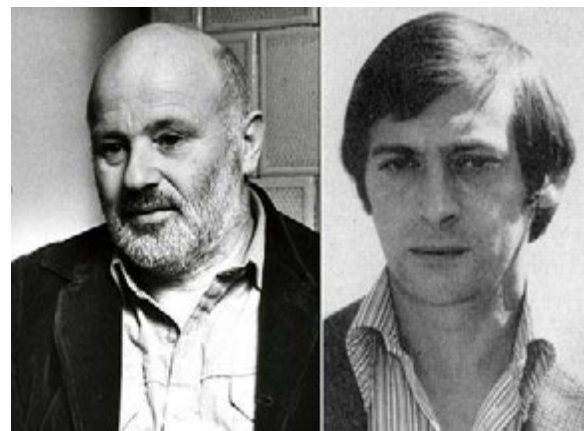
– Már előtte is nagyon jó hírű színház volt a kaposvári, mielőtt 1980-ban odamentünk Lázár Katival, több pesti vendégjátékban láttam őket. Sok-sok nagyszabású előadás volt – már megvolt a Csárdáskirálynő, az Állami áruház –, és Katival eldöntöttük, hogy leszerződünk Kaposvárra. Már ott volt az a rendezői garnitúra, amelyik a '80-as években olyan sok jó előadást csinált, tehát Babarczy László, Ascher Tamás, Ács János, Gazdag Gyula, és már ott volt sok jó színész, Lukáts Andor, Helyey László, Pogány Judit, Rajhona Ádám (106–107. kép). Ezt 1980-ban nagyon fontosnak tartottam. Nyolcan szerződöttünk akkor oda színészek: a Pogány–Koltai házaspár visszament a Nemzetiből, mi, és négy akkor végzett főiskolás is jött: Máté Gábor, Bezerédi Zoltán, Básti Juli és Eperjes Károly. Tehát ez a nyolc hihetetlen erős névsor, s meg is látszott a színházon, jöttek egymás után a csúcsteljesítmények. Tehát adott volt egy, ezzel a nyolc emberrel kiegészülve válogatott csapat, és azok a rendezők, akiket említettem. A nyolc-tíz emberből álló belső kör tagjai állandóan számítottak egymásra. Jóban voltunk, sokat voltunk együtt. Miután nekem nem adott az Isten hangot, meg hallást, nem énekeltem soha, tehát Bandival szakmailag nekünk nem volt semmi dolgunk egymással, ettől függetlenül nagyon nagyra tartottuk egymást. Csalódást fogok okozni, mert nekem nincsenek róla érdekes, publikálható történeteim. Természetesen sokat voltunk együtt, jókat sakkoztunk, nagyon jó volt vele lenni (105. kép).

– Mi volt a Marat/Sade előadásnak a rejtett üzenete?

– Ami a rendszerkritikusságot illeti, Babarczy volt a színház igazgatója, és ő nem akart direkt politizálni. Minden előadásban benne volt azonban, hogy mi nem jó itt. Minden előadásunk tartalmazta a üzenetet, hogy mi a véleménye a színháznak, az adott rendezőnek, meg Babarczynak. Nem volt a klubban politizálás. Én magam úgy voltam vele, hogy az a rendszer megváltoztathatatlan. Legfeljebb olyanról lehet beszélni, amit a közönség megért, kódolva van, és értik a megfejtését, tudják a kulcsot. Minden előadásban benne volt valami bírálat. A közös gondolkodás volt a kaposvári színház erőssége: interferáltak egymással a tehetségek, a vélemények, a gondolatok és maga a művészi alkotás. A rendszer abban az

105. Hevesi András „Három nővér” sakkbajnokságon elért II. helyezését tanúsító oklevél, 2006. december.

106. Eörsi István, 1970 körül, foto: Vahl Otto; Jordán Tamás, 1982.

időben nem omlott össze tőle, de azért a magyar színházi életnek és a magyar kultúrának egy nagyon fontos eleme volt a kaposvári társulat.

A kádári hatalom Aczél Györggyel a kultúra tetején és a színházügyben illetékes Knopp András művelődési minisztériumi államtitkár elvtárs különösen figyelt a működésünkre. Azon csodálkoztam, hogy nem vették észre korábban a *Marat* előadás rendkívüli veszedelmességét. Még csak azt sem vették észre, hogy a díszlet a Corvin közt ábrázolja, illetve a háttérben a Corvin köz épületei látszanak. Nem vették észre azt sem, hogy Máté Gabi kockakővel a kezében az elbukott forradalmat siratja. Buszokkal jöttek diákok az előadásra más városokból. Volt olyan, hogy virágokat dobáltak föl a színpadra, olyan virágszőnyeg volt, hogy már közlekedni sem lehetett. Mindig ünnep volt a *Marat* előadás, mert az elhallgatásra ítélt emberek örültek, hogy végre valami olyasmit hallanak, amit világosan értenek: számukra világosan ki volt mondva, hogy micsoda borzasztó rendszerben élünk, és hogy mit jelentett nekünk '56. Aztán később, amikor meghívták az előadást a BITEF-re, a nagy európai színházi fesztiválra Belgrádba, nem akarták kiengedni. Azt üzenték a belgrádiak, hogyha nem mehet ki a *Marat*, akkor a BITEF-re soha semmilyen magyar előadás nem mehet ki többé, ez volt a zsarolás. Akkor azt találta ki Babarczy és Ascher, hogyha nem engednek ki, akkor menjünk ki turistaként, és játsszuk el, ahogy lehet, jelzésekkel. Összeszedünk valamit, ami a kellékekhez fontos, jön a zenekar is, és eljártsszuk úgy. De hála Istennek sikerült engedélyt kapni, hogy kimenjünk, de annak az ára az volt, hogy Eörsi Pistát el kellett küldeni a színháztól (1982).

– 1985-ben bemutatták Garcia Lorca Bernarda Alba házát Lázár Kati rendezésében.

– Igen, én játszottam a címszerepet, és a díszletet is én készítettem hozzá. A zenei vezető Hevesi András volt, de nem volt élő zene, hanem felvételtől ment. 1986-ban meghívták a *Bernarda Alba házát* Sitges-be, Barcelona közelébe egy színházi fesztiválra. Két különlegessége volt ennek a fesztivál fellépésnek, előadásnak. Egy, hogy akkor még tartott a Franco-diktatúra, és Lorca be volt tiltva. Tehát a spanyolok nem játszhattak, és nem láthattak darabokat. Az egész spanyol színházi és irodalmi szakma rávetette magát erre az előadásra, annyira ki voltak éhezve. Ez volt az egyik meglepetés, hogy Magyarországról jön egy Lorca-előadás. A másik meglepetés, hogy én játszottam benne Albát, amitől azért szorongtunk, hogy vajon szentségtörésnek érzik-e majd a spanyol színházi szakemberek, hogy egy férfi játssza ezt a legendás női szerepet. De nem lett belőle baj, sőt nagyon is

elismerték, hogy ez így történt. Abból indult a szereposztás, hogy a Kati olyan Bernarda Albát szeretett volna látni, mint amilyen az ő szikár, szigorú matematikatanárnője volt.

– Aztán volt a Gazdag Gyula vendégrendezésében a Shakespeare Viharja, amiben Prospero-t játszotta '86-ban.

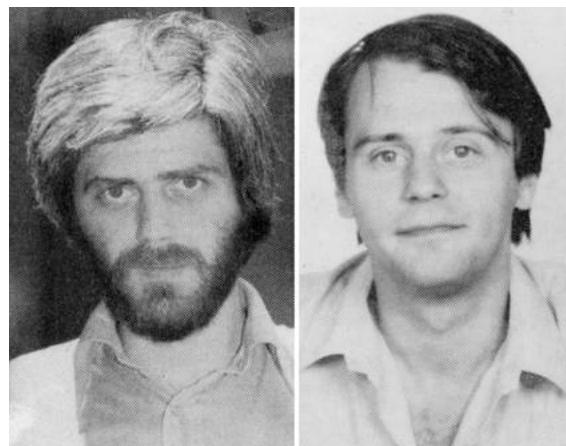
– Igen, a legnagyobb bukásaim közé tartozik. Korán jött nekem a Prospero, gondolom, és közben párhuzamosan a Radnóti-tiban is kellett próbálnom ugyanebben az időben, de nem akarom erre fogni. Nyilván Gazdag Gyuszi sem volt teljesen birtokában a darabnak, hát én meg végképp nem. A díszlet is kudarcos volt, nem is lehetett rajta közlekedni, szóval merem mondani, hogy az egyik, ha nem a legnagyobb bukásom volt.

– Mi volt a kaposvári társulat titka?

– Akárhogy folytatódott később a színészek, rendezők élete, mindenki számára az az időszak volt az életének meghatározó szakasza, én magam is így beszélek róla. Úgy jött létre az összetartás, hogy a homogén társulat tagjai egymás mellett éltek. Kaposvár városát alig ismertük, mi szinte ki se mozdultunk a színházból. Elmentünk bevásárolni boltba, de nem éltünk a városban. Csak a városban volt a színház. Mi a klubban, meg a színpadon éltünk.

Úgy szoktam mondani, nekem van egy színészi utam: az általános iskolám volt az egyetemi színpad, középiskolám volt a 25. Színház, és az egyetemem volt a Kaposvári Színház. Aztán jött a Merlin mondjuk a posztdoktori képzéssel. Később jött a Nemzeti, majd Szombathely. Ezek mind egymást feltételezik. Én nagyon hiszek a determinációban: nekem ezt az utat kellett bejárnom, úgyhogy most itt üljek, és így beszélgessek a múlttól.

(2023)

107. Gazdag Gyula és Máté Gábor, 1982.

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Babarczy Eszter eszme- és művészettörténésszel

– Jól gondolom, hogy édesapja, Babarczy László akkor ismerkedett meg Hevesivel, amikor frissen végezve a Színház- és Filmművészeti Főiskola rendezői szakán 1966-tól '69-ig a Pécsi Nemzeti Színházhoz szerződött?

– Igen. Valószínűleg igen. Az az igazság, hogy nem tudom, mennyit tudok segíteni, én csak gyerek voltam.

– Együtt költöztek az édesapjával, amikor színházat váltott?

– Nem, ő költözött egyedül. Mi Budapesten éltünk. '69-től '73-ig ő is Budapesten élt, '73-tól lett a kaposvári Csiky Gergely Színház rendezője. Ingázott Budapest és Kaposvár között, mert 1969-től tanított a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Kaposvár volt egy lakása, amit a színházról kapott.

– Mennyire emlékszik, milyen volt a kaposvári színház?

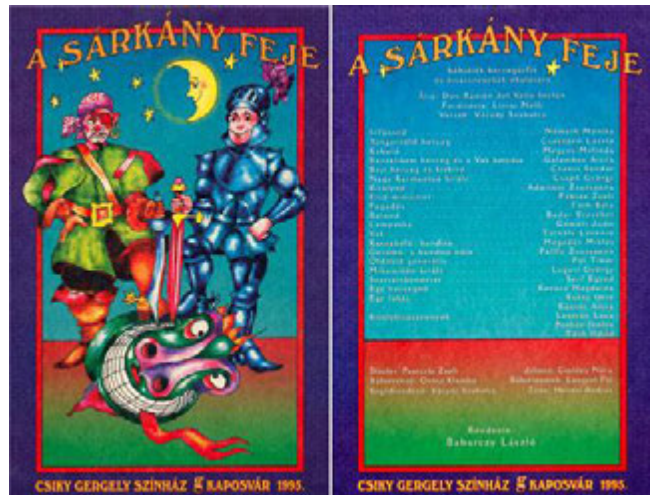
– A kaposvári színház egy nagyon intenzív közösség volt. Arra emlékszem gyerekként, hogy olyan volt, mintha egy felizzított kaptár lenne, folyamatosan zsongott. Az emberek tudták, hogy mi a feladatuk, és mindenki a legmagasabb frekvencián rezgett, hogy ezt a feladatot teljesítse. Nem voltak kiemelt sztárok. Nyilván voltak főszereplők, és ez bizonyos különbséget jelentett, de nekem élményszerűen nem az volt az emlékem, hogy voltak divák, akiket mindenki kiszolgált, és akik láttára elcsendesedtek és meghajtották a fejüket, hanem hogy egyenlőség volt. Az egyenrangúak közösen hoztak létre valamit, amiben ők nagyon hittek. Egyrészt nagyon nagy hatalma volt a rendezőknek, és éltek is ezzel a hatalommal, másrészt a rendező is tulajdonképpen alá volt rendelve azoknak az általános minőségi elvárásoknak, amiket ez a színházcsináló közösség fenntartott, és egymás iránt képviselt.

– Hogy történt a darabok kiválasztása?

– Részben a dramaturgok hoztak darab ötleteket, részben az igazgatótól jött egy olyan általános elvárás, hogy legyen zenés darab, legyen gyerekdarab, legyen nagyszínpadra való, kis színpadra való, tehát, hogy a közönség számára legyen az a megszokott repertoár, amelyből tudnak választani, de a rendezők maguk is hozhattak darabokat (108–110. kép). Igazából ebben a folyamatba nem láttam bele, csak hallottam róla, hogyan születtek meg a színház műsortervei, és

108. Hevesi András vezényli *A három testőr* (Alexandre Dumas: *A három testőr avagy az élők mindig gyanúsak* c. zenés főfordulás két részben) a Katona József Színházban (Budapest), bemutató: 1982. december 10., rendezte Babarczy László, Atosz, az egyik testőr: Helyey László.

109. Ramón del Valle-Inclán: *A sarkány feje* című bábjáték színlapja, zenéjét szerezte és vezényelte Hevesi, rend. Babarczy László, bemutató 1995. október 19.

110. Babarczy László és Helyey László, 1982.

aztán természetesen még az előző rendszerben engedélyeztetni kellett ezeket a darabokat. Játszottak klasszikus műveket, mint Shakespeare, Bulgakov, Csehov és magyar szerzők darabjait is. Az operettek mellett elég sok musical ment, amiben nyilván Hevesinek nagyon nagy szerepe volt. Ezek a zenés előadások nagyon fontosak voltak, mert egyszerre képviselték a népszerű színházat, ugyanakkor olyan elvárásokat is próbáltak megvalósítani a színre állításban, amik már inkább egy pszichologikus, realista színház felé mutatnak. Sok olyan zenés darab volt, ami szerintem a legkiemelkedőbb előadások közé tartozik.

– **Mely előadásokra emlékszik vissza?**

– Sok bemutatót ott voltam. A *Candide* szerintem nagyon szép volt. Nagyon jelentős volt a *Marat/Sade* szintén zenés elemekkel. Nekem, gyerekek persze tetszettek a gyerekdarabok is. Nem emlékszem egész előadásokra, de villanások az előadásokból nagyon mélyen megmaradtak.

– **Mennyire lehetett rendszerellenes mondanivalót is belevinni az előadásokba?**

– Abszolút van róla emlékem: tulajdonképpen kétféle kommunikáció volt: befelé, a társulat és a családok felé mindig lekommunikálták, hogy miről szól ez a darab igazából; kifelé, a sajtó és a politikailag elkötelezett szereplők felé ezt nem volt szabad mondani. Mivel ez egy erősen politizáló színház volt, ezért tulajdonképpen minden előadásnak voltak olyan momentumai legalábbis, amiket lehetett így értelmezni. De azt hiszem, hogy apám azt mondaná, hogy ha csak ezt látjuk a színházban, hogy politizált, akkor a színháznak az igazi mágiáját szem elől tévesztjük. A színdarab mindig több akart lenni, mint aktuálpolitizáló megjegyzés, beszólás, vagy kommentár. Mindig egy egész világot akartak fölépíteni, aminek mélyebb, maradandó emberi mondanivalói voltak.

– **Hogyan ismerte meg Hevesi Andrást?**

– Találkoztunk sokszor a színházban, csak ilyen értelemben ismertem, nem beszélgettem vele soha különösebben, de nagyon rokonszenves volt számomra. Nem voltak semmi-féle allűrjei, nem akart főszereplő lenni, nem akart sztár lenni, ahhoz képest, hogy neki mennyire jelentős feladata volt. A rendező keze alá dolgozó szakemberként jelent meg. Szerintem nagyon jó zenés darabokat dirigált. Annak ellenére, hogy ez nem az Operettszínház volt, ahol elsősorban aszerint válogatták a színészeket, hogy mennyire tudnak énekelni, nagyon jó minőségű zenés előadások készültek, s ebben neki nagy szerepe volt.

– **Mi történt édesapja hagyatékával?**

– A hagyaték színházi vonatkozású részét a Színháztörténeti Intézetnek adtuk. Minden ott van: fotók, plakátok, műsorfüzetek.

Hevesi Andrással kapcsolatban nagy történet volt a betegsége, és hogy fel tudott épülni. Csodájára jártak mindenhol, és nyilván ebben a feleségének volt óriási szerepe, hogy tulajdonképpen a teljesen képességeit veszített Hevesit vissza tudta hozni, nemcsak hogy az életben, de a saját hivatásának az embertársát tökéletesen vissza tudta adni. Ez nagyon erős élményem nekem is, hogy történik egy ilyen tragédia, de nem adja föl a családot, hanem addig dolgozik, amíg végül sikerül ebből a helyzetből kilábalni. Természetesen az orvosoknak is nagy szerepe volt ebben. Nyilván belülről nem láttam a folyamatot, csak tudom, hogy ez egy óriási történet. Nem azt mondom, hogy ezen különösebben csámcsogtak vagy pletykáltak volna, de az egész társulatot valamilyen értelemben érintette, hiszen Hevesi annyira alapvető szereplője volt a színháznak.

– **Ön gyakran járt Kaposvárra?**

– Általában bemutatóra vittek minket. Gyerekkoromban a legtöbb előadást láttam. Aztán később, amikor elszakadtam a szüleimtől, akkor már kevésbé követtem a színházi élet alakulását, de azt megelőzően, és különösen gyerekkoromban nagyon sokat voltunk ott. Gyerekként nagyon nyitott voltam, például a *Nebáncsvirágnak* el tudtam énekelni az egész szövegét, meg a *Candidenak* is. Pont azok maradtak meg jobban, amiket kisebb koromban néztem, akár gyerekeknek valók voltak, akár nem. Volt olyan előadás, ami egyáltalán nem gyerekekre volt szabva, de nyilván én azokat is láttam, mint például a *Chicago*.

– **A Micimackó is gyerekdarabnak volt rendezve, de mégis inkább a felnőtteket szólította meg.**

– Igen, sok gyerekdarab volt ilyen értelemben ambiciózus, hogy a gyerekeken kívül a felnőttekhez is próbáltak szólítani.

(2023)

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Koltai Róbert színésszel, rendezővel

– *Hogyan és mikor ismerkedett meg Hevesi Andrással?*

– Sok minden köt Bandihoz. Pécssett ismerkedtünk meg 1970-ben, amikor a Nemzeti Színházhoz kerültem. A *Diákszerelmem* című operettben játszottam 1972 tavaszán, és ő, mint karnagy tanította be a dalokat. Már Pécsen is nagyon jóban voltunk, összejártunk, voltak házi koncertek, néha kártyáztunk is.

– *Miután 1973-ban mindketten eljöttek Pécsről (Hevesi Kecskemétre, ön Kaposvárra), 1976-ban találkozott ismét össze a pályájuk, immár a Csiky Gergely Színházban.*

– A kaposvári színház akkor jött lendületbe, amikor a párt-embert, Laczina László igazgatót (1966–1971) eltávolították. Utána jött Komor István (1971–1974), majd Zsámbéki Gábor (1974–1978). Zsámbéki ugyanabban az évben, 1968-ban végzett a Színművészetin, mint én, ő rendezőként, én színészként. 1968-ban együtt kezdtünk Kaposváron. Akkor a kaposvári elég rossz társulat volt néhány kiemelkedő színésszel: többek között Csikos Gábor és Tímár Éva. Nagyon gyöngye rendezői, meg igazgatói vezetéssel működött a társulat akkoriban. 1971-től kezdett a színház egyre jobbra válni. 1978-ban Zsámbéki főszerződött Budapestre, mi is mentünk vele néhányan, öt színész és két rendező. Aztán mi ott a Nemzetiben rájöttünk, hogy ez nem ugyanaz, mint a kaposvári lét, nem éreztük jól magunkat, annak dacára, hogy kaptunk komoly főszerepeket is. 1980-ban visszamentünk Kaposvárra, és aztán odajöttek jobbnál jobb fiatalok, Máté Gábor, Kiss Pista, Básti Juli, Bezerédi Zoli, Eperjes Károly (111. kép). Tehát egy nagyon jó fiatal csapat jött össze. Babarczy László igazgatósága alatt (1978–2007) jutott fel a színház a legmagasabb színvonalra, és mindvégig meg is tartotta ezt a minőségét.

– *Melyek voltak a legemlékezetesebb közös munkák? Azt mondta az egyik interjújában, hogy András képezte a hangját. Segítette a zenés darabokban?*

– Jó korrepetitor volt. Természetes volt neki, és érdeke volt, mint karnagynak, hogy minél jobban szóljon a színész hangja a darabban, én meg nem voltam egy nagyon kiművelt énekes. Kaposvárrott olyan darabokban játszottam, mint például a *Micimackó* Ascher-rendezésben (1977): én voltam a Micimackó és András szerezte a zenét. A karmesteri szobában volt a betanítás. Történtek poénos dolgok is. A *Micimackó*ban

volt egy olyan jelenet, amikor a felvonás végén egy fa tetején, ráadásul egy ágról lógva kellett énekelnem, mint Micimackónak, ami lehetetlen helyzet volt.

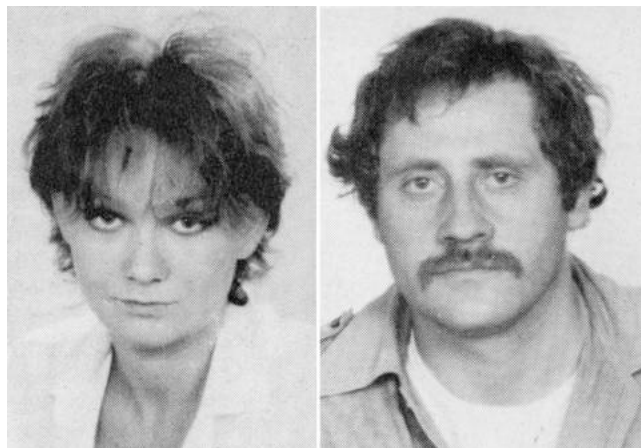
– *A Micimackó volt talán a legszorosabb együttműködésük?*

– Igen és annak lett folytatása, hogy a *Szamba* című filmemben egy jelenetben a *Micimackó* dalt énekeltük egy jelenetben.

– *Van emléke azokról az előadásokról, amelyekben Hevesi vezényelt, és ön is játszott: Mester és Margarita, Hamlet, Kert, 3:1 a szerelem javára?*

– Igazából mindegyikről van. Nekem nehezen ment az éneklés, s ő türelmes volt. Fuchs Laci is néha vezényelt, váltották egymást, de azért András volt az első karnagy. Az egész kaposvári színház művészi színvonalának felfele menetelét nagyon szépen és eredményesen szolgálta. Azt nagyon sajnáltam, hogy erősen dohányzott, mert az ártott neki. Nagyon jó szakember volt, és önfeláldozóan vett részt a közös munkában.

A *Chicago* (1981) musicalben volt egy dalom, amihez Eörsi István írt csodálatos szöveget, és András türelmesen megtanította nekem. Arról szól a dal, hogy ez az ember, akit alakítok, olyan jellegtelen, észrevehetetlenül átlátszó, mint a celofán. Így szólt a dal: „Celofán, igen, celofán! Ez a név passzol rám, Mr. Celofán, csak nézz át rajtam, öreg, lépj át, öreg, hisz engem úgyse látsz. Én mondom, celofán. Igen, celofán.” Csupa színes egyéniség szebbnél szebb dalokkal fordul elő a *Chicago*ban. Kivéve ezt az egy – általam játszott – alakot, aki arra büszke, hogy ő egy Senki. Erről szól ez a nagy dal. Most már negyvenkét éve, és még mindig tudom.

111. Básti Juli és Koltai Róbert, 1982.

A *János vitéz* daljátékban (1982) nagyon sok jópofa dolog történt, és kellett önuralom Bandinak is, hogy olykor ne röhögje el magát a zenekari árokban. Sokat rögtönöztem francia királyként. A francia király nagyon megkedveli János vitézt, és azt akarja, hogy vegye el feleségül a lányát, de a János vitéznek Iluska kell. Van egy olyan jelenet közben, hogy János vitézt a csata után ki akarom tüntetni, mint francia király, s kérdezem tőle: – Hogy hívnak? Mi a neved? Azt mondja: – Kukorica Jancsi. Erre én az eredeti egy perces dologból, hogy: – Akkor a mai naptól legyen a neved János vitéz –, egy negyedórás jelenetet csináltam. Folyton elvettem az újabb és újabb ötleteket, amik eszembe jutottak, és törtem a fejem, hogy milyen megtisztelő nevet adományozzak a győztes magyar vitéznek. És közben a közönség várta, meg a kollégák is, hogy aznap miket rögtönzök. Az egyik nap híre jött, hogy Knopp elvtárs a pártközpontból jön megnézni a darabot, mert a Kaposvári Színház mindig félig a betiltás határán állt. Eredetileg egy olyan poént találtam ki, hogy ezek a törökök annyian vannak, mint az oroszok. Ezen a napon, amikor ehhez a szöveghez érkeztünk, azt mondtam: ezek a törökök annyian vannak, annyian vannak, ...mint a törökök. Mindenki ide-oda dőlt a nevetéstől. A lényeg az volt, hogy így nem politizáltam, az oroszokat nem kevertem bele a szövegbe. De hát egyáltalán az, hogy rögtönözni, az is újdonság volt.

Nagyon fontos munkatársunk volt András. A zene minden előadást megemel, de a Kaposvári Színházban különös jelentősége volt, akár a *Marat halálában*, ahogy a zene ott volt és hozzájárult az értelmezéshez. András felelős és fontos zenei vezetője volt a kaposvári színháznak. A zenei oldal nagyon megerősítette azt a folyamatot, amelynek eredményeként a színház elérte azt, hogy az ország egyik

112. Hevesi András Fauszt András hegedűssel Budafokon, 1983.

legrosszabb színházából az egyik, ha nem a legjobb lett az 1980-as években. Ennek nagyon fontos mozgatóereje volt Hevesi András. Kiállt mindig a zenészeiért, s ebben voltak nagyon édes poénok is néha. Tihanyi Ferenc, becenevén Bill egy csodálatos trombitás volt, és óriási fazon. Nappal és este, amíg véget nem ért az esti előadás, olyan volt, mint egy angol lord, a zenekari árokban végig klasszul helyt állt. Azt nem tudom, hogyan csinálta, de mire az előadás után belépett a büfébe, addigra már elég részeg volt, és mindenkit lerohant, vadidegeneket is megszólított mondván: „Gyönyörűen imádom a nejem. Hogy mit kapok én otthon?” András többnyire szakállat viselt, de időnként leborotválta, s ilyenkor nehezen lehetett ráismerni. Egy alkalommal Bill már jól be volt állítva, és egyszer csak meglátta Andrást szakáll nélkül, kicsit megijedt tőle, majd azt mondta neki: „Fogadjunk, hogy nem ismersz meg.” Amin persze dőltek a nevetéstől a kollégák a klubban.

– **Miután 1993-ban eljött Kaposvárról, akkor is tartották a kapcsolatot?**

– Azon robbant ki a dolog, hogy Aschertől kaptam volna egy nagyon komoly szerepet az *Éjjeli menedékhelyben*, de akkor megszületett már az első filmem, és azt el szerettem volna kísérni előbemutatókra, majd külföldre. Még akkor nem tudtam, hogy Amerikába is, meg mindenfelé. Hogyha benne lettem volna Ascher darabjában, – aki nekem egyik csúcsrendezőm volt életemben –, akkor nem tudtam volna elkísérni a filmemet. Márpedig színdarabban már sokban játszottam addigra, de ez volt az első filmem, és ezt el akartam kísérni, érdekelt, hogyan fogadják. Addig Ascher minden darabjában játszottam, de ettől szinte örök életre megsértődött rám. Ugyanakkor nem bántam meg a döntésemet, mert a filmrendezéssel új korszak kezdődött számomra, kilenc filmet rendezhettem. Néha vissza-vissza-mentem szerepelni a színházhoz, sőt vissza is szerződtem.

Mi Andrással nagyon jóban voltunk. Igazi színházi ember volt, csupa szív. A színházon kívül is volt nekünk kötődésünk két filmemben is. A *Sose halunk meg* című filmemnek '92-ben volt a felvétele és '93. januárban volt a bemutatója (135. kép). Ebben egy falusi kocsmában nagybőgőzött, Fauszt András pedig gyönyörűen hegedült vele (112. kép). A másik film a '95-ben készült és '96-ban bemutatott *Szamba* volt, amit szinte közösen írtunk. A filmbe beletettem egy dalt, amit a *Micimackó* darabban játszottunk: *Indulnak a hős sarkfelfedezők...*

(2023)

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Pogány Judit színésszel

– 1976-tól 1994-ig dolgoztatok együtt egy rövid megszokással a kaposvári színházban.

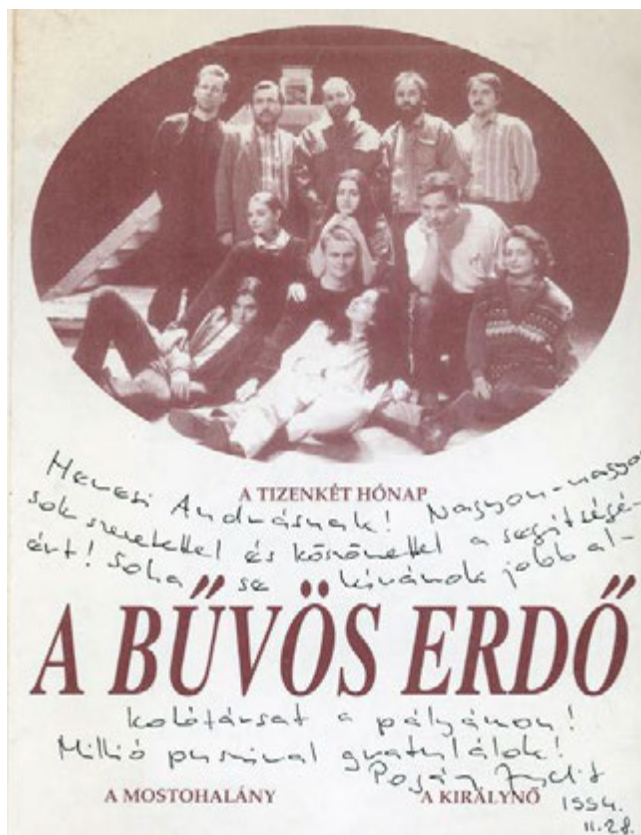
– Igen, 1965-ben kerültem Kaposvárra. Hevesi előtt Somos István volt a karmester, a primadonnánk férje. Amikor elment nyugdíjba, akkor jött Hevesi Bandi. A 75/76-os évadban félállásban volt, és aztán '76-tól végleg. Fel akartak készülni arra, hogy Somos István elmegy nyugdíjba, és akkor ő veszi át a vezető karmesteri, vagy zenei vezető posztot. Én legtöbbször a felső szólamot énekeltem. Nem volt túl sok szoprán a társulatban, nekem meg erős hangom volt, és emlékszem, hogy a Kondor Klári nevű ügyelő meg én, ketten vittük a felső szopránt. Az egész társulatból ketten énekeltek csak ki azokat a hangokat, így ketten voltunk egy egész szoprán felső szólam.

– Melyek voltak az emlékezetes darabok, amelyekben Hevesivel együtt dolgoztatok?

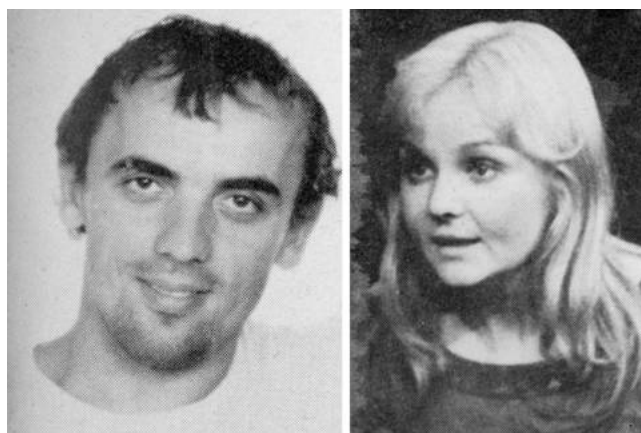
– A legemlékezetesebb az volt, amikor Molière Képzelt betegét rendezte Szőke István (1978), amiben a kisebbik lányt, Lujzácskát játszottam, és azon kívül még a farsangi mulató népek között is szerepeltem egy kórusban. Hevesi Bandi úgy döntött, hogy a prologust én fogom énekelni, mivel a kisebbik lány egy kisebb szerep volt. Nagyon kihasználta, hogy üveghangom volt még abban az időben, és nagyon mélyre is le tudok menni. Kereken négy oktáv hangterjedelemben szerezte a prologus zenét, amit én énekeltem. Minden előadás előtt frászban voltam, hogy az üveghang kijön-e és sikerül-e a belépésem.

– Akkor ezt rád, neked írta?

– Igen, nekem írta direkt és szándékosan ennyire szélsőséges és bravúros hangterjedelemben. Az átmenő hangjaim nem voltak szépek soha, de a felső hangokat és a mély hangokat is jól tudtam énekelni, csak a kettőt nem tudtam jól összekötni. Az is érdekes volt, hogy azt mondta, Edith Piafa vesszük a figurát: Edith Piaf-féle fekete vonalruhát viseltem, a hajam is úgy volt elválasztva. Beálltam még a sötétben a színpadra, amikor még lent volt a függöny, és a kupolafény jött rám. Mikrofonnal a kezemben mentem ki, jött a fény, és elindult az előzene. Utána kellett belépnem. Akkor ez nagyon bravúros volt, Bandi hihetetlen türelemmel, szenzációsan

113. Szamuil Marsak: A bűvös erdő című mesejáték színlapja, zenei vezető Hevesi, rend. Pogány Judit, bemutató 1994. február 28. Pogány Judit rájegyzése: Hevesi Andrásnak! Nagyon-nagyon sok szeretettel és köszönettel a segítségéért! Soha se kívánok jobb alkotótársat a pályámon! Millió puszival gratulálok! Pogány Judit 1994. 11. 28.

114. Bezerédi Zoltán és Pogány Judit, 1982.

betanította ezt nekem. Nem volt vele soha semmi gond, de elképesztő egészséges hangszalag kellett hozzá. Örültem, hogy egy nagy feladat alakult a dologból, büszke voltam rá. Csak arra nem gondoltam, hogy mi van, ha egyszer jön egy hosszabb farsztó nap, egy megfázás, és nem tudom kiénekelni a legszélső hangokat. De nagyon hálás voltam neki azért, hogy ekkora bizalommal és ilyen bátorsággal mert rám akkor írni egy számot.

Egyszer az előadás megkezdése előtt gyakoroltam az üveghangot, és kétségbe estem, mert nem jött ki a torkomból. Azt javasolták, hogy igyak egy korty tokajit. Leszadtam egy szinttel lejjebb a színész büfébe, és ittam egy deci tokajit. Lassan engedtem le a torkomon, hogy átmossa. Szokatlan dolog volt számomra, mert egészen szerelmes voltam minden autómba, tehát én mindig a kocsival mellettem döntöttem, és soha nem ittam alkoholt. A kacskaringós utat végigfutva, visszamentem a színpadra, és beléptem a függönybe. Ott egy nagy fordulás, visszakanyarodtam, beálltam és éreztem, hogy szédülök. Éreztem, hogy jött a kupolafény, és nem jutott eszembe a szöveg. Ahogy elkezdődött az előzene, és már be kellett volna lépnem, rebarbara szöveggel kezdtem a dzsesszelős hangzású számot. A harmadik sor már eszembe jutott, és örültem, hogy állva maradtam, és be tudtam lépni. Hogy az ilyeneket Hevesi Bandi hogy bírta ki, azt nem tudom. Nekem ez annyira maradandó emlék lett, hogy soha többet semmilyen alkoholt nem mertem előadás előtt vagy közben inni.

– **Máskor is írt neked zenét?**

– Máskor is írt, de akkor nem csak nekem, hanem az egész Micimackónak, amelynek 1976-ban szerezte a zenéjét. A darabban én játszottam Malackát. Nekem a kukoricaültetéshez komponált, nem volt egy igazi nagy nóta, csak egy ritmusocska, de azért előadtam, hogy „egy az ásó, egy a kukorica, egy az ugrás”. A dallamra nem emlékszem, csak tudom, hogy ez volt a tartalma az ültetésnek, és tudom, hogy volt „egy az ásó, egy a kukorica, egy az ugrás”. Nagyon vicces, mondókaszerű volt, nem is nevezhető dalnak. Koltai Robi híres dala emlékeztet, amikor a méhecskék elől menekült: lufival felszállt, megakadt az egyik fában, és a fölakasztó zsinóron lógott, amely állandóan forgott, rettenetesen vicces volt. Mi, akik nem voltunk éppen színpadon, oldalt azon izgultunk, hogy lesz-e olyan pillanat, amikor a közönséggel szembefordul, mert a forgó zsinór mindig háttal a közönségnek nyugodott meg. Robi próbált a közönség felé fordulni, a lábával hajtotta magát, de nagyon ritkán tudott a közönség felé énekelni.

– **A Borisz Godunovban (1990) Hevesi színészként játszott. Az milyen volt?**

– Azt Lukáts Andor rendezte, és Bezerédi Zoli volt a trónbitorló, én pedig az uralkodó családnál a lány, Mariann, András a koldus szerepét játszotta (114. kép). Ott nekünk nem volt zenés feladatunk, prózai jeleneteim voltak, csak az orosz ortodox egyházi dalok jelentették a zenét. Azok nagyon nehéz kórusok voltak, beálltunk kapucniba többen is, hogy ne csak statiszták énekeljenek, hanem erősítsük a kórust, és Hevesi Bandi is koldus ruhába beállt a kórusba és énekelte a legnehezebb szót.

Bandi tudta, hogy ki mit bír, s annak megfelelően szerezte a zenét, vagy hangszerelt. Volt azért olyan, amikor túlságosan ragaszkodtak az eredeti zenéhez, s nem értettünk egyet. A *Koldusoperában* (1993) rettenetesen ragaszkodott a rendező Babarczy és a vezénylő Hevesi az eredeti hangnemhez, ami nagyon nehéz volt. Csapó Virág játszotta Pollyt, nem volt meg neki a szerephez szükséges hangmagassága, és nem engedték lejjebb transzponálni a számát. Ebben az esetben, mint kolléga, mint résztvevő, mindig haragudtam, hogy nem éri meg a kínlás csak azért, hogy mindenáron ragaszkodjunk az eredetihez, mert ott szól jól. Tudom, hogy óriási munka áttranszponálni mindent, de nem lehet a színészt ilyen szegénybe hozni. A másik megoldás, hogy kihagyják azt a számot. Minden előadáson kínszenvedés volt az a rikácsolás.

– **Voltak olyan darabok is, amikor te rendeztél, és Hevesi volt a zenei vezető, például a Szélkötő Kalamona 1992-ben, A bűvös erdő 1994-ben és a Pinokkió 1996-ban (113, 115. kép).**

– 1994-ben eljöttem Budapestre. Utána is néha lementem, de inkább csak szomorú lettem általában, mert nem úgy játszottak, amiben megegyeztünk, újítottak, elkezdtek föl-tupírozni a hajukat, kupolába állítva valami kék spray-vel. Tehát számomra a kaposvári hőskorszak a 70-es, 80-as években volt.

– **Van még ezeken kívül Bandihoz kapcsolódó emléked?**

– Csoda volt, ahogy a komoly agyvérzése után, amiből nem is tudott rehabilitálódni tökéletesen, visszaállt már a munkába, és hibátlanul vezényelt. Legyen az akárhány tagú zenekar, énekes vagy bármilyen stílusban operett, zenés vígjáték, bármi, hibátlanul vezényelt. Nagyon tudtam csodálni. A legfőbb emlékem az utolsó időszakból már főleg ez.

A *Micimackó*t többször felújítottuk. Csodálatos volt, a felnőtteknek lényegesen jobban tetszett, mint a gyerekeknek, mert maga az írói anyag is olyan, hogy szeretik a gyerekek, de az igazi mondanivalóját, az igazi báját, az egész világának a stílusát a felnőttek egy fokkal jobban érzik, értik, van hozzá már bölcsességük, érettségük. Az előadás nagyon eredeti stílusú: *Micimackó*nak a mafla, kicsit lassított életstílusát célozta meg Hevesi Bandi zeneileg. Például amikor vándorútra kel az összes állat, és bandukoltunk, az tulajdonképpen egy szomorú kórus volt. Na, most ez nem tesz jót egy gyerekelőadásnak, se a szomorú tónus, se a lassúság. Menet közben kiderült, hogy amikor a kórus elindult, a gyerekek elkezdtek beszélgetni, mert nem kötötte le őket. Tehát zeneileg izgalmas volt, és hű az eredeti *Micimackó* világához, de gyerekelőadásban nem úgy működött, ahogy kellett volna. Jobb ritmusú és viccesebb anyag jobban hat a gyerekekre, arra éhesek, arra vágynak.

Horváth Péter Csao *Bambinóját* (1993) Lukáts Andor rendezte, abba is benne voltam, voltak énekszámaim. A zeneszerző Dész Laci jött, és ő tanította be a számokat. Ezeknél Bandi zenei vezető volt, felügyelte a próbákat, kijavította a zeneszerző esetleges tévesztéseit, vagy tévedéseit. Olyankor felügyel és segít a zenei vezető feladata.

Az *Állatfarm* (1990) az nagyon nagy meló volt, mert az gyakorlatilag egy musical volt kevés prózával, és minden lépés be volt állítva. Imre Zoli volt a koreográfus, csodálatos közös munka és előadás volt. Én a mai napig azt hiszem, fenn van valahol a Youtube-on,³² hogyha valaki akarja tudni, mégis mitől voltak annyira híres előadások Kaposváron, akkor az például az *Állatfarmot* nézze meg, vagy Erdman Öngyilkos című darabját (1988).

(2023)

115. Litvai Nelly – Carlo Collodi: *Pinokkió* című mesejáték színlapja, Hevesi zenei vezető, rend. Pogány Judit, bemutató 1996. szeptember 23.

116. Ács János, Ascher Tamás, Lázár Kati és Lukáts Andor, 1982.

32 <https://www.youtube.com/watch?v=OtpO8dZOzZ4>

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Lázár Kati színésszel, rendezővel

– *Melyik volt az első emlékezetes darab, amiben együtt dolgoztak Hevesi Andrással?*

– 1980 szeptemberében érkeztem a kaposvári színházba várandósan, ott szültem Kaposváron. Négy-öt hónapig tudtam szoptatni, és behordoztam a lányomat a színházba. Nagyon jó volt a találkozás Hevesivel. Akkor készültünk fel a *Marat/Sade* (1981) előadásra, amelynek rendezője, Ács János egy csoda ember, egy nagyszerű, különleges rendező, aki kitalálta ezt az előadást (116. kép). Tudnod kell azt, hogy ez a *Marat/Sade* előadás akkor bátor, merész dolog volt a rendszerrel szemben. Nem biztos, hogy a jó színésznek politizálnia kell, de azt mindannyian éreztük lelki fegyelemmel, hogy milyen fontos küldetésben vagyunk benne. Hevesi ott nem dirigált, ott nem volt mit dirigálni. Ezt Fuchs Laci csinálta, Hevesi „csak” a zenét állította össze, meg játszott benne. Volt egy olyan rész, amikor forradalomra vágyik a plebs, amit a négy énekes képviselt. Négyen elkezdtek egy műdalt részegen énekelni, hogy kifejezték, nagyon akarják a forradalmat. Hevesi volt az, aki zenei vezető, karmester léteire bejött az előadásba, a zenei árokba, s elkezdte ezt a népi álmulatos hangulatot. Ezt a darabot több mint százszor játszottuk, és ő mindig jött és csinálta.

A *Chicagóban* (1982) Morton mamát játszottam. Nem tudtam magamról, hogy jól énekelek, és Hevesi az első pillanattól kezdve számomra biztonságot jelentett emberileg, zeneileg, közösségileg. Egy szuper közösségbe kerültem az akkori Kaposváron, és Hevesi egy kincs volt, egy olyan közösségi ember, aki nap mint nap bent volt: délelőtti próba, akár délután is, este előadás, éjjel büfézés. Tehát mindig együtt voltunk, és mindig örültem neki. A *Chicagóban* ő vezényelt, Fuchs László zongorázott, aki egy remek zongorista volt, és remek jazz zenész, és barátok is voltak. Ebben dolgoztunk először együtt: Hevesi dirigált, én meg kijöttem, mint Morton mama, és mindig volt összenézés, ami nagy dolog egy színésznek. Ez egy áramkör volt kettőnk között.

A betegsége után jöttek segíteni más zenei emberek, akikkel nem találtuk meg a hangot. Akkor hullámvölgy volt egy kicsit talán a színházban is. Akkor kezdtem el,

nem tudom, milyen hatásra rendezni. Hevesi betegálmányban volt, sántított egy kicsit, és nem tudott jól beszélni. Ültünk a klubban, és azt mondtam neki, hogy: András, most ütöttem be az ajtófélfába a fejemet, meg szeretném rendezni a *Most mind együtt* című zenés darabot (1988), amit most olvastam, egy zenekarról szól. Meg lehet-e ezt rendezni olyan színészekkel, akik alig tudnak hangszereken játszani? Kérdezte, hogy ki vezényli. Mondtam, hogy Kulka lesz a színpadi karmester, de ő valójában nem tudja összetartani a zenekart, mert élő zenét csinálnak. Erre Hevesi azt mondta, hogy megoldja. „Beállok középre, fogom a bőgőt, és onnan irányítom a darabbeli zenekart.” Azt a csodát, ahogy ő működött, és még szövege is volt. Erre nagyon büszke vagyok, hogy az én darabomban debütált, mint stroke-ból felépülő ember.

Kaposvárról is érdemes lenne beszélni, hogy milyen nagy boldogság volt együtt lenni így, és egy mondatot mondani egy Ascher-darabban: a *Mester és Margaritában* (1984) a legvégén egy kicsi szerepem volt, de nagyon imádtam.

– *A Munkásoperettben (1985) Júlia voltál.*

– Ács János rendezte, Koltai Robi volt a partnerem. Ez színházi ősbemutató volt, ami azt jelentette, hogy akkor született meg egy musical. Igazán abban az időben nem lehetett a meleg viszonyokról, a görcsökről, a gátlásokról írni, mégis erről szólt az előadás: egy fiú feljön Budapestre, maga sem tudja, hogy meleg-e vagy nem, és mindenféle impulzusok érik. A kollégium vezetőnöje voltam, és Koltai Robi udvarolt nekem, mint Juliának. Emlékszem egy csomó dalra. Márta Pista hiába írta meg a zenét, az nem elég. Azt be is kell tanítani, föl kell dolgozni, színpadra kell állítani dramaturgiailag, a személyekre megfelelően. Hevesi ebben brillírozott.

– *Milyen volt ez a kaposvári léggör?*

– Elégé rossz természetű fiatal színész voltam. Szerettem volna, hogy minden úgy történjék, ahogy én elképzelem. Acsarkodtam, visszapofáztam, irigykedtem. Valószínűleg a színészekben ez benne van. Sokat is ittunk. Esténként boldogság volt egy sör, egy vodka, és leülni és dumálni. Jól esett. Örület! Most aztán már igazán örület, hogy már egyre kevesebben vagyunk.

– *Milyen emlékeid vannak még Hevesiről?*

– Nagyon bírtam, ahogy szerették a nők, és csodáltam a feleségét, Marinát, aki irigylésre méltóan jól szerette a férjét.

(2023)

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Csákányi Eszter színésszel

– *Hogyan és mikor ismerkedett meg Hevesi Andrással?*

– 1973-ban kezdtem dolgozni Kaposváron, de akkor még nem volt ott Hevesi, csak két évvel később érkezett. Szerintem fontos, hogy mi oda lementünk '73-ban Kaposvárra egy teljesen új társulat, egy fiatalos, energikus csapat ment. Máshogy fogalmaztuk meg a színházat, ami eleinte azért ott egy kis csodálkozást és furcsaságot váltott ki az emberekben, de hamar kiderült, hogy ezek nagyon érvényes munkák. Fiatalok voltunk tele energiával, és mindenféle műfajban próbáltuk az ízlést, illetve a vezetés maximalista és minőségi ízlését szolgálni. Ebben a forgatagban jelent meg egyszer csak Hevesi András, mint zenei vezető, karmester. Miután ő is ez a generáció volt, része lett a csapatnak. Új hangokat és új megfogalmazást kezdtünk el használni a színházi formára. Ehhez hozzátartozott, hogy a zenés darabokat is teljesen máshogy fogalmaztuk meg. Az érkezésünk előtt egy nagyon megöregedett, operettre kihagyezett vidéki társulat volt Kaposváron. Amikor ez a csapat megérkezett, lehetett tudni, hogy a zenés darabokat is meg fogják reformálni, és megpróbálják az igazi igazságát keresni a zenés darabnak is.

Csodálatos gyerekdarabokat csináltunk Kaposváron. Nem volt különbség a gyerekdarab, a dráma, a zenés operett minősége között, mindent ugyanolyan alapossággal és széles skálán közelítettünk meg. A gyerekdarabok nem a gyerekek lenézéséről szólt, hanem a gyerekek megszólításáról, komoly, nagyszerű gyerekelőadásokat csináltunk zenével. Hogy Andrással mi volt az első munkám? Az *Óz, a csodák csodájában* voltam Dorka, amiben András volt a karmester (120. kép). Részt vett a futó produkciókban, és egyszer csak kiderült, hogy szükség van más hangzásra, más zenére, s Andrást fölkérték, mint zeneszerzőt ennek megvalósítására.

Rettentő sokat dolgoztunk, ő ugyanolyan alapos és fontos pillére volt ennek a színháznak, mint mások. Természetesen ezzel jártak problémák is. Én általában úgy vagyok, hogyha emberekről beszélek, akkor természetesen megkeresem a lényegét, de azért minden emberben vannak karcok. Volt Andrással egy eléggé fájdalmas történetem is, de annak is tulajdonképpen nagyon szép lett a

vége. András egy rettentően makacs, nagyon jó humorú, kíméletlen zenésznek ismertem meg, aki mindig elégedetlen, mindig arra törekszik, hogy még jobban menjenek a dolgok, és amikor a dolog összeállt, akkor állati helyes volt. Szóval nagyon szigorú volt, és ezt fontosnak tartom, hogy tulajdonképpen a színházi művészet az egy nagyon kemény dolog, és nem arra megyünk, hogy mindenkinek mindentessen. Kell a kritika, csak akkor lépsz előre, csak akkor tudsz edződni. A kaposvári színházban a főpróba héten a színház vezetője mindig megnézte a darabot, és utána összeültek, és elmondták a véleményüket, és elmondták a kritikákat is.

Nagyszerű humora volt Andrásnak, és zeneileg is fergeteges volt. Az *Állami Áruház* szerintem a kaposvári színházi korszakoknak, vagy a színházi létezésnek az egyik kiemelkedő produkciója volt, azt is ő csinálta. Csinált egy csomó darabot, de nem mindenben voltam benne. Ezek olyan munkák voltak, amik teljesen korát megelőző, igényes, komoly felnőtt előadások voltak. András munkamániás őrült volt. A színházat különben szerintem csak így lehet csinálni.

– *Szenvedéllyel.*

– Mindig próba, próba, próba. Azon kívül, hogy maximalista volt, például Bartók Bélának az egész életművét hangról hangra tudta. Emlékszem ilyen estékre, hogy énekelgették a klubban Bartók valamelyik darabját, és akkor ő félhangon kijavított mindenkit. Lenyűgözően precíz ember volt, és a nagyságához ez hozzátartozik. Az utolsó szerepem volt Kaposváron a *My Fair Lady*, és ott András valahogy nem tudott igazából partnerem lenni. Tudom, hogy vannak kíméletlen szabályok, hogy a hangoknak meg kell jól szólni jó helyen, de nekem a *My Fair Lady* szerepe alapvetően magas volt. Kitaláltuk a játékot hozzá, hogy én azt játszotam, mintha operaénekes lennék, és akkor a kvázi a második hangomon elénekeltem, de azért az nem volt annyira szerencsés. Könnyörögtem neki, hogy transzponálja le, de azt mondta, hogy nem lehet, értsem meg, hogy nem lehet. Ez volt az utolsó szerepem Kaposvárott. Tizenkilenc évig voltam tag, a társulat nagyon szépen elbúcsúztatott, elbálgattam a kaposvári színházból egy hatalmas csokorral, és

117-119. Hevesi András bőgőzik, Bagi István zongorázik, Kemenes Zsolt dobol Apáti János dixilandjében, Pécs, Egyetemi napok, 1980.

118.

119.

akkor odajött és bocsánatot kért, és mondta, hogy ne haragudjak rá. Ez a nagysága is megvolt, hogy tulajdonképpen érezte, hogy ezt megléphetjük volna, de nem léptük meg.

– **Mások is említették, hogy a végletekig kihasználta a hangterjedelmüket.**

– Igen, csak nekem az a véleményem, hogy ha színészre rábízunk egy ekkora szerepet és valami nem tökéletes, akkor miért nem arra törekszünk? Nyilvánvaló, hogy egy operában ezt nem lehet megtenni, de színházban talán igen. Ebben nem csak ő volt hibás, hanem Babarczy is. Akkor döntöttem el, hogy eljövök a kaposvári színházból, mert úgy éreztem, hogy ha nem mindig a legjobbra törekszünk, akkor én nem akarok már ilyen harcokat. Ezzel együtt nagyon nagy szereptel gondolok Andrásra, és tökéletes pillére volt az akkori kaposvári társulatnak, alázattal és szorgalommal szolgálta. Mindig elmondta a véleményét, markáns ember volt. Élvezte az életet, élvezte a színházat, igazi nagy művészek tartom őt. Teljesen megváltoztatta a zenés műfajt Kaposvárott. Maga mellé vette Fuchs Lászlót, és ezek ott ketten tényleg elképesztő eredményt értek el, mindig szolgálták a színházat.

Mindent megkapott az élettől, és mindent ki is használt. Úgyhogy nagyon izgalmas, különleges pasi volt rettentő jó humorral, és meg lehetett kérni bármire, mindent megcsinált még nyáron is, amikor már tényleg majd megőrültünk a rengeteg munkától. Évi tíz bemutató volt, és őt még a nyári balatoni előadásokra is rá lehetett venni. Nagy része volt az ő tudásának az igazi kaposvári időszakban.

(2023)

120. Csákányi Eszter és Hevesi András, 1982.

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Cselényi Nóra színésszel, jelmeztervezővel

– *Milyen emlékeid vannak Hevesi Andrásról?*

– Nagyon bírtam, ízig-vérig színházi ember volt. 1975-ben kerültem a kaposvári Csiky Gergely Színházba, szinte egyszerre Hevesivel, de vele ellentétben, nála tizenöt évvel fiatalabbként én akkor még eléggé gyermek voltam. Zeneművészetibe jártam Miskolcon, ahol működött egy amatőr színpad, ami zenészeket keresett. Akkoriban játszottam egy zenekarban, nagybőgős voltam, és egy néptáncsoportot kísértünk. Lengyel Pali, az amatőr színpad rendezője fölkererte a mi vezetőnket, hogy vegyünk részt egy produkciójukban, amit el is vállaltunk, és én valahogy ott ragadtam az amatőr társulatban. Aztán felmerült, hogy el kellene szerződnie valamelyik állandó színházhoz. Bereményi Géza mondta, hogy egy csodálatos színház működik Kaposváron, oda jelentkezzünk. Jelentkeztünk, és fölvettek minket. Színésznőként kezdtem, később váltam jelmeztervezővé.

András aktívan részt vett a társulat munkájában, a próbákön is segített. Szokásosan hat hét próbaidőnk volt a darab premierje előtt, de mi már előtte elkezdünk dolgozni. Nem úgy volt, hogy olvasópróba van, oszt' előtte egy nappal azt mondja a rendező, hogy jaj, én úgy gondolom, hogy így vagy úgy kellene a szerepet megformálni. Nem, dolgozunk a darabon rendesen. Hosszabb folyamat volt beszerezni az anyagokat, gyakorolni, a rendezővel megbeszélni a szerepünket. Amikor az ember beszélget a darabról, akkor a rendező egyik mondatáról nekem eszembe jut valami, azt elmondom neki, és akkor neki is eszébe jut valami. Tehát ez egy közös gondolkodás. Andrásnál ez pontosan ugyanígy működött, még akkor is, ha nem a saját zenéjét vezényelte, hanem egy meglévőt.

– *Kikkel szerettél együtt dolgozni?*

– Babarczy volt az első számú, akinél rendszer volt, hogy a próba végén leült mindenki, ott maradtunk a színházban, és átbeszéltük a próbát. Sok gondolat, szerep megszületett ezeken a beszélgetéseken. Egyszer nagyon rosszul próbáltam, és el voltam keseredve. Volt ez éjjel egy körül, és Babarczy azt mondta: Na jól van, akkor menjünk fel a próbaterembe!

Az összes monológomat átvettük úgy, hogy mindegyiket el kellett mondanom ötféleképpen. Másnap már sokkal jobban ment a próba.

András színházi ember volt, aki nem csak a zenéhez értett, voltak jó meglátásai. A *Tom Jonesban* (1985) hegedültem. Mindig meg voltam ijedve persze, mert nem játszottam nagyon jól. És volt egy nagyon édes szokásunk, hogy minden előadás előtt odajött András, ő hangolta fel hegedűmet, és ez engem megnyugtatott. András csodálatos színházi ember volt, én nagyon szerettem.

(2023)

121. Cselényi Nóra (mint Nagybőgősnyosza) és Lukács Csilla (mint Sziporka) Marsall László *Sziporka és a sárkány* című darabjában, Kaposvár, 1983.

WALLINGER ENDRE:**Átdolgozta és vezényli:****Hevesi András: Néhány szó a Zerkovitz-operett karmesterével**

A Csókos asszony karmestere nem ismeretlen a pécsi közönség előtt, hiszen maga is pécsi. Hevesi András itt kezdte zenei tanulmányait a művészeti gimnáziumban, ahol hegedűt, brácsát és nagybőgőt tanult, valamint zeneszerzést Kincses Józsefnél. A főiskolán szolfézs-tanári diplomát szerzett, majd Sulyok Tamásnál karmesterképző kurzuson vett részt. Közben a legkülönbözőbb posztokon dolgozott a pécsi színháznál. Volt sűgő, ügyelő, korrepetitor, színházi zenész, kórista. 1973-tól Kecskeméten zenei vezető; 1976-tól Kaposvárott – jelenleg is – vezető karmester. Több előadásukon (pl. *Állami áruház*, *Csikágó*) feltűnt az előadások hangvételéhez, stílusához remekül illeszkedő hangszerelése, ötletessége, zenei humorérzéke, így nem lepett meg, hogy a Zerkovitz-operett zenei átdolgozására a Pécsi Nyári Színház őt kérte fel. Miben áll ez a munka, mit miért kellett átdolgozni Zerkovitz operettjében? Erről kérdeztük a főpróbák egyik szünetében.

– Elsősorban is meghangszereltem ezeket a dalokat – tehát nem „át”, hanem „meg”... Ugyanis: amikor ezek a melódiák születtek, s a néző beült a helyére, semmi más igénye nem volt, mint a boldog, önfeledt kikapcsolódás. Természetesen most sincs másról szó. Ám azóta ezek a dalok közismert, ma is fel-felhangzó melódiákká váltak. S a színház is rendkívüli méretekben változott: ma fontosabb és nagyobb helyet foglal el az emberek életében, mint akkor. Amikor fölkerétek erre a feladatra, elképedtem: életemben nem hallottam Zerkovitz-dolgokat, mit kezdjek vele?... „Dehogynem – mondták – csak nem tudod, hogy tőle valók...” Az átdolgozásnak az egyik szempontja ez, vagyis apellálni a boldog ráismerésre: „Jé, ezt is ő írta!?” De attól a pillanattól kezdve – s ez a másik szempont – már teljes egészében a színpadi cselekményt kell szolgálnia, a jelen színházi igényei és természetesen ennek az előadásnak az igényei szerint. De ezt szolgálja a vurstliszerű keretjáték nosztalgiazenéje is, ami a szünetekben is fölcsendül...

– Gondolom, nemcsak a Csókos asszonyból?

– Persze... A Széchenyi Könyvtárban több mint 100 dalt néztünk át, én iktattam be a partitúrába jó néhányat, természetesen a szerző szellemében, és ahogy a dramaturgia megkívánta. Ideértve azt is, hogy mindez nagyszínpadon a Pécsi Balett számára táncolható legyen. Vagyis ami ott 16 taktus, itt esetleg 48 – zeneileg is kiemelve, felfokozva...

Dunántúli Napló, 1981. július 19., 11.

KOSÁRI AURÉL:

Bemutatjuk Hevesi Andrást

A cím olvasásakor a középkorú pécsi lokálpatrióták bizonyára fejszóvalva kapják fel a fejüket. Miért kell ebben a városban bemutatni a sokak által ismert és becsült Hevesi Bandit? A dohogás csak részben indokolt. A szikár tény annyi, hogy immár 11 éve Hevesi András csak vendégművészként jár Pécsre, izgalmas zenei vállalkozásai más városokhoz kötődnek.

Pedig a Zalaegerszegen született negyvenéves muzikus Pécsen végezte zenei tanulmányait. Először a Művészeti Gimnáziumban, majd a Zeneművészeti Főiskola pécsi tagozatán tanulta ki a zeneszerzést, végezte el a nagybőgő szakot a szolfézstanári diploma kiegészítéseként. Főiskola után igazi mélyvízben lett szabadúszó. Kapcsolata a színházzal innen ered. Dolgozott mint kíséret stábilista, opera sűgű, brácsázott a színházi zenekarban, de belekóstolt az opera- és balett részleg munkájába is, mint ügyelű. Pécsi színházi karrierje, korrepetitorsáig majd korrepetitor-karmesterségig szárnyalt. Közben bábszínházi zenék alkotásában vett részt a Bóbita munkájában. Az eredményt pécsi és békéscsabai fesztiváldíjak igazolták. 1964–65-ben Bűkkösdű Lászlóval és Erdűs János képzűművésszel létrehozták az ún. fekete színházi produkciókat, de dolgozott Bécsy Tamás pinceszínházában is.

1972-ben – a színházban kibontakozott és megérett – tehetségére felfigyelt Ruszt Jűzsef főrendezű és Kecskemétre hívta színházába zenei vezetűnek. Három évig dolgozott az Alföldön, de amikor néhány sikeres vendég-közreműködés után Zsámbékű Gábor Kaposvára hívta, örűmmel jűtt vissza a Dunántűlra.

Az elműlt években országos színházi sikerekben osztozott Ascher Tamással, Gazdag Gyulával, Ács Jánossal, Babarczy Lászlóval. Neve ismertté vált a nagysikerű *Állami Áruház* című újműdi operett zenei átdolgozása óta, és ez az elismertség csak tovább fokozódott a közelműlt *Marat halála* előadás nagyszerű zenei megoldásai révén. 1975 óta dolgozik ebben a társulatban, ahol közismerten nem másodrendű a zenés műfaj, ahol egy-egy produkcióban részt venni egyet jelent a jól végzett munka örűmével, vagy egy jó ügy mellettű kiállás missziójával, ahol vérezen komolyan veszik a munkát, a színházat.

122. Hevesi András próbán a pécsi Szabadtéri Színpadon, 1980-as évek

123. Hevesi András Kanadában, 1981–2.

Ennek a szellemnek a meghonosítására látott lehetőséget akkor, amikor 1981 óta együtt dolgozik a Pécsi Nyári Színház stábjával (122. kép). Első munkája, a Szegvári Menyhért által rendezett és Tóth Sándor által koreografált *Csókos asszony* című operett volt. Tavaly Bagossy Lászlóval megkezdtek sajátos és nehéz vállalkozásukat. Szakmai körökben megörökönyt keltett a klasszikus műnek számító Kodály: *Székellyfonó* előadásuk. A mű születésekor, a harmincas években, Kodály azon nemes szándéka, hogy a magyar operaszínpadra bevigye a magyar népdalt, mást jelentett mint a negyven évvel későbbi színpadra állítás. Ezt a nehezen játszható népdalszvitet úgy lehetett bemutatni, hogy a nagyszerű zenedrámából színpadi drámát formáltak. Elhitték a mű valódi drámáját, visszakeresték a valódi mondanivalót, de ehhez valóban el kellett rugaszkodni az eredeti librettótól. Fő szándékuk az volt, hogy megfeleljenek a mai színházi igényeknek, hogy gazdagabb, sokoldalúbb, színesebb változatot hozzanak létre a mű meghamisítása nélkül. Az a másfélezer néző aki látta a tavalyi előadásokat nem érezte becsapottnak magát, igazolta a kísérlet sikerét. A mű felújításként az idei programban is szerepel. 1983-as közös produkciójuk Cervantes: *Don Quijote* musical változata is komoly erőpróba. Mérhetetlenül manipulált korunkban a don quijote-i igazság felmutatása elegendő ok ennek a darabnak a leporolására. A cervantes-i gondolat időtálló: nem vesztet ki belőlünk a hit, az emberi tisztaság felmutatására szükség van. És szükség lesz rendezői és hangszerelői leleményre is ahhoz, hogy amikor eltávolodnak a szövegtől és az eddigi zenei feldolgozásoktól (a hollywoodi és broadwayi stílustól) ne károsodjon az előadás, a közönség maradandó élményt kapjon. Reményeink szerint a 20–22 tagú bigband Hevesi András irányításával meg fog birkózni ezzel a feladattal.

Pécsi Nyári Színház 1983. június 23.–július 23.,
Műsorfüzet, 11.

124. Hevesi András Kanadában, 1981–2.

TÜSKÉS ANNA:

Beszélgetés Bagossy László rendezővel a Pécsi Nyári Játékokról

– *Hogyan ismerkedtél meg Hevesi Andrással?*

– Még gyerek voltam, amikor megismertem őt. Bandi hat évvel volt idősebb nálam. Középiskolás voltam, amikor Bécsy Tamás színpadán kezdtem játszani a Dokiban [Doktor Sándor Művelődési Ház], és a Bandi is ott játszott. Akkor már végzett a Konzervatóriumban, amikor Bécsynek írt zenéket és kijárt Siklóstra. Mindketten játszottunk azt hiszem két darabban. Az egyik azt tudom, hogy a *Költők és költőcskéék* voltak [1966], amihez Bandi írta a különböző verseknek a zenéit. Egyre emlékszem, Emőd Tamásnak *A szív* című versére, aminek az első versszaka így szólt:

A szív egy ócska, furcsa lom,
A helye kamra, nem szalon,
Olcsó barak, tömeglakás,
Már rég fölösleges bagázs
A szív.

Bandi abban az időben járt ki tanítani szolfézszt, azt hiszem, Siklóstra motorral, és motorbalesete lett, eltörte a lábát, így kimaradt az Irodalmi Színpad darabjaiból. Amikor még velünk dolgozott, írt zenéket Bécsynek, s aztán én elkerültem Pécsről. Legközelebb akkor találkoztam vele, amikor ő a Pécsi Nemzeti Színházban volt ügyelő, és jöttek tájéloadásra egy Petőfi-műsorral. Határozottan emlékszem, jóleső érzés volt megint látni őt, és ő is kedvelt engem valami miatt. Nem tudom miért, pedig diákoromban nem igen hiszem, hogy több szót váltottunk volna egymással, azon kívül, hogy szevasz.

Aztán megint kiesett a látókörömből, mert elment Kecskemétre, majd Kaposvárra. Az első pécsi éveimben, 1973-tól, el voltam foglalva azzal, hogy itt, Pécsen megteremtsem a munkakörülményeket, hogy abban tudjak kibontakozni. Később kezdtem átjárni Kaposvárra. Azokban az években a Kaposvári Színház etalon volt a magyar színházi életben, és sikk volt Kaposvárra járni, és hát rengeteg olyan ismerősöm volt Kaposváron, akiket régebről ismertem, és már csak ómiattuk is sokat jártam oda. Ott a klubban megint összetalálkoztunk, és meghívtam őt Pécsre a Nyári Színházba dolgozni. Az ő révén nagyon sok kaposvári színész jött velem, például

Jordán Tamás, akinek nálunk a Nyári Színházban volt az első önálló rendezése: Móricznak a *Úri murija* 1987-ben. Helyey László, Koltai Róbert rendszeresen itt játszottak, majd tíz éven keresztül voltunk így kapcsolatban. Bandi főleg azokban a darabokban dolgozott zeneszerzőként, karmesterként, amiket én rendeztem. Egyrészt azért, mert szerette ezeket a nem konvencionális előadásokat, másrészt a kapcsolatunk miatt, harmadrészt meg azért, mert Vidákovics Antallal nagyon jó barátságban voltam, és Bandinak nagyon imponált Vidákovicsnak a stílusa, a munkája. Az első ilyen közös munkánk Miroslav Krležának a *Szent István napi búcsúja* volt 1985-ben, ami elég furamódon lett közös. Elsősorban azért esett erre a választás, mert Vidákovics horvát származású volt, pontosabban bunyevác. Kerestünk valami olyan darabot, amiben ez a lelkület, a délszláv temperamentum, a délszláv vízió, meg világnézet megjelenik, és Krležára találtam rá. Fölkértem Bandit, hogy írjon ehhez zenét, s miután nem tudtak Vidákovicssal egy hullámhosszra kerülni a tervezett rendezővel, jobb híján én lettem a rendező. Szerettem nagyon csapatban dolgozni velük, baromi jó ötletei voltak Bandinak, egy igazi színházi ember volt, a szónak minden értelmében, és nemcsak zeneileg, de amúgy is. Bandi betegsége után a felújított előadás zenei vezetője Kircsi László lett. Ezzel az előadással Splitben is szerepeltünk a horvátok Országos Színházi Fesztiválján, ahol az év legjobb előadása címet nyertük. Ha jól emlékszem 1991-ben lehetett, a balkáni háború kitörése előtt pár hónappal.

– *Hogy csinálta?*

– Szegény Sipos Laci a kocsmárost vagy a fogadóst játszotta a *La Mancha lovagjában*, és volt egy száma, amihez sose tudott belépni. Fantasztikus volt, hogy Bandi a zenével hogyan segítette meg, illetve hogyan fedte el, hogy nem tud belépni. Ez zseniális volt. Nekem is volt hasonló esetem: egyszer a Pécs tévében, amikor még volt körzeti stúdió, csináltuk pécsi költőknek egy műsorát, és oda fölkértek egy csomó embert verset mondani, így többek közt engem is. Elsősorban azért, mert Bertók Lacival jó barátságban voltam, és Bandi megzenésítette Bertók Lacinak az egyik versét, a *Most kellene a szeretet*

125 Kodály Zoltán: *Székelyfonó* című daljáték plakátja, vezényel Hevesi, rend. Bagossy László, bemutató 1982. július 23.

126. Maria Theresa Uribe (mint fiatal leány) és Sztankó Magda (mint háziasszony) a *Székelyfonó*ban, 1982. július.

című verset. Ezt nekem Bandi megtanította. Kulka János és hasonlók között léptem föl, és volt bennem egy erős druk, meg félelem. Zseniális volt, ahogy pszichológiailag átsegített Bandi engem ezen a krízisen. Bevitt a Halásztanyába, belém diktált két deci bort, és ezután mondtam, hogy most akkor próbáljuk. Mondta: nem, nem próbálunk. Nekilátunk a felvételnek, és egyszerre lement. Szóval baromira értett a színészek nyelvén, és nemcsak zeneileg, hanem a színháznak bármilyen szegmentumához nagyon jól hozzá tudott szólni. Nekem rengeteget segített, észrevette, hogy szerinte hol hibázok, mint rendező. Tóninak is mindig adott ötleteket, hogyan kéne máshogy csinálni, de nagyon el tudta fogadni azt, amikor látott tőlünk valami olyat, ami neki nagyon tetszett. Sokszor mondta, hogy ő ezt vagy azt nem tudta volna kitalálni. Szóval ilyenekkel dobott föl bennünket. Mindig mondtuk neki, hogy Bandikám, neked nem is ezt kell kitalálni, hanem a zenét. Nagyon jó hangulatot teremtett a próbákon is. Nem az a fajta vaskalapos karmester volt, aki korbáccsal veri a zenekarát, hanem örököké kedélyeskedett, ugyanakkor megkövetelte a pontosságot a zenekartól. Imádták a zenekari tagok, nagyon szerettek vele dolgozni. A próba után laza volt, mondanom se kell, simán leült velük inni, de másnap teljesen normálisan látott neki a munkának. Kérdeztem a kaposváriakat arról, hogy az ivásból nem volt-e neki problémája. Székely Gyuri az ügyelő, azt mondta, hogy ebből a Babarczyék nem csináltak problémát, mert hogyha megivott egy felest, akkor pontosabban vezényelt, mint anélkül. Amikor nem tetszett neki valami, akkor odavágta a pálcáját és otthagya a próbát, s akkor álltak, hogy most mi lesz, és mondta Babarczy, hogy hagyjátok, majd lenyugszik és visszajön. Nyilván azért tolerálták ezeket a dolgait, mert annyira zseniális volt a színpadi zenében, és annyira színházi zenész volt, hogy nem volt benne semmi konzervatív, semmi klasszikus.

Ugyanakkor szeretett vezényelni szimfonikus zenekart, kórust, mindent. Ezekről én kevesebbet tudok, nem is nagyon vettem részt ezekben. Annál is inkább szerette ezt a zenét, mert annak idején, amikor még konzista volt, Tillai Aurél kórusában – a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusának hívták – énekelt, nagyon szép mély basszus hangja volt. Konzista korában meg jazzt játszott Bornemissza Gézával. A konzi alatt üzleti zenész volt, az Olimpia Bárban játszott ezzel a zenekarral. Én erről csak hírből tudok.

Amikor Bandival dolgoztam, meg lehetett csinálni vicces dolgokat a Szabadtéri Színpadon. Mindig volt egy olyan késztetésem, hogy ezeket a klasszikusokat le kéne porolni, és valahogy más stílusban kéne játszani őket. 1986-ban a

Mágnás Miskára azt találtam ki, hogy kert legyen a helyszíne a darabnak, ahol egy házi zenekar játszik. A zenekari árkot teleengedtük vízzel, az volt a kerti tó. Levente fiam, aki a díszlettervező volt, azt javasolta, hogy vezessen át egy íves híd, és hát milyen szép volna, ha afölött ugrálnának át a halak. Szép volna, Levente, de giccses lenne, és ezt inkább ne csináljuk! Azt mondta neki a színpadmester, hogy na, Levente, hogyha ezt megcsinálod, akkor két napig dolgozom helyetted. Amikor mentem be az esti próbára, ugráltak a halak. Aztán persze nem szerepeltek a halak a darabban, de Levente két napig ült ott a nézőtéren és nézte, ahogy a többiek dolgoznak. Bandi benne volt ezekben a dolgokban, nagyon szeretett olyan színészekkel dolgozni, akik nem beskatulyázott figurák voltak, hanem mélyebb, különleges képességük volt.

A Székelyfonót 1982-ben vittük színre vele, aminek megint az volt az egyik alapelve, hogy szakítsunk ezzel a hagyományos, „mézeskalácsos” librettóval magyar díszletben (125–129. kép). Bandival megbeszéltük, hogy föl kéne fejteni ennek a zenének egy másfajta aspektusát, a lelki háttérét. Bandi sokat segített abban, hogy zeneileg mit kell gondolni, amikor így meg úgy szól a darab. És akkor írtunk rá egy teljesen új librettót, aminek végül is az volt a lényege, hogy a szerelmesek, akik elvesztik egymást, a hazájukat, a barátjukat, a szeretőjüket, ki vannak szolgáltatva ezeknek a körülményeknek. Egy belső lélektani víziót építettünk föl, aminek megvoltak a kockázatai, mert a Székelyfonónak a jogdíja az Univerzálnál volt Bécsben, és az a librettóra is vonatkozott. Kodály Zoltánné Péczely Sári nem tudott ebbe beavatkozni, nem ő kezelte ezt a jogot. Beszéltünk vele, és mondta, hogy szerinte csináljuk, aztán majd valahogy lesz. Valamit intézett, mert küldtek Bécsből ide embereket, akik ellenőrizték, hogy milyen kottákat használunk, és többek között másolt kottákból dolgoztunk, amit nem szabadna, de abból se lett semmi baj.

Bandi ilyenekbe szívesen belement. Volt egy olyan eset, hogy kerestünk szereplőket a Székelyfonóhoz, de nem a nagy nevekre törekedtünk, hanem a művészi kifejezésre. Ültünk bent a Nádor kávéházban, és elmondta, hogy ide hívta Budapestről a chilei származású Maria Theresa Uribe szoprán énekesnőt, és hogy ő lesz a fiatal lány. Kérdeztem Banditól, hogy veled akarunk mi szép, fiatal lányt eljátszatni a Székelyfonóban? Igazán nem mondható szépnek, alacsony, kicsit dundi, barna bőrű, olyan nem éppen gyöngyös-bokrétás szépségideál... Bandi, ne csináld már ezt! Azt válaszolta: te is olyan vagy, mint a többiek, azt hiszed, hogy az énekes kinézetére kell a darabot kitalálni, miközben a

figurák belső szépséget próbáltuk megteremteni a librettóban. És akkor Uribe, elkezdte énekelni énekelni A Csitári hegyeket az első próbán, én olyan csodát még nem láttam. Az a nő, akit nem láttam szépnek, ott a szemem előtt lett olyan szép, hogy ragyogott, mint a Nap. Na, hát szóval ilyenekre volt Bandinak szeme, és ilyenek voltak azok a dolgok, amikre végül is tanított engem.

Amikor aztán beteg lett, akkor éppen a Mágnás Miskát terveztük színre vinni hasonló felfogásban. A kritikusok állandóan maceráltak engem, hogy ezeknek a klasszikus operetteknek miért változtatom meg a forgatókönyvét, a librettóját. Ez engem kevésbé érdekelt. Amikor Bandi beteg lett, Kircsi Laci lett a beugrója, s mire a premierhez értünk, addigra Bandi olyan állapotba került, hogy már tudott járni, közlekedni. Beszélni még nem tudott. Kérdeztem tőle, mikor eljött, hogy megnézzé a próbát: Elvállalod, hogy a nyitányt levezényled? És akkor bólintott. Menni is nehezen tudott, és mielőtt kezdődött az előadás, Kircsi Laci behangolta a zenekart. Amikor elkezdődött az előadás, Bandi bebicegett a zenekari árokba, levezényelte a nyitányt, és fantasztikus volt. A zenei memóriája teljesen sértetlen maradt. Csodálatos élmény volt a nézőtéren is, meg a zenekarnak is.

(2023)

127. Bagossy László, 1988.

VÁGÓ ÉVA logopédus, gyógypedagógiai tanár visszaemlékezése az 1986-os kezelésre

Meghatott jóérzéssel emlékezem most, évtizedek múltán is a Hevesi Andrással folytatott terápiás foglalkozásokra. Olyan személyiséggel, beteggel volt dolgom, aki rendületlen hittel és akaraterővel dolgozott gyógyulásáért. Állapotát kezdetektől feladatként élte meg, s olyan természetes önállósággal és kötelességtudattal tanult, ahogy művészként is működött. Mélységes hitéből életre szóló élményt kaptam.

Andrást a kórházba kerülése után már néhány nappal meglátogattam. Tudtam, hogy a kezelést egy „agyi történet” után különösen hamar kell elkezdni...! Féloldalára teljesen bénultan, bot segítségével már felült ágyában. Ajka is csak fél oldalán mozdult, miközben csillogó szemmel nyugtázta jelenlétemet. Érezhető volt rajta azonnal: ez az ember nem fog, nem akar beteg, sérült maradni, elesett „nyomorék” invalidussá válni! Ő ugyanaz a személy, aki néhány nappal azelőtt, és addig; csak „éppen most” nem tud jól mozogni, beszélni. (Itt jegyzem meg: rövid idő után ismét autót vezetett! Mert nem akart lemondani arról sem...)

128. Knoll Éva keramikumművész „agyag töklámpása” a Tettyei Szabadtéri Színpadon játszott *Székelyfonó* című darabból. A táncosok kezükben a tök-lámpásokkal vonultak be a színpadra Kodály zenéjére a csillagok alatt.

Észelve az afáziát, mégis azonnal természetes hanghordozásban és tartalommal beszéltem hozzá. Sőt! Néhány újságot is magammal vittem, hogy értesülhessen a világ dolgairól, a rádióhallgatás mellett olvasson is. A betegség első fázisa ezt nem tette lehetővé. Így megkezdtük a terápiát még a kórházban: olvasni és írni tanulni. Bénult kézzel. A bénultság ellenére tömondatokat, hiányos szavakat, majd hiányos mondatok kiegészítését gyakorolta András – írásban, önállóan. „Szorgalmi” feladatokat is végzett már a Rehabilitációs Intézetben! Meggyőződtem arról, hogy pusztán (!?) „motoros afáziá”-ban szenved. A szenzorium zavartalanul működik, alig lassultan. A hibátlan gondolkodás, de kaotikus érzelmi állapotában a logopédus-gyógypedagógus szerepe abban állt elsősorban, hogy a beteg keserves lelki kínjaiban, terápiás gyötrelmeiben hittel és beleérzéssel vegyen részt. A terápiás feladatok ugyanis száználmasan egyszerűek – mondhatni megalázón együgyűek – egy felnőttkorú, kiváló képességű művész számára. Mégis csodálatraméltó erővel dolgozott fizikai és idegrendszerrel működtető feladatain. Büszkén produkálta eredményeit. A szenvedéseiből, depressziós hangulataiból, olykori dühkitöréseiből, melyeket sikertelen próbálkozásai keltettek benne, nem vett észre semmit a kezelő. Eredményei, fejlődése, küzdelmeinek önkínzó sikeressége lassan megnyugtatta. Olyan ritka gyors javulást mutatott, hogy a betegágyból – szószerinti – felállása után alig öt hónappal már vezényelt a Pécsi Nyári Színház egyik előadásán; majd fokozatosan visszatért a kaposvári színházbeli munkájához.

2021. május

129. Jelenet a *Székelyfonó*ból.

DÜCSŐ CSILLA:

Don Quijotének van igaza: Újra vezényel Hevesi András

Hevesi András újra vezényel. Hatodik éve már, hogy elképzelhetetlen nélküle a Pécsi Nyári Színház. Igaz, a tavalyi évadban nem dolgozhatott annyit, mint szeretett volna: bejárt a próbákra, s a *Mágnás Miska* előadásán a nyitányt és a finálét vezényelte. Már ez is csodával határos volt, hogy igenis meg tudta csinálni, öt hónappal az agyvérzése után.

– Most is alig tudok járni, nehezen beszélek, de hát már rendesen dolgozom. Továbbra is a kaposvári színház zenei vezetője vagyok, s az elmúlt szezonban már zenét is írtam egy Goldoni-darabhoz. A mostani Pécsi Nyári Színházban az *Úri murit* és a *La Mancha lovagját* vezényelem. De tavaly nyáron még nagyon nehéz volt és valóban hálával tartozom a Pécsi Nyári Színháznak, különösen személy szerint Bagossy Lászlónak, aki egész egyszerűen rákényszerített, hogy merjem újra megpróbálni a munkát.

– Igen, egyszer magam is hallottam, amikor azt mondta: márpedig vezényelni fogsz. És így is lett.

– Végeredményben mondhatta volna, hogy jelentkezz, ha meggyógyultál, de nem ezt tette. És amellet, hogy emberileg ez nagyon szép gesztus volt tőle, igaza is volt, mert szerintem önmagától „csak úgy” nem gyógyul meg az ember, kizárólag csak a munka által. Ettől lettem beteg és ettől fogok meggyógyulni. Az agyvérzés nem kis kaland, és néha úgy érzem, nagy adag szemtelenség is kell ahhoz, hogy az ember még így is elfogadtassa magát azzal, hogy talán nem lesz mindig így, nem maradok ilyen. Amikor mindent előlről kell kezdeni tanulni, az ember tele van lelki görcsökkel és még öncsalások, hazudozások által is meg kell próbálnia elhíttetni önmagával, hogy Voltaire-t idézzem, ez a lehetséges világok legjobbika.

Hevesi András, Hevesi Bandi régi jó barátom. Bámulom az akaraterejét, mélységesen tisztetem őt ezért, s miközben hallgatom, úgy érzem, hogy ez az akaratéró és kitartás szinte átsugárzik mindenkire a környezetében. És már arról beszél, hogy mit jelent számára a *La Mancha lovagjának* felújítása:

– A Don Quijote-ság olyan fajta emberi magatartás, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni, mert végül is Don Quijotének van igaza. Mindenütt csak azt hallja, látja, olvassa az ember, hogy pénz, pénz, pénz, Don Quijote pedig azt mondja, hogy hit, hit, hit – és ez tartást ad az embernek. Nekem ez a darab olyan, különösen most, mint egy filozófia, mint egy lelki terápia. Személy szerint nekem szükségem van Don Quijote hitére. Különben összeroppannék.

És ezzel az erős hittel, amit Don Quijote sugall, hogy minden erőnkkel küzdeni kell az emberi értékekért, Hevesi András újra képessé tette magát arra, hogy folytassa művészi munkáját. Most már ott van az *Úri muri* előadásain, s július 28-án este újra odaáll, hogy a *La Mancha lovagját* vezényelje.

Dunántúli Napló, 1987. július 19., 4.

LŐRINCZ SÁNDOR:

Új karmester a szimfonikusoknál: Több próbát, több koncertet terveznek

Merényi György és Kerényi Gábor után ez év februárjától Hevesi András, a Csiky Gergely Színház zenei vezetőjét kérték föl a Kaposvári Szimfonikus Zenekar karnagyának. A 15 éve Thália somogyi templomához szegődött karmestert a terveiről kérdeztük.

– A zenekar a próbák rendszerességét hiányolta elődömnél, aki csak a koncertekre készült muzsikusaival; a hetenkénti találkozások elmaradtak. Ez érezhető volt a társulaton. A jelenlegi heti egy próba mellett még egyre szükség volna – mondta Hevesi András. – Arra törekszem, hogy minél eredményesebben összefogjam a megye és a város zenészeit; a zeneirodalomnak olyan gazdag tárháza van; egy év is kevés, hogy végigjátsszuk azokat a műveket, amelyekre e 33 muzsikus képes. Mielőbb meg kell találnom azokat a barokk és klasszikus, valamint XX. századi szerzők műveit, amelyek számunkra alkalmasak. Egyetértek Zákányi Zsolttal, aki azt kifogásolta, hogy egy-egy hangversenyen több a „kisegítő”, mint a zenekari tag. Mi is szeretnénk csak somogyi muzsikussal közönség elé lépni: Marcaliból is, Barcsról is járnak be a próbáinkra. Erre nemcsak azért van szükség, mert a városi tanácson kívül a megyei tanács is hozzájárul fenntartási költségeinkhez. Arra törekszünk, hogy a megye hangversenyigényét kielégítsük.

– Alacsony igényeket nem nehéz...

– Ha egy kisváros, például Marcali, Nagyatád, Csurgó, Barcs csak egy koncertet kap évente, akkor a zeneszerető embereket valóban le lehet szoktatni a hangversenylátogatásról. A jövőben ifjúsági koncertekkel járjuk Somogyot. Mivel a megyében nincs zeneművészeti főiskola vagy konzervatórium, a zeneiskolákból kikerülő tehetséges növendékeket mielőbb szeretnénk bevonni a hangszeres játékba. Ősszel lesz egy olyan hangversenyünk, amelyen néhány tizenéves majd szólistaként mutatkozik be.

– Öt évvel ezelőtt ön már dirigálta e társulatot: hangversenyvezetőként azonban ma este debütál a kaposvári református templomban. Mit játszanak?

– Hagyományos tavaszi hangversenyünket tartjuk; ezen a legismertebb Beethoven-művek csendülnek föl: az Egmont-nyitány, a D-dúr hegedűverseny és a Sorsszimfónia. Jordán Tamástól Babits verse, a *Mint különös hírmondó* című hangzik el. Babits költészetét Beethoven művészetével rokonítom: azt sugallja, hogy az élet harc, amit meg kell vívnunk.

Somogyi Hírlap, 1990. május 17., 5.

HORÁNYI BARNA: Beethoveni tavaszünnep

A Kaposvári Szimfonikus Zenekar tavaszi hangversenyen mutatkozott be az új karmesterrel: a Csiky Gergely Színház dirigensével, Hevesi Andrással. A kaposvári református templomban csütörtökön este tartott hangversenyen ismét bebizonyosodott (130. kép): a megyeszékhely zenei élete sajátos, Janus-arcú. Érdektelenségbe fulladt koncertek és lelkesült, nagyszámú közönség előtt lezajlott hangversenyek váltogatják egymást. Már nemcsak a karácsonyi kórushangversenyre tolulnak [sic!] az emberek a kaposvári református templomba: ilyen ünnepi esemény volt a csütörtök esti tavaszi Beethoven-hangverseny is, amelyen a zeneköltő legismertebb művei csendültek föl a megújított Kaposvári Szimfonikus Zenekar tolmácsolásában.

A zenekar összetételében bekövetkezett változás is jelzi, nagy formátumú – kaposvári, illetve somogyi – szimfonikus zenekarrá nőhet a sok évtizedes múltú együttes, amely Kerényi Gábor eltávozott karnagy segítségével is már nagy utat tett meg e cél felé.

Hevesi András zenei igényessége, zenekarvezető ambíciói, egyénisége szerencsésen találkozott az előadott Beethoven-művekkel. Tavaszi hangverseny volt a csütörtöki szereplés több tekintetben is. Beethoven az élet ünnepi pillanatait sugározta zenéjével. V. (Sors)szimfóniája első tételének „kopogtató” ütemű hangzását, amibe szinte beleborzong a lélek, képes fölvaltani a teljes emberi harmónia ígézetével.

A zeneköltő műveit márványtömbhöz tudnám leginkább hasonlítani. Kompozíciónak építkezésére jellemző ez a tömbszerűség, ám ahogy közeledünk a műhöz, megcsillan a márvány kristályszerkezete is. Hevesi András az előadott művek felfogásában ezt kitűnően érzékeltette. A Kaposvári Szimfonikus Zenekar képes volt e roppant nehéz feladat megoldására. [...]

Somogyi Hírlap, 1990. május 19., 5.

130. Hevesi András a Kaposvári Szimfonikus Zenekar karmesterként a kaposvári református templomban, 1990-es évek

131. Hevesi András a kaposvári Csiky Gergely Színház zenekarát vezényli, 1986. december 20.

132. Dobány Sándor önálló kiállításán, Parti Galéria, 1994.

HORÁNYI BARNA:

Vezényel: Hevesi András: Színházi zenészek az árokban

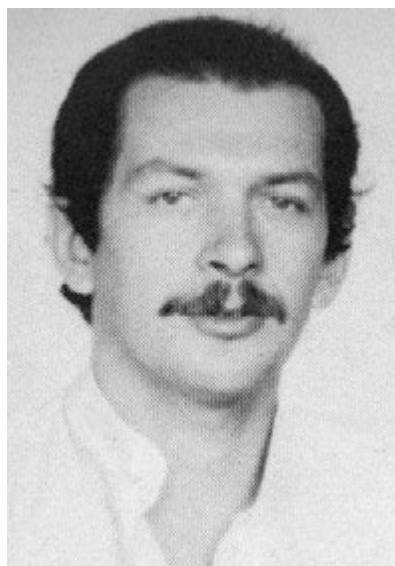
Hevesi András húsz éve dirigálja a kaposvári Csiky Gergely Színház zenekarát (131. kép). Legújabb bemutatója a *Csókolj meg, Katám!*

– Meghívott vendégként működtem közre a *Kaukázusi krétakör* és az *Állami áruház* kaposvári bemutatóján. Pályám Pécsen kezdődött. Érettségi előtt Németh Antal rendezésében a *Bánk bán*ban már szerepeltem. Végigjártam a színházi szakma csaknem minden lépcsőfokát, mielőtt Kaposvárra kerültem. Kórista, sűgő és táncos is voltam. A zenekarban pedig bőgöztem.

– Hogyan került a karmesteri pálca a kezébe?

– A beat korszaknak köszönhetem. A professzor karmesterek nem értettek ehhez a zenéhez. Rám bízták a modern zenés darabok betanítását és dirigálását. Mellesleg: gitároztam is...

A pécsi Zeneművészeti Főiskolán szolfézs és bőgőtanár szakon végzett. Később Budapesten hároméves karmesteri kurzuson vett részt.

133. Gothár Péter, 1982.

– Mi köti Kaposvárhoz?

– A színház. Babarczy Lászlóval Pécsen ismerkedtem meg. Útjaink egyidőre elváltak, majd megkeresett, kérte, hogy találkozzunk. Azóta itt vagyok.

– Hogy ítéli meg a zenés darab rangját a színházban?

– A színházon belül rangja van a zenés műfajoknak, az operettnek, a musicalnek. Nem véletlen, hogy jeles rendezőink, Ascher Tamás, Ács János, Gothár Péter, Gazdag Gyula, Babarczy László szívesen vállalkozott zenés darab rendezésére (133. kép). A legújabb példa a *Csókolj meg, Katám!* Babarczy László rendezésében. Nehezebb feladat elé állítja a zenés műfaj a rendezőt, mint a dráma. Kecs-keményen, ahol szintén dolgoztam, külön is vált a prózai és a zenés társulat. Kaposváron az ellenkezője igaz.

– Mi különbözteti meg a színházi zenészt a szimfonikus zenekar tagjától?

– Sokkal nehezebb színházban zenélni. A muzikusnak többek között tudnia kell, hogy az előadás nem róla szól. Ő az árokban dolgozik. A követelmény azonban vele szemben pontosan annyi, mintha ő lenne a főszereplő. Nagyfokú alázat jellemzi a színházi zenészeket és minden műfajban otthonosan tudnak játszani.

– A *Csókolj meg, Katám!* című zenés darabot felváltva Kerényi Gáborral vezényli. Van-e különbség a két előadás között?

– Meg kell nézni mind a kettőt...

Somogyi Hírlap, 1995. január 14., 16.

TÜSKÉS ANNA:

Interjú Márkos Albert zeneszerzővel Hevesi Andrásról

– *Hogyan érkezett Magyarországra?*

– 1988-ban vettek fel a Kolozsvári Zeneakadémiára, oda jártam, amikor jött a puccs. Aztán még jártam egy ideig, majd otthagytam a Zeneakadémiát, és azt vettem a fejembe, hogy színházrendező szakra fogok jelentkezni, azt akarom tanulni. Elmentem Bukarestbe, megnéztem, hogy milyen az iskola, bementem, körülnéztem. Végigolvastam, hogy mi a felvételi követelmény. Elég jól tudtam akkor még románul, úgyhogy nyelvi akadályom nem nagyon volt. Aztán eljöttem Budapestre, és itt is megnéztem a felvételi követelményt, elkezdtem rá készülni, de annyira sok volt, és annyira untam, hogy feladtam. Elmentem a Buddhista Főiskolára, oda jártam négy évig, és közben, közben elkezdtem zenélni, de nem úgy, mint az iskolában tanították: improvizációval foglalkoztunk. A mai napig ez érdekel engem a leginkább: az improvizatív zene. Sokkal jobban érdekel, mint minden más.

– *Milyen hangszeren játszik?*

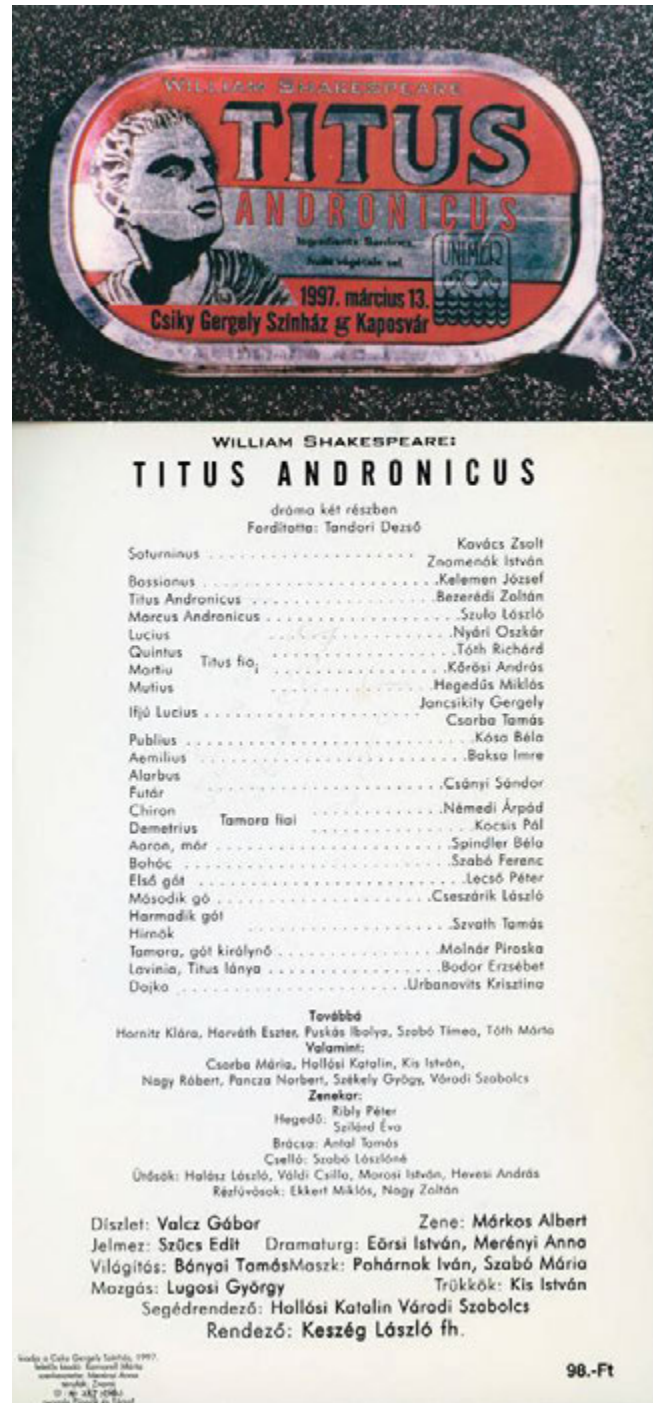
– Csellódom.

– *Kik voltak a meghatározó barátok?*

– Keszég Lacival úgy ismerkedtem meg, hogy akkor még nem a rendező szakra járt, hanem színész szakra, és nagybőgőzött. Egy ismerősünk elhívott minket játszani egy kiállítás megnyitóra az Egyetemi Színpadra. Emlékszem, hogy nagyon szép, békés, harmonikus képek voltak kiállítva. Amikor bementünk oda Keszég Lacival, ő a nagybőgővel, én a csellómmal, csapkodtunk, mint a vadak, nagyon vad zenét játszottunk, improvizáltunk. Utána játszottunk többféle performanszban.

– *Jól gondolom, hogy a '90-es években ismerte meg Hevesi András?*

– Igen. Az első élményem volt igazán meghatározó Bandi bácsival. Akkor kerültem vele kapcsolatba, amikor Keszég Laci elvégezte a rendező szakot, és a diplomarendezése Kaposváron volt: William Shakespeare *Titus Andronicus* rendezett (1997, 134. kép), és engem hívott zeneszerzőnek. Harminc éves se voltam, nagyon fiatal, forradalmár, nyughatatlan. Úgy éreztem, hogy meg akarom váltani a világot a zenémmel. Ez a *Titus Andronicus* egy nagyon kemény

134. William Shakespeare: *Titus Andronicus* színlapja, a zenekarban ütős hangszeren játszik Hevesi, a zenét szerezte Márkos Albert, rend. Keszég László, bemutató 1997. március 13.

színmű tele gyilkossággal, erőszakkal, árulással és politikai cselszövészel, háborúval. Ennek képzeltek el a rendezővel együtt a zenéjét, s akkor érkeztem Kaposvárra, ahol ott volt Bandi bácsi, mint zenei vezető. Úgy emlékszem, arra számítottam, hogy egy tekintélyes zenei vezető lesz, aki engem majd jól kioktat és korlátoz. De ennek pont az ellenkezője történt. Nagyon élvezte, hogy tele vagyok mindenféle ötlettel és csapongok össze-vissza. Megpróbálta finoman mederbe terelni ezeket a dolgokat, de nem érezte velem. Megvolt rá a lehetőség, hogy kipróbálják bármit, és hogy én magamtól jöjjenek rá, hogyha valami nem működik. Úgyhogy nem mondta el előre. Volt rá idő, volt rá lehetőség, hogy a saját hibáimból tanuljak, mert néha kuncogott. Később mondta: – Tudtam én, de hagytam, hogy csináld végig. – Emlékszem, hogy segíteni akart nekem, és azt mondta: – Na jó, akkor én úgy segítek neked, Berci, hogy beülök a zenekarba játszani. – És akkor beült a zenekarba. Voltak rezesek, ütősök és vonósok. Vad zene volt. Ebben ütőhangszereken játszott és dirigált.

– Alkalmilag járt Kaposvárra, amikor volt egy-egy meghívás?

– Keszég Laci többször meghívott, aztán hogy látták, mit csinállok, a többi rendező is hívott. Gyakran voltam ott addig, amíg Babarczy László, majd Znamenák István volt az igazgató. Addig jártam oda. Utána egyszer sem.

– Milyen emlékei vannak még Hevesi Andrással kapcsolatban?

– Emlékeimben úgy él, mint egy olyan ember, aki nagyon jól ismerte az emberi hiúságot, az egót, a mindenféle emberi tulajdonságot, és nagyon hamar átlátta ezeket, és egy-egy helyzetnek a viszonyrendszerét. Nagyon jól tudott irányítani. Méltányos volt abban, ahogy irányított, ahogy vezette az ottani zenei dolgokat, a zenészeket a produkciókban, hogy súlyozta a különböző zenészeknek a feladatát. Nagyon jól tudta, hogy mikor, kinek kell nagy feladatot adni, mikor kinek kell kis feladatot adni, mikor kell valakit dicsérni, mikor kell valakit szidni. Ugyanígy kezelte engem is.

Nagy ínyenc is volt. Zenében is, de ételben-italban is. Meg tudta adni a módját egy pohár vagy egy üveg bornak, egy pálinkának. De ugyanúgy egy flekkenek vagy gulyásnak is. Emlékszem, a kantinban ha paszulylevest kapott, akkor ő tett bele sót, egy kis ecetet, vagy egy kis hagymát vágott bele, vagy töltött bele egy kanál vörösbort.

– Kicsit feljavította.

– Igen. És mindig éppen úgy, ahogy s amilyen kedve volt.

– Haláláig megmaradt a kapcsolatuk, vagy csak pontszerűek voltak a találkozások?

– Ritkán találkoztam vele. Egy-egy koncerten, vagy volt olyan, hogy összefutottunk az utcán, és akkor elbeszélgettünk. Néha felhívott telefonon, vagy én hívtam fel őt telefonon, hogy adjon tanácsot ebben-abbán.

– És adott?

– Persze. Kérdeztem tőle egyszerűen: elhívtak ide és ide dolgozni, ezt és ezt kérik tőlem. Mit gondol: csináljam vagy ne csináljam? Néha azt felelte: – Hát ez olyan fiam, hogy ha csinálod, bele fogsz dögleni, de megéri beledögleni. – És hasonlókat. Nagyon sokat tanultam tőle arról, hogy mi az alkalmazott zene, mivel én soha nem tanultam ezt iskolában egyetemen, mivel akkoriban nem is volt ilyen szak. Most már van.

Megírtam egy partitúrát, ő végignézte: fogott egy ceruzát, mutogatott a papírlapon és kérdezte: – Ez mit jelent? Ezt miért írtad? Ezt tudod-e, hogy nehéz? Megéri? – Én azt hiszem, megéri. – Jó, hát akkor ezzel el fog telni három óra. – És így mutogatta végig a pontokat. Olyan nem nagyon mondott nekem, hogy ezt ne, azt ne, hanem inkább azt mondta, hogy ezzel lehet, hogy fölöslegesen eltelik egy csomó idő. Meg lehet csinálni, könnyebben is meg lehet csinálni. Ugyanezt a hatást el lehet érni más-képp is – mondta ő. Kérdeztem, hogy hogy? – Hát, fiam, nem azért vagyok itt, hogy megmondjam neked, csak azt mondom, hogy gondolkozzál tovább. – Ilyeneket mondott. A mi szakmánkban a tanulás sokkal hatékonyabb, sokkal jobban memorizáljuk a dolgokat, ha magunktól jövünk rá, vagy rávezetnek, minthogyha egyszer megmondják, és akkor nem ragad meg annyira.

– Volt, hogy máskor is beült a zenekarba? Vagy Ön szerezte a zenét, és Hevesi vezényelte?

– Ha élő zene volt előadásban, ő vezényelte. Például a Gombrowicz Operettet (2001). Ott volt egy jó nagy zenekar, végigírtam az egészet, és ő vezényelte. Abba azért bele is nyúlt, mert ott nem volt annyi idő, hogy én magamtól rájöjjenek ilyen-olyan hangszerelési hibákra. Emlékszem, hogy nagy volt az apparátus, kevés volt az idő, és gyorsan kellett haladni. Többször felülbírált engem, és akkor puffogtam, hogy de miért? Mondta, hogy most nincs idő, majd premier után elmagyarázom neked, hogy mit, miért.

De azt hiszem, ez volt az egyedüli olyan alkalom, amikor nem volt ideje és türelme rávezetni a hibáimra, hanem kijavította.

A legnagyobb bókja az évek során akkor volt, amikor Keszég Laci rendezte a Gogol Háztűznézőt (2000). Abban zongora, basszusklarinét és cselló trió volt. Én csellóztam. A zene folyamatosan jelen van: néha pontoz, néha lendít, néha aláfest, de egyfolytában ott lélegzik az előadással. Azt mondta nekem premier után: – Berci irigyellek. Most ebben tehetséges voltál, nagyon tehetséges – ezt mondta.

– **Ekkor ön szerezte a zenét, és játszott is benne?**

– Igen és Bandi bácsi ebben nem csinált semmi mást, csak ült néha kint a próbákon, hallgatta, és mondta, hogy itt túl hangos voltál, ott túl halk voltál, itt túl lusta voltál, ott túl izgága voltál, tehát mondta, hogy kívülről minek mi a hatása.

– **Van esetleg még bármilyen emléke Hevesi Andrással kapcsolatban?**

– Emlékszem, hogy egyszer volt egy premier, nagy siker volt, öröm, ünneplés, és nagyon meg voltam elégedve az életemmel és magammal és mindennel. Akkor elkapott engem, és behívott egy szobába, leültetett egy székre. Nem akartam leülni, de mondta, hogy: – Beszédem van veled. Ül le! – Leültetett egy széken, és akkor mondta, hogy: – Tudom, hogy te most ünnepsz, nagyon nagy művésznek érzed magad, nagy sikered is van, meg is érdemled. De! Az egész egy lófaszt se ér, mert nem látom, hogy mit csinálsz te, mint autonóm zenész, mint autonóm zeneszerző. Nem csinálsz semmit, mert egy lusta disznó vagy. Itt a színházban élvezed a sikert, de ez nem elég, ebből neked nem lesz olyan karriered, ami téged majd vénkorodra elégedettséggel tölt el. Ez a siker, ez mulékony. Lusta disznó vagy, mert nem írtál semmit. Pedig meg akartál írni egy vonósnegyest és mindenféle más darabot.

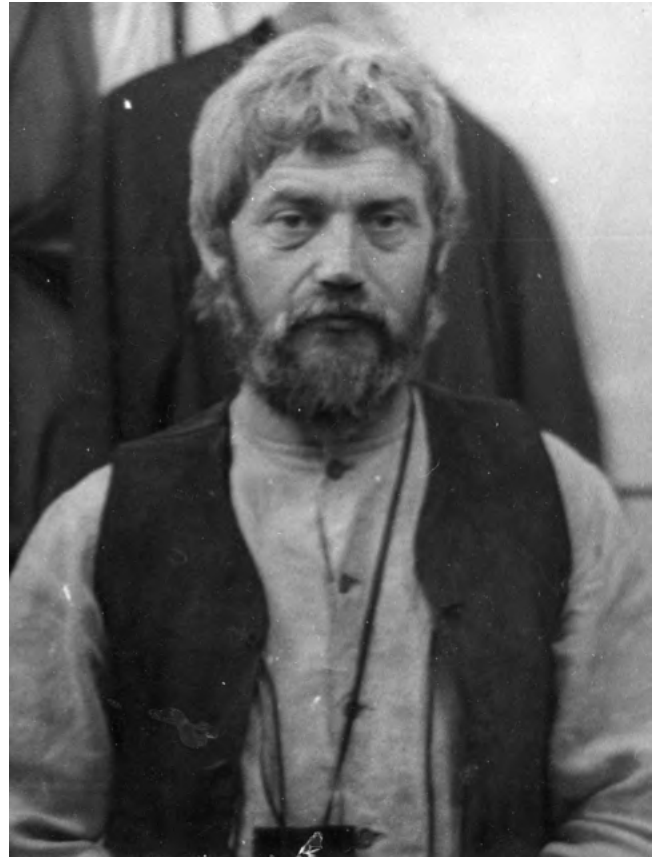
– **És lett hatása?**

– Lett hatása, persze. Jól elszégyelltem magam.

– **És megírta a darabokat?**

– Meg. Nem akkor, később. Én az alkalmazott zeneszerzésbe csöppentem bele, csak később kezdtem el autonóm zenéket írni. Ösztönzött, hogy folytassam. Azt mondta: – Ha te csak színházi zenét csinálsz, nem leszel boldog. Neked autonóm zenét is kell írni, mert szomorú leszel és csalódott, ha csak ezt csinálod. – És teljesen igaz volt.

(2023)

135. Hevesi András Koltai Róbert *Sose halunk meg* című filmjének forgatóasszúnetében, 1991.

136. Márkos Albert, 2011. Fotó: Pawel Karnowski.

VAS ANDRÁS:

A zenés színház szerelmese:

A karmester Hevesi András harminc éve vette kezébe a pálcát

Hevesi András pontosan harminc évvel ezelőtt vette kezébe a karmesteri pálcát először a kaposvári színház zenekara előtt. A három évtized rengeteg különleges meglepetést tartogatott a zenés színház nagy szerelmésének. De legalább ennyi felejthetetlen élménnyel ajándékozta meg ő a Csiky Gergely Színház publikumát.

– **Melyik volt az első darab, amelyben vezényelt a kaposvári színpadon?**

– A történethez tudni kell, hogy Babarczy Lászlóval annak idején még Pécsen dolgoztam együtt, mint ügyelő. 1975-ben aztán rendezett egy érdekes zenés darabot, Dumas *Három testőrét*, akkor már Kaposváron. Meghívott karmesternek az előadáshoz, ráadásul Ascher Tamás is szólott, hogy az *Állami Áruház* című darabban vezényeljek. A következő évadban már szerződtetett is Zsámbéki Gábor a színház társulatába.

– **A következő években is rengeteg emlékezetes előadás került színre Kaposváron. Melyek voltak a kedvencei?**

– Az Ascher Tamás rendezte *Chicago* című musicalt és Berntstein *Candide*-jét azért őrzöm a kedves emlékeim között, mert először én mutathattam be magyarországi színpadon. Megkerülhetetlen darab volt és lesz a *Marat halála* című előadás, amelyhez lekagylóztam és visszahangszereltem a híres filmzenét. Szintén emlékezetes élményt hozott a Gazdag Gyula rendezte *Tom Jones*, amelyhez én állítottam össze a zenét, s a színpadon ezt két zongorával adtuk elő. 1979-ben született meg Milne *Micimackó*jának első kaposvári bemutatója, amelyhez szintén én írhattam a zenét. Az akkori *Micimackó*, Koltai Robi éppen a napokban hívott fel, hogy lemez készül a darabból, és a felolvasása mellé két dalt is szeretnének a hanghordozóra. A közelmúltból nagyon szerettem a Keszég László által színre vitt *Operett* című előadást, amelynek egy fiatal kolozsvári zeneszerző írta a zenéjét. Különleges élmény volt ez a zenekar számára is, hiszen a színpadon zenéltünk.

– **A felejthetetlen darabok mellett minden biztonnal eszébe jutnak emlékezetes bakik is.**

– Az egyik legnagyobb horderejű improvizáció egy pesti előadás során következett be. Egy modern színpad előtti

zenekari árokba csak félig tudták leengedni a zenészeket, így 22 hangszeresből csak 11-en fértek el. Ki kellett sakkoznom, hogy melyek a legfontosabb hangszerek, s a felét ki kellett rostálni a zenekarnak.

– **Különleges világ a zenészeké. Milyen a viszonyuk a színészekkel?**

– A színházban ez nem két külön világ. A zenekari árok is a színpad része. A karmester és a zenekar nem egy színészt vagy színésznőt szolgál ki, hanem az egész színpadot. Tudniillik egy célja van a színésznek és a zenésznek is, mindkettő a darab sikeréért dolgoznak. Természetesnek tartom, hogy éppen ezért nem láttam harminc év alatt ellenségeskedést zenész és színész között.

– **Nem érzi mégis úgy, hogy a siker nagy részét a színpadon állók aratják le?**

– Jogos a kérdés, de nem szabad elfelejteni, hogy aki színházi zenésznek áll, az tisztában van ezzel. Ráadásul a zenészek mind egy-egy zenekarban játszanak, ahol övék a színpad. Emellett sokan tanítanak, s ott szintén a figyelem központjában vannak. Egyértelmű a színházi emberek számára, hogy nincsenek másodrendű munkatársak egyetlen produkcióban sem. Még a portás is fontos a sikerhez.

– **Mi okozza egy karmester számára az igazi elismerést?**

– Számomra a legnagyobb dolog, hogy ez a kaposvári zenekar megmaradhatott. 1976-ban Békéscsabán, Kecskeméten, Szolnokon, Veszprémben, de még Egerben is volt színházi zenekar. Ma csak az igazán nagy városokban és Kaposváron létezik. Hogy ez így alakult, abban talán nekem is van némi érdemem.

Somogyi Hírlap, 2005. november 25., 14.

Megjelent még:

Lőrincz Sándor – Takács Zoltán,
Kaposvári Thália: Csiky Gergely Színház 1955–2005,
Kaposvár, 2005, 106–107.

SÁNDOR ERZSI:**Beszélgetés Bezerédi Zoltánnal és Selmeczi Györggyel a Kaposvár-jelenségről**

Sándor Erzs: Jó estét kívánok! Sándor Erzsí vagyok, a technikai munkatársam Maksai Helga. Pricc, pracc, prucc. Hogy mindjárt a végén kezdjem. Mert állítólag hiányoznak a végek. A magyar színházi előadásokban. Persze, néha az elejek és a közbenek is. Amíg ezen elgondolkodunk, hallgassuk itt a Nigunt. Hallgassuk együtt azokkal, akik most a Millenárison vannak és élőben hallgatják Párniczky András zenekarát, a Nigunt. De látják, mi sem maradunk le semmiről.

A kaposvári színház büféjében Kovács Zsolt fölállított egy kisasztalt. Rátett egy deci vöröset, és azóta várja, hogy Hevesi András karnagy úr arra járjon, leüljön és megigya. Kovács Zsolt hiába vár. Hiába vár a kaposvári kórus is, meg a színházi zenészek, a színészek, meg mindenki. Hevesi András elaludt egy olyan időpontban, amikor ez vele még soha nem fordult elő. Azért is lett gyanús mindenkinek. Másnap vezényelni kellett volna a *Cigánybárót*. Hevesi minden körülmények között, mindig ott volt a zenekari árokban. Akkor is, amikor a *Candide* pesti vendégszínházán kiemelte az árokból a kezét, és az egyik ujján éktelen sebkötő pólya fehérlett. Fetrengett az egész színház a röhögéstől. Hevesi füttyölt rájuk, tette a dolgát, vezényelt. Egészen mostanáig. Most igazán akadályoztatva van, noha arról egyáltalában nem volt szó, hogy valaha is meghal. Bezerédi Zoltán emlékszik rá, meg arra is, mintha a színházi zenészek nem is lettek volna mindig frakkban. Vagy mégis?

Bezerédi Zoltán: Ez egy igazi köztes állapot. A Bandi mehetett volna Freiburgba karmesternek, mehetett volna az Operettszínházba karnagnak. Valamitől elcsábította őt a színház. Elcsábították őt a Zsámbéki, a Babarczy és ő nagyon élvezte ezt a köztes állapotot. Borzalmas állapot. Gondoljunk bele, hogy van egy zeneileg nagyon művelt ember. Van egy mű, ami egy zenei mű. Most ahhoz képest van a színpadon negyvenvalahány ember, aki zeneileg nem teljesen művelt, és van a zenekari árokban 20-22 ember, aki viszonylag közepes, vagy jó esetben jó zenész. Vagy egy-két nagyszerű zenész is lehet benne. Most ez, egyszer csak ez a 60-70 ember valakinek a keze alatt végül is egyszer csak megszólal. Teátrálisan, erősen, elképesztő erő. Tehát

ő ezt a teátrális erőt érezte meg, ami itt szól. Színészként is találkoztam vele, mint rendezőként is találkoztam vele. Színészként könyörtelenül követelte a hangokat, mese nem volt, azt tudni kellett. Mindenféle módszereket talált ki, hogy hogy találjam meg.

Sándor Erzs: Kitartson?

Bezerédi Zoltán: Nem, hogy hogy találjam meg. Tehát, ha nem találtam meg így, akkor mondta, hogy találd meg úgy. Jó pedagógus volt. Másrészt amikor rendezőként azt érezte, hogy nem jól szól a zenekar, akkor iszonyúan védte mindig a zenekart, majd aztán félrehívta őket, és iszonyúan le... őket, hogy miért nem szóltak jól? De első körben mindig azt mondta, hogy ez jól szólt.

Sándor Erzs: Önmagát védte, vagy a zenekart, a helyzetet, lojális volt?

Bezerédi Zoltán: A zenekart. A zenét. Nagyszerű ember volt és nagyon pontosan tudott kérdezni, nagyon pontosan tudott beleszólni a dolgokba. Én például a legjobban azt szerettem, amikor prózai előadásokra meghívtam, amit rendeztem, és akkor ő elmondta, hogy mit nem hallott, mit nem látott, ami alapkérdés, és mit nem értett. Tehát a három alapkérdést azt biztos, hogy valahol megkérdezte valamilyen szinten. Ilyenkor szembe kellett nézni, mert ha ő nem látta, akkor ki a franc látja?

Sándor Erzs: De közben a Hevesi nem volt az a mogul, aki a Kaposváron a többiek. Tehát nem volt a főrendező, nem volt az igazgató, hanem valami egész más státusz volt.

Bezerédi Zoltán: Elég fontos ember volt.

Sándor Erzs: De ezt kiélte, ezt a fontosságát? Azért talán nem élte ki.

Bezerédi Zoltán: De, de, szerintem kiélte. Abba az időbe, amikor én odakerültem, akkor ugye azt hiszem, 4:3 arányban volt a zenés prózai darabok aránya. Tehát három zenés volt, négy prózai. Nagyon erős hangsúly volt azon, hogy mi a zenei rész. És akkor ő bevállalt olyan embereket, akik énekelni tudtak, játszani nem. Egyszerűen azért, hogy maga a zenemű megszólaljon.

Sándor Erzsi: Megszólaljon.

Bezerédi Zoltán: Bonyolódott ez a rendszer, mert ugye egyre kevesebb lett a zenés, egyre több prózista énekelt, már inkább a musical felé tolódott a dolog. Nagyon szerette ezt a világot is, de ez már inkább a Fuchs Laci világa volt.

Sándor Erzsi: Szegény már meghalt.

Bezerédi Zoltán: Aki szintén meghalt, nagyon jó barátok voltak, és hát Isten nyugosztalja őket. Remélem, együtt zenélnek odafönt. Két nagyszerű ember, akik pontosan tudták, hogy kinek mi a világa. De a Bandi emellett, a helyi filharmonikusoknak is a vezetője volt. Tehát ő nem akarta ezt a komolyzenét félretenni. Tehát ő koncerteket tartott, rendszeresen jártunk, sőt, a nagyon profi énekesek közülünk azok mentek és szólókat énekeltek. Tehát akiknek olyan hangjuk volt.

Sándor Erzsi: Mit tanultál tőle?

Bezerédi Zoltán: A zenei elemzést. Nem lehet elmenni egy hang mellett sem. Minden hangnak jelentősége van, minden szünetnek jelentősége van. Minden dinamikának, minden csendességnek jelentősége van. Tehát, amit át lehet tenni a prózába.

Sándor Erzsi: Ezt úgy képzelem, hogy ültetek a büféasztalnál, partitúrák fölött, vagy munka közben mondott egy-két dolgot, amit leszűrtél?

Bezerédi Zoltán: Ez ilyen alattomosan megy át. Az a morbid, hogy a másik ilyen nagyszerű ember az Eörsi Pista volt, akikkel így hármasban sokat ültünk zenés daraboknál, vagy a Spiró. Az Eörsinek is botfüle volt, meg a Spirónak is. Na, most úgy verset író emberekkel, szöveget íratni zenére, hogy zenei fülük nem volt, hanem ilyen jeleket tett nekik a Bandi, hogy hosszú és rövid, mert verstanilag ők értették ezt a dolgot, csak zeneileg nem. És akkor velük vitatkozni, az roppant szórakoztató élmény volt és nagyon tanulságos, hogy ki honnan közelíti meg a művet. Hát egy nagyszerű ember volt. Szóval, nagyon érdekes, hogy mindig amikor elveszít az ember egy ilyen embert, akkor gondol többet rá.

Sándor Erzsi: Van egy tragikus története még a Hevesinek, amiből hihetetlen módon állt föl, az agyvérzése, évtizedekkel vagy jó sok-sok évvel ezelőtt. Amikor újratanult mindent.

Bezerédi Zoltán: Ez egészen fantasztikus. Ilyet én még nem is láttam. Körülbelül 20 évvel ezelőtt kapott egy nagyon súlyos agyvérzést. Hát mindent megtett érte. Elképesztő energiával állt talpra. Először megtanult járni.

Aztán megtanult írni, aztán megtanult beszélni, aztán elkezdett kottázni, és azt hiszem két vagy három év után egyszer csak el kezdett tudni vezényelni. Na, most bele lehet gondolni, hogy egy karmesternek a két keze, az teljesen külön kell, hogy tudjon működni. És neki működött.

Sándor Erzsi: Amikor már mindent visszatantult és majdnem mindent ugyanúgy csinált, mint fénykorában, akkor változtatott az életmódján?

Bezerédi Zoltán: Egy darabig igen. Aztán...

Sándor Erzsi: Bezerédi Zoltán után Selmeczi György beszél Hevesi Andrásról. Arról, hogy a Kaposvár-jelenség leírhatatlan Hevesi neve nélkül, ám ez mégis sikerült mindazoknak, akik erről a jelenségről írtak. Hevesi adta meg a zenei lehetőségét a nagy kaposvári operett-előadásoknak, az Állami áruháznak, aztán a musicaleknek. Mégis elfelejtették leírni a nevét a Kaposvár-jelenséget elemző munkákban. A szakmának jelentős elszámolnivalója lenne. Selmeczi Györgyöt hallják.

Selmeczi György: Én azt gondolom, hogy konkrétan vele szemben is van elszámolni valója, de egészében véve a zenei vezető szakmával, a színházi muzsikussal, tehát ezzel a szakmával szemben van nagyon komoly elszámolni valója a szakmának, és erre egyre inkább most ébred rá. Dúl is egyfajta erőteljes lelkiismeret-furdalás a szakma egészén belül, mert páriák voltak azért a zenei vezetői a színházaknak, az elmúlt pár évtizedben. Tehát egy nagyon furcsa, ennek nagyon érdekes történeti vonatkozásai vannak, hiszen ugye a háborút követő évekig a zenei vezető az egyik vezetője volt a színháznak. Nagy becsben állt.

Sándor Erzsi: Hát, hogy egyebet ne mondjuk, a Klemperer például a Nemzeti Színházban volt egy időben zenei vezető.

Selmeczi György: Hát pontosan erről van szó.

Sándor Erzsi: Akkor miért van az, hogy Hevesi András páriának szerződik a kaposvári színházba?

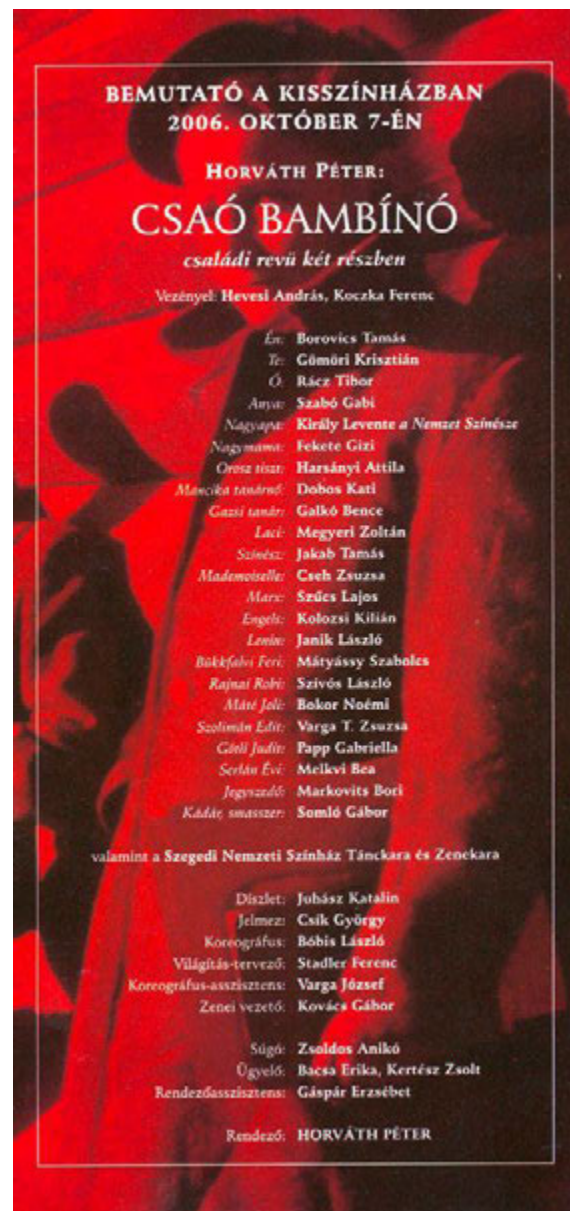
Selmeczi György: Hevesi egy kivételesen elhivatott ember volt. Belenőtt valamilyen módon, beleivódott a színházba. Tehát a színház egészének a szövetébe. Hevesi attól lehetett modellértékű figurája a vidéki színházi létnek, mert a szálak összefutottak a kezébe. Ő képes volt arra, hogy összegezzon. Ő képes volt arra, hogy jól fordítson. Egy nagy tolmács volt például. Remekül tolmácsolta a muzsikussal számára a rendezői akaratot, vagy a színészi szándékot. És remekül tolmácsolta a rendező és a színész számára a zenei törvényszerűségeket. És azokat a vis maiorokat, ugye, amelyek nélkül sajnos nem lehet zenélni. Én azért

is hasonlítgatom Hevesit rendre angyalhoz, vagy egyfajta ilyen – ez a képem, ez a kardos angyal, vagy harcos angyal. Aki egyrészt birkatürellemmel volt képes kivárni azt, hogy az un-muzikális színész ráhibbanjon arra, hogy hogyan is kell ezt a dolgot összerakni. Ugyanazt a türelmet tanúsította a muzsikussal szemben is. A színházi zenélésben elképzelhetetlen, hogy a muzsikus ne értse meg, hogy mi végre kell neki ott gályázni. Hogy mi végre kell neki kivárnia és átélnie és átvészelnie a színházi alkotófolyamat összes kicsi, apró, marginálisnak tűnő dolgát. Egy ilyen tolmács angyalt látok Hevesiben, aki egyrészt fordított egész életében, másrészt őrzött. Ugye állt a vártán és őrizte a zene értékeit a színházi előadáson belül. Próbált olyan helyzetet teremteni, ami nem károsítja a drámai szituációt. Nem elvesz belőle a zene révén, hanem hozzáad. Ez egy tanulhatatlan tudás. Ezt nem lehet megtanítani. Ehhez ez a fajta sajátos képességrendszer kell, kell ez a kivételes elhivatottság, és ráadásul egyfajta gyermeki lélek, ami szintén volt a Bandiban. Hihetetlen örömet szerzett neki minden apróság. Annyira tudott örülni egy normálisan elénekelt dallamsornak, vagy egy megtalált harmóniának vagy valaminek. Vagy annak, hogy a mindig hiányos kaposvári színházi zenekar hogy tud mégis úgy tenni, mint hogyha valamiféle teljeség lenne ottan az árokban. Azt hiszem, hogy a veszteség nagyon nagy, már csak azért is, mert egy emblemikus figurát veszítettünk el. Elvesztettünk valakit, aki szimbolizált egy szakmát. Aki megjelenített egy olyan hallatlanul fontos szakmát, ami persze, hogy pont az ő életének az utolsó évtizedében egyre inkább felértékelődik. Ahogy a magyar színház – bizonyos értelemben – elveszítette a zenei vezetőit. Azért most anélkül, hogy neveket mondanánk, azért azt tudjuk mondani, hogy ma már aktívan azok közül a jelentékeny színházi zenei vezetők közül, akik a 70–80-as évek fordulóján működésbe léptek, azokból már szinte senki nem maradt a pályán. Figyeljünk fel erre, hogy mindenki ma már a saját pályáját futja, és a színházakban pedig önjelöltek és vendéglátósok és képzetlen emberek garázdálkodnak. Ezt nem szabad elhallgatni. Bandi halálával azt hiszem, hogy egyidejűleg egy korszak is lezárult. Azoknak a zenei vezetőknek, annak a színházi zenélésnek a korszaka, amelyik nagyon áldozatos, nagyon meghatóan áldozatos időszak volt. És elérkeztünk egy másik világba, amibe persze Bandi képes lett volna magát jól érezni, mert mindig képes volt zeneközelben jól érezni magát. De ez talán már nem egészen az ő világa lesz, amiben nagyon pragmatikusan, nagyon – hogy mondjam csak –, stopper ellenében fogunk dolgozni, és amiben az elektronika egyre inkább maga alá gyűri az élő muzsikálást, ami hát talán a

legnagyobb veszteség, ami érheti ezt a fajta művészetet. És hát egy olyan kor, amiben, ha a zenei vezető ugyan felértékelődik, de az az emberi dimenzió, amit az András is képviselt, az, valószínűleg, hogy megmosolyogni való múltbéli kacatnak fog tűnni a jövőben.

Sándor Erzs: Hevesi András meghalt, és pricc, pracc, prucc.

2009. május 15. MR1 Kossuth Rádió, Kulturkör

137. Horváth Péter *Csaó Bambinó* című darabjának színlapja, amit Hevesi vezényelt, Szeged, Kiszínház, 2006.

NEKROLÓGOK

MOLNÁR GÁL PÉTER: Egy színházi muzsikusra

A korai Offenbach-egyfelvonásosok zenei tréfáit feltámasztotta egyszer a Budai Várban. Hevesi András munkásságának talán ez volt zeneileg legelőkelőbb fejezete (138. kép). Alkalmazott színházi muzsikus volt. Ha kísérőzenére volt szükség, vagy csak egy távoli zenei futamra, egy elpendülő húrra, aminek hangja elhal a távoli sztyeppén, vagy Csehovnál felcsattan az esti murihoz rendelt falusi zsidó zenekar, Hevesi ugyanúgy szolgálta az előadást, mintha egy nagyoperetthez, frakkban kiöltözötten állt a zenekari árok élén, irányt és ritmust szabni a zenei jókedvnek. Néha maszk mögé rejtezett, a színpadról vezette a muzsikát, mint vándorzenész, kolduló-kalapozó melómán kéregető.

Színházat ezerfelére használó, a munkától sosem vonakodó, helyi önértetét kevélyen nem óvó, csakis az eredménnyel foglalkozó, odaadó színházi munkás volt. Ügyelőként kezdett a Pécsi Nemzetiben. Volt itt korrepetitor, karmester, a Bóbita bábcsoport házi zeneszerzője. A Kecskeméti Katona József zenei vezetője. És végre kikötött Kaposváron, ahol megcsalhatatlan fülével, biztonságos pontossággal beintó karjával és alázatos kísérőként zongorázni tudásával ott és úgy szolgálta színházát, ahova a szükség rendelte.

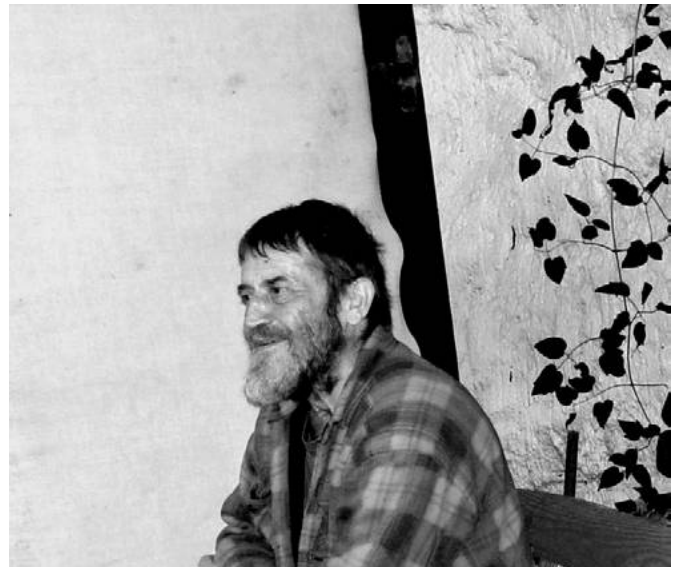
Nem kímélte magát. Az élet sem őt. Agyvérzést kapott. Fél oldala lebénult. Anekdotáit, csipős megjegyzéseit, velős véleményeit ki kellett várni, amíg elődadogja magából. Egy pécsi nyáron a *Mágnás Miska* szabadtéri előadásának nyitó zenéjének vezényletét átvette az előadást zeneileg eligazító városi zenetanártól. A színpalán mögött félig sírva drukkolt a színház érte, hogy a szélütött karmesternek egyik utolsó zenei örömeiként ott állhasson a színház zenekarának élén Szirmai Albertet estjére indítva.

Kaposvár egyik kitarató sikerét, a Fielding regényből házilig gyártott *Tom Jones* zenei egyvelegét összeállította, meghangszerelte és évekig kormányozta tájon, pesti vendégszínházakon. Mindig friss kedvvel. Szigorú pontossággal. Bohém vidámsággal.

Egyik utolsó, nagy színházi dobása Jeles Andrásnak a józsefvárosi (Kálvária téri) Városi Színházban Molnár Ferenc *A testőr* című darabja nyomán bemutatott *Színház a színházban* (*Play Molnár*) volt 2001-ben. Molnár Ferenc

elegáns párbeszédriposztjait a kifejezéssel küzdők kínozták színre. Az első felvonást előírás szerű frakkban Madaras József és Hevesi András az autóbalesetben megsérült hangképzésű Monyók Ildikóval hármásban adták elő. A könnyed társalgás helyett mélyről fölhozott fájdalmak, elhantolt titkok éltek megrendítő színpadi valóságukat. Hárman előhozták a tűzijátékos párbeszédvillogás alól a véres féltékenységi fájdalmat, a szerző által szemfényvesztőn elrejtett fájó kint.

Népszabadság online, 2009. április 26.

138. Hevesi András, 2008.

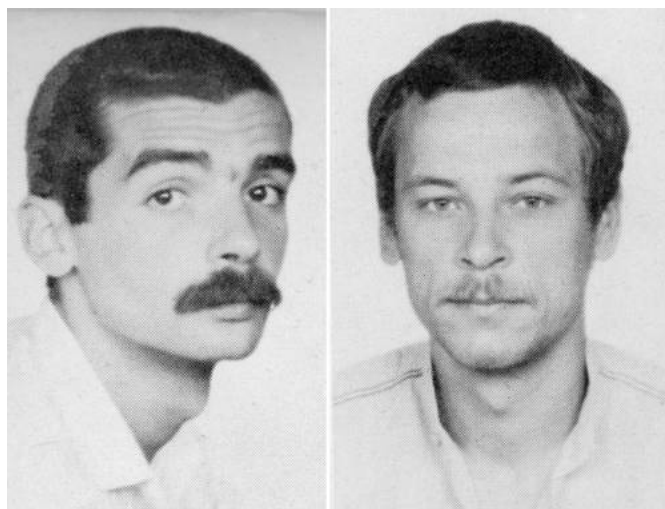
BALASSA TAMÁS:

Egy pálca, egy vonó és egy pohár villányi: Karmesterét-zeneszerzőjét búcsúztatta a kaposvári Csiky Gergely Színház társulata

Egy asztal a muzsikussarokban, egy karmesterpálca, egy bőgővonó, egy pohár villányi. Egy gyertya. Hevesi Andrásra emlékezik a színház.

A színházbüfében két fénykép, mindkettőn a társulat néhai tagja, a karmester, zeneszerző. A felvételek között jelentős a különbség. Egy jelentős szakáll. Hevesi védjegye. Hétévente vágatta le, hogy megnézzé, milyen az arca, meséli a kis asztal mellett Serf Egyed színész, aki 1976-ban szerződött a társulathoz. Egyszer Serf maga vágta le azt a bizonyos szőrzetet, talán úgy huszonegy évvel ezelőtt, meséli mosolyogva.

Még halálában is csak mosolyogva lehet beszélni róla. Rokonszenves ember volt egy emberöltőnyi időszakban. Serf és Karácsony Tamás ezt az időszakot együtt élték át vele, és mint igazi színházcsinálók, az igazi Hevesit idézik (139. kép). Az emlékezésben is a teljesség méltó hozzá.

139. Serf Egyed és Karácsony Tamás, 1982.

Színházi ember volt. Zenészként ugyanis ez nem törvényszerű. De ő minden szenvedélyességével, zenei halálával a színház egészét nézte. Megtanította a színház aranykorának szereplőit a zeneértésre, meghonosította a színen muzsikáló színészek hagyományát. Zeneileg megkérdőjelezhetetlen volt. Selmeczihez, Darvashoz fogható tehetség, elmélyült tudással, finom ízléssel. Tudta, mit lehet kihozni egy színészből, bizalommal, állhatatos munkával. Szenvedély és konfliktus nélkül semmi érdekes nem történne ebben a házban, mondja Karácsony Tamás. Ascher Tamással dolgozott, amikor a *Szecsuáni jólélek* próbaidőszakában bőszülten kirohant. A rendező futárt szalajtott utána, megüzelve, hogy aki öt perc után is sértődött, az hülye. Bajsza alatt morogva visszament. Mert a világ egyik legkomolyabb játékának mennie kellett tovább. Kevesen tudják róla, hogy remek nagybőgős volt, és a pécsi konzervatóriumi évek alatt és után olykor dzsesszformációkban is megmutatta magát. A nyolcvanas évek derekán kapott agyvérzése után már nem tudott mindenben a régi önmaga lenni. De hogy eredendően mégis az volt, azt igazolta bulldogakarátú szorgalma, amivel újra megtanult beszélni. Egy számológéppel közlekedett, tornáztatta az agyát. Talán egy kicsit lassabb lett, ezt ő maga állította, de az elégedetlenség nem emésztette föl. De beletörődése sem lett megalkuvássá. Fővárosi emberként kaposváriává lett. Ezt, mondogatta, csak egy kivételesen megértő családdal a háttérben tehettem meg. Így volt boldog. A zenekari árokban, a zenei hangokban. Közülük néhányat a kaposvári városháza hangjátéka játszik, nap nap után, fáradhatatlanul. Múlhatatlanul.

Somogyi Hírlap, 2009. május 16., 12.

SZELÉNYI ZOLTÁN: Hevesi Bandi elment

Nem sokan vannak a Kamarakórus jelenlegi és volt tagjai között olyanok, mint Hevesi András – Bandi – volt. Már zenegimnazista korában megmutatkozott sokoldalú zenei tehetsége: hegedű-, bőgő-, zongora-játék és éneklés volt pécsi zenei tanulmányainak első éveiben az az eszköztár, amelyet először alkalmazott diákként és kezdő zenészként, majd a legfiatalabbként tagja volt annak a kis csoportnak, amelyik a Pécsi Zenekonzervatóriumban Kincses József tanár úrtól tanulta meg magas fokon a zeneszerzés alapjait. Bandi már alig huszonevesen kitűnt a Pécsi Kamarakórus tagjai közül szép mély basszushangjával, kiváló muzikalitásával, kitűnő humorával és fiatal korához képest határozott, kialakult elképzeléseivel az élet minden területén.

Megnyilvánulásai őszinték és elementárisak voltak. Mindig előttem van az a katartikus élményt sugalló spontán megnyilvánulása, amikor a Kamarakórus első nyugati útján a Húsvétra forduló éjjelkor egy rövid velencei séta során hirtelen elénk tárult az ünnepi kivilágításban úszó üres Szent Márk tér és megszólalt több templom harangja is. Bandi leült a kövezetre és elakadt a hangja ezen élmény hatása alatt. Kórustagként és más közegben is hamar vezéregyenységgé vált, véleményét mindig köntörfalazás nélkül, de minden bántó szándék nélkül közölte a körülötte lévőkkel. Humora az egész kórus számára jó hangulatot teremtett. Mindig figyelni kellett rá, és megjelenésekor megváltozott az adott közösség hangulata.

Harmincas évei elején egyre inkább a színházi zenei tevékenység lett fontosabb számára: először évekig operasúgóként, ügyelőként, majd korrepetitorként működött a Pécsi Nemzeti Színházban. Közben a Kamarakórus számára egy kórusművet írt, amit maga tanított és mutatott be. Pécsi évei alatt több nagyobb zenei eseményt rendezett; ezek között kitűnt az az éjszaka, amikor egy magánháza az akkori pécsi zenei élet legtehetségesebb fiatal tagjai közreműködésével egy teljes estét és kora reggelt is betöltő, mintegy hatórás találkozót hozott össze barátai részére. Ezen a monstre „koncerten” a legkülönbözőbb kombinációban hangzottak el énekes és hangszeres művek; a házi muzsikálás többünk számára egyetlen nagy élményét jelentette ez az éjszaka a baráti együttlét örömeivel együtt.

140. Szelényi Zoltán, Szelényi Zoltánné Mária, Hevesi András, Pécs, 1970-es évek első fele.

141. Szelényi Lajosné Szentjóni Annamária és Hevesi András, 1970 körül.

142. Szelényi Zoltánné Mária, 1970 körül.

Életének utolsó 32 évét, zenei aktivitásának gerincét, folyamatosan a Kaposvári Színház karmestereként és zeneszerzőjeként élte le és jelentős szerepe volt a színház országosan is elsőrangúnak tartott periódusában. Ebben az időszakban néha azért Pécsett is láthattuk, amikor a Nyári Színház különböző zenei produkcióit irányította. A 80-as években egy nagyon nehéz, majdnem tragikusan végződött egészségi krízisen nagy akaraterővel jutott túl és így teljes energiával tudott ismét visszatérni zenei tevékenységéhez, amit egészen haláláig folytatott a tőle megszokott nagyfokú igényességgel és lelkesedéssel.

Barátai, tisztelői nagy veszteségként élik meg távozását. Sokáig emlékezni fogunk őrá, akinek a jelenlétét máséhoz nem hasonlítható, többek által „hevesibandi-jelenség”-ként éltük meg (140–143. kép). Mindenkinek nagyon fog hiányozni, akik ismerték, szerették és tisztelték.

Kedves Bandi, nyugodjál békében!

(2009)

143. Szelényi Pál, Szelényi Lajos, Hevesi András, Szelényi Zoltán, Lovász Erzsébet, Pécs, 1990-es évek.

KRASSÓ LÁSZLÓ: Hevesi Andrásról

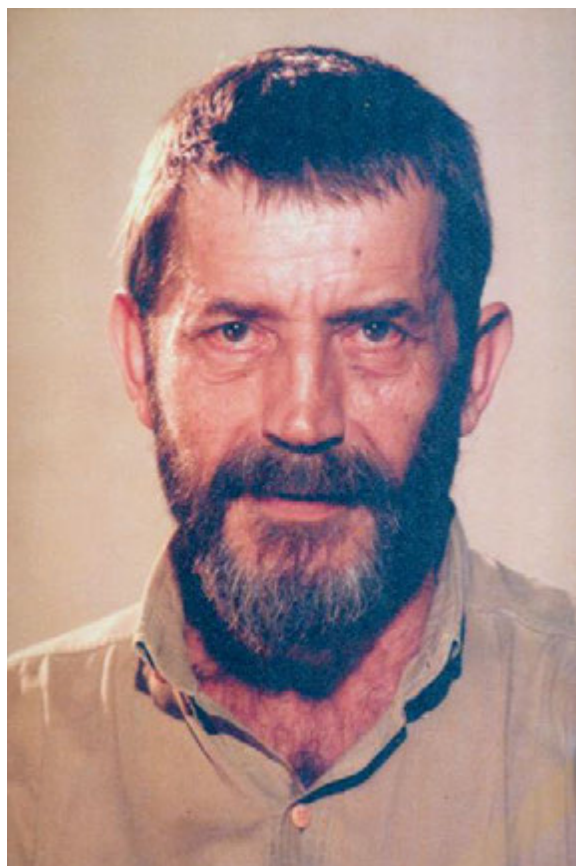
Még így, távolodva az időben elvesztésed pillanatától, de sokszor hallom olajozott hangod, amint az élet fontos dolgaira hívod fel a figyelmet: „A pipadohányt kostókben a legjobb tartani, abban marad meg igazán olyanak, amilyeneknek kell lennie.” „A böggő tönkreteszi, főleg a mutatóujjat. Ennél nagyobb kár csak akkor érheti, ha nem böggőzöl.” „Most igyunk egy pohár jó vörösbort! Aztán sorjában a többit.” „Mindig szépen kell beszélni! Jól artikulálva. Még akkor is, ha csúnya szó jön a száunkra.” – De nem folytatom, pedig a vicceidet sem ártana felidézni. Mert tréfás voltál a javából, nem véletlenül kerültél oly sok társaság középpontjába. Az utolsó egyike voltál korosztályunkban, aki mindenhez hozzá tudott szólni, mindenről volt véleménye.

Tudásod jó alapokra épült. A gimnázium önképzőköri próbáin – Istenem, az áldott emlékű rendező–tanár Bécsy Tamás is nemrég ment el – akár nyári, balatoni zenészként, vagy mecseki pinceszereken, mindenütt ott volt veled a könyv is (144. kép). Tarisznyád állandóan tele volt dohányszagú kottákkal és könyvekkel, és ha egy jó sorra vagy érdekes akkordra leltél valahol, azonnal partnert kerestél, kivel is oszthatnád meg az örömed. Jó lélekkel, szeretettel, segítőkészséggel teli ember voltál. Tudtál figyelni másokra, érdekelt társaid véleménye. Egyetlen esetben nem lehetett szólni hozzád, amikor a hangszereddel fejezted ki magad. Csukott szemed jelezte, lefoglalnak gondolataid, kéretik nem zavarni, mert a lehető legjobban akartad közvetíteni saját vagy mások hangjegyekbe álmodott érzéseit. Sokat adtál hallgatóságodnak és sokat kaptál tőlük. Jó barát voltál. Ha az embernek vannak barátai, akkor azok az igaziak, akik fiatalon ajándékozták meg egymást e nagyszerű érzéssel. Most magam is a tizenéves arcodtól indulok és oda is érek vissza – felidézve magamban közös emlékeinket. Ha ezek között kutatok, akárhogy is közelítek, legelőször a hangod jut el hozzám. Tiszta, zengő bariton, akár a böggön előhívott dallam. És a taps is feltolul bennem, ami oly sokszor volt pályád kísérője. Most az egyszer ne várd el, hogy tapsoljunk! Habár, azt sírva is lehet...

(2009)

144. Hevesi András, Papp Lajos és Bécsy Tamás Aknai Tamáséknál, Pécs, 2003. október 5. Fotó: Aknai Tamás.

145. Hevesi András, 2005 körül.

ZENEMŰVEK

WEBER KRISTÓF:

A faktúra humora: Hevesi András kottáiról

A különböző alkotói korszakaiban több műfajban alkotó Hevesi fennmaradt kottáit nézegetve azonnal feltűnik, hogy nem tükrözik azt a sokoldalúságot, amire életének tevékenységeiből következtetni lehetne. Nagyon kevés kottája maradt fenn. A magyarázat Hevesi alkotói attitűdjében keresendő. Ő a kottát segédanyagként tekintette, és nem szentírásnak, nem foglalkoztatta sem a reprodukálás, sem az interpretáció lehetőségei. Pedig tisztában volt azzal, hogy a zenei értéket nem egyetlen előadó határozza meg, hanem több különböző habitusú előadó interpretációinak összehasonlítása. Hevesi a műveit inkább lejegyzési folyamatokkal memorizálta, nem törekedett precíz kidolgozottságra, sőt befejezettségre is csak ritkán. Harmincvalahány kottája maradt fenn, ami akkor is kevés, ha Webern vagy akár Ligeti és Kurtág példáiból tudjuk, hogy a dolog nem kilóra megy. Hevesi Andrászt zeneszerzőként tartjuk ma számon, pedig a komponálás csak egyik tevékenysége volt a színházi zenei vezetés mellett, aminek csak egy része a zeneszerzés, sokkal több idejét foglalta le a korrepetálás és vezénylés, sőt más zeneszerzők műveinek hangszerelése, mint a saját műveinek gondozása. A kottairással elsősorban az volt a célja, hogy bizonyos műveit a saját emlékezetének őrizzen csak meg, és csak nagyon kevés kottát szánt nyilvános kiadásra. Ez magyarázza a kották lejegyzésének hiányosságait is: nyilván nem akart olyan dinamikai jeleket, tempókaraktereket a kottába írni, amelyek számára evidensek. Ám külső szemlélőnek közel sem azok, így a kottáinak vizsgálata olyan kérdéseket is felvet, melyre a szerző a hétköznapi zenei gyakorlatában nem vagy csak ritkán tért ki.

Hogy a jelenség világosabban látszódjon, tudni kell, hogy Hevesi András az ötvenes években kezdett zenét tanulni. Abban a korszakban, amikor a Kodály-módszer még nem volt általánosan elfogadott, és az oktatásban egyrészt még a hagyományos – felvilágosodás előtti – diszciplínák szerint oktatták a zenét, amely különös hangsúlyt helyez a hangszerjátékra. Másrészt pedig a korszakban akkor már dühöngött a zeneoktatást is a munkásosztály szolgálatába kényszerítő sematizmus: a politikai vezetésnek könnyen befogadható, tömegeket megérintő zenére volt szüksége. Valami hasonló történt

Nyugat-Európában a náci időszakban, mivel a német náci párt is a munkásrétegben látta a legfőbb szavazóbázisát. Az ötvenes évek válasza a náci militáris és népies zenéjére az intellektualizmus volt, a hegeli ideák, a szellem felsőbbrendűségének hangsúlyozása. Hasonló válasz született a zenei szocialista realizmus követelményeire, és ez a válasz elsősorban Lengyelországban tudott nagyobb nyilvánosságot kapni. A lengyel avantgarde és a lengyel jazz a keleti blokk minden tagállamában megmozgatta a fiatalok érdeklődését. Az évente megrendezett Varsói Ősz Fesztivál koncertjeit Hevesi András is figyelemmel kísérte. A hatvanas években komponált művein látszik is nemcsak az új zene, hanem annak Magyarországon nem ismert közvetlen előzményeinek – például a szerializmus és a neoklasszikus mozgalmak – hatása. Az ötvenes években szivárgott be az amerikai minimalizmus is, ám Hevesi túl tehetséges volt ahhoz, hogy a zenét leegyszerűsített módon tanulja. Ő a hagyományos értelemben vett tehetség volt, kiváló hallással, megfelelő kezűgyességgel. Ugyanakkor az alacsony termete szinte minden hangszer játékában gátolta. Talán emiatt is fordulhatott a zeneszerzés felé. Már huszonevésen felismerte az akkor alakuló beatzene jelentőségét, amikor azt Magyarországon csak vendéglátóhelyeken, vagy kis diákklubokban lehetett hallgatni. Képzettebb volt a kor lehetőségeinél és elvárásainál, annak ellenére, hogy a tanuló időszakában vajmi kevés haladó jellegű kortárs zenéhez juthatott hozzá. A magyarázat nemcsak a lengyel zenei kultúra, hanem a jazz pozíciófoglalása, illetve a megmaradt és a zenei alvilágba szorult közép-kultúra ismeretében keresendő. Hevesi még hallhatott eredeti kuplét, magyar sanzonnak is nevezett pesti dalt, sajátos intonálású cigányzenét, az úgynevezett magyar nótát, népies műdalokat és eredeti operettek. Ez közép-kultúrának nevezendő azért, mert jóval több képzettség szükségeltetik a művelésükhöz, mint a képzettséget nem, csak jártasságot igénylő paraszttzene vagy más népművészetek gyakorlásához. Ám ezek előadásához nem kell átfogóan ismerni a zenetörténetet, nem kell mélyreható zeneelméleti kutatásokat végezni megértéséhez, sőt az előadásuk magas szintű hangszeres ismereteket sem kíván.

A leegyszerűsített hangszerjáték Hevesi kottáiban is megfigyelhető. Mindazonáltal sok intuitív megoldást használ. Nem egyértelmű például, hogy a *Cirkusz* című zongoraművében mit jelentenek az ütemhangsúlyon lévő zárójeles hangok. A legtöbb esetben az azt megelőző hangot ismétli, de van, amikor nem. Amikor ismétli, talán azt jelenti, döntse el a zongorista, hogy kitartja, vagy újra leüti a hangot. És amikor nem ismétli, azzal egy fricskát mutat az előadónak. Mivel több más kottában is van hasonló megoldás, hajlamos vagyok úgy vélni, hogy ezek a zeneszerző néha már-már bárdolatlanak tűnő, de nagyon is kifinomult humorának megnyilvánulásai. Hiszen például maga a *cirkusz*, mint pódiumműfaj a szó-rakoztatásra, a hatásvadász elkápráztatásra így részben a humorra, iróniára és szarkazmusra is épül. És ha már a hatásvadászat szóba kerül, ezt a jelenséget Hevesi több művében kifigurázza.

Hasonló karakterű a *Bagatell* című zongoraműve is. Tonális szerkezetben komponálta, g-mollban. Ám gyakran kitekint a hangnemből és a darabot egy D-dúr akkordon, azaz domináns hangnemen zárja, mintegy utalva a darab folytathatóságára. A folytathatóság Hevesi zenei gondolkodásának egyik alapja. A zárt gondolatokkal, műalkotásokkal szemben az életműve egy alkotói folyamatnak tekinthető, s művei pedig e folyamat állomásainak.

Az ötvenes évek már említett sematizmusára reflektál Juhász Gyula 1920-ban írt *A munka* című versére komponált, hasonló című férfikari műve. Nincs datálva a komponálás ideje, Hevesi ezt feltételezésem szerint a hatvanas években komponálhatta egy olyan versre, amely akár az hazai sztalinizmus idején is elfogadott tartalmat képvisel. Ám a lejegyzés nem követi híven a szöveget mintájú kottákat, sőt igencsak kifigurázza azokat. A faktúra kitekint a sematikus korszak leegyszerűsített tonalitásából, gyakran alkalmaz feloldatlan szekundsúrlódásokat, tritónusokat. A költő szövegét sajátos alkotói szabadsággal vonja össze, így tudnak megjelenni például olyan sorok, hogy „A jövő győzelmünk gyász”, vagy „pattogó diadallal kattogó vonat”, és „zúgni fog minden bálvány”. Hevesi mindezeket a középső – bariton – szólamba rejti, oly módon, hogy a szélső szólamok más szövege kioltja az összes szólam jelentését, így a szöveget csak az énekes érti. El tudom képzelni, hogy ennek korabeli éneklésekor a baritonszólam tagjainak minden izmát össze kellett szorítaniuk éneklés közben, nehogy elnevezzék magukat.

Másképpen hangsúlyoz ki egy szövegrészletet az *Anyám-nak* című Weöres Sándor versre komponált vegyeskari műben. Az amúgy teljesen konvencionális szólamfelrakásban a „telt kehely” jelzőt hangsúlyozza ki, ami szintén adhat okot vaskos humorú áthallásra.

A zeneszerző derűs optimizmusa az olyan szakrális énekeket sem kíméli, mint a közismert *Ave Maria*, a katolikusok egyik legszentebb imádsága. Hevesi erre egy akár liturgikus használatra is alkalmas vegyeskari művet komponált, ám a szöveget egy kicsit dramatizálta.

Eredeti szöveg:

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Iesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis, peccatoribus, nunc, et in hora mortis nostrae. Amen.

Hevesi-féle szöveg:

*Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Iesus. Sancta Maria, Mater Dei, – **Ave Maria gratia plena** –, ora pro nobis, peccatoribus, nunc, et in hora mortis nostrae. Amen.*

A vastagon szedett részt egy generálpauza előzi és követi, így a latin köszöntést beleüvölti a templom csendjébe. Megítélés és érzékenység kérdése, hogy ez mennyire hat humorosnak. Az biztos, hogy a túlzott drámaiság nem a hagyományos liturgia legfőbb ismérve.

Hevesi gyászszertartásokra komponált műveivel szinte rámutat arra, amit később Umberto Eco így fogalmazott: a halál egyetlen ellenszere a nevetés. A *Célhoz értél* című kórusműve tulajdonképpen egy halotti búcsúztató. Ebben a művében a búcsúvers sorai közé iktatott, háromszor megszólaló, kapitálissal szedett HÚ szótag jelzi, hogy a szerző nem ért egyet a halállal, ám jelzi azt is, hogy belenyugszik: az indulatszavak eleinte unisono h, majd fisz hangon szólalnak meg, ami a harmadik megszólalásra h-mollra oldódik. Ugyancsak egy liturgikus műfajt – a responzóriumot parodizálja a Papp Lajos versére írt *Ballada és mondogató*.

Ha direkt humor nem is, a derű ott ragyog Hevesi *Ad Martem precatio pro pace* című vegyeskari művében. A kotta érdekessége a különös műgonddal elkészített kézirat. Janus Pannonius verséből Hevesi egész sorokat hagy ki, nem tudjuk, hogy ezt szándékosan tette, vagy a korabeli cenzúra révén eleve csonka vershez jutott hozzá. A prozódiai megoldások arról tanúskodnak, hogy Hevesi

jól ismeri a középkori latin nyelv hangsúlyozását, ez egyházzenei előtanulmányokra is utalhat. A faktúra ebben a művében nem humoros, de azért egy kicsit bolondos: bitonális hangnempárokat használ, és plagális lépésekkel utal régi korok megszólalásaira, ugyanakkor ügyel a kornak megfelelő feszültségteljes hangzás megtartására is. A szöveget nem szedi szét úgy, mint Juhász Gyula versében, de eltolja, és lehet, hogy az eltolás miatt került ki néhány sor a versből.

Hevesi főleg vokalista volt, színházi munkái is abban az irányba predesztináltak, hogy sokat foglalkozzon az énekhanggal. A hangszeres művei főleg zongoradarabok, vagy hangszerszólók. Ilyen szóló a fuvolára komponált *Alkalmi zene Barth Istvánnak*. Ami a faktúrából azonnal kitűnik, hogy Hevesi nem hagy lehetőséget a fuvolistának a levegővételre. Nemhogy szünetet nem iktatott az amúgy periódusokra és félperiódusokra tagolható műbe, de még egy cezúrával sem jelezte a levegővétel lehetőségét. Ha nincs a címben a fuvola és Barth István – aki kiváló fuvolaművész volt – neve megjelölve, akár hegedűkompozíciónak is vélhetnénk a darabot, noha nincsenek benne kettősfogások vagy flageolet hangok. Hiszen épp ettől hevesis a faktúra, olyan zeneszerzője, aki nem szeretné megkínózni a művét előadó zenészt. Ám ez fuvolamű, és annak meglehetősen nehéz. A magyarázat egy légzés-technikában van, amit körlégzésnek hívnak. Elsősorban énekesek levegővételi technikája, amely Wagner hosszan tartó megszákítás nélküli szólamainál alakult ki. Ám a huszadik század második felében Jean-Pierre Rampal fuvolista nyomán egyre több fúvóshangszeres is elsajátította. Lényege, hogy a szájüregben lévő levegőt a nyelv és az arcizmok segítségével akkor tolják a hangszerbe, amikor a hangszeres az orrán levegőt vesz. A technika elsajátítása rengeteg gyakorlást igényel, alap- vagy középfokon képzett zenész nemigen tudja megcsinálni. Barth István képes volt erre. Hevesi természetesen ebben a művében is él a humor lehetőségével: a tizenhetedik ütemben eljátssza, hogy a fuvolista kvázi meg akar fulladni: hosszan átkötött crescendáló fortissimóban megszólaló tenutós negyedek végén még egy fermatázott félhangértéket is megfújat, ami ebben a tempóban – BPM 54-56 – szinte kivitelezhetetlen.

Persze nem szabad azt gondolni, hogy Hevesinek csak a hülyeségen járt az esze. A Bertók László versére készült, *Most* című lírai dalban hagyja, hogy a vers humora érvényesüljön. Ő maga egy komor könyörgő kíséretet tesz csak hozzá. És ez a komorság méltóképpen teszi emelkedetté

a költő szürreális látomását, melyben a költő kozmikus huzatban egy ókeresztény mozgalmi dalt egy kőhöz hasonlít.

Nem a direkt humor, hanem a kontextus szarkazmusa jellemzi Hevesi András népdalfeldolgozásainak egyikét, a *Kegyetlen vagy hozzám* című zongorakíséretes pszeudó népdalt. Pszeudónak vélem, mert hogy nem találtam meg a forrását, ám ettől még lehet valódi népdal, főleg, ha belátjuk, hogy maga Hevesi András is a magyar néphez tartozik. A kontextust, ami a dal humorát adja, a zeneszerző a kíséző zongoraszólamba teszi. És a dal ettől válik pszeudóvá. Az ideológia talán nem véletlen, hiszen Hevesivel egy időben dolgozott a kaposvári színházban Pauer Gyula, a magyar pszeudoművészet megteremtője.

Kevés olyan műve van Hevesinek, amelyben ne használná a humor valamilyen formáját, de azért van. Egyik ilyen műve a Mándi Stefánia versére szóló énekhangra és vegyeskarra komponált *Dal a cinóberpiros madárról*. A művet 1967-ben komponálta, mikor már eljutottak hozzá a Varsói Ősz szerzőinek kottái. Személyes beszámolója szerint ezek keltették fel érdeklődését a huszadik század korábbi alkotóira, így a francia Hatokra is. Ezen a kórusdalon látszik leginkább ennek hatása. Ám nem utánozza a Hatok egyik szerzőjét sem, hanem folytatni próbálja azt az utat, amit ők elkezdtek. A faktúra itt olyan, mintha egy Poulenc-mű folytatását látni. Ám ismerve a Hatokat, köztük különösen Darius Milhaud és Georges Auric zenéjét, a humor egy nagyon közvetett evolúciós vonalon ebbe a műbe is belelátható.

Noha semmilyen módon nem emlékeztet a Hatokra, mégis hasonló kottaképet mutat a Juhász Gyula versére komponált *Fák*, melyet Hevesi András 1964-ben adott közre. A meglehetősen nagy koncentrációval komponált nőikari darab kifejezetten nehéz, és az akkori Magyarországra igencsak jellemző posztkodályi neotonalitást követi. Ez a mű sem humoros, még közvetett formában sem, viszont előremutató.

Kifejezetten humortalan, sőt száraz darab a *Hamvazó-szerda* című vegyeskari műve, amely teljesen romantikus ideák szerint készült. Ugyanilyen elvek szerint komponálta, dr. Vargha Károly versére a zeneszerző a *Légy boldog* című vegyeskari éneket, amely egy esküvői köszöntő. Apró tréfa ebbe is belekerült: a zeneszerző mollbeli hatodik fokot használt a Coda altszólamában, hogy a záróhangon a tonika kvintje is meg tudjon szólalni.

Tonális kompozíció Hevesi egy másik dala, a *Röpke álom*, melyet Heinrich Heine versére komponált e-mollban. Valamivel korszerűbb hangzású a *Három kórusmű nőikarra*, mely inkább impresszionisztikus hatásokat mutat. Ezek a kórusművek egy fejlődéstörténetet is ábrázolnak, melynek egyik fő állomása a rendkívül tömör, és nagy műgonddal elkészített vegyeskari kompozíció a *Harmadnapon*. A mű alapja Pilinszky János verse. A szöveg kétnyelvű: magyar és latin. A magyar leíró szövegben a zene gyakorlatilag a szöveg tartalmát utánozza, míg a latin részben egy énekelt imává alakul. A mű utal a ravensbrückeri KZ táborra. A magyar szöveget Hevesi nem a magyar prozódiai hangsúlyozás szerint írta le, utalva a többnyelvű fogvatartottakra. Ám a végén a latin szöveg a helyes deklamálásban szólal meg. E kettősség egyáltalán nem humoros, sőt drámaivá teszi a művet.

Hevesi humora a legékesebben talán a József Attila versére komponált *Gügyü-gügyü* című gyerekdalon látszik. Egy pentachord alapú dallamról van szó, mely egy helyen kitér a hatodik fokra. Majd egy leszállított hetedikre is. A cé alaphang pedig néha cisz hangra vált. Nem az azzal enharmonikus deszre, hogy nápolyi hangként egyfajta modulációra utaljon. Hanem ciszre, ami itt nemcsak vicces, de szintén a lezárást gyengíti és valamiféle folytathatóságra utal.

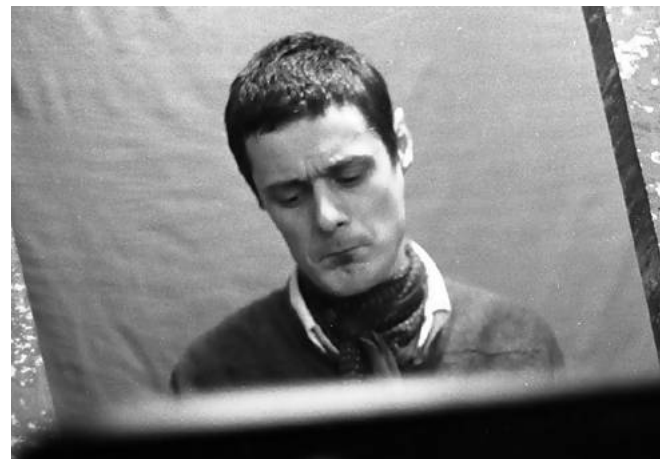
A bevezetőben említett pesti dal, azaz a magyar sanzon egyik példája a *Lépte könnyű* című zongorakíséretes sanzon József Attila versére. Hevesi úgy nyúl a műfajhoz, hogy nem vesz tudomást arról, hogy a sanzon néhány évtizedre a háttérbe szorult a beat mögé. Úgy kezeli, mintha tovább fejlődött volna. Legalábbis az ő képzetében. És ezzel létrehoz egy teljesen új sanzonfelfogást. Ezt a stílust erősíti a *Szerelem?* című Juhász Gyula versre írt sanzonja is.

Hevesi András kevés kamaraműveinek egyike az oboára és a zongorára komponált *Meditation*. A mű kottaképe elsősorban az impresszionista zene, főleg Debussy hatását mutatja, azonban sokkal egyszerűbb és átláthatóbb, mint a nagy előd kottái. Formailag a klasszikus szonátára reflektál. Bizonyos ornamenseket megfordít, hol rák, hol pedig tükörfordításban, ami arra utal, hogy Hevesi a meditációban is a forma derűjét találta meg. Erre utal az is, hogy a teljes tételt megismételteti. Mivel egy kadenciát is komponát a mű végére, így a *Meditation* tulajdonképpen egy meghangszeretlen oboaversenyként is értelmezhető. A koncertáló szólám jóval technikásabb, mint a zongoraszólám, ami arra utal, hogy a zeneszerző szándéka amatőr és profi zenész együttjátzására irányult. Az is lehet, hogy a színházban dolgozó zenészeknek akart ezzel

kedveskedni, hiszen különösen a magyar vidék színházaiban előfordulhattak különböző képzettségű zenészek.

Kifejezetten színházi zene látható Hevesi két másik fellelhető kottáján. Mindkettő zenekari faktúra, és mindkettő a zeneszerző hangszerezési felkészültségéről tanúskodik. A *Micimackó* gyermekelőadásra komponált két betétdalról van szó, az egyik a *Felfedező induló*, a másik a *Trallalla pr.pr. prtty*. Mindkét betétben bőven osztogatja a játékosság és a könnyedség ironikus megszólalásait.

Összefoglalva, Hevesi András kottáiból az derül ki, hogy a zeneszerző felismerte, hogy egy zenei korszakhatáron alkot. Figyelembe vette a jazz eredményeit, de nem volt fő követelménye a virtuozitás. Talán emiatt nem játsszák zenéjét ma. Ma ugyanis az számít minőségnek, ha a zenész nagyfokú technikai jártasságot bizonyít. Hevesi ezzel nem törődött, számára sokkal fontosabb volt egyfajta közvetítői szerep, mellyel a hagyományos tonális, illetve a jazz harmóniavilágát köte össze a kortárs klasszikus zene eredményeivel. Különösen a hatvanas években komponált művei kiváló korrajzok. Utalnak a korábbi elnyomások erősen cenzúrázott zenéire, ugyanakkor nyitnak is az akkori modernnek számító zene irányába. Amiben teljesen egyedülálló, az a humor. Hevesi a magyar zenetörténet Karinthyja. Már csak emiatt is megélné, hogy a műveit újra felfedezzék.

146. Weber Kristóf a Xertox-csoport kiállításán zongorázik, 1980-as évek eleje. Fotó: Pácser Attila.

BALATONI SÁNDOR:

Hevesi András vokális és hangszeres művei

Hevesi András életútja, így zeneszerzői tevékenysége is elsősorban a színpad fényében teljesedett ki, azonban színházi kísérőzenéi mellett kórusra, és különböző hangszerekre is szép számmal komponált. Noha ezen apróbb alkotások terjedelmükkel nem kelnek versenyre színpadi zenéivel, fontos részei az életműnek. Az alábbiakban a fél-száz kisebb kompozíciónak csak egy kis szeletét ízelhetjük meg, de ezeken keresztül is érezhető az a sokrétű zenei tevékenység, amelyet Hevesi hangszeresként, énekesként, karmesterként, hangszerelőként végzett fél évszázadon keresztül.

Kórusművek

Hevesi több mint egy tucat művet komponált kórusra, a legtöbb a 1960–1970-es években készült, de a datálatlan kórusművek egy része a stílusjegyek alapján az utolsó évtizedek termése lehetett.

A *Ballada és mondogató* Papp Lajos¹ 1959-es versére íródott 1964 márciusa és 1965 augusztusa között. A nőikari mű 137 ütemével Hevesi egyik leghosszabb kórusműve is egyben, és különlegessége, hogy az éneklő kórusához prózai kórust is kér Hevesi, akik a zeneileg nem feldolgozott szöveg részleteit mondják el a mű folyamán. A folyton ismétlődő, és a későbbiekben is visszatérő *lá-dó-lá*-szó kétütemes inga valóban mondóka jelleget kölcsönöz a kompozíciónak. Az eleinte modális harmóniasor a 9. ütemtől egy szekunddal feljebb emelkedik, és az első szakasz végül egy uniszónóba sűrűsödik össze a 13–15. ütemekben. A 16–17. ütemek „Mondjad, mondogassad” betoldását követően megismétlődik az első szakasz egy harmóniai variációval, ami a 26. ütemtől kifejezetten éles karaktert kap a tritónuszokban mozgó kísérettől. A 30–35. ütem tetőpontját követően – akárcsak a versben – kétszere-sére bővül a „Mondjad, mondogassad” betoldás, és egy

új dallami formula kezdődik a 40. ütemtől. A 44. ütemtől harmóniailag is megmozdul a mű, és kimozdulunk az eddigi d-moll/g-moll bölcsőből. A 44–49. ütemek kétszer három ütemes ereszkedő szekvenciáját a nápolyi akkord és a *minore-maggiore* váltakozás határozza meg, mely végén véglegesen esz-mollba kerülünk. Az 50. ütemtől újra a „Mondjad, mondogassad” gondolat folytatódik, ami az 56. ütemtől egy kísérő osztinátóvá válik. A 64. ütemtől egy új zenei anyag kezdődik, mely a 67. ütem *viharától* kezdve hiperkromatikussá válik. A 70. ütemtől szűkóktávus kiáltások alatt szólal meg egy diatonikus dallam, majd a 79–81. ütemek bővített akkordos, triolás nevetését követően egy mixtúra sor juttat el minket a következő nagy fokozásig: „Ím akik itt állunk felnyíló tenyérrel.” Az először *desz* majd *d* alaphangú feszített orgonapont a 96. ütemben kulminál: „Nincs erő.” A többnyire dúrakkordok alkotta mixtúrasor végén a 99. ütemben még diadalmas Fisz-dúrban csendül fel az ismert „Mondjad, mondogassad” ingamotívum, de az ereszkedés során fokozatosan alterálódnak a harmóniak, és az első szakasz váratlanul egy lídes színezetű *gisz* alapú akkordon szakad meg, amiről igazán csak retrospektív érződik a domináns funkció. A 106. ütemben egy teljesen új, *parlando* szakasz kezdődik. A cisz-moll és a nápolyi D-dúr szekundakkord ingája feletti egészhangú dallam fenntartja a záróakkord lídes színezetét. A zenei anyag a 112. ütemtől egy kvarttal magasabban is megismétlődik a tonikai moll és nápolyi akkordok ingájával együtt, és a 117. ütemtől egy pentaton dallam vezet el minket a 125. ütemben induló csúcspontra: „Állj meg a folyóknál.” A háromszori „Énekelj” akklamáció hozza el a zenemű záró gondolatát: „A dalért te is megfizettél!”

A kommunizmusban alkotó legtöbb – kórusra is komponáló – szerzőhöz hasonlóan Hevesi is hagyott hátra művet a munkáskórusok számára. Habár ezekben a főként propagandisztikus férfikari kompozíciókban jellemzően „a művészet háttérbe szorul,”² néhány műben találhatunk értékes zenei pillanatokot. 1965. augusztus 16-án fejezte be a Juhász Gyula versre készült *A munka* kórusművét Hevesi, melyet a Pécsbányatelepi Bányász

1 Papp Lajos (1936–2020) hódmezővásárhelyi költő, műfordító, nem összekeverendő a kortárs Papp Lajos (1899–1959) partiumi költővel, Papp Lajos zeneszerzővel (1935–2019) vagy Dr. Papp Lajos (sz. 1948) szívsebészrel, aki Hevesi jó barátja volt, és szintén több írása is megjelent.

2 Kodály Zoltán, *Visszatekintés I.* Budapest: Zeneműkiadó, 1964, 52.

Férfikarnak és karnagyuknak, Ivasivka Mátyásnak ajánlott, aki 1959-től közel három évtizedig vezette az együttest. A mű d-moll uniszónó indulása semmi különlegességet nem tartogat, azonban nagyon izgalmas, és a műfajban egyedi az a pándiatonikus hangzás, amivel a 9. ütemben kezdődő háromszólamú imitációs szakaszt átítatja Hevesi. Szinte kiragyog a „gyász” nápolyi akkordja a 12. ütemben, amely az imitációs szakasz végén a 27. ütemben önálló hangnemmé is fejlődik. A 36. ütemben „porba omol” a mű középső szakasza egy szűk oktávos harmóniával. A koronás akkord bőszextes harmóniaként várja az Aszdúr harmóniát, ami a dallam hatására egy pillanatra moll színezetet is kap. Ez a *minore* szín újra megjelenik a 49–50. ütemben is a mű C-dúr zárása előtt.

Vegyeskarrá készült a *Dal a cinóberpiros madárról* 1967 augusztusában. A Mándi Stefánia versére komponált művet a Pécsi Nevelők Háza kamarakórus mutatta be 1968. december 10-én, fennállásuk tíz éves jubileumi koncertjén. A moll kontránápolyi akkorddal aláhulló sóhajok fájdalmas színt kölcsönöznek a felfelé törő dallamnak. Először csak beszűrődik a vers első sora a letargikus sóhajokba, majd a 9. ütemtől kiteljesedik a recitáló lokriszi dallam: „Október jő, s leszáll egy cinóberpiros madár.” A kromatikával és tritónuszokkal átítatott tájleírást szűkített oktávok és folyamatos megszakítások teszik még nyomasztóbbá, míg végül a 24. ütemben megszólal a madár egy egészhangú skála hangjain: „Szép a tavasz.” A bevezető szakasz nyomasztó hangulatát egy pillanat alatt meleggé és örömtelivé varázsolják a domináns színezetű akkordok, de a 29. ütemtől ismét üres kvartok, kvintek veszik át a főszerepet, és a rideg lokriszi dallam is visszatér. A tetőpontot egy kettős szűk oktávos akkordon érjük el a 36. ütemben. Mind a szöveg, mind a zene folytatja a zord, kromatikus leírást: „bősz szelekkel megy az ősz, s jön a tél, viharok fújnak.” A 47. ütemtől egy osztinató felett enyhén csillapodik a vihar, de a zord asz-moll és a bitonálisan ütköztetett egészhangú dallam fenntartja a feszültséget. Az 53. ütemben induló uniszónó és az 56. ütemtől csatlakozó alaphelyzetű mixtúrák tovább puhítják a hangzást, de a feszült kromatika, keresztállások és a 61–62. ütemben exponált bő-, és szűk oktávos harmóniak nem hagyják igazán megnyugodni a középső, viharos szakaszt. A 63. ütemben a visszatérő recitáló dallam és kontránápolyi ingák valósággal elringatják a megelőző diszsonáns fordulatókat. A 72. ütemben induló *portato* szakasz szaggatottságát és céltalan kromatikáját követően végül egy asz-moll közegben nyugszik meg a kompozíció

a 77. ütemben. Az asz-moll orgonapont és kromatikus ereszkező szopránzólam felett még egyszer megszólal a cinóberpiros madár egy diatonikus tetraton dallammal, majd a 84–85. ütemben dúrrá fényesedik a mű zárása.

1969-ben három gyászkórust is komponált Hevesi vegyeskarrá Dr. Vargha Károly szövegeire, melyek 1973-ban meg is jelentek Steiner Béla közreadásában a *Kórusművek családi ünnepekre* sorozatban. A három kórusmű legfőbb közös vonása az, hogy alapvetően egy hagyományosan tonális közeget teremt bennük Hevesi. A „gyászinuló tempójában” menetelő *Vár a sír* központi eleme az üres *g-d-a* kvintoszlop, melynek *g*-moll búskomorságából csupán egy bővített és egy domináns akkord mozdít ki minket az első versszakban, mielőtt egy uniszónóba futnának össze a szólamok a 13–14. ütemek félzáradékán. A második versszak tetőpontja egyértelműen a „végleg” lídes színezetű nápolyi akkordja a 19. ütemben, majd továtúnik a rövid kompozíció egy *g*-moll akkorddal. A *Térj a mélybe* uniszónó dallamát a középszólamoktól a férfikar veszi át a 3. ütemtől. Az 5. ütem indulását fájdalmasra festi a kéttercű domináns, de a 9. ütemig maradunk az induló *f*-moll tonálisban, ahol egy váltódominánst követően kissé váratlanul a domináns helyett a második fok hangnemén kötünk ki. A 11. ütemtől szekvencia-szerűen emelkedő, egyre sűrűbben alterált, korál-szerű akkordok határozzák meg a hangzást, de a 15. ütemtől ismét megerősödik a *g*-moll tonális, a mű zárása pedig népének-szerűen letisztul. Harmóniailag a legizgalmasabb talán az utolsóként közölt *Célhoz értél*, mely már nagy hangnemi távolságú bevezető akkordjaival transzcendens hangulatot kölcsönöz a műnek. A tonalitást kereső furcsa harmóniakat követően a 4. ütemtől már egy posztromantikus motettában találjuk magunkat, és az *f*-mollban haladó finom belső mozgások egy félzáradékra vezetnek minket a 9. ütemben. A 10. ütemben más fordításokban, de félhanggal mélyebben megismétlődnek a bevezető túlvilági akkordok, és az enharmonikus lejegyzés ellenére egy tisztán *esz*-moll tonálisba kerülünk. Ezt a hangnemet erősítik a 14. ütemtől induló uniszónó szólamok is. A 23. ütemtől erősödő „jaj” középszólam *g-e-cisz* hangjai a 27. ütemre vezetőhanggá feszítik az eddig dominánsként megjelenő *bé* hangot, így a gyászmotetta utolsó szakasza már *h*-mollban kezdődik a 28. ütemben. A *h*-moll hangzást tercrokon harmóniak színezik, majd végül a szubmediánsról érkező emelkedik fel a *h*-moll záróakkord.

Nagyszabású vegyeskari műve az *Ad Martem Precatio Pro Pace*, azaz „A Mars istenhez békességért”³ latin nyelvű kompozíciója Janus Pannonius szövegére, amelyet Hevesi meglehetősen szabadon kezel. A mű 1971-ben készült Janus Pannonius halálának 500. évfordulójára, Pécs Város Tanácsa felkérésére. A művet a pécsi Nevelők Háza Kamarakórus mutatta be 1972. április 6-án az V. Országos Kamarakórus fesztivál ünnepélyes megnyitóján, de pár hétre rá a jamboli Arany Diana fesztiválon is előadták a kompozíciót Bulgáriában. A zene kiválóan visszaadja a vers hangulatát, amely címzettje „nem a békeszerető, kegyelmes keresztény [...] hanem a pogány Mars hadisten, a »súlyos léptű«, halált osztó úr.”⁴ Fenyegető, bartóki kvarttornyok szólítják meg Mars istent.⁵ A mű drámai, harcias hangulatát erősíti az imitációs szakasz egyedi kromatikája és a sok éles kvarthangzat is. A 12–13. ütem harci fanfárijait követően a *félelem*⁶ szűkített oktávjának h-moll oldása már egy diatonikusabb közép-részt készít elő a 15. ütemtől: „Te prédaéhes, úr hadak s a béke sorsán, Te férfit ékesítő, héroszt szentelő.” Habár itt is megjelenik egy heroikus, bitonális ellenszólam a tenorban,⁷ a 15–21. ütemig tartó, modalitással átítatott *Lento* szakasz kiváló kontrasztját adja a bevezető harcias hangulatnak. A 22. ütemben visszatérnek az intonáló kvarttornyok egy kis kromatikus variációval. A 23–24. ütemek valódi középkori reminiscenciaként csendülnek fel köszönhetően a férfikar organum-szerű üres mixtúráinak. Ezen ütemek éles hangzású nőikari anyagát osztinátóvá fejlesztí Hevesi a 25. ütemtől, ami alatt a férfikar hoz be egy új dallamot oktávparhuzamban, kétütemes szekvenciaként: „Határt kipusztító, várost leromboló, Ki által árva lesz a föld és telt a Tartarus.” A 34. ütemben immár könyörgésként tér vissza a „Gravide” ereszkedő hangfüggőny formájában. A 35–40. ütemek sóhajait követően a 41–43. ütemekben a férfikar exponálja a nőikari osztinátó eol dallamát. A 44. ütemtől ismét erősen kromatikus imitációs szakasz kezdődik, beleszóve a korábbi, könyörgő sóhaj-motívumot, majd egy fokozást követően az 53. ütemben uniszónóba sűrítve érzük

3 Kardos Tibor műfordítása.

4 BITSKEY István, „Dva epigrama o miru Ivana Česmičkog-Janusa Pannoniusa / Janus Pannonius két epigrammája a békéről”, in DAMJANOV, Jadranka (szerk.), *Hrvatska – Mađarska: Stoljetne književne i likovno-umjetničke veze / Horvátország – Magyarország: Évszázados irodalmi és képzőművészeti kapcsolatok*, Zagreb: MOST / The Bridge, 1995, 79–84.

5 A „Gravide” szó itt Mars mellékeveként értelmezendő: „hadak élén járó.” Hevesi a „Gravide” szót használja a mű elején is, ahol a janusi szöveg eredetileg „Gravide”, amely jelentése leginkább *terhes, nehéz, súlyos*.

6 „timor”

7 A „pacis ac belli arbiter” szószerinti fordításban „béke és háború döntőbírája”

el a középső rész tetőpontját: „Te férfiromlás.” Az 54–55. ütemben immár tutti hangzással törnek felfelé a kvarttornyok egy emelkedő szekundszekvencia segítségével, és a mű tetőpontján, az 56. ütemben egy egészhangú skálát kiadó bővített akkordon szakad félbe a mű: „vad éhhalál-szülő.” Az 57. ütemtől már csak a konklúzió hosszú hangjai következnek: „Atyánk, kíméld megfáradt pannon népemet.” A mű utolsó szakasza többnyire egy h-moll érzetet ad nekünk, így a 63. ütem ultratercokon d-moll harmóniájából kiemelkedő, kvázi váltódominánsként érkező Cisz-dúr akkord fényes és egyedi befejezést biztosít a kompozíciónak.

1997 telén készült el a Piliszkly versre komponált *Harmadnapon* című vegyeskar. A bevezető, harangszót imitáló osztinátó kvarttornyok egyszerre adják vissza a szöveg sejtelmességét és energiáját. A mű méltóságát tovább emeli a korálszerű uniszónó dallam. A 11. ütemben induló második dallamsor osztinátó bevezetőjét egy mixtúra színezi, és a szoprán dallamát ezúttal az alt helyett a tenor szólal meg. A 15. ütem fokozásához nagyban hozzájárul a dallami kromatika, mely egy fényes *sixte ajoutée*-s F-dúr nónakordonon éri el tetőpontját a 18. ütemben. A 19. ütemben induló második versszak tercmenetek dialógusából épül fel, melyek egy egészhangú skálán mozognak. A 26. ütemben a zenének is megszűnik „dobogni szíve,” és a 27. ütemtől a bevezető *carillon*-osztinátó felett nyilatkoztatja ki Hevesi a vers konklúzióját: „Harmadnapra legyőzte a halált.” Itt is párba állítja az erőt és a sejtelmességet, és a határozott, felívelő pentaton dallamot elbizonytalanítja egy ereszkedő egészhangú skálával, így készítve elő az utolsó ütemek előtti félzáradékat. A zenemű záró mondata – a vershez hasonlóan – az utolsó magyar mondat latin eredetije a *Credo*-ból: „Et resurrexit tertia die.” A sejtelmesség és az erő még egyszer – immáron harmadszor is – kéz a kézben jelenik meg: a záró szakasz kocsári recitálása⁸ eleinte halk imitációként jelenik meg a 31–35. ütemben, majd a 36. ütemtől egy uniszónó kinyilatkoztatás formájában harsan fel. A 40. ütemtől egyre tonálisabbá és lágyabbá válik a mű, és egy különleges moll kontránópoli fordulattal érkezünk meg a pikárdiai terces záróakkordra.

A Weöres Sándor versre készült *Anyámnak* kórusmű a címmel és a tartalommal ellentétben meglepően sejtelmes és diszsonáns zenei bevezetést kapott Hevesitől. Az első két ütem feszültségét még valamelyest lágyítja a

8 A fríges *mi-fá-mi-szó-mi* kis ambitusú dallamfordulatot Ordasi Péter nevezte el Kocsár-kéjgyegnek, amit Kocsár Miklós az 1970-es évektől valóban számos művében használt. Vö.: ORDASI Péter, *Csodafüű-szarvas*, Budapest: Napkút Kiadó, 2019, 54.

g-mollt kereső harmóniasor, és a hiányos második fokú kvintszext félzáradék, a második megszólaláskor azonban az erősen kromatikus, *cluster*-szerű nőikari szekundtoronyok feszültségét tovább növeli a záró kvintszext akkordba bekúszó bővített oktáv a 9. ütemben. A 10. ütemtől kétszer két ütemben folytatódik a szekund-*cluster*ek és a g-moll vívódása, melyek a 14. ütemben egy áradó dallamban kulminálódnak. A 20. ütemtől egy mélyebb regiszterben és tonálisabb környezetben idéződik vissza a mű kezdete. A férfikar duettjét követően a 28. ütemben ismét diszszonáns és kromatikával átítatott harmóniak jelennek meg egy f-moll környezetben, de váratlanul egy d-moll szextakkordon érkezik a mű záró gondolata a 36. ütemben: „a kamaszkor tőled elkuszált”. Az utolsó négy ütem diatonikus indulását követően közös tercű és mollbeli harmóniakon keresztül egy váratlan a-moll akkorddal zárul a mű: „megköszön most évet, percet és halált.”

A Weöres feldolgozáshoz hasonlóan az *Ave Maria* keletkezési ideje sem ismert. A recitáló dallam alatt ereszkedő basszus óhatatlanul is eszünkbe idézi Desdemona azonos szavait Verdi *Othello*jának negyedik felvonásából, míg a „Dominus tecum” felütéses völgy-motívuma a 3. ütemben Kodály *Ave Maria*jának azonos szakaszát rajzolja elénk. Az 5. ütemben egy c-moll akkord töri meg az induló asz-moll érzetünket. A négy kvintes tercrokön váltást követően egy újabb, három kvintes tercrokön fordulattal a-mollba kerülünk a 6. ütemtől, ahol a belső szólamok oszlophangjait a szoprán és basszus szólam osztinató ívei kísérik. A második szakaszban, a 10. ütemben egy mollosított nápolyi akkord fokozza a váratlan harmóniak sorát. Még fel sem ocsúdhattunk, de a közös tercű Asz-dúr akkordot követően egy üres f-c kvinten zárul a mű második rövid szakasza a 13. ütemben. A 14–15. ütem exponált kis szekundjai feszültséggel töltik meg a „Sancta Maria” részt, amit a *general pausa* utáni „Ave Maria” szakasz sem csillapít igazán éles kisszekund disszonanciájával, és üres f-c-g kvinttorony zárlatával a 18. ütemben. A 20. ütemtől induló „Benedictus” szakasz ismét a közös tercű a-moll és Asz-dúr játékával kezdődik, a 22. ütem „Ora pro nobis” szövege pedig visszaidézi a nyitó ütemeket. A 24. ütem a 6. ütem váratlanságával hozza el ismét az a-moll majd F-dúr akkordokat. A váratlan harmóniai fordulatokat követően a mű lezárása is elmarad, hiszen a „nostri” asz-moll szextakkordját követően fríg zárlatként érkezik az „Amen!” egy üres b-f kvinttel, ami a szövegben jelölt felkiáltójel helyett inkább kérdőjelként fejezi be a rövid művet.

The image shows a musical score with four staves. The top two staves are for Hevesi's Ave Maria, and the bottom two are for Verdi's Othello. The lyrics are in Hungarian and Latin. The top staff of Hevesi's Ave Maria has the lyrics 'A-ve Ma-ri-a gra-ti-a ple-na'. The bottom staff of Hevesi's Ave Maria has the lyrics 'A-ve Ma-ria ple-na di gra-zia.'. The top staff of Verdi's Othello has the lyrics 'Do-mi-nus te-cum,'. The bottom staff of Verdi's Othello has the lyrics 'Do-mi-nus te-cum,'.

1. ábra Felül Hevesi *Ave Maria*jának első három üteme, alatta Verdi (*Othello*, IV. felvonás, 2. jelenet 7-8. üteme) és Kodály (*Ave Maria*, 7-8. üteme) hasonló megoldásai.

Dalok

Hevesi közel annyi dalt komponált, mint kórusművet, a legtöbbet szintén az 1970-es évek környékén. Szövegválasztása meglehetősen színes és változatos, de legmeghatározóbbak talán a József Attila, Bertók László és Weöres Sándor szövegekre készült feldolgozások.

Első dalát 1966 Húsvétján komponálta feleségének *Lépte könnyű* címmel. A szöveg József Attila egyik keltezetlen töredéke, mely mindösszesen egyetlen gondolat: „Lépte könnyű, szeme lágy mint bolyhos bánatom hazája.” A rendkívül rövid, 26 ütemes dalocska gyakorlatilag a gondolat háromszori ismételtetése állandó fokozással. A töredék bizarr hangulatát adják vissza a kíséret atonális, tritónuszokkal átítatott üres kvartakkordjai. A gondolat mindhárom alkalommal egy anhemiton pentaton-hangkészlettel kezdődik, de mindhárom alkalommal pienn hangokkal egészül ki a dallam második fele. A kíséret központi, vissza-visszatérő f alaphangja, és a 8. valamint 20. ütemben megjelenő Asz-dúr akkord ad némi tonális viszonyítási pontot a hallgatónak, de a záró harmónia alfa-akkordot kirajzoló hangjai fenntartják a rövid töredék különleges hangulatát.

A Bertók László versére készült *Most* című dal 1970 elején készült el, és hat másik dalával együtt 1970. január 19-én a fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Napok alkalmából rendezett *Most* című irodalmi estjén lett bemutatva a pécsszabolcsi Puskin Művelődési Házban. A zongora széles, ritmikus, diatonikus mixtúra bevezetése és a repetáló, néhány hangos eol ének-dallam leginkább a korabeli könnyűzene hatását tükrözi. Az eleinte ereszkedő gesztusú kétütemes szakaszok a 7. ütemtől felfelé indulnak, és egy nagy domináns akkordot követően a második versszak kíséret nélkül kezdődik a 11. ütemben. A kíséret csak

a 15. ütemben csatlakozik, ötvözve az ereszkedő basszust az emelkedő dallammal. Az első versszak konvencionális akkordmeneteit másodszor kromatikus és bitonális harmóniák váltják fel, hogy kiemeljék a 19. ütem tetőpontját: „egy holdkomp, értekezlet, valami.” A záró ütemek lelassított ritmikával, szaggatott dallamvezetéssel helyezik a távolba a rövid dal befejezését.

A Heinrich Heine versre készült *Röpke álom* nem csak szövegében, de zenei stílusában is Schubert és Schumann koraromantikus dalainak világába vezet minket. A tisztán funkciós-tonális kompozícióban csupán néhány akkord árulkodik a zeneszerző koráról, így az 5. ütem dominánsába „beragadó” kis nónát, a 19. ütem utolsó kvartakkordját, és a 35. ütem furcsán beugratott dominánsát leszámítva leginkább egy stílusgyakorlatként jellemezhető a kompozíció. Érdekes megfigyelni, hogy a németes zenei stílus a prozodiára is kihatott, így a *hazugság, csalások, tűzött, szerelmünk* szavak erkeli magyartalansággal, felütéssel lettek megkomponálva.

Ugyancsak stilisztikai utazásra hív minket a Juhász Gyula versre készült *Szerellem?* című dal. A minimalista zongora bevezetőt követő harmóniamenetek és dallami invenciók a 19. századi nemzeti romantikus szerzeményeket és a 20. századi magyar nótákat, operetteket juttatják eszünkbe, melyet tovább erősít a jellegzetes bőkvintszext után érkező domináns félzáradék a 11–12. ütemben. A 29. ütemben nem csupán az előjegyzés változik – a fent vázolt stílusban oly tipikus *minore-maggiore* logika mentén – hanem a mű stílusa is. A szinkópáló kíséret, a szubtonális fordulat, majd a domináns utáni harmadik fokú akkord a 31–33. ütemben inkább a 20. századi rock-operákat idézi, melyekhez a 47. ütem szeptim-mixtúrái még egy kis dzsesszes ízt is adnak, mielőtt a minimalista kísérettel befejeződik a mű.

Mindig különleges, intim pillanata egy zeneszerzőnek, amikor családi vagy baráti körbe szánja kompozícióját, nem a széleskörű publikum számára. Egy ilyen momentum pillanthatunk bele a *Gügyü, gügyü* feldolgozás révén, amely József Attila 1925-ös versére készült feleségének 1986 Húsvétján. A zenei köntös egyszerűsége és a kíséret teljes hiánya tökéletesen visszaadja a gyermekvers morbid metamorfózisát. A didaktikus szó-lá-szó-mi intráda alapján akár egy létező gyermekdal is lehetne a kompozíció eleje: „Gügyü, gügyü Döncike, Nékem is van lányom, Éppen mint te picike, Meglátom a nyáron.” A 7. és 10. ütemben megjelenő alteráció még csak kromatizál, színezt, a szó görög értelmében, de a 11. ütemben

csatlakozó *b* hangot követően már teljesen átlényegül az eddigi karakter, és a megnyugtató és prognosztizálható szó-fá-mi-ré-dó záró skála helyett egy szűkített szeptim vezetőhangján szakad félbe a rövid, tréfás kompozíció: „Megfujtom a nyáron.”

Hangszeres művek

Hangszeres művei komponálásához inspirációt és motívációt jelentettek zenész barátai, így Dr. Varró Alexander, Kircsi László vagy Barth István egészen magáénak érezhette Hevesi műveit.

Első hangszeres műve a *Meditation* oboára és zongorára íródott 1964 telén. A címmel ellentétben a mű egy rapszodikus felkiáltással kezdődik, és a bitonális harmóniák fantáziaszerű dallamokkal és ritmusokkal tárulnak. A 4–5. ütem kromatikus ereszkedő mixtúrái és a szinkópáló mozgás dzsesszes hangulatot kölcsönöz az első dallamív végének. A 6. ütemben induló fokozást imitáció-kezdemények, szabad szólamvezetés, rapszodikus ritmusok és bolyongó, hiperkromatikus harmóniaváz jellemzi, mely a 18. ütem trilláján éri el tetőpontját. A 27. ütemben váratlanul megszűnik a kíséret, de a kromatikus bolyongás megmarad, és a strukturálatlan oboaszólamban a *disz* kivételével mind a tizenkét hang megszólal sűrű egymásutánban. A kadencia-szerű szóló végén pulzáló *fisz-moll* akkordok próbálnak témát formálni a 33–34. ütemekben, melyek variáltan meg is ismétlődnek a 37–38. taktusokban. A 40–41. ütem szekvenciáját követően ismét a rapszodikus, csapongó dallamok és harmóniák veszik át a szerepet. A 60. ütemben érkezik egy új, táncos karakter, melynek szabadon váltakozó 3/8-os és 2/8-os ütemei nem segítik a lüktetés kialakítását, habár a dallam mutat némi szekvenciális hasonlóságot a 60–64. és 65–68. ütemekben. A 72. ütemben induló tölcészerű szélesedés a 77. ütemtől ziháló tizenhatodokban folytatódik, elhozva a kadenciát, mely részleteiben megidézi a korábbi témák *Reihe*-szerű melodikáját. A 93–95. ütemek harmóniái a 96. ütemtől akkordingákba ágyazzák a szekvenciaszerűen emelkedő dallamot, ami a 103. ütemben kulminál. A kiszélesedő, szűkített, repetáló akkordokat követően egy rövid, négyütemes *fisz-moll* konklúzióval zárul a mű.

Hevesi 1965-ben komponálta egyetlen vonósnégyesét *Színek* címmel Dombay Győző festőművész versének inspirációja nyomán. A nyolc rövid tételből álló mű premierje 1965-ben Szigetváron volt, és több alkalommal is előadták

még Hevesi életében. Az első tétel címe „Fehér”, és valóban a látható fények összességének tisztaságát és ragyogását adja vissza az intonáló Á-dúr akkord fényessége. Az első szakasz egy felfelé ívelő pontozott figuráció és egy kupolás daktilus dialógusára épül, majd a 7. ütemben egy barokk stílust idéző, komplementer mozgású, szekundonként lépegető ereszkedő duett veszi kezdetét. A nyolcelemes szekvenciát a daktilusos kupola-motívum szakítja meg, és az intonáló Á-dúr oktavlépést követően egy sejtelmes a-moll nónakkordon ér véget a legrövidebb, mindössze 12 ütemes tétel. A „Sárga” az első hegedű szólójával indul, amely leginkább egy félszűk szeptimet ír körbe, amit a második hegedű imitál. Ezt követően a 10. ütemtől a téma elemeit szabadon fejleszti Hevesi. A tétel tetőpontját a 15. ütemben érjük el, ahol a repetáló diszsonáns akkord bő oktávját szűk oktávra „oldja” egy pillanatra Hevesi, majd a 23. ütemben a bevezető szólót megidéző motívum zárja a tételt. A „Narancs” *flageolet* hangjaihoz egy szűkített hármashangzatot körülíró lírai dallam társul, mely a 9. ütemtől teljesen át is veszi a tétel irányítását egy uniszónó indulással, és a tetőponti hang repetálása szakítja meg a tételt. A „Piros” szint Hevesi *h* hangra épülő kétkvintes pengetett akkordok formájában jeleníti meg. A *pizzicato* akkordok kontrasztjaként a 12. ütemben hosszú tartott hangok jelennek meg, melyek a 16. ütemtől egy uniszónó dallammá sűrűsödnek, végül a két karakter egymást váltva adja a tétel végkicsengését. A „Zöld” szín egy diatonikus és egy kromatikus recitáló dallam vívódásából keveredik ki, ez utóbbi augmentálva is megjelenik a tétel végén. Az „Ibolya” első nyolc üteme egy háromhangos dallam, és annak tükörfordítása közötti párbeszédre épül, majd a 9. ütemtől fragmentálódik a mű, és először anapestusos tizenhatodfigurációk, majd repetáló akkordok, de még egy új tizenhatodos dallam is felcsendül a következő mindösszesen kilenc ütem alatt. A tétel végül agónikus, hosszú hangokkal tűnik tova. A „Kék” szín oszlopszerű kvinttornyai alatt egy lírai dallam jelenik meg. Az előző tételekhez hasonlóan számos új zenei elemet hallhatunk a folytatásban, melyek legfeljebb csak elemeiben kapcsolhatóak az eredeti dallamhoz, és az „Ibolya”-hoz hasonlóan itt is fájdalmasan diszsonáns, hosszú akkordok zárják a tételt. A „Fekete” folyamatosan fejlődő, kromatikus, felütéses, szűk ambitusú sóhajai és az imitációs szerkesztés óhatatlanul is Bartók *Zenéjének* első témáját juttatják eszünkbe. A fúgaszerű imitációs építkezés már a negyedik szolam belépésével egyből *strettává* sűrűsödik, és a mindösszesen 21 ütemes fughetta a rendkívül diszsonáns harmóniakat követően egy melegséget árasztó B-dúr szeptimakkorddal zárja a tételt és a vonósnégyest.

2. ábra. Hevesi *Fekete* tételének és Bartók *Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára* művének kezdő ütemei

A *Bagatell* zongorakompozíció 1988. február 13-án készült lányának, Hevesi Flórának a tizedik születésnapjára. A legördülő terctornyok diatonikus szeptimeket rajzolnak élénk g-mollban. A dallam lüktetése meglehetősen különös, hiszen a 3/4-es metrumban felütéssel induló három nyolcados csoportokat találunk, melyek egy vezetőhang nélküli domináns akkord felé tartanak. A 9. ütemtől repetáló akkordok enyhe kromatikával szakítják meg az éteri, etűd-szerű felbontásokat, de a 15. ütemtől ismét visszacsatlakozunk a nyitó téma második felébe, ezúttal egy üres, terc nélküli dominánson várjuk a folytatást. A 19. ütemtől induló 2:1-es distancia töredékek az egészhangú skála hangjain emelkedve szekvenciát hoznak létre. A dallam szinkópálva és tükörfordításban kíséri önmagát előbb negyedekben, majd sűrítve, hármas nyolcadcsoportokban. A 27. ütemtől ritmikus repetitív akkordok hozzák el a tetőpontot, melynek centrális hangköze a tritónusz, de mielőtt kiteljesedhetne ez az új téma, a 34. ütemben, váratlanul visszatér a bevezető, és hagyja nyitva a rövid kompozíciót az üres, terc nélküli domináns akkordon.

Különleges zenei világba kalauzol el minket A *Cirkusz – In memoriam* K.F. címet viselő zongorakompozíció, amelynek címe feltehetően Karinthy Frigyes A *cirkusz* című novellájára utal. 1997. május 15-én készült el „Varró Alexander »jobb« balkezére,”⁹ habár a kompozíció tág fekvésű szakaszai technikailag még egy kétkezes előadás esetén is kényelmetlen feladatot jelenthetnek egy zongoristának. A teljes mű két, egymással kontrasztáló zenei anyagra épül, melyek egyre jobban egymásba fonódnak. Az egész műre meglehetősen rideg hangulatot vetít ki Hevesi, melyet a tritónusz és a tiszta kvart váltakozása, valamint a belőlük épülő szűk oktávos harmóniak határoznak meg. Elsőre fantáziaszerűnek hat a mű első szakasza, de a jól kivehető 8+8+10 ütemes tagolás

9 Dr. Varró Alexander, bolgár származású, de Pécsen élő orvos, zongoraművész, aki egy 1991-es idegsérülése következtében balkezes zongoraművészi karriert folytatott.

bar-formára emlékeztető szerkesztése mégiscsak ad egy formai egységet a bevezető ütemeknek. Az ereszkedő, szabadon alterált, fanfár-szerű kvart-*arpeggio*-k komor hangulatot kölcsönöznek a mű kezdetének. A mű hangnemenküliségét tovább erősíti a nyugvóakkordokhoz átvezető egészhangú dallamfoszlány is. Az első sorozat még megnyugszik a moll nónakkordot körülíró, *f* basszus felett repetáló akkordokon a 6. ütemben, másodsorban azonban már egy említett szűkített oktávós harmónia jelenik meg, felerősítve a szakasz agónikus hangzását. A 13. ütemtől induló *abgesang* érzést nyújtó szakaszban a felfelé törő *arpeggio*-k jól hallhatóan különböznek a nyitó harmóniáktól, a decimára lévő kerethangok azonban adnak némi visszacsatolást a *stollen* szakaszokhoz. A 17. ütemtől valóban visszatérnek a kezdő harmóniák, és az első szakasz zárásaként Hevesi ötvözi a 4–6. és 10–12. ütemek nyugvóakkordjait, ezzel egy kéttercű dominánsnak éreztetve a 20. ütemtől repetáló záróakkordot. A rapszodikus, atonális bevezetés kontrasztjaként a 23. ütemtől egy keringő szólal meg, amely azonban kissé „sántít” 5/4-es lüktetésével. Habár a megjelenő harmóniák rokonságot mutatnak a korábbi szakasszal, az *esz* orgonapont, és az *ostinato*-szerűen lüktető *d-asz* tritónusz mégiscsak egy diatonikusabb hangulatot kölcsönöz a második résznek. A négyütemes bevezetőt követő tizen-négy ütem, és annak variált megisméltése felidézi a bécsi keringők világát, azonban a második csúcspontot követően az 55. ütemben villámcsapásszerűen szakítja meg ezt a hangulatot a nyitó *arpeggio* visszaidézése. Az 56. ütemtől aszimmetrikusan fejleszti tovább Hevesi az eredeti témát, és a nyitó *arpeggio* visszaidézését követően a 72. ütemben váratlanul megszakad a keringő. A 73. ütemtől ismét kétszer 14 ütemben hallhatjuk a keringő variációját. Az *esz* orgonapont és a dallam felett ezúttal bitonális hármashangzatok szólalnak meg. A 101. ütemben újra visszatér a fanfár-szerű nyitó *arpeggio*, majd ezt követően Hevesi a keringő dallamának záró hangjait ötvözi az akkordfelbontásokkal. Ezúttal valóban rapszodikus, fantázia-szerű szerkesztés hallhatunk, hiszen a hétütemes témát követően újra megjelenik az ereszkedő *arpeggio* motívum, majd egy 7+8 ütemes fejlesztést követően az akkordfelbontásokkal felvezetve szakad meg a mű a 130. ütemben egy már jól megszokott szűkített oktávós harmóniával. Ezt követően a keringő távoli felidézésével zárul a mű, melynek moll-kvartszext lecsengése mégiscsak megnyugtató befejezést ad a feszültséggel teli műnek.

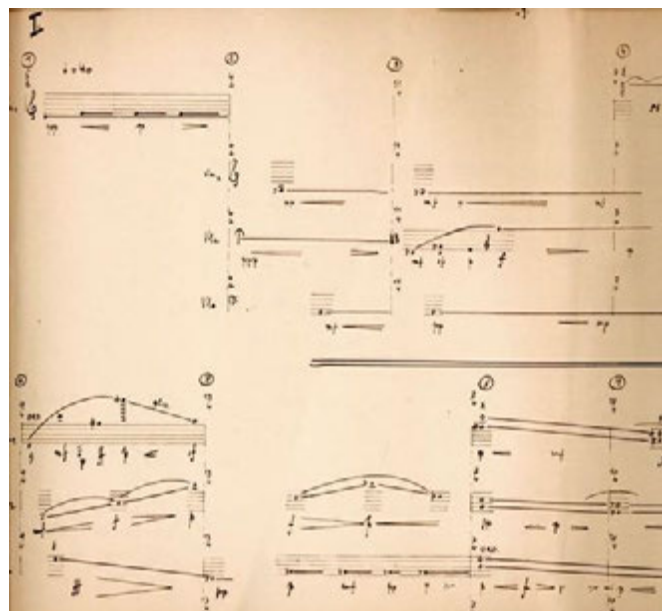
3. ábra. Hevesi *Alkalmi zenéjének* 16. üteme, és Bartók *A csodálatos mandarin* művének 54. ziffere

Az *Alkalmi zene* fuvolára Barth Istvánnak 1997. október 19–20-án készült el szóló fuvolára. A komponálás alkalmá Bocz Gyula *Áldott Madonna* szobrának avatása volt, ahol Barth István be is mutatta a művet 1997. november 30-án Felsőegerszegen. Az intonáló, függőyszerűen ereszkedő anapestusok egyre szűkülő ambitusban érkeznek nagy szeptim, kis szeptim, majd szűk szeptim kerettel. A 3. ütemtől előkés orgonapont felett, augmentált értékekben hallhatjuk a „Boldogasszony anyánk” kezdetű népének első két sorának parafrázisát. A 9. ütemtől egy kromatikusan mozgó, trilla-szerű kvintolás motívumot fejleszt Hevesi, majd egy bartóki anapestus-párt követően egy nagytriolán szélesedik ki a mű. A 18. ütemtől rondótéma-szerűen visszatér a bevezető motívum, majd a 20. ütemtől egy új, *Reihe*-re emlékeztető atonális melódiát fejleszt Hevesi. A 26. ütemben ismét a nyitó ütemek rövid, jellegzetes motívumát hallhatjuk, amit a 9. ütemtől már hallott kvintolás anyag variációja követ. A 32. ütemben egy ütembe sűrítve jelenik meg a nyitótéma, és újra hallhatjuk az ősi magyar himnusz¹⁰ első dallamsorát, de azonnal tovább is vezeti Hevesi ezt egy újabb *Reihe*-szerű zenei anyagba. Ez nem mutat közelebbi rokonságot a 20. ütemtől hallott anyaggal, viszont itt – szemben a korábbi hasonló szakasszal – valóban mind a tizenkét hang megszólal az öt ütem alatt, mégha nem is serialista szigorral. A 41. ütemben még utoljára visszatér a nyitó gondolat, és a 43. ütemtől a már ismerős Mária-ének zárja a művet: először szólamcserével az első dallamsor, majd újra a felső szólamba helyezve az ének zárósora csendül fel.

¹⁰ Noha a 19. századig nem volt hivatalos magyar himnusz, a katolikusok nemzeti himnusként énekelték a *Boldogasszony* anyánk kezdetű népéneket.

Összességében egy rendkívül színes és érdekes életművet hagyott hátra Hevesi András, melyben tükröződik az a széles zenei spektrum, amellyel ő évtizedeken keresztül dolgozott a különböző színházakban, zenei együttesekben. Fentebb elemzett kórusművei, hangszeres darabjai mind bizonyítékai eme eklektikus életműnek, melyekben a romantikus harmóniavilágtól a dzsesszen keresztül a szerialista Reihe-k hangulatáig sokféle zenei stílusréteg felfedezhető. A legtöbb műre jellemző a minimalizmus, a sokszor alig 20–30 ütemes kompozíciók szi-kár tömörséggel szólnak a hallgatósághoz. Sok műben ötletes és eredeti zenei elképzelésekkel találkozunk, de vannak művek, melyek fragmentáltságuk, amorf szerkesztésük miatt nehezen érthetőek. Az ígéretes, egyedi témák és izgalmas harmóniai fordulatok csak ritkán érik meg a valódi szintézist, így sok kisebb műre a vázaltszerűség, a kidolgozatlanosság is jellemző.

Hevesi a fenti kompozícióiban szívesen használta a 20. század új zenei eszköztárát, különösen szerette a szűkített és bővített oktávós harmóniakat, a tritónuszok és szekund-disszonanciák frekventált használatát, a befejezetlenséget és a meglepő fordulatokat, de egy másik oldalát is megismerhettük az olyan nagyromantikus művek révén, mint a Schubert-dalokra emlékeztető *Röpke álmom*, vagy a népének-szerű, fent nem részletezett *Hamvazószerda* Thomas Stearns Eliot szövegére.

147. William Bukov^y *Contractus: Quartetto d'archi* című művének (Paris, 1964–1965) kottarészlete Hevesi hagyatékában.

ZENEMŰVEK

1964

Juhász Gyula: *Fák* című versének megzenésítése, háromszólamú női kar
Megjelent: Pécs, Városi Tanács VB. házi soksz., 1964, 4 l.

Bükkösi László: *Sisyphos* című bábpantomim zenéje, Békéscsaba, Országos Bábfesztiválon
zeneszerzői 1. díj

Meditation, oboa–zongora

1965

Balázs Béla: *A fekete korsó* című árnyjáték zenéje

Erdős János: *Ketten: Nonfiguratív bábpantomim* zenéje

Dombay Győző: *Színek* című versére vonósnégyes

Először előadták: 1965 Szigetvár

Másodszor előadták: 1968. április 5. Technika Háza kiállítás megnyitó

További előadások: Dombay Győző és Dechandt Antal (2005–6) kiállításainak megnyitóján

Juhász Gyula: *A munka* című versének megzenésítése.

Ajánlás: A Pécsbányatelepi Bányász Férfikarnak és karnagyának, Ivásivka Mátyásnak

1966

Erdős János: *Kaméleon* című bábpantomim zenéje

Bemutató: pécsi József Attila Művelődési Ház Fekete Színháza, Országos Bábfesztiválon
zeneszerzői 1. díj

Félicien de Mênil: *La espero* című versének megzenésítése, vegyeskar.

Megjelent: Pécs, Tempo sokszorosító, 1966, 1 l.

József Attila: *Lépte könnyű...* című versének megzenésítése

1967

Oboa-quartett

Előadták: Cziráki József oboa, Kovács Előd hegedű, Sirok Angyalka hegedű, Gál Zoltán
zongora, 1967. február 19. Kaposvár, Kamarazene Fesztivál (148. kép)

Balogh Beatrix: *Hupikék Péter* című bábjáték zenéje

Bemutató: Bóbita Bábegyüttes, Pécs Város Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpad,
rend. Kós Lajos

Kádár Kata című népballadafeldolgozás pantomimjátékának zenéje kamarazenekarra

Bemutató: Fekete Színház, rend. Erdős János; a III. Országos Bábfesztiválon zeneszerzői 1. díj

ABA

Előadta Varró Alexander, Pécs, 1967. augusztus 26.

B bagatell

Előadta Tényi Zoltán, Pécs, 1967. augusztus 26.

Rondo négykézre

Előadta Tényi Zoltán és Varró Alexander, Pécs, 1967. augusztus 26.

8 kézre

Előadva: Pécs, 1967. augusztus 26.

Tóth László: *Virágosonás* című, ötévesen írt versének megzenésítése

Kalidásza: *Urvasi és Szenszuke: Gappó és lánya* című kabuki drámák zenéje

Bemutató: Pécs város Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpadán, 1967. december 17.,
rend. Bécsy Tamás

1968

Tennessee Williams: *A tetovált rózsza* című drámájához kísérőzene

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1968. február 16., rend. Nógrádi Róbert

Néger spirituálé

Bemutató: Pécsi FMSZ „Janus Pannonius” leány-kamarakórusa, 1968. április 6., III. Országos Kamarakórus fesztivál, Pécs, Liszt Ferenc hangversenyterem (149. kép)

Három kórusmű / Három ének nőikarra: Dália; Radnóti Miklós: *Engedj meghalnom*;

József Attila: *Ringató*. Női karra.

Előadta: 1968. április 24-én a Pécsi Tanárképző Főiskola koncertjén a Sinkovits Georgette-vezette női kar. (150. kép)

További előadás: 1968. december 8. A Pécsi Tanárképző Főiskola vegyes- és nőikarának hangversenyén. Megjelent: Pécs, Szikra ny., 1968, 4 l.

Mándy Stefánia: *Dal a cinóberpiros madárról* (Október jó, s leszáll egy cinóberpiros madár...) című versének megzenésítése, vegyeskar

Bemutató: 1968. december 10. A Pécsi Nevelők Háza Kamarakórus fennállásának 10. évfordulóján tartott jubileumi hangversenyén a Liszt Ferenc Hangversenyteremben.
Megjelent: Pécs, Pécsi Tempó házi sokszorosító, 1968, 7 l.

1969

A Szépen folyik a víz... és a Margit körúti fogházban című munkásmozgalmi dalok nagyzenei meghangszerelése

Bemutató: 1969. március 1., díszünnepség a Tanácsköztársaság 50. évfordulója alkalmából

Mark Twain – Király Dezső – Arató Károly: *Tom Sawyer kalandjai* című zenés vígjáték zenéjének komponálása

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1973. január 15., rend. Karinthy Márton

Michel André – Fényes Szabolcs – Szenes Iván: *Lulu* című zenés vígjáték hangszerelése

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1969. április 3., rend. Babarczy László

Varga Csaba: *Kiáltás és könyörgés* című versének megzenésítése, vegyeskar,
Pécs, 1969. december 16–17.

Vargha Károly: *Térj a mélybe...* című versének megzenésítése. Lento, vegyeskar, „a capella” kórusmű
Megjelent: Pécs, Városi Tanács VB. házi sokszorosító, 1969, 8 l.

Megjelent még: Kórusművek családi ünnepekre, szerk. Steiner Béla, Szeged, Csongrád Megyei Tanács VB Művelődési Osztály, 1973, 16–17.

Vargha Károly: *Vár a sír...* című versének megzenésítése. Marcia funebre, vegyeskar

Megjelent: Pécs, Városi Tanács VB. házi sokszorosító, 1969, 8 l.

Megjelent még: Kórusművek családi ünnepekre, szerk. Steiner Béla, Szeged, Csongrád Megyei Tanács VB Művelődési Osztály, 1973, 14–15.

MEGHÍVÓ

a Pécsi Zeneművészeti Szakiskola
közteréhez tartozó zeneiskolák
növéndékeinek

KAMARAZENE FESZTIVÁLJÁRA

Kaposváron, 1967. február 19-én
délélőet fél 10 órakor
a zeneiskola hangverseny termében

9. Telemann: **G-dúr Kánon-szonáta**
I. III. tétel
Csilling Gyöngyi, hegedű
Csilling Mária, hegedű

10. Járdányi: **Szonatina**
Csilling Gyöngyi, hegedű
Csilling Mária, hegedű
Nagy Julianna, zongora
(Zalasszentgrót)

11. J. Haydn: **D-dúr trió**
Bojt István, zongora
Hegedűs Szabolcs, hegedű
Büttner István, gordonka

12. Szokolay: **Gyermek-quartett**
Közonits Mária, zongora
Nagy Péter, hegedű
Horváth Rudolf, hegedű
Liptai Éva, gordonka

13. Händel: **Koncert-ária**
Horváth Mária, ének
Hegedűs Szabolcs, hegedű
Büttner István, gordonka
Bojt István, zongora
(Nagykanizsa)

14. Hevesi A.: **Oboa-quartett**
Czirák József, oboa
Kovács Előd, hegedű
Mirok Angyalika, hegedű
Keszthelyi Lajos, zongora *Gál Zsolt*

15. Benedikt: **A cigánylány és a madár**
Hauser Mária, ének
Lakat Zoltán, furuta
Kaposvári József, zongora

16. Mendelssohn: **Egy szót keres...**
Hauser Mária, ének
Biro József, ének
Kaposvári József, zongora
(Komló)

17. Corelli: **Szonáta I—II. tétel**
Sárossi Gábor, hegedű
Takács Anna, hegedű
Lippó Judit, gordonka
Bédy Rita, zongora
(Ménfőcsanak)

148. A kaposvári Kamarazene Fesztivál meghívója, amelyen előadták Hevesi Oboa-quartettjét, 1967. február 19.

OROSHÁZI „PETŐFI” MŰVELŐDÉSI HÁZ
MADRIGÁL-EGYÜTTENSE

- Szokolay S.: Bücsü Kodály Zoltántól (Bemutató) (Gyászzenes Bersegyi D. és Kodály Z. kévszemélyi nyomán, orgonakísérettel)
- Lassus: Jubilate Deo
- Monteverdi: Singsang con le stelle
- Morley (Szokolay B.): Tavasz tánc (Now is the month of Maying)
- Orff: Odi et amo
- Distler (Szokolay B.): Béke-chorál (Verleih uns Frieden)
- Szokolay S.: Egervár viadaláról való ének, (Bemutató Tinódy Lantos S. dallama nyomán)
Karnagy: Szokolay Bálint

S Z O N E T

PÉCSI FMSZ
„JANUS PANNONIUS” LEÁNY-KAMARAKÓRUSA

- Trasler—J. Pannonius (Csocha Gy.): Bizál a jóvődben! (Bemutató)
- Bertók: Tavasz
- Fouleac: Ave verum corpus
- Hevesi A.: Néger spirituálé
- John Hind—Shakespeare (Rissa E.): A házál dala (A Shakespeare Song)
- Sztravinszkij—Dr. Nijéd E.: Őz (Ovszoj)
- Hudemith—Tylor (Kisbétény) M.: Dal a muzsikáról (Lied von der Musik)
Karnagy: Irasika Mária

KOMÁROM MEGYEI KISZÖV
„MONTEVERDI” KAMARAKÓRUSA

- Van Berekem: O Jesu Christo
- Monteverdi: Cer mio
- Monteverdi: Io mi son giovine
- Gárdonyi—Babits: Ruggel hat óra
- Bárdos—M. Kerekes: Strigoni Fata (Esterwom somaró)

Karnagy: Hanyadi Zoltán

**III. ORSZÁGOS
KAMARAKÓRUS FESZTIVÁL
PÉCS 1968**

149. A III. Országos Kamarakórus Fesztivál programfüzete, amelyen Hevesi részt vett a Pécsi Kamarakórusal, Pécs, 1968. április 6–7.

Vargha Károly: *Célhoz értél...* című versének megzenésítése. Moderato, vegyeskar
 Megjelent: Pécs, Városi Tanács VB. házi sokszorosító, 1969, 8 l.
 Megjelent még: Kórusművek családi ünnepekre, szerk. Steiner Béla, Szeged, Csongrád
 Megyei Tanács VB Művelődési Osztály, 1973, 18-20.

Bohuslav Ondráček – Jan Schneider: *Gentlemanek* című beat muscal áthangszerelése
 Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1969. május 23., rend. Sik Ferenc

Majláth Júlia – Abai Pál: *Ne szóljatok bele* című zenés vígjáték nyitányának és
 betétszámainak áthangszerelése
 Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1969. november 21., rend. Holl István

Meditáció

Bemutató: 1969. november 18. Kircsi László és Szkladányi Péter hangversenyén a Liszt Ferenc
 hangversenyteremben. (151. kép)

Bertók László: *Egyenesek* című versének megzenésítése

Bemutató: 1969. november 22. A Pécsi Nemzeti Színház Stúdiósínpad Jelenkor-estjén (152. kép)
 A pécsi körzeti TV Stúdió *Szavak a sűgőlyukból* című, Bertók László munkásságát bemutató
 filmjében, 1982, rend. Bükkösi László.

Kalász Márton: *Éjjeli fürdés* című versének megzenésítése

Bemutató: 1969. november 22. A Pécsi Nemzeti Színház Stúdiósínpad Jelenkor-estjén

Makay Ida: *Párbeszéd* című versének megzenésítése

Bemutató: 1969. november 22. A Pécsi Nemzeti Színház Stúdiósínpad Jelenkor-estjén

Pákolitz István: *Gyökér* című versének megzenésítése

Bemutató: 1969. november 22. A Pécsi Nemzeti Színház Stúdiósínpad Jelenkor-estjén
 További bemutató: Magyar Televízió Sanzonról sanzonra 72/X. műsorában, 1972. október

Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde* című darab zeneösszeállítása

Bemutató: Pécs város Doktor Sándor Művelődési Ház Irodalmi Színpad, 1969. november 10.,
 rend. Bécsy Tamás

1970

Bertók László: *Most kellene a szeretet* című versének megzenésítése

Bemutató: 1970. január 19. A fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Ifjúsági Napok
 alkalmából rendezett, *Most* című irodalmi estjén 18 órától a pécsszabolcsi (mecsekszabolcsi)
 Puskin Művelődési Házban, majd 19 órától a komlói Zrínyi Művelődési Házban
 A pécsi körzeti TV Stúdió *Szavak a sűgőlyukból* című, Bertók László munkásságát bemutató
 filmjében, 1982, rend. Bükkösi László.

Galambosi László: *Csillagpehely* című versének megzenésítése

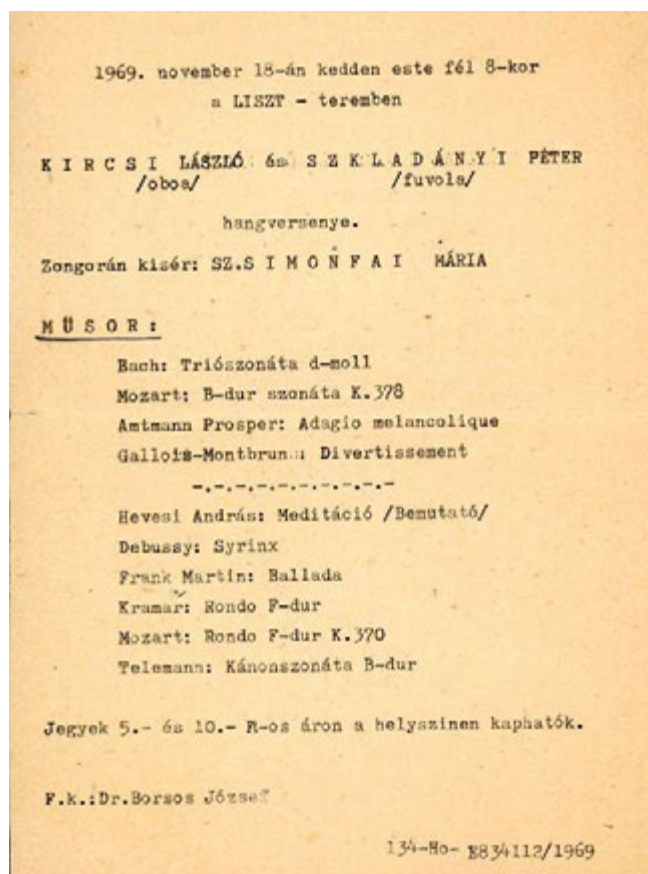
Bemutató: 1970. január 19. A fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Ifjúsági Napok
 alkalmából rendezett, *Most* című irodalmi estjén 18 órától a pécsszabolcsi (mecsekszabolcsi)
 Puskin Művelődési Házban, majd 19 órától a komlói Zrínyi Művelődési Házban
 Galambosi László verseiből *Rózsavértben* címmel 1981 decemberében tévéműsor, rend.
 Bükkösi László

Bertók László: *Felhő játszik* című versének megzenésítése

Bemutató: 1970. január 19. A fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Ifjúsági Napok
 alkalmából rendezett, *Most* című irodalmi estjén 18 órától a pécsszabolcsi (mecsekszabolcsi)
 Puskin Művelődési Házban, majd 19 órától a komlói Zrínyi Művelődési Házban
 A pécsi körzeti TV Stúdió *Szavak a sűgőlyukból* című, Bertók László munkásságát bemutató
 filmjében, 1982, rend. Bükkösi László.

150. A Pécsi Tanárképző Főiskola koncertének meghívója, amelyen a Sinkovits Georgette vezette női kar előadta Hevesi *Három ének női karra* című szerzeményét, 1968. április 24.

151. Kircsi László és Szkladányi Péter hangversenyének programja, amelyen elhangzott Hevesi *Meditáció* című műve a Liszt Ferenc hangversenyteremben, 1969. november 18.

Bebesi Károly: *Vetkőző* című versének megzenésítése

Bemutató: 1970. január 19. A fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Ifjúsági Napok alkalmából rendezett, Most című irodalmi estjén 18 órától a pécsszabolcsi (mecsekszabolcsi) Puskin Művelődési Házban, majd 19 órától a komlói Zrínyi Művelődési Házban

Bertók László: *Mi marad meg* című versének megzenésítése

Bemutató: 1970. január 19. A fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Ifjúsági Napok alkalmából rendezett, Most című irodalmi estjén 18 órától a pécsszabolcsi (mecsekszabolcsi) Puskin Művelődési Házban, majd 19 órától a komlói Zrínyi Művelődési Házban

A pécsi körzeti TV Stúdió *Szavak a sűgőlyukból* című, Bertók László munkásságát bemutató filmjében, 1982, rend. Bükkösi László.

Bebesi Károly: *Május* című versének megzenésítése

Bemutató: 1970. január 19. A fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Ifjúsági Napok alkalmából rendezett, Most című irodalmi estjén 18 órától a pécsszabolcsi (mecsekszabolcsi) Puskin Művelődési Házban, majd 19 órától a komlói Zrínyi Művelődési Házban

Makay Ida: *Ballada az öregasszonyról* című versének megzenésítése

Bemutató: 1970. január 19. A fiatal pécsi írók „MI 68” csoportjának a Forradalmi Ifjúsági Napok alkalmából rendezett, Most című irodalmi estjén 18 órától a pécsszabolcsi (mecsekszabolcsi) Puskin Művelődési Házban, majd 19 órától a komlói Zrínyi Művelődési Házban

Ábrahám Pál: *Bál a Savoyban* című revue-operetthez három partitúra hangszerelése és két revue-szám komponálása

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1970. október 2., rend. Sík Ferenc

Jacques Deval: *A potyautas* című zenés vígjáték áthangszerelése 15 fős zenekarról 2 zongorára, 1 dobra és 1 bőgőre

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1970. december 5., rend. ifj. Kőmives Sándor

Samuel Marsak: *Bűvös erdő* című mesejátékhoz kísérőzene komponálása

Bemutató: 1970. október 30., Pécsi Nemzeti Színház, rend. Sík Ferenc (153. kép)

1971

Ignác Rózsa (írta) – András Béla (zenét szerezte): *Csipkerózsika* című zenés darab áthangszerelése

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház kamaraszínpad, 1971. március 21.

René de Obaldia: *Vadnyugati szél* című darabhoz kísérőzene és dalbetétek komponálása

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1971. november 19., rend. Sík Ferenc

Ad Martem, precatio pro pace című kórusmű Janus Pannonius halálának 500. évfordulója alkalmából

Bemutató: 1972. április 6. A pécsi Nevelők Háza kamarakórusa az V. Országos Kamarakórus Fesztivál ünnepélyes megnyitóján

További előadás: 1972. április 29. – május 2. között a pécsi Nevelők Háza kamarakórusa Jambolban (Bulgária) az Arany Diana fesztiválon.

Örkény István: *Macskajáték* című tragdikomédiájának zenéje

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1971. május 14., rend. Babarczy László.

1972

Kálmán Imre: *Az obsitos* című operettje teljes zenei anyagának áthangszerelése

Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1972. február 18., rend. Fényes Márta

JELENKOR

1

1969-70

SZÍNHÁZELMELETI SZOROZAT
I. rész:
A KOZONSEG

A műsorban résztvevő művészek:

- Ranocsek Mária
- Szabó Tünde
- Bácsa György
- Gyóni Emőke
- Kovács Péter
- Kisvárdy György
- Kovács Dénes
- Dr. Kémény Sándor
- Dr. Békés István
- Dr. Pécsei Balázs
- Dr. Árkai László
- Orbán Tibor

Pákolitz István verse **NYUGTALAN**

Csorba Győző verse **AZ ÚR KÖZÖBÉN**

Bertha Balcsa regellője **A LANYORZÓ**

Pál József verse **FORRASOK**

Ócslombasi László verse, Szabó László zenéje **HÖFÉHER FESZKE VAGY**

Kalász Márton verse **VIOLA D'AMOUR**

Arató Károly verse, Károly Róbert zenéje **HIANY**

Thiery Arpad törtéje **ÚJ VÁROSRESZ – ÚJ ÉLETFORMA**

Arató Károly verse, Károly Róbert zenéje **AZ ÚJ VILÁG**

Weöres Sándor verse **ALOM A REGI PÉCSRŐL**

Bertók László verse, Hevesi András zenéje **EGYENESEK**

Déry Tibor törtéje **JEGYZET A BALATONRÓL**

Kalász Márton verse, Hevesi András zenéje **ÉJJEI FÜRDÉS**

Weöres Sándor verse **BESZÉLOETÉS A JOSBARLANGOAL**

Kemenyóczy Dezso verse

A MUZEUMBAN KIALLITOTT BIKABALVÁNY GIPSZMASOLATA JOY BESZEL

Kolozsvári Grandpierre Emil szociográfija

A KEINEMU TARSADALOM, AVAGY A NO HÉLYZETE KORUNKBAN

Tuskés Tibor törtéje **VALLOMÁS A VÁROSROL**

Ludsz Pál verse **PÉCSI PILLANAT**

Szűnet

Thiery Arpad mikrodramája **A VONAT**

Makay Ida verse, Hevesi András zenéje **PÁRBESED**

Takács Gyula verse, Kovács Péter zenéje **LESETT ES JOTT**

Ilyés Gyula törtéje **AMERIKA**

Arató Károly verse, Szabó László zenéje **CARMINA BURANA**

Csorba Győző verse **SETA ES MEDITACIO**

Pákolitz István verse, Hevesi András zenéje **GYÖKÉR**

152. A Pécsi Nemzeti Színház Stúdiószínpad Jelenkor-estjének programja, ahol elhangzott Hevesi négy műve: *Egyenesek* (Bertók László verse), *Éjjeli fürdés* (Kalász Márton verse), *Párbeszed* (Makay Ida verse), *Gyökér* (Pákolitz István verse), 1969. november 22.

Szamuël Marsak

BŰVÖS ERDŐ

mesejáték 3 felvonásban

Fordította: Békés István
Zenéjét szerezte: Hevesi András
Diszlet és jelmezterv: Pinyó Gusztáv
Koreográfia: Bognár Miklós
Maszkmeister: Léka László
A rendező munkatársa: Buesky Csilla

Szereplők:

Mostoha	-----	Bácsa Éva
Edeslány	-----	Solyom Kati
Tamara, a mostohalánya	-----	Vári Éva
Királynő	-----	Szabó Tünde
Hüvelyesternő	-----	Péter Gázi
Kanórkés	-----	Galambos György
Testőparancsnok	-----	Sipeki Tibor
Öreg Katona	-----	Mendelényi Vilmos
Professzor	-----	Dr. Kémény Sándor
Hólló	-----	Bódis Irén
Róka	-----	Somody Kálmán
December	-----	Faludy László
Január	-----	Filóp Mihály
Április	-----	Kiss István
Július	-----	Kemény Eszter
Október	-----	Karádi Judit
I. Mókus	-----	Horváth Irén
II. Mókus	-----	Rudnyánszky Judit
Nyuszi	-----	Prepeliczay Annamária

Rendezte:
Sük Ferenc

SZAMUEL MARSAK:

BŰVÖS ERDŐ

mesejáték

1970-71.

75.

PÉCSI NEMZETI SZÍNHÁZ

ÉVAD

153. Szamuil Jakovlevics Marsak: *Bűvös erdő* színlapja, zeneszerző Hevesi, rend. Sük Ferenc, bemutató 1970. október 30.

Christian-Aristide Charpentier: *Múló idők hegedűje* című gyermekdarab kísérőzenéje
Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1972. október 15., rend. Szivler József

Juhász Gyula: *Levelem* című versének megzenésítése
Bemutató: Magyar Televízió Sanzonról sanzonra 72/X. műsorában, 1972. október

E. Braginszkij – E. Rjazanov: *Munkatársak* című vígjátékhoz zene és hangeffektusok
összeállítása
Bemutató: 1972. november 10.

1973

Vargha Károly: *Légy boldog* című versének megzenésítése, vegyeskar.
Megjelent: Pécs, Tempó soksz., 1973, 11.

Galambosi László: *Nélküled* („Elbújt előlem minden, ami volt...”) című versének megzenésítése,
vegyeskar.
Megjelent: Pécs, Tempó soksz., 1973, 11.

Galambosi László verseiből *Rózsavértben* címmel 1981 decemberében tévéműsor, rend.
Bükkösi László

Juhász Gyula: *Szerelem?* című versének megzenésítése

Novotny Gergely: *Az országutak iskolája* című színpadi játék kísérőzenéjének, betétdalainak
összeállítása
Bemutató: Pécsi Nemzeti Színház, 1973. március 14., rend. Sík Ferenc

Datálatlan (feltehetően 1964–1973 között)

Ave Maria... kórusmű

Kegyetlen vagy hozzám...

Babits Mihály: *Mit kell itt még szerelem* című versének megzenésítése

Chopin: *Valse brillante* egy kézre átírva Varró Alexandernek (Szasó)

T. S. Eliot: *Hamvazószerda* [VI. rész utolsó szakasz, Vas István ford.] című versének
megzenésítése Antal Tibornak 70. születésnapjára

Galambosi László: *Citera* című versének megzenésítése

Galambosi László verseiből *Rózsavértben* címmel 1981 decemberében tévéműsor, rend.
Bükkösi László

H. Heine: *Röpke álom* című versének megzenésítése

Janus Pannonius: *Békéért (Pro pace)* című verse magyar fordításának megzenésítése

József Attila: *Ki-be ugrál...* című versének megzenésítése

Ladányi Mihály: *Szerelemből szerelembé* című versének megzenésítése

Papp Lajos: *Ballada és mondogató* című versének megzenésítése

Radnóti Miklós: *Tél* című versének megzenésítése

Weöres Sándor: *Anyámnak* című versének megzenésítése

Weöres Sándor: *Cseremisiz dalok III.* című versének megzenésítése

Weöres Sándor: *Száncsengő* című versének megzenésítése

1974

Tirso de Molina: *A zöldnadrágos lovag* című vígjátékhoz kísérőzene
Bemutató: Gyulai Várszínház, 1974. július 20–29., rend. Miszlay István

1975

Bertolt Brecht: *A kaukázusi krétakör* című dráma zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1975. október 2., rend. Ascher Tamás

1977

Csepreghy Ferenc: *Piros bugyelláris* című népszínmű zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1977. január 7., rend. Szőke István

Alan Alexander Milne: *Micimackó* című könyvből készült zenés darabhoz komplett zenét szerez a Karinthy-féle fordításban szereplő versekre: *nyitány; Erdei körökben az a nézet; Megmondták a költők régen; Trallala, trallala pritty, pretty prütty; Ki találta meg Füles farkát; Bármerre nézek; Nyáron nyaralok, télen telelek; Hétfőn, mikor a hőség rekkenő; Daloljatok a kedvemért; Indulnak a hős sarkfelfedezők; Háromszor hurrá; finálé.*
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1977. január 19., rend. Ascher Tamás

William Shakespeare: *Troilus és Cressida* című színmű zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1977. február 18., rend. Babarczy László

Várady Szabolcs – Fodor Géza: *Merszi! avagy Sipov kalandjai* c. tragikomédia zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1977. április 10., rend. Ascher Tamás

Jurij Olesa: *A három kövér* c. mesejáték zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1977. november 24., rend. Zsámbéki Gábor és Lengyel Pál

Ödön von Horváth: *Mesél a bécsi erdő* zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1977. december 9., rend. Ascher Tamás

1978

Molière: *Képzelt beteg* című komédia zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1978. január 20., rend. Szőke István

Móricz Zsigmond: *Rokonok* című színpadi játék zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1978. április 14., rend. Babarczy László

Bertolt Brecht: *A szecsuáni jólélek* zenéje 15 szám hangszerelésével
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1978. szeptember. 29., rend. Ascher Tamás

Florimond Roger Hervé: *Nebáncsvirág* c. bohózatos operett hangszerelése
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1978. október 13., rend. Gothár Péter

Leonard Bernstein – Hugh Wheeler: *Candide* c. musical hangszerelése
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1978. december 22., rend. Gazdag Gyula

1979

Witold Gombrowicz: *Esküvő* c. színmű zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1979. február 23., rend. Ács János

Frantisek Hrubin: *Augusztusi vasárnap* c. színmű zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1979. március 30., rend. Gazdag Gyula

Mihail Bulgakov: *Bíbor sziget* zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1979. május 11., rend. Babarczy László

1980

John Arden: *Élnek, mint a disznók (Gyöngyélet)* c. tragikomédia zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1980. február 22., rend. Ascher Tamás

Lázár Ervin: *Berzsián és Dideki* c. mesejáték zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1980. március 20., rend. Lengyel Pál

Thomas Middleton: *Átváltozások* c. tragikomédia
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1980. március 28., rend. Ács János

Jiří Voskovec: *A nehéz Barbara* c. zenés komédia zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1980. május 9., rend. Gazdag Gyula

A Bambini di Prága című műsorhoz aláfestő zene (42 perc) szerzése
Magyar Televízió

Ivo Brešan: *Paraszt Hamlet* című prózai tragikomédiához kísérőzene
Bemutató: Szegedi Nemzeti Színház, 1980. október 3., rend. Seregi Zoltán,
Ruszt József, Böhm György

William Shakespeare: *Szentivánéji álom* c. színjáték zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1980. október 3., rend. Ács János

1981

Erich Kästner – Mosonyi Aliz: *Emil és a detektívek* című gyermekelőadás zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1981. április 21., rend. Lengyel Pál

Victor Hugo: *Királyasszony lovagja* című dráma zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1981. május, rend. Babarczy László

Zerkovitz Béla: *Csókos asszony* című operett zenei átdolgozása
Bemutató: Pécsi Nyári Színház Szabadtéri Játékszín, 1981. július 18.,
rend. Szegvári Menyhért

Kismányoky Károly *Ámorka* című filmjének kísérőzenéje
Felvétel: Pannónia Filmstúdió, 1981. október 30.

Peter Weiss: *Marat üldöztetése és meggyilkolása* c. tragikomédia zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1981. december 4., rend. Ács János
Elnyeri a XVI. Belgrádi Nemzetközi Színházi Fesztivál (BITEF) nagydíját és közönségdíját,
1982. szeptember 30.

1982

William Shakespeare: *III. Richárd* c. tragédiához kísérőzene
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1982. február 26., rend. Babarczy László

Carlo Goldoni: *Két úr szolgája* című vígjáték betétzenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1982. május 7., rend. Ács János

Christian Morgenstern: *A hal éji éneke* megzenésítése
Felvétel: Az MTK Pécsi Körzeti Stúdió *Akasztófadalok* című zenés irodalmi műsorában.

Alexandre Dumas – Várady Szabolcs: *A három testőr* című darabjához kísérőzene, dalok,
dalbetétek

Bemutató: budapesti Katona József Színház, 1982. december 10., rend. Babarczy László

In memoriam Kampis Péter

1983

Jean Genet: *A balkon* c. tragikomédia zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1983. február 25., rend. Ács János

A kaposvári sportcsarnok szignálja

Először elhangzott: A kaposvári sportcsarnok felavatásán, 1983. április 30.

Marsall László: *Sziporka és a sárkány* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1983. április 26., rend. Gazdag Gyula

Lázár Ervin: *A kisfiú és az oroszlánok* c. mesejátékhoz kísérőzene

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1983. szeptember 16., rend. Ács János

Molnár Ferenc: *Liliom* c. művéhez kísérőzene

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1983. szeptember 30., rend. Rusznyák Gábor

William Shakespeare: *Hamlet, dán királyfi* c. dráma zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1983. december 16., rend. Ascher Tamás

1984

Spiró György: *A kert* c. dráma zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1984. február 10., rend. Babarczy László

Mihail Bulgakov: *Mester és Margarita* c. művéhez kísérőzene

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1984. március 23., rend. Ascher Tamás

Michel de Ghelderode: *Pantagleize* c. bohózat zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1984. április 27., rend. Gazdag Gyula

Vladislav Vancura – Lukáts Andor: *Szeszélyes nyár* c. művéhez kísérőzene

Bemutató: Csiky Gergely Színház boglárlellei Nyári Színháza, 1984. július, rend. Lukáts Andor

Anton Pavlovics Csehov: *Cseresznyés kert* c. színmű zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1984. október 12., rend. Ascher Tamás

Mohácsi János: *Hogyan vagy partizán? avagy Bánk bán* c. színmű zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1984. november 1., rend. Mohácsi János

1985

Weöres Sándor: *A kétfejű fenevad* c. történelmi panoptikum zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1985. január 25., rend. Babarczy László

Federico García Lorca: *Bernarda Alba háza* c. színmű zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1985. február 24., rend. Lázár Kati

Henry Fielding – David Rogers: *Tom Jones* c. produkció zenéjének szerkesztése, hangszerelése

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1985. május 3., rend. Gazdag Gyula

James Matthew Barrie: *Pán Péter* című fanáziajáték kísérőzenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1985. szeptember 17., rend. Pártos Géza

Jakob Michael Reinhold Lenz – Bertolt Brecht: *A nevelő* című színmű kísérőzenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1985. október 4., rend. Máté Gábor

Zerkovitz – Molnár Gál Péter: *A szabin nők házassága* c. bohózat zenéje

Bemutató: Szolnoki Szigligeti Színház, 1985. november 22., rend. Zoltán Gábor

1986

József Attila: *Gügyü, gügyü...* című versének megzenésítése

Schwajda György: *Óz, a nagy varázsló* c. zenés mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1986. január 15., rend. Babarczy László

William Shakespeare: *A vihar* című színmű kísérőzenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1986. január 25., rend. Gazdag Gyula

Jacobi Viktor: *Leányvásár* c. operett hangszerelése

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1986. december 12., rend. Ács János

1987

Carlo Goldoni: *Velencei terecske* c. vígjáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1987. február 27., rend. Ascher Tamás

Arthur Schnitzler: *Anatol* c. színdarab zenéje

Bemutató: Kaposvár, Kilián György Városi Művelődési Központ, 1987. május 8.,
rend. Lázár Kati

Móricz Zsigmond: *Úri muri* c. színmű zenéje

Bemutató: Pécs, Tettyei romok, 1987. július 17., rend. Jordán Tamás

1988

Bagatell Hevesi Flórának 10 éves születésnapjára

Nyikolaj Erdman: *Az öngyilkos* c. komédia zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1988. április 29., rend. Ascher Tamás

Litvay Nelly: *Pinokkió, a hosszúorrú fabáb története* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1988. szeptember 15., rend. Ascher Tamás

1989

Spiró György: *Marió és a varázsló* c. dráma kísérőzenéje

Bemutató: Zalaegerszeg, Hevesi Sándor Színház, 1989. február 13., rend. Merő Béla

Peter Weiss: *Marat/Sade* c. tragikomédia felújításának zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1989. április 12., rend. Ács János

Jiří Voskovec – Jan Werich: *A Nehéz Barbara* című produkcióhoz kísérőzene

Bemutató: Zalaegerszeg, Hevesi Sándor Színház, 1989. május, rend. Gazdag Gyula

Datálatlan (feltehetően az 1980-as évek második felében)

József Attila: *Betlehemi királyok* megzenésítése. Előadták: Hevesi András (Gáspár),
Hevesi Kristóf (Menyhért), Seibert Albert (Boldizsár), Mária (Hevesi Flóra)

1990

Puskin: *Borisz Godunov* c. dráma zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1990. március 30., rend. Lukáts Andor

Peter Buckman: *Most mind együtt* c. színmű zenéje

Bemutató: Pécs, Tettyei romok, 1990. július 13., rend. Lázár Kati

Julian Slade: *Micimackó* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1990. szeptember 27., rend. Ascher Tamás

1991

Spiró György: *Biborszínű virág* c. mesejáték dalai és zenei összeállítása
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1991. április 8., rend. Lázár Kati

1992

Ivo Brešan: *Paraszt Hamlet* című tragédia zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1992. január 10., rend. Babarczy László

További bemutató: Pécs, Tetye, 1992. június 18.

Horvát nyelvű bemutatója (*Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*): Budapest, Nemzeti Színház Várszínház, 1992. május 8.; További horvát bemutató: Pécs, Tetye, 1992. július 4.

Illyés Gyula: *Szélkötő Kalamona* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1992. szeptember 21., rend. Pogány Judit

1993

Horváth Péter: *Csao bambinó* c. családi revü zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1993. március 12., rend. Bezerédi Zoltán

Nagy Ignác: *Tisztújítás* c. komédia dalválogatása, zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1993. november 19., rend. Bezerédi Zoltán

1994

Szamuil Marsak: *A bűvös erdő* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1994. február 28., rend. Pogány Judit

1995

Ramón del Valle-Inclán: *A sárkány feje* című bábjáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1995. október 19., rend. Babarczy László

Litvai Nelly – Carlo Collodi: *Pinokkió* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1996. szeptember 23., rend. Pogány Judit

Molnár Ferenc: *Az üvegcipő* zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1996. október 25., rend. Bezerédi Zoltán

1996

A cirkusz: In memoriam K. F., zongoradarab Varró Alexander „jobb” ball kezére

Bemutató: Varró Alexander koncertjén a Bolgár Kulturális Intézetben (1061 Budapest, Andrásy út 14.)

1997

Alkalmi zene fuvolára Barth Istvánnak Bocz Gyula felsőegerszegi Áldott Madonna szobrának avatására

Bemutató: Felsőegerszeg, 1997. november 30. Barth István előadásában fuvolán

Pilinszky János: *Harmadnapon* című versének megzenésítése, kórusmű vegyeskarra

Hamvai Kornél: *Körvadászat* c. darab zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1997. május 2., rend. Babarczy László

Bródy Sándor: *A tanítónő* c. színmű zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1997. május 15., rend. Molnár Piroska (154. kép)

Lázár Ervin: *A kislány meg az oroszlánok* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1997. szeptember 22., rend. Tóth Miklós

Giovanni Battista Pergolesi: *Az úrhatnám szolgáló* c. vígopera hangszerelése
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1997. szeptember 29., rend. Bezerédi Zoltán

1998

Móricz Zsigmond: *Úri muri* c. színmű zenéje
Bemutató: Budapest, Merlin Színház, 1998. január 16., rend. Jordán Tamás

Deák Ferenc: *Fojtás* c. történelmi groteszk zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1998. január 30., rend. Babarczy László

1999

Móricz Zsigmond: *Rokonok* c. tragédia zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1999. október 8., rend. Babarczy László

Jean Genet: *A balkon* c. darab zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 1999. november 6., rend. Babarczy László

2000

Jakob és Wilhelm Grimm – Zalán Tibor: *Csipkerózsika* c. zenés mesejáték zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2000. április 10., rend. Molnár Piroska

Kacsoh Pongrác: *János vitéz* c. daljáték hangszerelése
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2000. december 1., rend. Réthly Attila

2001

Molière: *Don Juan* c. vígjáték zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2001. április 28., rend. Babarczy László

Milne – Julian Slade: *Micimackó* c. mesejáték zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2001. szeptember 20., rend. Babarczy László

Jeles András: *Szenvedéstörténet* zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2001. október 8., rend. Szederkényi Júlia

Ken Ludwig: *Káprázatos hölgyek, vagy amit akartok* c. bohózat zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2001. november 9., rend. Babarczy László

2002

A kaposvári Városháza harangjátéka

Litvai Nelly: *A lovaggá ütött vándor* c. mesejáték zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2002. március 18., rend. Kelemen József

Ödön von Horváth: *Kasimir és Karoline* c. népszínmű zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2002. április 19., rend. Réthly Attila

Ivo Brešan: *Paraszthamlet* zenéje
Bemutató: Kecskeméti Katona József Színház, Üzemszínház, 2002. október 11., rend. Merő Béla

2003

Bertolt Brecht: *A szécsuáni jólélek* zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2003. február 12., rend. Lázár Kati, Tóth Géza

Mikszáth Kálmán: *A Noszty fiú esete Tóth Marival* című színdarab zenéje
Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2003. március 20., rend. Babarczy László

2004

Szép Ernő: *Lila ákác* zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2004. április 17., rend. Léner András

Litvay Nelly: *Pinokkió, a hosszúorrú fabáb története* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2004. október 4., rend. Hornung Gábor

2006

Horváth Péter: *Csaó, bambinó* című családi revühöz zenei anyag hangszerelése

Bemutató: Szegedi Nemzeti Színház Kisszínház, 2006. október 7., rend. Horváth Péter

Anton Pavlovics Csehov: *Három nővér* c. darab zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2006. november 17., rend. Rusznyák Gábor

2007

Lázár Ervin: *A kisleány meg az orosz lány* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Kecskeméti Katona József Színház, 2007. január 9., rend. Tóth Miklós

Jeli Viktória: *A Palacsintás király* c. mesejáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2007. szeptember 24., rend. Tóth András

2008

Mihail Bulgakov: *Bíborsziget* zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2008. március 14., rend. Babarczy László

William Shakespeare: *Ahogy tetszik* c. vígjáték zenéje

Bemutató: Csiky Gergely Színház, 2008. október 17., rend. Babarczy László

154. Bródy Sándor: *A tanítónő* című színmű színlapja, zene Hevesi, rend. Molnár Piroska, bemutató 1997. május 15.

**ÉLETRAJZI ADATOK
DÍJAK**

**A KÖNYV SZERZŐI
SZEMÉLYNÉVMUTATÓ**

ÉLETRAJZI ADATOK

1942

december 22-én született Zalaegerszegen

1948–1956

között elemi tanulmányait végzi Zalaegerszegen a Petőfi Állami Általános Iskolában, hegedülni tanul

1956–1960

között középiskolai tanulmányait végzi a Pécsi Művészeti Gimnáziumban, kollégista

1958

a Pécsi Kamarakórus alapító tagja

1960–1963

között az Erkel Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanárképző tagozat hallgatója

1962–1966

zenész a Pécsi Vendéglátó Vállalatnál

1963/64-es tanévben

hegedűtanár a Munkacsoport Zeneiskolában (Siklós)

1964–1966

tanulmányait folytatja a Pécsi Zeneművészeti Főiskola karmesterképző tanszakán

1965

június 24-én feleségül veszi Ugróczky Máriát

1965–1969

a Bóbita Bábegyüttes zeneszerzője és karmestere

1966

Garami Zoltán Sopianae Jazz Együttesében bőgős

1966/67–1968/69. színházi évadban

a Pécsi Nemzeti Színháznál dolgozik mint opera és balett ügyelő

1969/70–1972/73. színházi évadban

korrepetitor karmesteri kötelezettséggel a Pécsi Nemzeti Színháznál

1967

augusztus 26-án házi hangversenyt tart albérletükben, ahol saját szerzeményeit is előadják

1968

április 5-én a TIT Fiatalok Művészeti Klubjának elnökeként megnyitja a Doktor Sándor Művelődési Ház képzőművészeti csoportja kiállítását a Technika Háza alagsorában.

1969

április 8–11. között részt vesz a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórus észak-itáliai koncertjein

1969

július 8–16. között részt vesz a Pécsi Balett Együttes leningrádi vendégjátékán, augusztus 22–28. között az olaszországi vendégjátékán, szeptember 20–25. között a varsói vendégjátékán a Varsói Őszi Fesztiválon

1969/70–1972/73.

korrepetitor karmesteri kötelezettséggel a Pécsi Nemzeti Színháznál

1970

április 27.–május 6. között a Pécsi Nevelők Háza Kamarakóruossal részt vesz az írországi Corkban rendezett nemzetközi kórus- és népitánc fesztiválon

1972

március 25-én szerzői estje Pécs-Mesziesen a József Attila Művelődési Házban

1972

április 29.–május 2. között a pécsi Nevelők Háza kamarakóruossal Jambolban (Bulgária) szerepel az Arany Diana fesztiválon

1973/74–1975/76. színházi évadban

zeneigazgató, vezető karmester a Kecskeméti Katona József Színháznál

1974–1976

a Kecskeméti Városi Szimfonikus Zenekar karmestere

1976/77–2008/09. színházi évadban

karmester a kaposvári Csiky Gergely Színházban

1979–2005

a Kaposvári Szimfonikus Zenekar karmestere

1981–1993

karmester a Pécsi Nyári Színháznál

1991

a muzsikusz szerepét játssza Jeles András: *Valahol Oroszországban* című színjátékában, Csiky Gergely Színház, Kaposvár

2001

a kritikus szerepét játssza Jeles András: *Színház a színházban – Play Molnár* című darabjában, Józsefvárosi Színház, Budapest

2009

április 19-én meghal Budaörsön

DÍJAK

1964

Országos Bábfesztiválon zeneszerzői 1. díj: Békéscsaba, Bükkösi László: *Sisyphos* című bábpantomimjáték zenéjével

1964

Aranykoszorú-fokozat az I. Országos Énekkari Minősítő Hangversenyen (Székesfehérvár) a Pécsi Kamarakórossal

1965

Kiváló Együttes a Pécsi Kamarakórossal

1966

II. Országos Bábfesztiválon zeneszerzői 1. díj: *Kaméleon* című pantomimjáték zenéjével

Aranyplakett (Pécs város Tanácsa Művelődési Osztály) Aranykoszorú-fokozat a II. Országos Énekkari Minősítő Hangversenyen (Pécs) a Pécsi Kamarakórossal

Aranydiploma a II. Bartók Béla Nemzetközi Kórusfesztiválon (Debrecen) a Pécsi Kamarakórossal

1967

november: Országos Bábfesztiválon zeneszerzői 1. díj: *Kádár Kata* című népballadafeldolgozás pantomimjátékának zenéjével (155. kép)

Aranyplakett (Pécs város Tanácsa Művelődési Osztály) Kiváló Együttes a Pécsi Kamarakórossal (másodszor)

1968

Aranykoszorú-fokozat diplomával a III. Országos Énekkari Minősítő Hangversenyen (Pécs) a Pécsi Kamarakórossal

1969

Aranyplakett (Pécs város Tanácsa Művelődési Osztály) Kiváló Együttes a Pécsi Kamarakórossal (harmadszor)

1970

Aranykoszorú-fokozat a IV. Országos Énekkari Minősítő Hangversenyen a Pécsi Kamarakórossal

Debreceni Nemzetközi Kórusverseny elnökségének különdíja Kodály kórusművek előadásáért a Pécsi Kamarakórossal

május: A Pécsi Nevelők Háza Kamarakórus elnyeri az írországi Corkban rendezett nemzetközi kórus- és népitánc fesztivál nagydíját (a vegyeskari A kategória első díját), valamint a Nőiakar 3. díjat.

Kodály Emlékplakett a Pedagógusok Szakszervezete KV-től a Pécsi Kamarakórossal

1971

április: A Csongrád megyei Tanács és Szeged város társadalmi rendezésű családi ünnepek színvonalának növelése céljából kiírt országos pályázatán I. díjat nyert *Három gyászdal egynemű karra* című pályaművével.

Aranyplakett (Pécs város Tanácsa Műv. Oszt.) Kiváló Együttes a Pécsi Kamarakórossal (negyedszer)

Arezzói Nemzetközi Kórusversenyen (Olaszország) Folklor 3. díj, Nőiakar 3. díj, Vegyeskar 4. díj a Pécsi Kamarakórossal

1972.

április 1.: Zenei munkajutalmat kap a Janus Pannonius művészeti pályázatra beadott kórusművéért

Diplomás Fesztiválkórus a Pécsi Kamarakórus (országos minősítés)

2004. február 28.

Díszoklevél a Pécsi Kamarakórus fennállásának 45. évfordulója alkalmából „sok éves értékes és áldozatos munkájáért” (60. kép)

155. A legjobb zeneszerző díj oklevele, amelyet Hevesi a *Kádár Kata* bábjáték zenéjéért kapott a III. Országos Bábjátékos Napokon, 1967. november 17–20.

A KÖNYV SZERZŐI

Aknaï Tamás

(Budapest, 1945) művészettörténész, egyetemi tanár, a Németh Lajos-díj kitüntetettje (2012).

Antal György

(Gyimesbükk, 1917–Pécs, 2007) pécsi karnagy, a Liszt Ferenc kórus vezetője, több zeneművészeti iskola vezetője. Kitüntetései: Liszt Ferenc-díj (1966), Magyar Népköztársaság Csillagrendje (1987), Pro Civitate díj (1997).

Apagyi Mária

(Kassa, 1941) zenetanár, zongoraművész, díjai: Weiner Leó-díj (1991), Pro Civitate díj (1998), Artisjus-díj (2019).

Babarczy Eszter

(Budapest, 1966) szerkesztő, kritikus, publicista, esszéista, műfordító, eszme- és művészettörténész, egyetemi oktató és kutató, kitüntetései: Gérecz Attila-díj (1996), a Magyar Érdemrend lovagkeresztje (2009).

Bagi István

(Szeged, 1942–Pécs, 2021) jogász, egyetemi oktató, a Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának tagja (1997–2006). Elismerései: „Kiváló Ügyvéd” (1995), a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (2007).

Bagossy László

(Berettyóújfalu, 1948) színházi rendező, dramaturg, tanár, Csokonai Vitéz Mihály-díjas (2013).

Balassa Tamás

újságíró, szerkesztő.

Balatoni Sándor

(Pécs, 1983) zeneszerző, orgonaművész, karnagy, Junior Prima díjas (2012), habilitált egyetemi adjunktus.

Bezerédi Zoltán

(Budapest, 1955) színész, rendező, Kossuth- és Jászai Mari-díjas (2010, 1990).

Bocz Gyula

(Pécs, 1937–Pécs, 2003) szobrász, Munkácsy Mihály-díjas (1999).

Bükkösi László

(Sásd, 1939–Pécs, 2004) televíziós rendező, művészeti író.

Csákányi Eszter

(Budapest, 1953) színésznő, érdemes művész (1996), a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (2008), Kossuth- és Jászai Mari-díjas (2006, 1982).

Cselényi Nóra

(Miskolc, 1956) jelmeztervező, színésznő, a kaposvári Csiky Gergely Színház örökös tagja, Jászai Mari-díjas (2013).

Dücső Csilla

(1952–Budapest, 1989) újságíró, műfordító.

Erdős János

(Debrecen, 1938–Budapest, 2023) festő, grafikus.

Földessy Dénes

dramaturg, színikritikus újságíró.

Heltai Nándor

(Győr, 1930–Kecskemét, 2017) újságíró, szerkesztő, közíró, népművelő, helytörténész.

Hevesi Flóra

(Budapest, 1978) újságíró, a Greenpeace munkatársa.

Horányi Barna

(Marcali, 1943–Kaposvár, 2010) újságíró.

Horváth Győző

(1948) zenész, klarinétos.

Jordán Tamás

(Budapest, 1943) színész, színigazgató, főiskolai docens, érdemes művész (1986), a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (2007). A szombathelyi Weöres Sándor Színház alapító és örökös tagja, a Nemzet Színésze (2020), Kossuth- és Jászai Mari-díjas (1996, 1978).

Keserü Katalin

(Pécs, 1946) művészettörténész, egyetemi professor emeritus (2013), a Magyar Művészeti Akadémia tagja (2011), Munkácsy Mihály-díj (1990) és Széchenyi-díj (2007) kitüntetettje.

Kircsi László

(Miskolc, 1942–Pécs, 2021) oboaművész, zenepedagógus, zenetörténész, zeneesztéta, Artisjus-díjas (2005), Weiner Leó-emlékdíjjal és Pécs város Közművelődési díjával kitüntetett.

Koltai Róbert

(Budapest, 1943) színész, filmrendező, érdemes művész (1985), a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (2020), Jászai Mari-díjas (1976).

Kosári Aurél

(Pécs, 1947) tanár, műgyűjtő, műkereskedő.

Krassó László

újságíró, a Magyar Rádió egykori munkatársa, egyetemi tanár, Pécs Városért díj kitüntetettje.

Lantos Ferenc

(Pécs, 1929–Balatonberény, 2014) festő, grafikus, művészpédagógus, Kossuth- és Munkácsy Mihály-díjas (2010, 1993).

Lázár Kati

(Nagyvárad, 1948) színésznő, rendező, kiváló művész (1997), a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (2021), Kossuth- és Jászai Mari-díjas (2004, 1986).

Lengyel András

(Szeged, 1947–Kaposvár, 2013) újságíró.

Lőrincz Sándor

(Kaposvár, 1965) író, újságíró, szerkesztő.

Márkos Albert

(Kolozsvár, 1967) csellista, zeneszerző, tanár.

Molnár Gál Péter

(Budapest, 1936– Budapest, 2011) újságíró, színikritikus, dramaturg, színháztörténész.

Nikolényi István

(Szeged, 1941–Szeged, 2014) újságíró, dramaturg, színházigazgató.

Pogány Judit

(Kaposvár, 1944) színművésznő, érdemes művész (1987), a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja (2010), Kossuth- és Jászai Mari-díjas (2008, 1978), a Nemzet Színésze (2023).

Sándor Erzsi

(Budapest, 1956) újságíró, rádiós riporter, műsorvezető és szerkesztő, színházi sajtóreferens.

Selmeczi György

(Kolozsvár, 1952) zeneszerző, zongoraművész, karmester, operarendező, érdemes művész (2012), a Nemzet Művésze (2023), Kossuth- és Erkel-díjas (2019, 1999).

Sólyom Katalin

(Budapest, 1940) színésznő, a Pécsi Nemzeti Színház örökös tagja, Jászai Mari- és Aase-díjas (1985, 1989).

Stenczer Béla

(Pécs, 1952) színész, népművelő.

Szabó László

(1954–) ütős, a kaposvári katonazenekar karmestere.

Szauer Dezső

(1938) népművelő.

Szelényi Zoltán

(Békéscsaba, 1940) orvos, egyetemi professor emeritus (2007).

Szijártó Ildikó

bemondó, műsorvezető, szerkesztő riporter

Sztankó Magda

Magyar Állami Operaház énekkari művésze, Ráday Sári Alapítvány díj kitüntetettje (2003).

Timkó Luca

könyvtáros.

Tüskés Anna

(Budapest, 1981) irodalomtörténész, művészettörténész, habilitált egyetemi adjunktus.

Ugróczky Mária

(Székesfehérvár, 1942) közigazgatási jogász, alkotmányjogász, címzetes egyetemi docens, Magyary Zoltán-díjas (1999).

Vágó Éva

(Budapest, 1944) gyógypedagógus, logopédus, a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola adjunktusa.

Varga Csaba

(Pécs, 1941) jogfilozófus, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán a Jogbölcseleti Intézet megalapítója és vezetője (1995), professor emeritus (2011), Széchenyi-díjas (2013).

Varga Mihály

(Kunágota, 1928–Kecskemét, 2015) tanár, író, költő, újságíró, szerkesztő, a *Forrás* című folyóirat alapító főszerkesztője, majd a *Petőfi Népe* című napilap rovatvezetője és főmunkatársa.

Vas András

újságíró, szerkesztő.

Vidákovics Antal

(1947–2015) táncművész, koreográfus, a Pécsi Horvát Színház alapítója, Harangozó Gyula-díjas (2013).

Wallinger Endre

(Arad, 1931–Kaposvár, 1998) újságíró, tanár, Magyar Lajos-díjas (1987).

Weber J. Kristóf

(Pécs, 1959) zeneszerző, muzikográfus.

Weindinger György

tanár.

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

- ABAI Pál** 47, 135
ÁBRAHÁM Pál 10, 137
ACZÉL György 83
ÁCS János 82, 91, 96, 105, 140–143
ADAMIS Anna 69
ADDERLEY, Cannonball 39
ADDERLEY, Nat 16
ADY Endre 13, 32
AGÓCSY Erika 32
AGÓCSY László 32, 58
AKNAI Luca 54
AKNAI Tamás 2, 4, 7–11, 23, 28, 52–54, 65, 118, 152
ANDERSEN, Hans Christian 33
ANDRÁS Béla 48, 137
ANDRÁS László 26
ANDRÉ, Michel 44, 133
ANGYAL Mária 71, 73
ANTAL György 2, 7, 26, 27, 57, 59, 60, 152
ANTAL Tamás 77, 80, 81
ANTAL Tibor 139
APAGYI Mária 2, 26, 59, 60, 152
APÁTI János 93
APOLLINAIRE, Guillaume 26, 29
ARATÓ Károly 133
ARDEN, John 141
ARMSTRONG, Louis 16
ASCHER Tamás 20, 54, 82, 83, 86, 87, 91, 96,
105, 109, 115, 140–143
ASZTALOS László 41
AURIC, Georges 122

BABARCZY Eszter 2, 4, 84–85, 152
BABARCZY László 21, 23, 44, 54, 77, 82–86, 89, 93, 94, 96,
99, 105, 107, 109, 110, 133, 137, 140–146
BABITS Mihály 64, 103, 139
BACH, Johann Sebastian 21, 52
BACHMANN Zoltán 41
BAGI István 2, 8, 16, 55, 58, 59, 64, 93, 152

BAGOSSY László, s. 2, 5, 23, 49, 65, 72, 97–100, 102, 152
BAGOSSY Levente 100
BALASKÓ Zsuzsa 8
BALASSA Tamás 2, 5, 115, 152
BALATINECZ Márta 52
BALATONI Sándor 2, 5, 124–131, 152
BALÁZS Béla 18, 33–35, 55, 132
BÁLINT András 63
BALOGH Beatrix 18, 31, 132
BALOGH Tamás 19
BÁNFFY György 30
BÁNHIDI István 81
BARABÁS Edit 80
BARCZA Tivadar 52
BÁRDFALVI Ferenc 30
BÁRDOS Lajos 32
BARRIE, James Matthew 142
BARTH István 49, 54, 64, 122, 128, 130, 144, 164
BARTÓK Béla 32, 33, 49, 55, 92, 129
BÁSTI Juli 82, 86
BEBESI Károly 18, 137
BÉCSY Tamás 9, 17, 23, 28, 55, 65, 96, 98, 118, 133, 135
BEETHOVEN, Ludwig van 21, 78, 103, 104
BENKŐ Gyöngyi 29, 43, 53
BEREMÉNYI Géza 94
BÉRES Katalin 13
BERNSTEIN, Leonard 20, 31, 47, 109, 140
BERTÓK László 18, 63, 99, 122, 127, 135, 137, 138, 235–236
BEZERÉDI Zoltán 2, 5, 82, 86, 89, 110–111, 144, 145, 152
BICZÓ Gábor 80, 81
BITSKEY István 126
BOCK, Jerry 20
BOCZ Gyula 2, 23, 49, 55, 60, 61, 63, 64, 130, 144, 152
BÓDIS Irén 45
BODÓ József 39
BOGDÁN Endre 19
BOLVÁRY Pál 30, 52
BORECZKY Beatrix 28

- BORNEMISSZA Géza** 99
BOURBON-PÁRMAI Zita 13
BÖHM György 141
BÖHM István 16, 39
BÖLCSICS Ágota 71
BÖRÖCZ Ferenc 81
BRABANT 26
BRAGINSZKI, E. 139
BRECHT, Bertolt 20, 46, 140, 142, 145
BREŠAN, Ivo 141, 144, 145
BRITTEN, Benjamin 32
BRÓDY Sándor 144, 146
BRÓDY Tamás 7
BUCKMAN, Peter 22, 143
BUDA Ferenc 69
BUKOVY, WILLIAM 131
BULGAKOV, Mihail 38, 85, 140, 142, 146
BULYÁKI János 30
BÜKKÖSDI László 2, 55, 60–63, 96, 132, 135, 137, 139, 150, 152

CERVANTES, Miguel de 97
CHARPENTIER, Christian-Aristide 69, 139
CHOPIN, Frédéric 52, 139
CLAUDEL, Paul 28
COLLODI, Carlo 90, 144
COLTRANE, John 39
CZIRÁKI József 132
CZOPF János 33

CSÁKÁNYI Eszter 2, 5, 21, 92–93, 152
CSAPÓ Virág 89
CSEHOV, Anton Pavlovics 85, 114, 142, 146
CSELÉNYI Nóra 2, 5, 94, 152
CSEPINSZKY Mária 23
CSEPREGHY Ferenc 140
CSÍKOS Gábor 86
CSONKA Ferenc 30
CSORBA Győző 63
CSORBA Simon László 41, 53

DADI László 80, 81
DAMJANOV, Jadranka 126
DARVAS Iván 115

DEÁK Ferenc 145
DEBUSSY, Claude 54, 123
DECHANDT Antal 9, 132
DÉRI Erzsébet 19
DÉRY Tibor 69
DÉS László 90
DEVAL, Jacques 137
DEZSŐ Attila 39
DOBÁNY Sándor 7, 23, 105
DOBOS László 17, 31, 32, 36, 37
DOBOSSY László 26
DOBOVICZKI Attila T. 31
DOMBAY Célia 28
DOMBAY Győző 9, 18, 23, 26–29, 33, 41–43, 49, 53, 55, 62, 128, 132
DOMBAY Ivola 28
DOMBAY János 27
DOMBAY Szines 28
DONÁTH Péter 20
DOROMBY József 25
DUMAS, Alexandre 84, 109, 141
DÜCSŐ Csilla 2, 5, 102, 152

ECK Imre 28, 60
ECO, Umberto 121
EISEMANN Mihály 10
EKKERT Miklós 80, 81
EL Kazovszkij 34
ELIOT, Thomas Stearns 131, 139
ÉLUARD, Paul 26, 28–29
EMŐD Tamás 98
EÖRSI István 83, 86, 94, 111
EPERJES Károly 82, 86
ERDMAN, Nyikolaj 90, 143
ERDŐS János 2, 18, 51, 60, 62, 96, 132, 152
EURIPIDÉSZ 30

FÁBRY Péter 18
FAUSZT András 87
FÉNYES Márta 70, 137
FÉNYES Szabolcs 10, 44, 133
FICZEK Ferenc 34
FIELDING, Henry 114, 142
FISCHER-DIESKAU, Dietrich 15

- FITZGERALD, Ella** 16
FODOR Csaba 2
FODOR Géza 140
FOSTER, Colin 29, 54
FÖLDES Árpád 81
FÖLDESSY Dénes 2, 4, 44, 153
FRANCO, Francisco 83
FREUD, Sigmund 35
FUCHS Dániel 78
FUCHS Gábor 78
FUCHS László 23, 78, 79, 86, 91, 93, 111
- GAÁL György** 50
GÁBOR Áron 36
GÁBOR Jenő 41, 43
GAJDÓCSI István 20
GÁL Zoltán 132
GALAMBOSI László 18, 63, 135, 139
GALÁNTAI Szabolcs 71
GARAMI Zoltán 16, 39, 40, 148
GARCIA Lorca, Federico 83, 142
GÁRDONYI Edit 16, 50, 70
GAZDAG Gyula 11, 82, 83, 96, 105, 109, 140–143
GÉCZY József 73
GELLÉRT B. István 28, 53, 54
GÉMES Péter 34
GENET, Jean 142, 145
GERA György 26
GERSHWIN, George 21
GESZTESY Zsuzsanna 38
GHELDERODE, Michel de 142
GILLESPIE, Dizzy 16
GOGOL, Nikolai 108
GOLDONI, Carlo 102, 141, 143
GOLSON, Benny 16
GOMBROWICZ, Witold Marian 56, 80, 107, 140
GORKIJ, Makszim 76
GOTHÁR Péter 105, 140
GÖDÖR László 81
GRIMM, Jakob 145
GRIMM, Wilhelm 145
GULYÁS György 32
GYIMESI Viktor 32
GYURKÓ László 20
- HAÁSZ Réka** 17
HABSBURG–LOTARINGIAI I. Ferenc József 13
HABSBURG–LOTARINGIAI IV. Károly 12
HALÁSZ Béla 29, 32
HALÁSZ Károly 41
HALÁSZ László 80, 81
HALÁSZ Sándor 77, 80, 81
HAMVAI Kornél 144
HAMVAS Béla 27, 29
HANDEL Edit 18
HÄNDEL, George Frideric 21
HEINE, Heinrich 123, 128, 139, 237–238
HEIZER Ferenc 13
HEIZER Izidor 13
HELTAI Nándor 2, 4, 70–71, 153
HELYEY László 82, 84, 98
HENDERSON, Ray 70
HERVÉ, Florimond Roger 140
HEVESI Ákos 14
HEVESI Bernát 12
HEVESI Erzsébet 14
HEVESI Ferenc 12, 56
HEVESI Flóra 2, 10, 55, 64, 129, 143, 153
HEVESI Ildikó 14
HEVESI Imre 13
HEVESI István 12, 13
HEVESI József 12, 13
HEVESI Kristóf 10, 64, 73, 143
HIM, George 31
HOLL István 47
HONEGGER, Arthur 28, 32
HONTHY György 71
HONTI Katalin 18
HOÓS Elvira 41
HORÁNYI Barna 2, 4, 5, 40, 104–105, 153
HORNUNG Gábor 146
HORVÁTH Antal 81
HORVÁTH Győző 2, 4, 49, 50, 153
HORVÁTH Lajos 50
HORVÁTH László 81
HORVÁTH Mária 13
HORVÁTH Péter 10, 90, 112, 144, 146
HORVÁTH Tünde 28, 29, 42, 53, 55, 62
HORVÁTH Zoltán 76

- HORVÁTH, Ödön von** 140, 145
HRUBIN, Frantisek 140
HUGO, Victor 141
HUSZKA Jenő 10, 69
- IGNÁ CZ Rózsa** 48, 137
ILKU Pál 19
ILLYÉS Gyula 144
IMRE Zoltán 90
IONESCO, Eugène 16, 17
IVASIVKA Mátyás 32, 125, 132
- JACOBI Viktor** 10, 143
JANUS Pannonius 18, 36, 37, 121, 137, 139, 209–216
JEGENYÉS János 41
JELES András 10, 22, 114, 145, 149
JELI Viktória 146
JENSEN, Wilhelm 35
JÓRÁS Jenő 71
JORDÁN Tamás 2, 4, 82–83, 98, 103, 143, 145, 153
JÓZSEF Attila 51, 72, 123, 127, 128, 132, 133, 139, 143, 233–234, 244, 290–292
JUHÁSZ András 39
JUHÁSZ Gyula 63, 121, 122, 123, 124, 128, 132, 139, 165–168, 181–185, 239–243
- KACSÓH Pongrác** 8, 10, 145
KÁDÁR János 54, 83
KALÁSZ Márton 18, 135, 138
KALIDÁ SZA 17, 133
KÁLMÁN Imre 10, 20, 48, 137
KAMPIS Péter 141
KANDER, John 20
KARÁCSONY Tamás 115
KARDOS Tibor 126
KARINTHY Frigyes 53, 123, 140
KARINTHY Márton 133
KÁSTNER, Erich 141
KELEMEN József 145
KEMENES Zsolt 16, 93
KEMÉNY György 81
KEMÉNY Katalin 29
KENESEI István 81
KENTON, Stan 49
- KEREKES János** 20
KERÉNYI Gábor 78, 80, 103–105
KERÉNYI József 20
KERESZTURY Erika 30
KESERÜ Ilona 29, 33
KESERÜ János, id. 33
KESERÜ János, ifj. 38
KESERÜ Katalin 2, 4, 23, 31–35, 153
KESZÉ G László 106–109
KÉSZMAN József 31
KIEFER Judit 18
KINCSES József 25, 56, 57, 60, 72, 95, 116
KIRÁLY Dezső 133
KIRCSI László 2, 49, 51, 54, 55, 62, 100, 128, 135, 136, 153
KIS Károly 55, 56
KISMÁNYOKY Károly 141
KISS István 86
KLEMPERER, Otto 111
KNOLL Éva 101
KNOPP András 83, 87
KODÁLY Zoltán 8, 13, 17, 27, 32, 49, 72, 97, 99, 101, 124, 127
KÓKAI Rezső 26
KOKAS Ferenc 77, 81
KOKAS Ferencné Ági 81
KOLLÁR István 81
KOLTAI Róbert 2, 4, 9, 10, 22, 82, 86–87, 89, 91, 98, 108, 109, 153
KOMOR István 86
KONDOR Klára 88
KOROCZ Balázs 49
KÓS Lajos 18, 31, 38, 53, 132
KOSÁRI Aurél 2, 5, 96, 153
KOVÁCS Attila 32
KOVÁCS Előd 132
KOVÁCS Erika 80, 81
KOVÁCS Győző 29
KOVÁCS Kolos 32
KOVÁCS Zsolt 110
KOVÁTS Valéria 29
KOZMA Lajos 35
KÖMIVES Sándor, ifj. 46, 137
KRASSÓ László 2, 5, 118, 153
KRLEŽA, Miroslav 98

- KRUM Ádám** 23
KULKA János 22, 91, 99
KURTÁG György 120
KUTAS László 30
KUTI Béla 78, 80, 81
KÚTVÖLGYI-SZABÓ Áron 2
- LACZINA László** 86
LADÁNYI Mihály 139
LAKNER László 34
LANTOS Ferenc 2, 23, 27, 41, 43, 49, 56, 57, 60, 153
LATOUCHE, John 31
LÁZÁR Ervin 141, 142, 144, 146
LÁZÁR Kati 2, 5, 22, 82–83, 91, 142–145, 153
LEHÁR Ferenc 10, 11, 20, 69, 72, 73
LEIGH, Mitch 20
LÉNER András 146
LENGYEL András 2, 4, 75–76, 153
LENGYEL Pál 94, 140, 141
LENK Gyula 44
LENZ, Jakob Michael Reinhold 142
LERNER, Alan Jay 20
LEWITT, Jan 31
LIGETI György 120
LIPTAI Ágnes, Varga Csabáné 15, 21, 29, 52
LISZT Ferenc 21, 52
LITVAI Nelly 90, 143–146
LONDON, Jack 76
LOSONCZY István 7
LOVÁSZ Erzsébet 117
LŐRINCZ Sándor 2, 5, 103, 109, 153
LUDWIG, Ken 145
LUGOSI György 80
LUKÁCS Csilla 94
LUKÁTS Andor 21, 82, 89, 90, 142, 143
LUKOVICH Gábor 9, 37
- MADARAS József** 22, 114
MÁJER Emese 80
MAJLÁTH Júlia 135
MAJOR Kamill 41
MAKAY Ida 18, 135, 137, 138
MAKSAI Helga 110
MALICH, Rainer 15
- MÁNDY Stefánia** 37, 122, 125, 133, 186–192
MANN, Thomas 29
MANSOUR, Joyce 62
MÁRIÁSSI Ildikó 50
MÁRKOS Albert 2, 5, 106–108, 153
MAROSI István 80, 81
MARÓTHY László 30
MARSAK, Szamuil Jakovlevics 88, 137, 138, 144
MARSALL László 94, 142
MÁRTA István 91
MARTYN Ferenc 27, 49
MÁTÉ Gábor 82, 83, 86, 142
MÁTRAY Mária 50
MAY Győző 77, 81
MEDGYESI Katalin 52
MEGYESI-SCHWARTZ István 38
MENDELÉNYI Vilmos 44
MÉNIL, Félicien Menu de 132
MENSÁROS László 30
MENUHIN, Yehudi 80
MÉREI János 16
MERÉNYI György 78, 103
MÉRÉSZ Ignác 23, 71–73
MERŐ Béla 143, 145
MESTER István 44
MÉSZÖLY Miklós 34
MEZEY Lajos 73
MIDDLETON, Thomas, 141
MIKOLAY László 47
MIKSZÁTH Kálmán 145
MIKULÁS Ferenc 20
MILHAUD, Darius 122
MILNE, Alan Alexander 9, 109, 140, 145
MISZLAY István 19, 20, 140
MOHÁCSI János 77, 79, 142
MOHOS Antal 36
MOLIÈRE 88, 140, 145
MOLNÁR András 16, 20
MOLNÁR Ferenc 21, 22, 114, 142, 144
MOLNÁR Gál Péter 2, 5, 114, 142, 153
MOLNÁR Péter 20, 60, 69
MOLNÁR Piroska 79, 144–146
MONTEVERDI, Claudio 52
MONYÓK Ildikó 22, 114

- MORGENSTERN, Christian** 141
MÓRICZ Zsigmond 98, 140, 143, 145
MOSONYI Aliz 141
MOZART, Wolfgang Amadeus 21, 52, 78
- NAGY András** 40
NAGY Béla 12
NAGY Erzsébet 15
NAGY Ferenc 76
NAGY Ignác 144
NAGY Zoltán 80, 81
NAGY Zsófia 12
NÉMEDI Árpád 80
NEMÉNYI Klára 30, 52
NÉMETH Antal 28, 105
NÉMETH József 13
NÉMETH Olga 12
NIKOLÉNYI István 2, 4, 39, 153
NÓGRÁDI Róbert 19, 44, 45, 133
NOVOTNY Gergely 139
- OBALDIA, René de** 137
ÓDOR Veronika 80, 81
OFFENBACH, Jacques 28, 114
OLESA, Jurij 140
ONDRÁČEK, Bohuslav 135
OTTLIK Ádám 80
ÖRKÉNY István 137
- PÁKOLITZ István** 18, 135, 138
PAKSA KATALIN 15
PALÁNCZ Tamás 54
PALLÓS László 81
PALOTÁS József 71
PAPP György 29
PAPP Lajos (1899–1959) partiumi költő 124
PAPP Lajos (1935–2019) zeneszerző 124
PAPP Lajos (1936–2020) hódmezővásárhelyi költő, műfordító 18, 121, 124, 139, 169–180
PAPP Lajos (sz. 1948) szívsebész 118, 124
PÁRNICZKY András 110
PÁRTOS Géza 142
PAUER Gyula 54, 122
PAULUSZ Elemér 26, 76
- PÉCZELY Sarolta, Kodály Zoltánné** 100
PÉGUY, Charles 26
PEHM (Mindszenty) József 8, 13
PERGOLESI, Giovanni Battista 73, 76, 145
PESTI Lajos 41
PETERSON, Oscar 16
PETŐFI Sándor 98
PIACSEK László 50
PIAF, Edith 88
PICASSO, Pablo 19
PILINSZKY János 123, 126, 144, 217–222
POGÁNY Judit 2, 5, 21, 82, 88–90, 144, 153
POULENC, Francis 122
PRESSER Gábor 69
PROBSTNER János 20
PROKOFJEV, Szergej Szergejevics 33, 34
PUSKIN, Alexander 143
- RAB-KOVÁTS Éva** 41, 43
RADNÓTI Miklós 133, 139
RADÓ Vilmos 19
RAFFAY Endre 2
RAJHONA Ádám 82
RAMPAL, Jean Pierre 122
RÁNKI György 32, 33
READ, Herbert 26
RÉTHELYI Miklós 28
RÉTHLY Attila 145
RÉVÉSZ János 10
RIMSZKIJ-KORSZAKOV, Nyikolaj Andrejevics 75
RJAZANOV, E. 139
ROBESON, Paul 15
ROGERS, David 142
ROLINS, Sonny 16
ROMHÁNYI József 33, 46
RUSZNYÁK Gábor 21, 142, 146
RUSZT József 19, 20, 71, 96, 141
- SAMU Géza** 54
SÁNDOR Erzsi 2, 5, 110–112, 154
SÁRA Jenő 29
SCHMIEDT, Josef 44
SCHNEIDER, Jan 135
SCHNITZLER, Arthur 143

- SCHUBERT, Franz** 21, 52, 128, 131
SCHUMANN, Robert 128
SCHWAB, Lawrence 70
SCHWAJDA György 80, 142
SEIBERT Albert 20, 143
SELMECZI György 2, 5, 77, 80, 110–112, 115, 154
SEREGI Zoltán 141
SERF Egyed 115
SERFŐZŐ Tibor 29
SHAKESPEARE, William 85, 106, 140–143, 146
SÍK Ferenc 46, 135, 137, 138, 139
SIK Gyula 81
SIKE Eszter 19
SILVER, Horace 16, 39
SIMON Zoltán 19
SIMONFAI Mária, SZKLADANYI Péterné 51, 61
SINKOVITS Georgette 133, 136
SIPOS Éva 58
SIPOS László 98
SIROK Angyalka 132
SLADE, Julian 143, 145
SLEZAK Auguszta „Gusztai néni” 15
SLEZAK, Leo 15
SÓLYOM Katalin 2, 63, 154
SÓLYOM László 28–30, 58
SOMOS István 88
SONDHEIM, Stephen 31
SPÁNYIK Éva 30
SPINDLER Béla 21
SPIRÓ György 111, 142–144
STAUROCZKY Balázs 31
STEINER Béla 125, 133, 135
STENCZER Béla 2, 55, 65, 154
SULYOK Tamás 95
SURÁNYI Ibolya 18
SYLVA, Buddy de 70

SZABADI József 47
SZABÓ László (1937-) karmester 47, 76
SZABÓ László (1954-) ütős 2, 4, 77–81, 154
SZABÓ Lászlóné Edit 80, 81
SZABÓ Ottó 30
SZAUER Dezső 4, 36–38, 154
SZEDERKÉNYI Júlia 145

SZEGVÁRI Menyhért 97, 98, 141
SZÉKELY György 99
SZÉKELY Ond 77, 81
SZELÉNYI Lajos 29, 41, 117
SZELÉNYI Pál 29, 117
SZELÉNYI Zoltán 2, 5, 23, 29, 33, 37, 52, 116–117, 154
SZELÉNYI Zoltánné Mária 116, 117
SZENES Iván 44, 133
SZENSZUKE 17, 133
SZENTÁGOTHAI Klára 28
SZENTJÓBI Annamária, Szelényi Lajosné 29, 116
SZÉP Ernő 146
SZÍJ Rezső 28
SZIJÁRTÓ Ildikó 2, 4, 55–65, 154
SZILÁRD Éva 80, 81
SZIRMAI Albert 10, 13, 114
SZIRMAI Imre 62
SZIVLER József 139
SZKLADÁNYI Péter 54, 135, 136
SZŐKE István 88, 140
SZÖLLÖSY Kálmán 18
SZTANKÓ Magda 2, 4, 71–73, 99, 154
SZTRAVINSZKIJ, Igor 32

TAKÁCS Zoltán 109
TAMÁSI Tibi Ciceró 60
TÉNYI Zoltán 29, 51, 52, 132, 133
TERRY, Clark 16
THÖRÉSZ Vilma 81
TIHANYI Ferenc 81, 87
TILLAI Aurél 17, 31, 32, 36, 37, 99
TÍMÁR Éva 86
TIMKÓ Éva 65
TIMKÓ Luca 2, 4, 23, 29, 52–55, 65, 154
TIRSO de Molina 140
TOKA Mózes Sebestyén 14
TÓTH Ágnes 30
TÓTH András 146
TÓTH Endre 16
TÓTH Eszter 17
TÓTH Gábor 50
TÓTH Géza 145
TÓTH László (Tóthlaca, sz. 1957) festő 133, 193–200
TÓTH Miklós 144, 146

- TÓTH Sándor** 97
TÓTH Zoltán 80, 81
TÖRŐ Erzsébet 81
TÖRTELY Katalin 31
TURI Gábor 32
TWAIN, Mark 133
- UGRÓCZKY László, ifj.** 17
UGRÓCZKY Lászlóné Edit 17
UGRÓCZKY Mária 2, 4, 10, 17, 19, 43, 45, 52–65, 73, 91, 148, 154, 291–293
UHRİK Dóra 18
URIBE, Maria Theresa 99, 100
- VÁGÓ Éva** 2, 5, 101, 154
VAJDA László 19
VÁLDI Csilla 80, 81
VALLE-INCLÁN, Ramón del 84, 144
VANCURA, Vladislav 142
VÁRADY Szabolcs 140, 141
VARGA Csaba 2, 4, 23, 25–31, 53, 58, 133, 154
VARGA ZSUZSA 15
VARGA Mihály 2, 4, 69, 154
VARGHA Károly 17, 18, 122, 125, 133, 135, 139, 201–208
VÁRI Éva 44
VÁRKONYI NÁNDOR 23
VÁRNAGY Attila 54
VÁRNAI Ottó 16, 39
VARRÓ Alexander 15, 21, 23, 128, 129, 132, 133, 138, 144
VAS András 2, 5, 109, 154
VAS István 26, 139
VÉR Ernő 8, 15, 27, 45
VERDI, Giuseppe 127
VIDÁKOVICS Antal 2, 65, 98, 99, 154
VIDOLOVICS László 41
VIVALDI, Antonio 52
VOLTAIRE 31, 102
VOSKOVEC, Jiří 141, 143
VÖNÖCZKY Endre 32
VÖNÖCZKY Endréné 32
VÖRÖS László 10, 16, 49, 51
VÖRÖS Lászlóné Lonci 19
VÖRÖSMARTY Mihály 17, 135
VÖRÖSVÁRY Ákos 53
- WAGNER Ilona** 29
WAGNER, Richard 122
WALLINGER Endre 2, 5, 95, 154
WEBER J. Kristóf 2, 5, 120–123, 154
WEBERN, Anton 120
WEINDINGER György 2, 57, 154
WEINER Leó 8, 13
WEISS, Peter 141, 143
WEÖRES Sándor 18, 26, 34, 62, 121, 126, 127, 139, 142, 223–228
WERICH, Jan 143
WHEELER, Hugh 31, 140
WHITMAN, Walt 26
WIESENBERG Klára 49
WILBUR, Richard 31
WILLIAMS, Tennessee 9, 46, 133
- ZÁKÁNYI Zsolt** 103
ZALÁN Tibor 145
ZALAY József 48
ZENTAI Antal 16
ZERKOVICZ Béla 5, 10, 95, 141, 142
ZNAMENÁK István 107
ZOLTÁN Gábor 142
ZSÁMBÉKI Gábor 54, 86, 96, 109, 110, 140
ZSÍROS Ferenc 81
ZSOLDOS Jenő 40

VÁLOGATÁS A ZENEMŰVEKBŐL

VÁLOGATÁS A ZENEMŰVEKBŐL

Kórusművek

Fák, 1964	165
Ballada és mondogató, 1965	170
A munka, 1965	183
Dal a cinóberpiros madárról, 1967	188
Virágosonás, 1967	196
Ad Martem Precatio Pro Pace, 1971	204
Harmadnapon, 1997	213
Anyámnak	219
Ave Maria	226

Dalok

Lépte könnyű, 1966	230
Most, 1970	232
Röpke álom	235
Szerelem?	237
Gügyü, gügyü, 1986	243

Hangszeres művek

Meditation, 1964	244
Színek, 1965	256
Bagatell, 1988	280
A Cirkusz – In memoriam K.F., 1997	282
Alkalmi zene fuvolára Barth Istvánnak, 1997	288

FÁK

JUHÁSZ GYULA VERSE

A PÉCSI JANUS PANNONIUS GIMNÁZIUM LEÁNYKARÁNAK

HEVESI ANDRÁS.

TRANQUILLO. /♩ - c.82. /

S.
Ms.
A.

a — a — a —

poco rit. Andante, dolente.

a decresc. poco cresc.

a decresc. oly moz - du - lat - la -

cresc. dim.

A — fák — az — ő — szi fény —

nul nyu - god - tak A ker - ti fák az ő - szi fény —

nyu - god — tak a fák

senza vibr.   *con anima*   *a tempo*
 - ben - a - fák - nyár -
 - ben a - a - fák. Ta - lán a ' nyár - ról
dolce semplice.   *poco string.*   *mf*
 Oly moz - du - lat - la - nul a nyár -
 nyár - a - csak egy le - vél
 ál - mo - doz - tak csak egy le - vél hullt né - ha szé - pen le - hullt
 - ról ál - mo - doz - tak a csak egy le - vél
Chese. ....
 né - ha szé - pen a a Az é - let csöndje ez a
 egy le - vél né - ha szé - pen Az é - let
 né - ha szé - pen le - hullt. Az é - let csöndje ez a
 bé - ke a nyu - ga - lom e nagy te - nyé - szet a : bé - ke, nyu - ga - lom, az
 csönd - je a nyu - ga - lom e nagy, te - nyé - szet bé - ke nyu - ga - lom, a
 csönd ez a bé - ke, nyu - ga - lom e nagy, te - nyé - szet. e nyu - ga - lom, a
 bé - ke, a nyu - ga - lom, e nagy te - nyé - szet, csönd ez a nyugalom, a

4-

el-e-nyé-szek - mig el-e-nyé-szek, mig lomb-ja -
 fák a lomb-ja-i -kat
 le-vél, el-e-nyé-szek -
 ik di-a-dal - lal, di-a-dal - lal, di-a-dat -
 di-a-dal - lal az ö-rök ég - re fel - mu-tat -ják
 én le-hullt le-vél, le-hullt le-vél - le - hullt -
 lal, a
 a
 mp. decresc.

JUHÁSZ GYULA:

Fák

Oly mozdulatlanul nyugodtak
A kerti fák az őszi fényben.
Talán a nyárról álmodznak,
Csak egy levél hull néha szépen.

Az élet csöndje ez a béke,
A nyugalom e nagy tenyészet,
Örök erők szent szövédéke,
Lehullt levél, én elenyészek.

Avar leszek majd az avarban,
Míg fölöttem a fiatal fák
A lombjaikat diadallal
Az örök égnek fölmutatják.

Ballada és mondogató

Papp Lajos

Hevesi András

Parlando ♩ = 62-64

Szoprán *mp*

Föld - re ro-gyó szar - va-sok er - de - jé - ben jár - tál,

Mezzo-szoprán *mp*

Föld - re ro-gyó szar - va-sok er - de - jé - ben jár - tál,

Alt

Föld - re ro-gyó szar - va-sok er - de - jé - ben jár - tál,

5 **Poco più mosso** **A tempo**

föld - re ro-gyó szar - va - so - kat e - ze - ré - vel lát - tál

föld - re ro-gyó szar - va - so - kat e - ze - ré - vel lát - tál

föld - re ro-gyó szar - va - so - kat e - ze - ré - vel lát - tál

9 *cresc.*

les - ből ki-lőtt fegy - ve-rek tú - zét te se lát - tad.

cresc.

les - ből ki-lőtt fegy - ve-rek tú - zét te se lát - tad.

cresc.

les - ből ki-lőtt fegy - ve-rek tú - zét te se lát - tad.

13

cresc. Ak - kor rop - pant ősz - sze ré - műl - ten a há - tad. Mond - jad
decresc.
cresc. Ak - kor rop - pant ősz - sze ré - műl - ten a há - tad. Mond - jad
decresc.
cresc. Most rop - pant ősz - sze ré - műl - ten a há - tad. Mond - jad
decresc.

17

mp mon - do - gas - sad. Fű - tyő - réssz a sö - tét - ben ki - ál - tozz, ha
mp
mp mon - do - gas - sad. Fű - tyő - réssz a sö - tét - ben ki - ál - tozz, ha
mp
mp mond - jad Fű - tyő - réssz a sö - tét - ben ki - ál - tozz, ha

21

mp baj van Ka - pasz - kodj a fű - ben bor - zo - ló - dó
mp
mp baj van Ka - pasz - kodj a haj - -
mp
mp baj van Ka - pasz - kodj a haj - -

25

cresc.

haj - ban, Ki - ál - tozz a sö - tét - ben mesz - szi csil - la -

cresc.

ban, Ki - álts sö - tét csil - la -

cresc.

ban, Ki - álts sö - tét csil - la -

29

f *piú f*

gok - nak. Üss visz - sza, ha üt - nek! Üss visz - sza, ha

f *piú f*

gok - nak Üss visz - sza, ha üt - nek! Üss visz - sza, ha

f *piú f*

gok - nak Üss visz - sza, ha üt - nek! Üss visz - sza, ha

33

mf

üt - nek, ha öl - nek, ha lop - nak. Mond - jad

mf

üt - nek, ha öl - nek, ha lop - nak. Mond - jad

mf

üt - nek, ha öl - nek, ha lop - nak. Mond - jad

37

mon - do-gas - sad, Mond - jad mon - do-gas - sad

mon - do-gas - sad Mond - jad mon - do-gas - sad De ke - ve - set

mon - do-gas - sad Mond - jad mon - do-gas - sad Jaj!

41

De ke - ve - set a - kar - tál. Jaj any -

a - kar - tál De ke - ve - set a - kar - tál. Jaj any -

De ke - ve - set a - kar - tál. Jaj any -

45

nyit se tud - tál Jaj any - nyit se

nyit se tud - tál Jaj any - nyit se

nyit se tud - tál Jaj any - nyit se

49 *mf*

tud - tál Mond - jad mon - do - gas - sad, Mond - jad

tud - tál Mond - jad mon - do - gas - sad, Mond - jad

tud - tál Mond - jad mon - do - gas - sad, Mond - jad

53

mon - do - gas - sad, Mond - jad mon - do - gas - sad az - ó - ta

mon - do - gas - sad, Mond - jad mon - do - gas - sad, Mond - jad

mon - do - gas - sad, Mond - jad mon - do - gas - sad, Mond - jad

57

csak az - ó - ta van ha -

mon - do - gas - sad, Mond - jad mon - do - gas - sad, Mond - jad

mon - do - gas - sad, Mond - jad mon - do - gas - sad, Mond - jad

61 *ritartando decresc.*

- - zád csak az - ó - ta van in - ged.

mon - do - gas - sad, Mond - jad mond - jad.

mon - do - gas - sad, Mond - jad mond - jad.

Tempo giusto

64 *mf*

Mondd az e - só - nek, vi - har - nak a

Mond - jad az e - só - nek, mond - jad a vi - har - nak mondd a

A föld - re e - só - nek a föl - dőn fu - tó - nak

68 *f*

föl - dőn fu - tó - nak Csak ki - álts, ki - ál - tozz! Csak

föl - dőn fu - tó - nak Csak ki - álts, ki - ál - tozz! Csak

föl - dőn sza - la - dó - nak Csak ki - álts, ki - ál - tozz! Csak

72

ki-álts ki - ál - tozz! Csak ki-álts ki - ál - tozz

ki-álts ki - ál - tozz! Csak ki-álts ki - ál - tozz

f 3 3
A-kik a ha-zá-ban ha-zát - lan - ná let - tek, Kik a

76

mf jó szó - ra gög - gel fe - lel - tek ne-vess a sze-mük-be

mf jó szó - ra gög - gel fe - lel - tek ne - vess a

test - vér szó - ra csak gög - gel fe - lel - tek ne - vess a

80

or - díts a fű - lük - be, hogy az ő szí - ük is ezt üs - se,

sze-mük-be or díts a fű - lük - be szí - vük ezt üs - se,

sze-mük-be or-díts a fű-lük-be szí - vük ezt üs - se,

84 *f* *könyörtelenül*

így üs - se Ím, a - kik itt ál - lunk fel - nyí - ló
 így üs - se Ím, mi ál - lunk nyí - ló
 így üs - se Ím, mi ál - lunk fel - nyí - ló

88

te-nyér - rel nyi-tott te - nye-rün - kön e - gész vi - lág fér el
 kéz - zel nyí - ló ke-zünk - ben
 te-nyér - rel nyí - ló ke-zünk - ben e - gész vi - lág fér el

92

szé - le - se-dő vál - lunk az ég - bol - tot tart - ja.
 szé - les vál - lunk e - get tart.
 szé - les vál - lunk az ég - bol - tot tart - ja.

96 *ff* *f* *decrec.*

Nincs e - rő mi lé - pő lá - bunk visz - sza tart - sa. Mond - jad

Nincs e - rő mi lé - pő lá - bunk visz - sza tart - sa. Mond - jad

Nincs e - rő mi lé - pő lá - bunk visz - sza tart - sa. Mond - jad

100

mon - do - gas - sad Mond - jad mon - do - gas - sad Mond - jad

mon - do - gas - sad Mond - jad mon - do - gas - sad Mond - jad

mon - do - gas - sad Mond - jad mon - do - gas - sad Mond - jad

104

mon - do - gas - sad.

mond - - jad.

p mond - - jad.

117 *f* Tempo giusto

Állj ki a fel - föld - nek bér - cé - re fo - ká - ra

Állj!

Állj!

121

Állj ki az al - föld ös - vény ág - bo - gá - ra.

Állj ki az al - föld - nek

Állj ki az al - föld - nek

125 *poco largo più lento*

Állj meg a fo - lyók-nál zú - du - ló vi - zek - nél

Állj a fo-lyók - nál zú - du - ló vi - zek - nél

Állj meg a fo-lyók - nál zú - du - ló vi - zek - nél

129

piú f

É - ne - kelj! É - ne kelj!

piú f

É - ne - kelj! É - ne - kelj!

piú f

É - ne - kelj! É - ne - kelj!

133

É - ne-kelej! a da-lért te is meg - fi - zet - tél!

É - ne-kelej! a da-lért te is meg - fi - zet - tél!

É - ne-kelej! a da-lért te is meg - fi - zet - tél!

PAPP LAJOS:**Ballada és mondogató**

Földre rogyó szarvasok
erdejében jártál
földre rogyó szarvasokat
ezerével láttál
lesből kilőtt fegyverek
tüzét te se láttad
akkor roppant össze
rémülten a hátad

mondjad mondogassad

Fütyöréssz a sötétben
kiáltozz ha baj van
kapaszkodj a fűben
borzolódó hajban
tétova kezeket
állíts magad mellé
változz át magad is
dübörgő fegyverre
kiáltozz a sötétben
messzi csillagoknak
üss vissza ha ütnek
ha ölnek ha lopnak

mondjad mondogassad
mondjad mondogassad

Ezeréves nyomorúság
televényén nőttél
rongyos voltál magad is
hátsó padban ültél
olvasni tanultál
írni megtanultál
de keveset akartál
jaj annyit se tudtál
csak dolgozni akart
akkor az apád is
csak kenyeret szelni
akart az anyád is
cipőt a lábadra
csak egy tiszta inget
azóta csak azóta
van házad van inged

mondjad mondogassad
mondjad mondogassad
mondjad mondogassad

Mondjad az esőnek
mondjad a viharnek
ha leszáll az este
ha leszáll a harmat
csak kiálts kiáltozz
víz alá bukónak
a földre esőnek
a földönfutónak
háztalan hazátlan
akik elfutottak
akik mézes csapdák
karjába futottak
akik, e hazában
hazátlanná lettek
kik a testvér-szóra
csak göggel feleltek
mondd a lapulóknak
magukba búvóknak
maga-szeretőknek
maga-siratóknak
a maguk kis baján
kötő igazaknak
búsuló békáknak
hallgató halaknak
ne vess a szemükbe
ordíts a fülükbe
hogy az ő szívük is
ezt üsse így üsse
ím akik itt állunk
fölnyiló tenyérral
nyitott tenyerünkben
egész világ fér el
szélesedő vállunk
az égboltot tartja
nincs erő mi lépő
lábunk visszatartsa

mondjad mondogassad
mondjad mondogassad
mondjad mondogassad
mondjad mondogassad

A mi erdeinken
szarvasok ha járnak
gazdag etetőket
nyugovást találnak
a mi mezeinken
virágok ha kelnek
pacsirtákkal együtt
ők is énekelnek

Állj ki a felföldek
bércére fokára
állj ki az alföldek
ösvény ág-bogára
állj meg a folyóknál
zúduló vizeknél
énekelj! a dalért
te is megfizettél
mondjad mondogassad
mondjad mondogassad

Itt már azok nyerne
akik mindig adtak

A munka

Juhász Gyula

Hevesi András

$\text{♩} = 112-116$

Tenor
 Én őt di-csé-rem csak az é - let any - ját, ki - től

Baritone
 Én őt di-csé-rem csak az é - let any - ját,

Bassus
 Én őt di-csé-rem csak az é - let any - ját,

5
 jö - ven - dő győ - zel - münk e - red a
 győ - - - zel - münk e - red
 győ - - - zel - münk e - red A mun - kát

9
 jö-ven - dő győ - zel-münk e-red a gyász és
 a jö-ven - - - dő győ - zel - münk gyász
 da-lo-lom ki a sza-bad - ság út - já - ra visz gyász és

13

ro-mok, ro-mok fe - lett. A gyár - ké - mény har - sog - ja
 ro- mok___ fe - lett har - so-gó pat - to-gó
 ro- mok___ fe - lett har - so-gó___ pat - to-gó___

17

di-a - dal - mát sa zen - gő sí-nen kat-to-gó vo-nat. A
 har-so-gó pat-to - gó di-a-dal - lal kat-to-gó vo-nat. A
 ___ har-so-gó pat-to-gó___ di-a-dal kat-to-gó. A

21

bé - ke ő, a ha - la-dás, i - gaz - ság, mely
 bé - ke, bé - ke ő, bé - ke ő, i - gaz - ság
 bé - ke ő, bé - ke ő az i-gaz-ság

25

le - i - gáz - za a vil - lá - mo - kat. Nagy vá - ro - sok - ban a

le - i - gáz - za a vil - lá - mo - kat. Nagy vá - -

i - gáz - za le a vil - lá - mo - kat. Nagy vá - -

29

vég - te - len me - ző - kön zúg - ni fog,

ros - ban, me - ző - kön me - ző - kön zeng, zeng, zúg

ros da - la _____ a da - la zeng és zúg - ni fog,

33

zúg - ni fog a da - la ö - rök - kön míg min - den bál - vány por - ba o - mol, _____

zúg - ni fog ö - rök - kön min - den bál - vány o - mol,

zúg zúg, míg min - den bál - vány por - ba

37

— én őt di - csé - rem csak az é - let
— sza - bad - - - ság, az
o - mol, - - - ság

41

any - ját ki - nek nő - vé - re szép - ség nő - vé - re
é - let any - ját a nő - vé - re szép - ség, ki - nek nő - vé - re
a nő - vé - re szép - ség nő - vé - re

45

sza - bad - ság, sza - bad - ság s ki - nek vi - lá - ga
szép - ség és sza - bad - ság s ki - nek vi - lá - ga
szép - ség, sza - bad - ság s ki - nek vi - lá - ga

49

most haj - na - lo - dik, most haj - nal - lik!

most _____ most haj - nal - lik!

most _____ most haj - nal - lik!

JUHÁSZ GYULA: A munka

Én őt dicsérem csak, az élet anyját,
Kitől jövődő győzelmünk ered,
A munkát dalolom, ki a szabadság
Útjára visz gyász és romok felett.

A gyárkémény harsogja diadalmát
S a zengő sínen kattogó vonat.
A béke ő, a haladás, igazság,
Mely leigazza a villámokat.

Nagy városokban, végtelen mezőkön
A dala zeng és zúgni fog örökkön,
Míg minden bálvány porba omol itt.

Én őt dicsérem csak, az élet anyját,
Kinek nővére Szépség és Szabadság
S kinek világa most hajnalodik.

Mándi Stefania

Dal a cinóberpiros madárról

HEVESI ANDRÁS

Andante cantabile e rubato

Soprano (S):
Oktober jó

Alto (A):
A a a

Tenor (T):
A a a Oktober jó

Bass (B):
mp A a a

poco più mosso

Október jó, s le. száll egy cinóberpiros maddr. Smaragd a szdr - nya,
 Október jó, száll cinóberpiros
 Száll, száll

száll, *mf* száll a szdr - nya,

tempo precedente *stravagante*

far-ka sdr - ga, cső-reben tar - ka falevél. Hol szedte, tépte, el is fejed - te,
 Hol szedte, hol tép - te, hol?
 cső - rében le - vel, Hol? Hol?

far-ka sdr - ga, cső - rében le - vel. Hol? tép - te, hol?

calmato

Hol? Ki küldte, kér - te már, és így daltal:
 hol? Ki küldte, már el is felej - ti, már, mdr
 hol? Ki küldte, kérte, A földre ej - ti mdr.
 hol? Ki küldte, kér - te, mdr.

Allegro ma non troppo

cantabile e meno mosso

A — a — még szebb a nyár, jaji erre vár-o
 A — a — még szebb a nyár —
 Szép a tavasz, azír a völgy, ha- tdr, még szebb a nyár —
 még szebb a nyár —

più lento

kismodr. Kert alatt hull a mag, süt a nap melegen, Az Őszk — is —
 Kert alatt hull a mag, süt a nap melegen, Ősz —
 Kert alatt hull a mag, süt a nap melegen, Ősz —
 Kert alatt hull a mag, süt a nap melegen, Ősz —

szere-tem — izzó, rőt paraszót.
 rogya-gó suga- rát, iz-zó, rőt paraszót. De ha
 su- gdr, iz-zó, rőt paraszót.
 su- gár, izzó, rőt paraszót.

mf
A

f

mf

f

mf
A

bős szelek - kel   megy az ősz,   s jön a tél.   De ha bős —

De ha bős szelek - kel   megy az ősz, jön a

viharok fúj - nak,   a ————— a   de ha

viharok fúj - nak,   a ————— a   de ha

tél, viharok fúj - nak   a ————— a   de ha

De ha bős — szelek - kel   megy az ősz,   s jön a tél

cresc. ————— *smf*

acc

bős szelek - kel   megy az ősz, jö   a   tél.

bős — tél,   megy az ősz, jö   a   tél.

bős szelek - kel   megy az ősz, jö   a,   megy az ősz, jön a tél,   megy az ősz, jön a tél,

bős tél,   megy az ősz, jö   a,   megy az ősz, jön a tél,   megy az ősz, jön a tél,

mf

de ha vad viharok fújnak ha a vad viharok fújnak

mf

megy az ősz, jön a tél, megy az ősz, jön a tél, megy az ősz, jön a tél, megy az ősz, jön a tél,

p *semplice*

ó a kicsiny madarak od-vak - ba búj - nak,

ó a ma-darak odvak - ba búj - nak,

jön a tél.

fáz — va búj - nak

largamente *ritenuto*

ott vár - ják: süt - e már jaj, be kár!

ott vár - ják: nem süt - e, jaj kár!

ott vár - ják: jaj, be kár!

Tempo primo

Ok-tó-bar jó ———, s le - száll ——— egy oinó - ber - piros ma-

legato molto

-dár, smaragd a szár - nya, far - ka sár - ga csőré - ben tar - ka
fók á - gán száll, tar - ka far - ka
csőré - ben

fók á - gán száll, tar - ka far - ka

portato

fale - vél. Hol szed - te, tépte, el is feled - te.
szől. $\frac{1}{2} + \frac{3}{4} + \frac{1}{2} + \frac{1}{4}$ Hol? hol?
ág. Hol? hol?
száll. Hol? hol?

tranquillo

Ki küld-te, kér - te, a föld-re ej - ti
hol? el is felej - ti, a föld-re ej - ti
Ki küldte, kér - te, a föld-re ej - ti
hol? el is felej - ti, a föld-re ej - ti

Solo

A ——— a ——— a ——— a ———

S
A
T
B

sel-fe-lej-ti, és neked dalol, neked dalol, föld-re ej - ti,
s el-fe-lej - ti, és neked dalol, neked dalol, föld-re ej - ti,

poco morendo

a ——— a a ——— a.
el-fe-lej-ti, neked dalol, neked dalol.
el-fe-lej-ti, neked dalol, neked dalol.

Pécs, 1967. Augustinus

MÁNDY STEFÁNIA:**Dal a cinóberpiros madárról**

Október
 jő
 s leszáll
 egy cinóber-
 piros madár
 smaragd
 a szárnya
 a farka
 sárga
 csőrében tarka
 falevél
 Hol szedte
 tépte
 el is feledte
 hol?
 Ki küldte
 kérte
 el is felejt
 a földre ejti
 és így dalol:
 Szép a tavasz
 azúr az ég
 határ
 Még szebb a nyár
 jaj erre vár
 a kismadár
 Kert alatt
 hull a mag
 süt a nap
 melegen
 Az ősz is
 szeretem
 ragyogó
 sugarát
 izzó rőt
 parazsát
 szőlejét
 bő levét
 áfonyát
 berkenyét

De ha bős
 szelekkel
 megy az ősz
 s jön a tél
 ha a vad
 viharok
 fújnak
 a kicsiny
 madarak
 fázódva
 lapúlnak
 odvukba
 bújnak
 Ott várják
 süt-e már
 nem süt-e
 jaj be kár
 mikor süt
 végre már
 fel az új nap?
 Október
 jő
 s leszáll
 egy cinóber-
 piros madár
 smaragd
 a szárnya
 a farka
 sárga
 csőrében tarka
 falevél
 Hol szedte
 tépte
 el is feledte
 hol?
 Ki küldte
 kérte
 el is felejt
 a földre ejti
 s neked dalol

Virágosonás

Tóth László

Hevesi András

Szoprán

Ár - ár -

Alt

Ár - - va vi-rág ár - - va vi-rág - - ár -

Tenor

Basszus

6

- va - - - - - Ár - va vi-rág

- - - - - va vi-rág - - - - - ár - va ár - nyas

Ár - va vi-rág ár - va

Ár - va vi-rág - - - - - ül az

2 11

ár - va vi-rág tó - ban vi-rág o-so-nás van Ár -
 tó - ban tó - ban vi - rág vi - rág
 tó - ban vi - rág vi - rág
 ár - nyas tó - ban vi-rág vi rág - o-so-nás,
 15
 - va vi-rág ár va ár - va vi-rág té - li es - tén Tě-
 ár - va vi-rág ár - va vi-rág Ma-ma ül a tó-ban ár-
 ár - va vi-rág ár - va vi-rág té - li es - tén Tě
 Tě - li es - tén em-lé - ke-zem
 20
 li es-tén té - li es-tén
 - va vi-rág té - li es - tén Ó volt ez a vi-rág vi- rág
 - li es-tén té - li es - tén vi- rág
 Tě - li té - li vi-rág o - so-nás

24 3

A vi-rág a ná-dat

vi-rág vi-rág vi-rág

vi-rág vi-rág vi-rág

vi-rág o-so-nás vi-rág o-so-nás vi-rág o-so-nás

27

vi-ze-ge-ti vi-ze-ge-ti nád

ná-das tó Mi-ri-sá-ri,

ná-das tó Mi-ri-sá-ri

ná-das tó Mi-ri-sá-ri

33

A a

Ár - va vi-rág ár - va vi-rág á - ár -

4 39

ár - va vi- rág -

- va vi- rág - ár - va vi-rág, ár - nyos tó - ban

Ár - va vi rág ár - va

Ár - va vi- rág - ül a ár - nyas -

44

vi- rág - o-so-nás van ár - va vi-rág ár -

tó - ban - vi - rág vi - rág Ár - va

tó - ban

tó - ban - vi- rág - vi rág - o-son más

48

- va ár - va vi-rág té - li es - tén Té - li es-tén

vi-rág, ár - va vir-rág té - li es - tén Ma-ma ül a tó-ban Té - li es-tén

Ár - va vi-rág té - li es - tén

Té - li es - tén em-lé - ke- zem - Té - li

53 5

té - li es - tén

té - li es-tén Ó volt ez a vi- rág vi- rág vi- rág

vi- rág vi- rág

té li es - tén vi- rág o - so-nás vi- rág o - so-nás

57

a vi- rág a ná - dat vi-ze-ge-ti vi-ze-ge-ti

vi- rág vi- rág ná - das tó

vi- rág vi- rág ná - das tó

vi- rág o - so-nás vi- rág o - so-nás ná - das tó

61

Mi - ri-sá - ri Mi-ri-sá - ri

ná-das tó Csú - szik a vi-lág csú - szik a

ná-das tó

csú - szik csú-szik csú - szik

6 68

Csú - szik a vi-lág

vas csú - szik a vi-lág csú - szik a vas - ka-pu csú - szik a vi-lág

csú - szik csú-szik

csú-szik csú - szik csú-szik csú - szik vas-ka - pu csú - szik csú-szik

75

csú - szik a vas - ka - pu vas - ka - pu

csú - szik a vas - ka - pu vas - ka - pu Min-na vi- rág, nyi-ha-ha muss,

csú - szik vas - ka - pu vas - ka - pu

csú - szik vas - ka - pu vas - ka - pu

79

o-so-nás-ra vár-lak té-ged.

á - , o-so-nás-ra vár-lak té-ged szél szél ü-ze-net szél szél ü-ze-net

á

szél szél

83 7

szél szél. — Csú - szik a

Csú - szik a vi-lág csú - szik a vas csú - szik

Csú - szik csú - szik csú - szik Csú-szik Csú - szik

vi-lág csú - szik a vas - ka-pu csú - szik a vi-lág, Csú - szik a vas-ka-pu

vi-lág, csú - szik a vas - ka-pu csú - szik a vi-lág csú - szik a vas-ka-pu

csú - szik csú - szik vas-la - pu csú - szik cső - szik csú - szik vas-ka-pu

Csú - szik Csú - szik vas-ka - pu csú - szik csú - szik csú - szik vas-ka-pu

vas - ka - pu o - so - nás - ra vár-lak té - ged.

vas - ka - pu Min - na vi - rág, nyi-ha-ha muss

vas - ka - pu á

vas - ka - pu

8 100

ü-ze-net, ü-ze-net.

o-so - nás - ra vár-lak té-ged szél szél szél szél szél szél

á

szél Szél

TÓTH LÁSZLÓ: Virágosonás

Árva virág ül az árnyas tóban
 virágosonás van
 Mama ül a tóban, ő volt az a virág
 Téli estén a virág a nádat vizegeti
 Mirisári, mirisári
 Csúszik a világ, csúszik a vaskapu
 onásra várlak téged
 Minnavirág, nyihaha muss
 szél, szél üzenet
 szél, szél üzenet

JANUS PANNONIUS
HEVESI ANDRÁS

AD MARTEM
PRECATIO PRO PACE

KÉSZÜLT JANUS PANNONI
US HALÁLÁNAK 500 ÉVES
JUBILEUMÁRA PÉCS VÁROS
TANÁCSA MEGBÍZÁSÁBÓL

1971

javitott

mf *f*

Gradi - ve quinti clare dominator poli,

Gradi - ve quinti clare dominator poli,

Gradi - ve quinti clare dominator poli,

Gradi - ve quinti clare dominator poli,

Lento *mp*

Juno - ne magna ge -

p Spargens coruscas lu - ce sangui - nea jubas magna ge -

p Spargens corus - cas

spargens coruscas lu - ce sanguinea

mf *f* **f più mosso**

ni - te Juno - ne magna ge - ni - te Satur - ni

ni - te Juno - ne magna ge - ni - te Satur - ni

Juno - ne magna ge - ni - te Satur - ni

jubas Juno - ne magna ge - ni - te Satur - ni

rit. e dim.

mp

mp

molto dim.

mf

nepos tu-tela coeli summe titanum timor, timor

nepos tu-tela coeli summe titanum timor, timor

8 nepos tu-tela coeli summe titanum timor

nepos tutela coeli summe titanum timor timor

Lento

p

Gaudens tropaeis pacis ac belli ar-bi-ter ar-bi-

Gaudens tropaeis pacis ac belli ar-bi-ter ar-bi-

8 Gaudens tropaeis pacis ac belli ar-bi-

Gaudens tropaeis pacis ar - bi -

meno

- ter pacis ac belli belli ar-bi-ter

- ter pacis ac belli belli ar-bi-ter

8 - ter pacis ac belli ar-bi-ter

- ter ar - bi - ter

365 NA(2)1971/3478

Tempo I. *mp* **ff giusto**

Gradi - ve ferro tecte semper fulgido

Gradi - ve ferro tecte semper fulgido

mp cresc. Gradi - ve ferro tecte semper fulgido

mp cresc. Gradi - ve ferro tecte semper fulgido

f ferro tecte semper fulgido fer - ro tecte

f ferro tecte semper fulgido ferro tecte

f ferro tecte semper fulgido

mf semper fulgido ferro tecte semper fulgido

mf semper fulgi - do ferro tecte semper fulgido

f Largo Vasta - tor ag - rum dissipa - tor

f Largo Vasta - tor ag - rum dissi - pa - tor

ferro tecte   semper fulgido   semper
ferro tecte   semper fulgido   semper
8 ur - bium   Vacura - tor   or - bis
ur - bium   Vacura - tor   or - bis

dim. molto
Gra - di - ve   *p*   Könyörgés
Gra - di - ve   *p*
8 Gra - di - ve, gra - di - ve   *p*
Gra - di - ve   *p*

A
A
8 A
A

poco rit. meno mosso

p Tartari implentor crucis Poter cruce

p Tar-ta - ri imple - tor crucis Poter -

p Tar-ta - ri imple - tor crucis

p Tar-ta - ri imple - tor crucis

orum corporum a Lues virorum Lues vi-

orum corporum a Lues vi-

orum corporum a Lues vi-

orum corporum a Lues vi-

mulierum ex-ecratio Osor que-tis

mulierum ex-ecratio Osor, que-tis

mulierum ex-ecratio Osor, que-tis

mulierum ex-ecratio Osor, osor qui-

ge - ni - tor

ge - nitor obsce - nae fa - mis

ge - ni - tor

e - tis

f pesante

f lues vi - ro - rum ge - nitor obsce - nae

f lues vi - ro - rum ge - ni - tor

f lues vi - ro - rum ge - nitor obsce - nae

f lues vi - ro - rum ge - nitor obsce - nae

f lues vi - ro - rum ge - nitor obsce - nae

f lues vi - ro - rum ge - nitor obsce - nae

f

rit. e cresc. molto

f ge - nitor obsce - nae ob - scenae fa - mis

f ge - nitor obsce - nae ob - scenae fa - mis

f ge - nitor obsce - nae ob - scenae fa - mis

f ge - nitor obsce - nae ob - scenae fa - mis

f ge - nitor obsce - nae ob - scenae fa - mis

Lento

p Jam parce fessis

p Jam parce fessis

mp Jam par - ce

fessis queso queso

fessis queso queso

fessis queso queso

fessis queso queso

mf Panno - niis pa - ter.

mf Panno - ni - is pa - ter

mf Panno - niis pa - ter

mf Panno - ni - is pa - ter

JANUS PANNONIUS:**Ad Martem, precatio pro pace**

Gradive, quinti clare dominator poli,
 spargens coruscas luce sanguinea iubas,
 Iunone magna genite; Saturni nepos;
 tutela coeli; summe Titanum timor;
 gaudens tropaeis; pacis ac belli arbiter;
 decorator hominum; consecrator Numinum;
 Gradive, ferro tecte semper fulgido,
 vastator agrum, dissipator urbium,
 vacuator orbis; Tartari impletor trucis,
 potor cruorum; devorator corporum;
 lues virorum; mulierum execratio;
 ditator inopum; pauperator divitum;
 osor quietis; genitor obscenae famis;
 auctor pavorum; concitor formidinum;
 iam parce fessis, quaeso, Pannoniis, pater.

Mars istenhez békességért

Ötöd szférán hatalmas, súlyos léptű Úr,
 Kinek sisaktaréja véres fényt ragyog,
 Saturnus sarja, nagy Junónak gyermeke,
 Te égi őr, te nagy titán-rettegtető,
 Te prédaéhes, úr hadak s a béke sorsán,
 Te férfit ékesítő, hőrozt szentelő,
 Te súlyosléptű, talpig vasba öltözött,
 Határt kipusztító, várost leromboló,
 Ki által árva lesz a föld és telt a Tartarus,
 Te szörnyű vérivó, halottra éhező,
 Te férfiromlás, asszonyoktól átkozott,
 Szegénynek kincset adsz, kifosztasz gazdagot,
 Te békegyűlölő, vad éhhalál-szülője,
 Szerzője rettenetnek, pánik indító
 Atyánk, kiméld megfáradt pannon népemet!

Kardos Tibor fordítása

Harmadnapon

Pilinszky János

Hevesi András

$\text{♩} = 75$

mf

Szoprán

Alt

Tenor

Basszus

És

És

mf ging — ging — ging — gang —

mf bing — bing — bing — gang —

mf gang — gang — gang — gang

mf bang — bang — bang — bang

5

föl-zúg nak a ha-mu-szín e gek haj-nal fe-le a

föl-zúg nak a ha-mu-szín e gek

ging — ging — ging — gang —

ging — bing — bang — *p* gang

bing — gang — ging — bang —

bang — bang — bang — *p* bang —

2

9

mf

ra-vens-brü - cki fák. És meg-ér - zik a

mf

haj - nal gang

mf

bang haj - nal És meg-ér - zik a

mf

bang haj - nal gang

13

f

fényt a gyö-ke-rek, fényt És szél tá-mad, és szél tá-mad, És

f

gang fényt a gyö-ke-rek, szél, szél szél tá-mad, És

f

fényt a gyö-ke-rek, fényt És szél, szél tá - mad, szél, szél tá-mad És

f

gang fényt a gyö-ke-rek, szél tá-mad és szél tá-mad És

17

föl-zeng a vi lág! Mert meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do-sok, mert

föl-zeng a vi - lág! meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do

föl-zeng a vi - lág! Mert meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do-sok, mert

föl-zeng a vi - lág! meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do

21

meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do-sok, és meg-öl-het-ték hit - vány

sok, meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do - sok, meg-öl-het-ték

meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do-sok, és meg-öl-het-ték hit - vány

sok, meg-öl-het-ték hit - vány zsol-do - sok, meg-öl-het-ték

4

24

Piú meno

zsol-do-sok, és meg-szün-he - tett do-bog - ni szí - ve. gang *p*

hit - vány zsol-do - sok, meg-szün-he-tett a szí-ve. bang *p*

zsol-do-sok, és meg-szün-he - tett do-bog - ni szí - ve. gang *p*

hit - vány zsol-do - sok, meg-szün-he-tett a szí-ve. bang *p*

28

mp solo

A tempo

tutti

poco a poco crescendo

Har-mad-nap-ra le-győz-te a ha-lált! le-győz-te a ha-lált!

ő, a ha-lált, Et

Et re-sur-re - xit

le-győz-te a ha-lált!

32

Et re-sur-re - xit ter - ti - a di - e ter - ti - a di - e Et

re-sur-re - xit ter - ti - a di - e Et re-sur-re - xit di - e Et

ter - ti - a di - e ter - ti - a di - e re-sur-re - xit di - e Et

Et re-sur-re-xit ter - ti - a di - e Et

37

re-sur-re - xit ter - ti - a di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a

re-sur-re - xit ter - ti - a di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a

re-sur-re - xit ter - ti - a di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a

re-sur-re - xit ter - ti - a di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a

6

42

p *ritenuto*

di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a di - - e.

di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a di - - e.

di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a di - - e.

di - e Et re-sur-re - xit ter - ti - a di - - e.

PILINSZKY JÁNOS: Harmadnapon

És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.
És megérik a fényt a gyökerek
És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszünhették dobogni szive -
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.

Anyámnak

Weöres Sándor

Hevesi András

Szoprán

Ter-mő é - kes ág, te jó a - nya é - le - tem - nek el - ső asz - szo - nya,

Alt

Ter-mő é - kes ág, te jó a - nya é - le - tem - nek el - ső asz - szo - nya,

Tenor

Basszus

5

nagy me - leg vi - rág - ágy, pár - na - hely, haj - nal har - ma - tá - val telt ke - hely, —

nagy me - leg vi - rág - ágy, pár - na - hely, haj - nal har - ma - tá - val telt ke - hely, —

telt ke - hely

telt ke - hely

2

10

ben-ned kap-tam el - sö fész - ke-met, szí-vem a szí ved - del lük - te-tett,

ben-ned kap-tam el - sö fész - ke-met, szí-vem a szí ved - del lük - te-tett,

14

Ál - mom öb - le-id-be új - ra visz-sza-tér! Ál - mom öb - le-id-be

Ál - mom_ új - ra visz-sza-tér! Ál - mom_

Ál - mom_ új - ra visz-sza-tér! Ál - mom_

19

új - ra visz-sza- tér! A-la-bást-rom é - le-tem ha-tal-mas

új - ra visz-sza- tér! A-la-bást-rom bál-vány, jó a- nya, é - le-tem ha-tal-mas

új - ra visz-sza- tér! A-la-bást-rom bál-vány, jó a- nya, é - le-tem ha-tal-mas

visz-sza- tér! A-la-bást-rom bál-vány, jó a- nya, é - le-tem ha-tal-mas

23

asz-szo- nya,

asz-szo- nya,

asz-szo - nya, Ha-jad Pal-las bronz-si-sak-ja

asz-szo- nya, Sze-med I - sis sma-ragd-dí-sze, tisz- ta, szép,

4

27

Csak ar-co-don lett ke-mé-nyebb min-den árny, mint a dél-u-tá-ni é-gen

Csak ar-co-don lett ke-mé-nyebb min-den árny, dél-u-tá-ni é-gen

szí-ne szép, Csak ar-co-don lett ke-mé-nyebb min-den árny, mint a dél-u-tá-ni é-gen

Csak ar-co-don lett ke-mé-nyebb min-den árny, dél-u-tá-ni é-gen

31

vér-cse- szárny... El-ső szép já-té-kom, jó a-nya, gyer-mek-sé-gem gaz-dag

vér-cse- szárny... El-ső szép já-té-kom, jó a-nya, gyer-mek-sé-gem gaz-dag

vér-cse- szárny... El-ső szép já-té-kom, jó a-nya, gyer-mek-sé-gem gaz-dag

vér-cse- szárny... gyer-mek-sé-gem gaz-dag

35

asz - szo- nya... A ka-masz-kor tő - led el - ku - szált, sze-mem a sze-med - be

asz - szo- nya... A ka-masz-kor tő - led el - ku - szált, sze-mem a sze-med - be

asz - szo- nya... A ka-masz-kor tő - led el - ku - szált, sze-mem a sze-med - be

asz - szo- nya... A ka-masz-kor tő - led el - ku - szált, sze-mem a sze-med - be

39

nem ta- lált. A ka-masz-kor tő-led el-ku - szált, fér-fi-szí-vem új - ra rád-ta- lált,

nem ta- lált. A ka-masz-kor tő-led el-ku - szált, fér-fi-szí-vem új - ra rád-ta- lált,

nem ta- lált. A ka-masz-kor tő-led el-ku - szált, fér-fi-szí-vem új - ra rád-ta- lált,

nem ta- lált. A ka-masz-kor tő-led el-ku - szált, fér-fi-szí-vem új - ra rád-ta- lált,

6

44

fér-fi szí-vem a szí-ved-re rá - ta- lált, meg-kö-szön most per-cet, é-vet és ha- lált.

fér-fi szí-vem a szí-ved-re rá - ta- lált, meg-kö-szön most per-cet, é-vet és ha- lált.

fér-fi szí-vem a szí-ved-re rá - ta- lált, meg-kö-szön most per-cet, é-vet és ha- lált.

fér-fi szí-vem a szí-ved-re rá - ta- lált, meg-kö-szön most per-cet, é-vet és ha- lált.

WEÖRES SÁNDOR: Anyámnak

Termő ékes ág, te,
jó anya,
életemnek első
asszonya,

nagy meleg virágágy,
párna-hely,
hajnal harmatával
telt kehely,

benned kaptam első
fészkemet,
szívem a szíveddel
lúktetett,

én s nem -én közt nem volt
mesgye-hegy,
benned a világgal
voltam egy.

Álmom öbleidbe újra
visszatér -
álmom öbleidbe újra
visszatér!

Alabástrom bálvány,
jó anya,
életem hatalmas
asszonya.

Énekem, ládd, néked áldoz,
félve lép.
Hajad: Pallas bronz-sisakja,
színe ép,

csak arcodon lett keményebb

minden árny,
mint a délutáni égen
vércse-szárny.

Első szép játékom,
jó anya,
gyermekségem gazdag
asszonya.

A kamaszkor tőled
elkuszált,
szemem a szemedbe
nem talált.

Így tűnődtem: «Mért szült,
mért szeret,
ha örökre élni
nem lehet?

Énmiattam annyi mindent
öl, temet!
mért nem tett a hóba inkább
engemet!»

A kamaszkor tőled
elkuszált,
férfi-szívem újra
rád-talált,

férfi-szívem a szívedre
rátalált,
megköszön most percet, évet
és halált.

Álmom karjaidba
visszatér,
álmom karjaidba
visszatér...

Erős ház, szép zászló,
jó anya,
sorsomnak nyugalmas
asszonya.

Majd ha cseppig átfolyt rajtam
mind e lét,
úgy halok az ős-egészbe,
mint beléd.

Ave Maria

Hevesi András

Semplice ♩ = 64-66

Szoprán *mp*
A - ve Ma - ri - a gra - ti - a ple - na

Alt *mp*
A - ve Ma - ri - a gra - ti - a ple - na

Tenor *mp*
A - ve Ma - ri - a

Basszus
A - ve

The first system of the musical score is for the vocal parts. It consists of four staves: Soprano, Alto, Tenor, and Bass. The Soprano and Alto parts are in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. The Tenor and Bass parts are in bass clef with the same key signature and time signature. The Soprano and Alto parts have a dynamic marking of *mp* (mezzo-piano). The lyrics are: Soprano: A - ve Ma - ri - a gra - ti - a ple - na; Alto: A - ve Ma - ri - a gra - ti - a ple - na; Tenor: A - ve Ma - ri - a; Bass: A - ve. The music features a melodic line in the Soprano and Alto parts, while the Tenor and Bass parts provide harmonic support with sustained notes.

3
Do - mi - nus te - cum A - ve

Do - mi - nus te - cum

Do - mi - nus Do - mi - nus te - cum

Do - mi - nus Do - mi - nus te - cum

The second system of the musical score continues the vocal parts. It consists of four staves: Soprano, Alto, Tenor, and Bass. The Soprano part starts with a triplet of eighth notes (marked with a '3' above the staff) and then continues with a melodic line. The lyrics are: Do - mi - nus te - cum A - ve. The Alto part also starts with a triplet of eighth notes and then continues with a melodic line. The lyrics are: Do - mi - nus te - cum. The Tenor and Bass parts provide harmonic support with sustained notes. The lyrics are: Do - mi - nus Do - mi - nus te - cum. The system ends with a double bar line and a 6/4 time signature change.

2

6

Be-ne-dic-ta tu in mu - li e - ri-bus Be-ne-dic-ta tu in mu - li e - ri-bus

poco a poco cresc.

A - ve A - ve A - ve A - ve A - ve A - ve

A - ve A - ve A - ve A - ve A - ve A - ve

poco a poco cresc.

Be-ne-dic-ta tu in mu - li e - ri-bus Be-ne-dic-ta tu in mu - li e - ri-bus

10

A - ve et be - ne - dic - tus Fruc - tus vent - ri tu - i Je - sus

mp

A - ve et be - ne - dic - tus óh Je - sus

Be - ne - dic - tus be - ne - dic - tus Fruc - tus vent - ri tu - i Je - sus

A - ve be - ne - dic - tus óh Je - su

14

Sanc - ta Ma - ri - a Ma - ter De - i A - ve Ma - ri - a gra - ti - a

Sanc - ta Ma - ri - a Ma - ter De - i A - ve Ma - ri - a gra - ti - a

Sanc - ta Ma - ri - a Ma - ter De - i A - ve Ma - ri - a gra - ti - a

Sanc - ta Ma - ri - a Ma - ter De - i A - ve Ma - ri - a gra - ti - a

18

ple - na Be - ne - dic - tus O - ra pro no - bis

ple - na Be - ne - dic - tus O - ra pro no - bis

ple - na Be - ne - dic - tus

ple - na Be - ne - dic - tus

4²³

O - ra Nunc Nunc et in ho - ra Mor - tis nost-ri A-men!

O - ra Nunc Nunc et in ho - ra Mor - tis nost-ri A-men!

Nunc Nunc et in ho - ra Mor - tis nost-ri A-men!

Nunc et in ho - ra mor-tis A-men!

Ave Maria

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu
in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Iesus.
Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis, peccatoribus,
nunc, et in hora mortis nostrae. Amen

Üdvözlégy Mária, malaszttal (kegyelemmel) teljes,
az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között,
és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus. Asszonyunk,
Szűz Mária, Istennek szent Anyja, imádkozzál érettünk,
bűnösökért, most és halálunk óráján. Amen

JÓZSEF ATTILA: Lépte könnyű

Lépte könnyű, szeme lágy
mint bolyhos bánatom hazája

Lépte könnyű

József Attila

Hevesi András

Semplice

Ének

Lép-te könnyű, — sze-me lágy, mint

Zongora

7

boly - hos bá - na - tom ha - zá - ja — lép - te

11

köny - nyű, — sze - me lágy, mint boly - hos

2

15

bá - na - tom ha - zá - ja lép - te

18

köny - nyű, sze - me lágy, mint

22 **Andantino**

boly - hos bá - na - tom ha - zá - ja.

Most

Bertók László

Hevesi András

Ének

Most kel-le-ne a sze-re tet,

Zongora

5

most, hogy hú-ga ki-szen-ve dett, eb-ben a koz-mi-kus

8

hu-zat-ban az ó-ke-resz-tény moz-gal-mi dal-lam, egy

2

11

kő, a-hol egy-más-nak hát-tal, park, sza-bad-sá-gos ka-to-ná - kal, egy

15

me-le-gí-tő kis-ku-tya-orr-lyuk, most kel-le-ne egy be-kö tő-út, egy

19

hold-komp, ér - te - kez - let, va - la - mi,

21

nem tu - dok ha - son - lí - ta - ni.

BERTÓK LÁSZLÓ:

Most

Most kellene a szeretet,
most, hogy húga kiszenvedett,
ebben a kozmikus huzatban
az ókeresztény mozgalmi dallam,
egy kő, ahol egymásnak háttal,
park, szabadságos katonákkal,
egy melegítő kiskutya-orrlyuk,
most kellene egy bekötőút,
egy holdkomp, értekezlet, valami,
nem tudok hasonlítani.

HEINRICH HEINE:

Röpke álom

Be röpke mámor volt is ez:
hazugság, kis csalások.
Mint álnok álom, szívemen
átsuhant arcvonásod

A hajnal jött, tűzött a nap,
a lomha köd is eltűnt.
Még el sem kezdtük, kedvesem,
s már véget ért szerelmünk.

Szász Imre fordítása

Röpke álom

H. Heine

Hevesi András

Be röp - ke má - mor volt is -

5 ez: Ha - zug - ság, kis csa - lá - sok. Mint

10 ál - nok á - lom szí - ve - men

14 át - su-hant arc - vo - ná - - sod. A

2

18

haj - nal jött tű - zött a nap. A

22

lom - ha köd is el - tűnt még el sem

27

kezd - tük ked - ve - sem, s már vé - get ért sze -

32

rel - münk.

Szerellem?

Juhász Gyula

Hevesi András

Piano introduction in B-flat major, 3/4 time. The right hand features a triplet of eighth notes (F4, G4, A4) with a finger number '5' below it. The left hand plays a steady eighth-note bass line (F3, G3, A3, B3).

4

Vocal line: Én nem tu-dom mi ez, de jó na-gyon,
 Piano accompaniment: The right hand continues with the triplet and includes a *rit.* (ritardando) section followed by a *a tempo* section with chords. The left hand continues with the eighth-note bass line.

7

Vocal line: El - ré - ve - dez - ni né - mely sza - va - don, Mint al - kony - ég fel - hó - jén,
 Piano accompaniment: The right hand features a triplet of eighth notes (F4, G4, A4) with a finger number '5' below it. The left hand continues with the eighth-note bass line.

2

10

mely ra-gyog És raj - ta túl de-ren-gő csil - la-gok.

13

16

Én nem tu-dom mi ez, de é - des ez, Egy

19

pil-lan-tá-sod hogy-ha meg - ke-res, Mint nap-su-gár ha vil-lan a

22

te-tón, ho-lott bo-ron-gón már az es - te jön.

25

28

Én nem tu-dom mi ez, de é - re-zem, Hogy

31

meg-szé-pült me-gint az é - le-tem. Sza-va-id sely-me szi-ven

4

34

sí - mo-gat, Mint már - ci-u - si szél a sí - ro- kat!_

37

5 *5* *5*

Ped. * *Ped.* * *Ped.* *

40

Én nem tu-dom mi ez, de jó na-gyon,

5

rit. *a tempo*

Ped. *

43 *meno mosso*

Fá - já - sa é-des hadd fáj-jon ha - gyom, Ha bal - ga - ság, ha té - ve - dés,

46

le - gyen, Ha sze-re-lem, bo-csásd ezt meg ne - kem!

49

JUHÁSZ GYULA:

Szerelem?

Én nem tudom, mi ez, de jó nagyon,
Elrévedezni némely szavadon,
Mint alkonyég felhőjén, mely ragyog
És rajta túl derengő csillagok.

Én nem tudom, mi ez, de édes ez,
Egy pillantásod hogyha megkeres,
Mint napsugár ha villan a tetőn,
Holott borongón már az este jön.

Én nem tudom, mi ez, de érzem,
Hogy megszépült megint az életem,
Szavaid selyme szíven símogat,
Mint márciusi szél a sírokat!

Én nem tudom, mi ez, de jó nagyon,
Fájása édes, hadd fájjon, hagyom.
Ha balgaság, ha tévedés, legyen,
Ha szerelem, bocsásd ezt meg nekem!

JÓZSEF ATTILA:

Gügyü, gügyü

Gügyü, gügyü Döncike,
Nékem is van lányom,
Éppen mint te picike,
Meglátom a nyáron.
Húszesztendő, recece,
Asszony lesz a Döncike,
Lány marad a lányom,
Neki is lesz picike,
Éppen mint a Döncike,
Dajka lesz a lányom,
Gügyü most még picike,
Megfujtom a nyáron.

Gügyü, gügyü

József Attila

Hevesi András

Gü-gyü, gü-gyü Dön-ci - ke, Né-kem is van lá - nyom, Ép-pen mint te pi - ci - ke,

4
Meg-lá-tom a nyá - ron. Hús-esz-ten-dő, re - ce - ce, Asz-szony lesz a Dön-ci - ke,

7
Lány ma-rad a lá - nyom, Ne - ki is lesz pi - ci - ke, Ép-pen mint a Dön-ci - ke,

10
Daj-ka lesz a lá - nyom, Gü-gyü most még pi - ci - ke, Meg-fuj-tom a nyá - ron.

Meditation

Hevesi András

Poco parlando ♩ = 56-58

Oboa

Zongora

4

7

2

10

13

16

19 (tr)

22

sp ma espress.

25

meno mosso

4

28 **a tempo**

31

34

37

3

tenuto

40

3

3

43

3

6

46

f molto cantabile

49

3

52

mf

55

58

60 *♩* = cca. 204 **Tempo di ordinare**

8

63

Musical score for measures 63-65. The system consists of three staves: a treble clef staff, a bass clef staff, and a grand staff (treble and bass clefs). The treble staff contains a melodic line with a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note. The bass staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note. The grand staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note.

66

Musical score for measures 66-68. The system consists of three staves: a treble clef staff, a bass clef staff, and a grand staff (treble and bass clefs). The treble staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note. The bass staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note. The grand staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note.

69

Musical score for measures 69-71. The system consists of three staves: a treble clef staff, a bass clef staff, and a grand staff (treble and bass clefs). The treble staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note. The bass staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note. The grand staff contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note, followed by a half note and a quarter note.

72

Musical score for measures 72-74. The system consists of three staves: a single treble clef staff at the top, and a grand staff (treble and bass clefs) below. The key signature has one sharp (F#). Measure 72 features a melodic line in the treble staff with a slur over a series of eighth notes. The piano accompaniment in the grand staff consists of chords and moving lines in both hands.

75

Musical score for measures 75-77. The system consists of three staves: a single treble clef staff at the top, and a grand staff (treble and bass clefs) below. The key signature has one flat (Bb). Measure 75 features a melodic line in the treble staff with a slur over a series of eighth notes. The piano accompaniment in the grand staff consists of chords and moving lines in both hands. Measure 77 includes a time signature change to 3/16.

78

Musical score for measures 78-80. The system consists of three staves: a single treble clef staff at the top, and a grand staff (treble and bass clefs) below. The key signature has one flat (Bb). Measure 78 features a melodic line in the treble staff with a slur over a series of eighth notes. The piano accompaniment in the grand staff consists of chords and moving lines in both hands. Measure 80 includes a time signature change to 3/8. A dynamic marking *p* (piano) is present in the bass staff of measure 79.

10

81

83 *Cadenza ad lib.*

84

87

90

93

secco

96

99

12

101

Musical score for measures 101-102. The score is in 4/4 time. The right hand has a melodic line with a sharp sign and a slur. The left hand has a complex accompaniment with triplets and a quintuplet.

103

$\text{♩} = 48$ *ritenuto* *molto appassionato*

Musical score for measures 103-105. The score is in 4/4 time. The right hand has a melodic line with a tempo marking of quarter note = 48. The left hand has a complex accompaniment with triplets and a quintuplet.

106

Musical score for measures 106-108. The score is in 4/4 time. The right hand has a melodic line with a slur. The left hand has a complex accompaniment with triplets and a quintuplet.

SZÍNEK VONÓSNÉGYES

FEHÉR

HEVESI ANDRÁS

♩. 62

Violin I
mf

Violin II
mf

Viola
mf

Cello
mf

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

7

Vln. I *f*

Vln. II *f*

Vla.

Vc. pizz

Detailed description: This system contains measures 7, 8, and 9. The first violin (Vln. I) and second violin (Vln. II) parts are in treble clef with a common time signature. Vln. I starts with a fermata over the first measure, then plays a series of notes with a flat sign. Vln. II plays a similar melodic line. The viola (Vla.) and cello (Vc.) parts are in bass clef. Vc. has a pizzicato marking and plays a single note in each measure. The dynamic *f* is indicated for both violin parts.

10

Vln. I *mf*

Vln. II *mf*

Vla. *f*

Vc. *f* arco

- 2 -

mf

Detailed description: This system contains measures 10, 11, and 12. Vln. I and Vln. II continue their melodic lines. Vln. I has a fermata over measure 10. Vln. II has a fermata over measure 11. In measure 12, Vln. I and Vln. II have a dynamic marking of *mf* and a 'V' marking above the notes. The viola (Vla.) part has a dynamic marking of *f* and plays a melodic line. The cello (Vc.) part has a dynamic marking of *f* and is marked 'arco'. The system ends with a page number '- 2 -' and a dynamic marking *mf* at the bottom right.

SÁRGA

Musical score for Violin I, Violin II, Viola, and Cello. The score is in 3/4 time and features a tempo marking of $\text{♩} = 72$. The Violin I part begins with a dynamic marking of V and contains a melodic line with slurs and accents. The Violin II, Viola, and Cello parts are marked with a whole rest (e) in the first measure and remain silent for the rest of the section.

Musical score for Violin I, Violin II, Viola, and Cello. The Violin I part starts with a dynamic marking of 4 and includes a triplet of eighth notes. The Violin II part features a melodic line with slurs and accents. The Viola part has a melodic line with slurs and accents. The Cello part is marked with a whole rest (e) in the first measure and remains silent for the rest of the section.

Musical score for measures 8-12, featuring Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Cello (Vc.). The score is in 2/4 time and includes various musical notations such as triplets, slurs, and dynamic markings.

Musical score for measures 13-16, featuring Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Cello (Vc.). The score is in 2/4 time and includes various musical notations such as slurs, dynamic markings (f, sf), and articulation marks.

Musical score for measures 17-21. The score is for four instruments: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). Measure 17 starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The Vln. I part features a melodic line with triplets and slurs. The Vln. II part has a similar melodic line. The Vla. part provides harmonic support with chords and slurs. The Vc. part has a bass line with a long slur. Measures 18-21 continue the musical development, with Vln. I and Vln. II playing more complex rhythmic patterns and triplets. The Vla. and Vc. parts continue their harmonic and bass line support.

Musical score for measures 22-25. The score is for four instruments: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). Measure 22 starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The Vln. I part has a melodic line with slurs. The Vln. II part has a melodic line with slurs and triplets. The Vla. part has a melodic line with slurs and triplets. The Vc. part has a bass line with slurs. Measures 23-25 continue the musical development, with Vln. I and Vln. II playing more complex rhythmic patterns and triplets. The Vla. and Vc. parts continue their harmonic and bass line support.

NARANCS

$\bullet = 64$

Violin I

Violin II *mp*

Viola *mf*

Cello

Vln. I

(196)

Vla. *f*

Vc. *mf* *f*

The musical score is for a piece titled "NARANCS". It features a tempo marking of quarter note = 64. The score is divided into two systems. The first system includes Violin I, Violin II (marked *mp*), Viola (marked *mf*), and Cello. The second system includes Violin I (marked *f*), Violin II (marked *f*), Viola (marked *f*), and Cello (marked *mf* and *f*). The key signature has one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamics.

Musical score for measures 7-10. The score is for four staves: Vln. I, (196), Vla., and Vc. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. Measure 7 starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The Vln. I staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The (196) staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The Vla. staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The Vc. staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The dynamic marking *f* is present in measures 8 and 9.

Musical score for measures 11-14. The score is for four staves: Vln. I, (196), Vla., and Vc. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. Measure 11 starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The Vln. I staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The (196) staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The Vla. staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The Vc. staff has a melodic line with a triplet of eighth notes. The dynamic marking *f* is present in measures 12 and 13.

PIROS

$\text{♩} = 54$

Violin I
p
pizz

Violin II
p
pizz

Viola
p
pizz

Cello
p
pizz

4

Vln. I

Vln. II
arco
pizz

Vla.
arco

Vc.

The image displays two systems of a musical score for a string quartet. The first system covers measures 8 through 11. The instruments are Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.).

- Measure 8:** Vln. I has a treble clef and a sharp key signature. It begins with a whole note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. Vln. II has a treble clef and a sharp key signature, playing a rhythmic pattern of quarter notes: G4, A4, B4, C5. Vla. has an alto clef and a sharp key signature, playing a rhythmic pattern of quarter notes: G3, A3, B3, C4. Vc. has a bass clef and a sharp key signature, playing a rhythmic pattern of quarter notes: G2, A2, B2, C3.
- Measure 9:** Vln. I continues with quarter notes D5, E5, and F5. Vln. II continues with quarter notes D4, E4, F4, and G4. Vla. continues with quarter notes D3, E3, F3, and G3. Vc. continues with quarter notes D2, E2, F2, and G2.
- Measure 10:** Vln. I continues with quarter notes G5, A5, and B5. Vln. II continues with quarter notes A4, B4, and C5. Vla. continues with quarter notes A3, B3, and C4. Vc. continues with quarter notes A2, B2, and C3.
- Measure 11:** Vln. I has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*. It features a slurred eighth-note figure: G5, A5, B5, A5, G5. Vln. II continues with quarter notes D4, E4, F4, and G4. Vla. continues with quarter notes D3, E3, F3, and G3. Vc. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: D2, E2, F2, E2, D2.

The second system covers measures 12 through 15. The instruments are Vln. I, Vln. II, Vla., and Vc. The time signature changes to 6/4.

- Measure 12:** Vln. I has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*. It features a slurred eighth-note figure: G4, A4, B4, A4, G4. Vln. II has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: G4, A4, B4, A4, G4. Vla. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: G3, A3, B3, A3, G3. Vc. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: G2, A2, B2, A2, G2.
- Measure 13:** Vln. I has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*. It features a slurred eighth-note figure: A4, B4, C5, B4, A4. Vln. II has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: A4, B4, C5, B4, A4. Vla. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: A3, B3, C4, B3, A3. Vc. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: A2, B2, C3, B2, A2.
- Measure 14:** Vln. I has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*. It features a slurred eighth-note figure: B4, C5, D5, C5, B4. Vln. II has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: B4, C5, D5, C5, B4. Vla. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: B3, C4, D4, C4, B3. Vc. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: B2, C3, D3, C3, B2.
- Measure 15:** Vln. I has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*. It features a slurred eighth-note figure: C5, D5, E5, D5, C5. Vln. II has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: C5, D5, E5, D5, C5. Vla. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: C4, D4, E4, D4, C4. Vc. has a dynamic marking of *f* and the instruction *arco*, featuring a slurred eighth-note figure: C3, D3, E3, D3, C3.

16

Vln. I
p senza vibr.

Vln. II
p senza vibr.

Vla.
p senza vibr.

Vc.
p senza vibr.

19

Vln. I
pizz

Vln. II
pizz

Vla.
pizz

Vc.
pizz

- 3 -

23 V
Vln. I *f* arco
Vln. II *f* arco
Vla. *f* arco
Vc. *f* arco

Musical score for measures 23-27. The score is for four instruments: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The first three staves (Vln. I, Vln. II, Vla.) are marked with a 'V' above the first measure and 'arco' below the first measure. The fourth staff (Vc.) is marked with 'arco' below the first measure. The dynamic marking 'f' (forte) is placed below the first measure of each staff. The music consists of sustained notes with long slurs across measures.

28
Vln. I *p* pizz
Vln. II *p* pizz
Vla. *p* pizz
Vc. *p* pizz

Musical score for measures 28-31. The score is for four instruments: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The first three staves (Vln. I, Vln. II, Vla.) are marked with 'pizz' (pizzicato) below the first measure. The fourth staff (Vc.) is marked with 'pizz' below the first measure. The dynamic marking 'p' (piano) is placed below the first measure of each staff. The music consists of short, rhythmic patterns.

ZÖLD

♩ = 152

Violin I

Violin II *mp*

Viola

Cello

5

Vln. I *mp* *mp*

Vln. II

Vla. *mf*

Vc.

The image displays a musical score for four instruments: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). The score is divided into two systems, each containing five measures. The first system begins at measure 10, and the second system begins at measure 15. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 7/8. The first system features a dynamic shift from *f* (forte) to *mf* (mezzo-forte) across the measures. The second system continues with various melodic and harmonic developments for each instrument.

10

Vln. I *f* *mf*

Vln. II *f* *mf*

Vla. *f* *mf*

Vc. *f* *mf*

15

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

- 2 -

IBOLYA

$\text{♩} = 60$

Violin I
mf

Violin II
mf

Viola
mf

Cello
mf

Vln. I

Vln. II

Vla.
mf

Vc.

The image displays a musical score for four instruments: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). The score is divided into two systems. The first system covers measures 8 through 10, and the second system covers measures 11 through 13. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The first system begins with a dynamic marking of *f* (forte) and includes hairpins for crescendo and decrescendo. The second system features a change in time signature from 3/4 to 2/4 and includes a 'V' marking above the staves. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and articulation marks.

14

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

Detailed description: This musical score covers measures 14 through 17. It is written for four instruments: Violin I, Violin II, Viola, and Violoncello. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. Measure 14 starts with a treble clef and a key signature change to one sharp. The Violin I part features a melodic line with slurs and accents. The Violin II part provides a rhythmic accompaniment. The Viola and Violoncello parts have more complex rhythmic patterns with slurs and accents. The score concludes with a fermata over the final note of each instrument.

18

Agitato

a tempo

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

Detailed description: This musical score covers measures 18 through 21. It is written for four instruments: Violin I, Violin II, Viola, and Violoncello. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. Measure 18 is marked 'Agitato'. The Violin I part has a melodic line with a slur and an accent. The Violin II part has a rhythmic accompaniment. The Viola and Violoncello parts have more complex rhythmic patterns with slurs and accents. The score concludes with a fermata over the final note of each instrument. The tempo marking 'a tempo' is placed above the Violin I staff in measure 19.

KÉK

$\text{♩} = 72$

Violin I *mp*

Violin II *mp*

Viola *mp*

Cello *mf*

Vln. I *mf*

Vln. II *mf*

Vla. *mf*

Vc. *pizz* *arco*

8

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

mf

3

11

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

rit.

rit.

rit.

rit.

- 2 -

15 *♩. 132*

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

solo. ....

19

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

- 3 -

Detailed description: The image shows two systems of a musical score. The first system covers measures 15 to 18. It features four staves: Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. Measure 15 is marked with a tempo of quarter note = 132 (♩. 132). The Vln. I part has a 'solo.' marking with a dotted line. The second system covers measures 19 to 22. It features the same four staves. Measure 19 is marked with a tempo of quarter note = 132 (♩. 132). The Vln. II part has a 'Glorioso' marking. The Vln. I part has a 'b.' marking. The Vc. part has a 'b.' marking. The page number '- 3 -' is centered at the bottom.

The image shows a musical score for a string quartet, consisting of Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.).

Measures 23-26:

- Measure 23:** All instruments start with a dynamic marking of *f* (forte). The time signature is 3/4.
- Measure 24:** The dynamic remains *f*.
- Measure 25:** The dynamic changes to *rit.* (ritardando). A *Glass.* (glissando) marking is present above the notes.
- Measure 26:** The dynamic changes to *mf* (mezzo-forte). The tempo marking *Tempo 1.* is indicated above the staff.

Measures 27-30:

- Measure 27:** The dynamic marking is *mp* (mezzo-piano).
- Measure 28:** The dynamic marking is *mp*.
- Measure 29:** The dynamic marking is *p* (piano).
- Measure 30:** The dynamic marking is *p*.

FEKETE

$\text{♩} = 152$

Violin I

Violin II

Viola

Cello

mp

mp

4

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

mp

Musical score for measures 8-10, featuring Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.).

- Measure 8:** Vln. I and Vln. II enter with a melody in 10/8 time, marked *mf*. Vln. I has a slur over the first two notes. Vln. II has a slur over the first three notes. Vla. and Vc. have a whole note chord.
- Measure 9:** Vln. I and Vln. II continue their melody, marked *f*. Vla. has a slur over the first two notes. Vc. has a slur over the first two notes.
- Measure 10:** Vln. I and Vln. II continue their melody, marked *f*. Vla. has a slur over the first two notes. Vc. has a slur over the first two notes.

Musical score for measures 11-13, featuring Violin I (Vln. I), Violin II (Vln. II), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.).

- Measure 11:** Vln. I and Vln. II enter with a melody in 10/8 time, marked *f*. Vln. I has a slur over the first three notes. Vln. II has a slur over the first three notes. Vla. and Vc. have a whole note chord.
- Measure 12:** Vln. I and Vln. II continue their melody, marked *f*. Vla. and Vc. have a whole note chord.
- Measure 13:** Vln. I and Vln. II continue their melody, marked *f*. Vla. and Vc. have a whole note chord.

Musical score for measures 14-17. The score is for four instruments: Vln. I, Vln. II, Vla., and Vc. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is 7/8. The dynamics are marked *mf* (mezzo-forte). The Vln. I part features a melodic line with slurs and accents. The Vln. II part has a similar melodic line. The Vla. part has a more rhythmic, eighth-note pattern. The Vc. part provides a bass line with slurs and accents.

Musical score for measures 18-21. The score is for four instruments: Vln. I, Vln. II, Vla., and Vc. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is 7/8. The dynamics are marked *mp* (mezzo-piano). The Vln. I part features a melodic line with slurs and accents, including a triplet in measure 18. The Vln. II part has a similar melodic line. The Vla. part has a more rhythmic, eighth-note pattern. The Vc. part provides a bass line with slurs and accents.

DOMBAY GYŐZŐ:**Színek**

Fehér

határtalan fény örök lehetőség
leírják arcát már nem is az
tisztá szűz majd betetéz az élet
szívek fájdalmak nélküli elképzelt vég az

Sárga

pusztító betegség gonosz hold pofája
örület képtelen arany
gabona is érett gyümölcs
napunk véges útja végtelenbe

Narancs

egzotikus táj barokk alkonyatban
gyümölcs héját felnyitod, a nap arca
keserű vágyad szép ölelés
beteljesedés arany keretben

Vörös

Szemhéjad alatt a nap melege
fájdalom kiáltás örömöd
réved az arcok útján és a földön
láng mely éltet eléget

Zöld

fű de vannak zöld virágok is
legszebb szerelem fodormenta
titokzatos kapu a kert mélyén

Ibolya

virág méreg az arcod
misztikus alkony
ametiszt
koszorú

Kék

a tenger mélye és felszíne
égbolt kristályszerkezete
tisztá hideg jég értelem
ne hagyj könnyögöm félek

Fekete

fény hiánya csillagos ég a mesében
gyász fátyol örök búcsú
hát aranyod hová rejtet
miért mondd iszonyú éjszaka

Bagatell

Hevesi András

Andantino

Zongora *mp*

5

9 *mf*

12 **a tempo** *mp*

16

2

19 Poco piu mosso

19 *f sost.*

23 *piu f*

27 *ff*

31 *a tempo*
p

36

A Cirkusz

In memoriam K. F.

Hevesi András

Zongora

mosso **meno** **mosso**

mf *p* *mf* *f*

8 **meno** **mosso**

p *f* *p* *mf* *f*

15 **meno** **mosso** **meno**

ff *p* *f*

senza ped.

2

23

Musical score for measures 23-31. The score is in 3/4 time with a key signature of two flats. The right hand plays a steady eighth-note accompaniment. The left hand features a melodic line with a *mf* dynamic marking.

32

Musical score for measures 32-41. The score is in 3/4 time with a key signature of two flats. The right hand has a melodic line with dynamics *f* and *p*. The left hand has a melodic line with dynamics *f* and *mf*, and a *cresc.* marking.

42

Musical score for measures 42-50. The score is in 3/4 time with a key signature of two flats. The right hand plays a steady eighth-note accompaniment. The left hand features a melodic line with a *cresc.* marking.

51

51

f

mf

f

59

59

cresc.

68

68

f

rit.

Cresc.

4

77

Musical score for measures 77-86. The system consists of three staves: a treble clef staff with chords and accents, a middle staff with a melodic line, and a bass staff with a bass line. The key signature has one sharp (F#) and one flat (Bb).

87

Musical score for measures 87-96. The system consists of three staves: a treble clef staff with chords and accents, a middle staff with a melodic line, and a bass staff with a bass line. The key signature has one sharp (F#) and one flat (Bb).

97

mosso

Musical score for measures 97-106. The system consists of three staves: a treble clef staff with chords and accents, a middle staff with a melodic line, and a bass staff with a bass line. The key signature has one sharp (F#) and one flat (Bb). The tempo marking *mosso* is present. The time signature changes from 2/4 to 3/4 at measure 100 and then to 3/2 at measure 102. A triplet of eighth notes is marked with a "3" in measure 100.

105

Musical score for measures 105-111. The piece is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. A triplet of eighth notes is marked in measure 109.

112

Musical score for measures 112-119. The right hand continues the melodic development with some chromaticism. The left hand accompaniment includes a piano (*p.*) dynamic marking in measure 117.

120

Musical score for measures 120-126. The right hand features a melodic line with a trill in measure 124. The left hand accompaniment includes a piano (*p.*) dynamic marking in measure 124. The piece concludes with a 3/4 time signature change in measure 126.

6

127 **meno mosso**

3

3

mp

mp

135

mp

140

mp

rit.

Alkalmi zene fuvolára Barth Istvánnak

Hevesi András

Andante ♩ = 54-56

Fuvola

3

largamente

8

11

13

15

16

f *ff*

18

mf

20

23

2

26

28

mp

29

mf

30

31

f $\leftarrow$ *ff* *mf*

33

mf

36

38

41

45

Lépte könnyű.
1782-eset Attila

Hevesi András

Semplice

Lép-te könny-nyű.

sze-me lőgy mint boly-hos bá-na-tom

ha-zo-ga lép-te könny-nyű, sze-me

lőgy mint boly-hos bá-na-tom ha-zo-ga

lép-te könnyű, sze-me

Andantino

lágy mint boly-kos bá-na-tom

ha-zd-ja

Marin Duale 1966 Hűsvétjén

Gügyü, gügyü...

(Főszet Affilal) Hevesi András

Gü-gyü, gü-gyü, Dön-ci-lee ud-keem is van lá-nyom, ép-pen miutte pi-ci-lee,
 meq-lá-tom a uyd-ron. Húacntendő, ve-ce-ce, osszanylessen Dön-ci-lee,
 lányma-rad a lá-nyom, ve-lí is lesz pi-ci-lee, dajpacuminta Dön-ci-lee,
 dajpa ezza lá-nyom, gü-gyü, meq tritoma pi-ci-lee, meq tritoma nyd-ron.

Telerségemmel
1986 Husvitháru

158. Gügyü, gügyü, 1986, kézirat